

การวิจัยและพัฒนาเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม
เพื่อพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง :
กรณีกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ย หมู่ที่ 16 เทศบาลตำบลโคกตูม
อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี

บุศรา เอี่ยมจันทร์

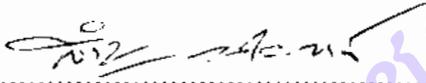
วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขายุทธศาสตร์การพัฒนา
มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
ปีการศึกษา 2549

การวิจัยและพัฒนาเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม
เพื่อพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง :
กรณีกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ย หมู่ที่ 16 เทศบาลตำบลโคกตูม
อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี

บุศรา เอี่ยมจันทร์

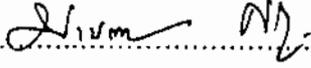
วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขายุทธศาสตร์การพัฒนา
มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
ปีการศึกษา 2549
ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี อนุมัติวิทยานิพนธ์เรื่อง การวิจัยและพัฒนาเชิงปฏิบัติการ
แบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีกองทุน
หมู่บ้านหนองแกเตี้ย หมู่ที่ 16 เทศบาลตำบลโคกตูม อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี เสนอโดย
นางบุศรา เอี่ยมจันทร์ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขายุทธศาสตร์การพัฒนา

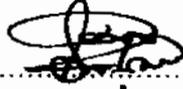

.....รองอธิการบดีฝ่ายวิจัยและบัณฑิตศึกษา
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์สำราญ พงษ์ไโอกาส)
วันที่ 12 เดือน ธันวาคม พ.ศ. 2549

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กาสัก เตชะขันหมาก)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์มานิตา ศรีสาคร)

.....กรรมการ
(นายธวัช ศิริมาลา)

.....กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ
(ดร.ชำนาญ วัฒนศิริ)

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ย หมู่ที่ 16 เทศบาลตำบลโคกตูม อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี
อาจารย์ที่ปรึกษา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์มานิตา ศรีสาคร นายธวัช ศิริมาลา
ชื่อนักศึกษา	บุศรา เอี่ยมจันทร์
สาขา	ยุทธศาสตร์การพัฒนา
ปีการศึกษา	2549

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ย หมู่ที่ 16 เทศบาลตำบลโคกตูม อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี โดยเป็นการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานที่เชื่อมั่นว่ากรรมการและสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและผู้ที่เกี่ยวข้องมีศักยภาพเพียงพอที่จะพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ยได้ ถ้าได้รับการเสริมพลังอย่างเหมาะสม ดังนั้น จึงใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมที่เน้นการมีส่วนร่วมอย่างสำคัญจากทุกฝ่ายในทุกขั้นตอนของการวิจัยและพัฒนา เริ่มตั้งแต่การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการการพัฒนา การแสวงหาแนวทางและวิธีการพัฒนา การกำหนดดัชนีชี้วัดความสำเร็จของการพัฒนา และการปฏิบัติกิจกรรมการพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ย โดยใช้การสร้างเสริมการบริหารจัดการที่ดี คือ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ หลักความคุ้มค่า และหลักความโปร่งใส เป็นกรอบการวิจัย

ผลการวิจัยที่สำคัญพบว่า

1. กองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ย เป็นกองทุนที่เกิดขึ้นตามนโยบายของรัฐบาล เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในการสร้างงาน สร้างอาชีพ สร้างรายได้ให้แก่ประชาชนในหมู่บ้าน มีการบริหารจัดการโดยชุมชนเอง มีปัญหา คือ คณะกรรมการไม่ปรับปรุงและไม่ปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับ ไม่จัดทำทะเบียนและบัญชี ไม่ประชุมอย่างสม่ำเสมอ ไม่ติดตามตรวจสอบการใช้เงินกู้ ไม่แนะนำการรวมกลุ่มประกอบอาชีพและไม่ผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันปฏิบัติหน้าที่สมาชิก ไม่เข้าร่วมประชุม ไม่เข้าร่วมกิจกรรม ไม่นำเงินกู้ไปประกอบอาชีพตามวัตถุประสงค์ และไม่ค่อยมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการกองทุน ส่วนการบริหารจัดการ พบว่า ไม่คัดเลือกสมาชิกที่ประสบผลสำเร็จด้านอาชีพเพื่อยกย่องและเป็นตัวอย่างที่ดี ไม่วางแผนและกำหนดเป้าหมายการทำงานที่ชัดเจนและไม่กำหนดค่าใช้จ่ายประจำปี

2. แนวทางและวิธีการพัฒนาการบริหารจัดการที่ดี คือ ด้านคณะกรรมการต้อง สร้างความเข้าใจและปรับปรุงระเบียบข้อบังคับให้สามารถปฏิบัติได้จริง ให้ความรู้ด้านการจัดทำทะเบียนและบัญชี กำหนดวันประชุมคณะกรรมการ ติดตามตรวจสอบการดำเนินงาน ของคณะกรรมการและการใช้จ่ายเงินของสมาชิก กำหนดหลักเกณฑ์การพิจารณาเงินกู้ที่เป็นธรรม ด้านสมาชิกควร ประชาสัมพันธ์การสมัครเข้าเป็นสมาชิก จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของสมาชิก รวมกลุ่มอาชีพ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และต้องให้ความรู้ด้านการบริหารจัดการแก่คณะกรรมการ คัดเลือกสมาชิกที่ประสบความสำเร็จด้านอาชีพ กำหนดค่าใช้จ่ายประจำปี ประชาสัมพันธ์และจัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการกองทุนหมู่บ้าน

3. ผลการพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ย ปรากฏว่า คณะกรรมการทำความเข้าใจและปรับปรุงระเบียบข้อบังคับให้สอดคล้องกับสถานการณ์และปฏิบัติได้จริง กำหนดหลักเกณฑ์การพิจารณาเงินกู้ให้เป็นธรรม จัดทำทะเบียนและบัญชี กำหนดการประชุมคณะกรรมการ ติดตามตรวจสอบการดำเนินงานของคณะกรรมการ และการใช้จ่ายเงินกู้ของสมาชิก มีสมาชิกเพิ่มขึ้น สมาชิกมีส่วนร่วมในการปรับปรุงระเบียบข้อบังคับ และมีการรวมกลุ่มอาชีพ มีเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการบริหารจัดการ จัดทำแผนปฏิบัติการ และกำหนดเป้าหมายประจำปี คัดเลือกสมาชิกที่ประสบความสำเร็จด้านอาชีพ กำหนดแผนการใช้จ่ายเงินประจำปี จัดทำป้ายประชาสัมพันธ์และจัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการกองทุนหมู่บ้าน

Thesis Title	Participatory Operation Research to Develop Good Management of Village Fund and City Community: A Case Study of Nong Kae Tueai Village Fund, Moo 16, Khoktoom Subdistrict Municipality, Mueang District, Lop Buri Province
Thesis Advisors	Asst. Prof. Manita Srisakorn Mr. Tawat Sirimala
Name	Busara Iamjan
Concentration	Development Strategy
Academic Year	2006

ABSTRACT

The purpose of this research and development was to develop good management of Nong Kae Tueai Village Fund, Moo 16, Khoktoom Subdistrict Municipality, Mueng District, Lop Buri Province, by using learning process development based on the belief that the committee and members of the village fund and others involved had the adequate capability for developing good management of Nong Kae Tueai Village Fund if they were provided with the appropriate reinforcement. The study, thus, was a research and development by using participatory action research emphasizing important participation from all stakeholders in every step of this program which started with studying the current major problems and development needs, working out the main guidelines and methods for development including Key Performance Indicators for success and activity practice for developing good management of Nong Kae Tueai Village Fund, by creating good management which were legal principles, moral principles, participation principles, responsibility principles, worthiness principles, and transparency principles as conceptual framework.

The findings indicated that:

1. Nong Kae Tueai Village Fund was the fund which occurred according to government policy in order to be the source of revolving capital in creating jobs, occupations and income to villagers who managed by themselves. Their problems were the committees did not improve and do according to the rules, keep accounts and records, participate meeting regularly, follow loan checkup, recommend to be career grouping, circulate their duties. The members did not attend the meeting, activity, bring the loan to earn money as their goal set, rarely participate in fund management.

Regarding management: lack selection members who achieved their career successfully to praise them as good examples, planning and clear work objectives and setting up annual expense.

2. the approaches and the methods to develop good management where the committee should create good understanding and improve regulations into real practice provide knowledge on keeping account and record, set up date for committee meeting, follow up the committee management and the expense of the members, set up regulations for fair loan consideration, publication for membership application, set up places for exchanging learning among members, career grouping to help each other, provide knowledge on management to the committees, select the members who achieved their career successfully, set up annual expense, publicize and set up village fund center.

3. the results of the research revealed that the committee tried to reach an understanding and improve the regulations to accord with the situation and real practice, set up regulations for fair loan consideration kept accounts and records, set up dates for committee meeting, followed up committee management and the expense of the members, members increased, members participated in improving regulations, career grouping, places for exchanging learning management, constructed action plan and set up annual target, selected members who achieved their career successfully, set up annual expense, made public relations board and set up village fund center.

ประกาศคุณูปการ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดีด้วยความช่วยเหลือแนะนำอย่างดียิ่งจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์มานิดา ศรีสาคร และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กาสัก เตชะขันหมาก ประธานกรรมการสอบป้องกันวิทยานิพนธ์ คณาจารย์จากมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ที่ได้ให้คำปรึกษาและชี้แนวทางที่เป็นประโยชน์แก่ผู้วิจัย จนกระทั่งวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จเรียบร้อย ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณไว้ ณ ที่นี้ด้วยความเคารพยิ่ง

ขอขอบคุณ นางอนงค์ กระแสमुख ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 16 เทศบาลตำบลโลกตุม คณะกรรมการและสมาชิกกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ย ผู้นำชุมชนและประชาชนบ้านหนองแกเตี้ยทุกท่านที่อำนวยความสะดวก และมีส่วนอย่างสำคัญในการวิจัยทุกขั้นตอน ขอขอบคุณ นายธวัชชัย ใจสุข และนางสุคนธ์ ชูทิพย์ เพื่อนนักศึกษาปริญญาโท สาขาพุทธศาสตร์การพัฒนารุ่นที่ 1/1 ที่ช่วยเหลือในการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้และให้กำลังใจในการจัดทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้จนสำเร็จลุล่วงด้วยดี

คุณค่าและประโยชน์ของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ขอมอบเป็นเครื่องสักการะคุณแต่บิดามารดา ครูอาจารย์ทุกท่านที่กรุณาให้ความเมตตาวางรากฐานการศึกษาให้แก่ผู้วิจัยด้วยดีเสมอมา

บุศรา เอี่ยมจันทร์

สารบัญ

	หน้า
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาการวิจัย.....	1
คำถามการวิจัย.....	5
วัตถุประสงค์การวิจัย.....	5
ขอบเขตการวิจัย.....	6
วิธีดำเนินการวิจัยและพัฒนา.....	6
นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย.....	7
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย.....	8
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	10
บริบทชุมชนบ้านหนองแกเตี้ย.....	10
ประวัติศาสตร์ชุมชน.....	10
ลักษณะทางกายภาพ/ชีวภาพของชุมชน.....	11
ลักษณะประชากร.....	12
ลักษณะทางเศรษฐกิจ.....	12
ลักษณะทางสังคม.....	14
ระบบการศึกษา.....	16
ระบบอนามัยและสาธารณสุข.....	17
ระบบความเชื่อ ประเพณี และวัฒนธรรม.....	18
ระบบการจัดการ “ทุน” ของชุมชน.....	19
การดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ย.....	19
กรณีตัวอย่างผู้กู้เงินกองทุนหมู่บ้านที่นายกย่อง.....	21
กรณีตัวอย่างผู้กู้เงินกองทุนหมู่บ้านแล้วไม่สามารถส่งเงินใช้คืนได้.....	22
หลักการบริหารจัดการ.....	22
การบริหารจัดการที่ดี.....	24
ความหมายของการบริหารจัดการที่ดี.....	24
องค์ประกอบของการบริหารจัดการที่ดี.....	24
การสร้างระบบการบริหารจัดการที่ดี.....	27

บทที่ 2 (ต่อ)

การดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง.....	34
นโยบายของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง.....	34
ความหมายของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง.....	35
ปรัชญาของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ.....	35
หลักการสำคัญของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ.....	35
วัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง.....	36
กลไกในการบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง.....	36
การกู้เงินกองทุนหมู่บ้าน.....	38
การจัดทำบัญชีและการตรวจสอบ.....	38
การจัดสรรผลกำไร.....	39
กระบวนการเรียนรู้กับนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง.....	39
การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม.....	44
องค์ความรู้เกี่ยวกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม.....	44
แนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม.....	45
ปรัชญาของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม.....	45
หลักการของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม.....	47
วัตถุประสงค์ของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม.....	48
วิธีการวิจัย.....	48
ระเบียบวิธีวิจัย.....	49
บทบาทของนักวิจัยในการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม.....	49

บทที่ 3 สภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการการพัฒนาการบริหารจัดการที่ดี

ของกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ย.....	54
คำถามการวิจัย.....	54
วัตถุประสงค์การวิจัย.....	54
วิธีดำเนินการวิจัย.....	54
กรอบการวิจัย.....	55
ประชากร.....	55
วิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	55
การตรวจสอบข้อมูล.....	64
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	64

	หน้า
บทที่ 3 (ต่อ)	
สภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ยในปัจจุบัน.....	64
ปัญหาและความต้องการการพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้าน หนองแกเตี้ย.....	69
บทที่ 4 แนวทางและวิธีการพัฒนา และดัชนีชี้วัดความสำเร็จในการพัฒนาการบริหาร จัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ย.....	75
คำถามการวิจัย.....	75
วัตถุประสงค์การวิจัย.....	75
วิธีดำเนินการวิจัย.....	76
กรอบการวิจัย.....	76
ประชากร.....	76
วิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	77
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	79
แนวทางและวิธีการพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้าน หนองแกเตี้ย.....	79
ดัชนีชี้วัดความสำเร็จในการพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของกองทุน หมู่บ้านหนองแกเตี้ย.....	87
บทที่ 5 การพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ย	
หมู่ที่ 16 เทศบาลตำบลโคกตูม อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี.....	97
คำถามการวิจัย.....	97
วัตถุประสงค์การวิจัย.....	97
วิธีดำเนินการวิจัย.....	97
กรอบการวิจัย.....	97
ประชากร.....	98
วิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	98
การตรวจสอบผลการวิจัยและพัฒนา.....	98
การพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ย.....	98
ผลการพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ย.....	101

	หน้า
บทที่ 5 (ต่อ)	
ผลการพัฒนาการเรียนรู้การบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้าน หนองแกเดี่ยว.....	110
บทที่ 6 สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	117
สรุปการวิจัย.....	117
อภิปรายผลการวิจัย.....	125
ข้อเสนอแนะ.....	128
บรรณานุกรม.....	129
ภาคผนวก.....	131
ภาคผนวก ก การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อสรุปบทเรียนการดำเนินงาน กองทุนหมู่บ้าน.....	133
ภาคผนวก ข การประชุมโครงการวิจัยและพัฒนาเชิงปฏิบัติการแบบมี ส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างการบริหารจัดการที่ดีของกองทุน หมู่บ้าน.....	133
ภาคผนวก ค การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ครั้งที่ 1.....	135
ภาคผนวก ง การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ครั้งที่ 2.....	138
ภาคผนวก จ การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ครั้งที่ 3.....	140
ภาคผนวก ฉ การประชุมวางแผนการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน เพื่อพัฒนาการบริหารจัดการที่ดี.....	143
ภาคผนวก ช การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อแสวงหาแนวทางและวิธีการ พัฒนาการบริหารจัดการที่ดี.....	145
ภาคผนวก ซ การจัดเวทีเพื่อคืนข้อมูลสู่ชุมชน.....	147
ภาคผนวก ฌ การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อเพิ่มศักยภาพ ของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน.....	150
ภาคผนวก ญ รายชื่อกรรมการกองทุนหมู่บ้าน.....	152
ภาคผนวก ฎ สร้างความตระหนักและปลูกจิตสำนึกของสมาชิก กองทุนหมู่บ้าน.....	154
ประวัติผู้ทำวิทยานิพนธ์.....	158

สารบัญตาราง

		หน้า
ตาราง 1	ปัญหาและความต้องการการพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้าน หนองแกเตี้ย.....	72
ตาราง 2	แนวทางและวิธีการพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้าน หนองแกเตี้ย ตามหลักนิติธรรม.....	80
ตาราง 3	แนวทางและวิธีการพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้าน หนองแกเตี้ย ตามหลักคุณธรรม.....	81
ตาราง 4	แนวทางและวิธีการพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้าน หนองแกเตี้ย ตามหลักความมีส่วนร่วม.....	82
ตาราง 5	แนวทางและวิธีการพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้าน หนองแกเตี้ย ตามหลักความรับผิดชอบ.....	83
ตาราง 6	แนวทางและวิธีการพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้าน หนองแกเตี้ย ตามหลักความคุ้มค่า.....	85
ตาราง 7	แนวทางและวิธีการพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้าน หนองแกเตี้ย ตามหลักความโปร่งใส.....	87
ตาราง 8	ดัชนีชี้วัดความสำเร็จและเป้าหมายความสำเร็จในการพัฒนาการบริหารจัดการ ที่ดีของกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ย ตามหลักนิติธรรม.....	88
ตาราง 9	ดัชนีชี้วัดความสำเร็จและเป้าหมายความสำเร็จในการพัฒนาการบริหารจัดการ ที่ดีของกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ย ตามหลักคุณธรรม.....	89
ตาราง 10	ดัชนีชี้วัดความสำเร็จและเป้าหมายความสำเร็จในการพัฒนาการบริหารจัดการ ที่ดีของกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ย ตามหลักความมีส่วนร่วม.....	90
ตาราง 11	ดัชนีชี้วัดความสำเร็จและเป้าหมายความสำเร็จในการพัฒนาการบริหารจัดการ ที่ดีของกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ย ตามหลักความรับผิดชอบ.....	91
ตาราง 12	ดัชนีชี้วัดความสำเร็จและเป้าหมายความสำเร็จในการพัฒนาการบริหารจัดการ ที่ดีของกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ย ตามหลักความคุ้มค่า.....	93
ตาราง 13	ดัชนีชี้วัดความสำเร็จและเป้าหมายความสำเร็จในการพัฒนาการบริหารจัดการ ที่ดีของกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ย ตามหลักความโปร่งใส.....	94
ตาราง 14	แนวทาง วิธีการ กิจกรรมและผลการพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของกองทุน หมู่บ้านหนองแกเตี้ย จากการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้.....	102

	หน้า
ตาราง 15 แนวทาง วิธีการ กิจกรรมและผลการพัฒนาการบริหารจัดการที่ดี ของกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ย จากการฝึกอบรม.....	107
ตาราง 16 แนวทาง วิธีการ กิจกรรมและผลการพัฒนาการบริหารจัดการที่ดี ของกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ย จากการศึกษาจากกองทุนหมู่บ้าน ที่ประสบผลสำเร็จ.....	108
ตาราง 17 แผนปฏิบัติการกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ย (มกราคม ถึง ธันวาคม 2548).....	114

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพ 1 วิธีดำเนินการวิจัยและพัฒนา.....	7
ภาพ 2 เปรียบเทียบโลกทัศน์ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการวิจัย.....	46
ภาพ 3 การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (จุดประสงค์อยู่ที่การแก้ปัญหา แบบยั่งยืน).....	50

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาการวิจัย

นโยบายของคณะรัฐบาลซึ่งมี พันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี ได้เห็นความจำเป็นเร่งด่วนในการแก้ปัญหาความยากจนของประชาชนในประเทศและยึดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในการเรียนรู้การพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านให้นำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชน โดยกำหนดให้จัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งละ 1 ล้านบาท เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง สำหรับประชาชนในการพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ ลดรายจ่าย บรรเทาเหตุฉุกเฉินและความจำเป็นเร่งด่วนให้แก่ประชาชน และวิสาหกิจขนาดเล็ก ซึ่งนับเป็นนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาลที่มุ่งแก้ปัญหาของประเทศ นอกจากนี้ยังมุ่งหวังให้กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นเครื่องมือในการกระจายโอกาสให้แก่คนจนเข้าหาแหล่งเงินทุน แหล่งความรู้ เพื่อเสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ในด้านการเรียนรู้ การสร้างและพัฒนาความคิดเพื่อแก้ไขปัญหา และเสริมสร้างศักยภาพความเข้มแข็ง ด้านเศรษฐกิจและสังคมในระดับฐานรากของประเทศ

ปรัชญาหรือหลักการสำคัญคือเสริมสร้างสำนึกความเป็นชุมชนและท้องถิ่น ให้ชุมชนเป็นผู้กำหนดอนาคตและจัดการหมู่บ้านด้วยคุณค่าและภูมิปัญญาของตนเอง เกื้อกูลประโยชน์ต่อ ผู้ด้อยโอกาสในหมู่บ้านและชุมชนเมือง เชื่อมโยงกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของชุมชน ราชการ เอกชนและประชาคม กระจายอำนาจให้ท้องถิ่นและพัฒนาประชาธิปไตยพื้นฐาน

ผลจากการที่รัฐบาลมีนโยบายดังกล่าวจึงก่อให้เกิดการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองขึ้นทั่วประเทศตั้งแต่ พ.ศ. 2544 โดยในวันที่ 25 กรกฎาคม พ.ศ. 2544 รัฐบาลได้จัดสรรและโอนเงินจำนวน 7,125 ล้านบาทให้แก่กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง จำนวน 7,125 กองทุน ที่มีความพร้อมในงวดแรกและจากรายงานของสำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ เมื่อวันที่ 25 กรกฎาคม พ.ศ. 2546 ซึ่งเป็นวันครบรอบ 2 ปี นับแต่การจัดสรรและโอนเงินให้กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในงวดแรกปรากฏว่ามีกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองขอขึ้นทะเบียน จำนวน 74,589 กองทุน คิดเป็นร้อยละ 98.73 ของหมู่บ้านหรือชุมชน จากเป้าหมายทั้งหมด 75,547 กองทุน โดยแยกเป็นกองทุนหมู่บ้าน จำนวน 71,470 กองทุน และกองทุนชุมชนเมือง 3,119 กองทุน มีการจัดสรรและโอนเงินให้กับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองทั้งหมด 74,389 กองทุน เป็นเงิน 74,389 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 98.47

ของหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป้าหมาย (สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, 2545, หน้า 18 - 19)

จังหวัดลพบุรี มีประชากรทั้งหมด 629,803 คน แยกเป็น ชาย 323,533 คน หญิง 306,270 คน จำนวนครัวเรือนที่อยู่ในหมู่บ้าน 138,756 ครัวเรือน อยู่ในชุมชน 3,001 ครัวเรือน กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่ได้รับการขึ้นทะเบียนรวมทั้งสิ้น จำนวน 1,139 กองทุน จาก 1,139 หมู่บ้าน/ชุมชนทั้งหมด คิดเป็นร้อยละ 100 และสำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติได้จัดสรรเงินกองทุน 1 ล้านบาท ตั้งแต่วันที่ 25 กรกฎาคม พ.ศ. 2544 จนปัจจุบัน มีกองทุนที่ได้รับการโอนเงินจำนวน 1,137 กองทุน และจำนวน 2 กองทุนที่ยังไม่ได้รับการอนุมัติเนื่องจากเป็นหมู่บ้านเล็กและมีจำนวนครัวเรือนน้อย มีคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองทั้งหมด 12,808 คน แยกเป็นชาย 7,826 คน หญิง 4,982 คน สมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง 105,563 คน เป็นชาย 57,798 คน หญิง 47,765 คน มีเงินที่สมาชิกได้เข้ามามีส่วนร่วมกับกองทุนในรูปของการปันหุ้นสัจจะ ค่าธรรมเนียมแรกเข้าและเงินบริจาค รวมทั้งสิ้น 23,081,877 บาท คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองได้อนุมัติเงินกู้ให้สมาชิกกู้ยืม จำนวน 70,625 ราย เป็นเงิน 1,075,356,787 บาท สมาชิกกองทุนนำเงินไปประกอบอาชีพ แยกประเภทได้ดังนี้ ด้านการเกษตรมีมากที่สุด 51,945 ราย เป็นเงิน 810,209,336 บาท คิดเป็น ร้อยละ 75 ด้านอุตสาหกรรมในครัวเรือน 1,668 ราย เป็นเงิน 22,391,640 บาท คิดเป็นร้อยละ 2 ด้านค้าขาย 13,979 ราย เป็นเงิน 204,931,762 บาท คิดเป็นร้อยละ 19 ด้านช่าง 2,263 ราย เป็นเงิน 32,716,979 บาท คิดเป็นร้อยละ 3 และด้านอื่นๆ 766 ราย เป็นเงิน 5,107,070 บาท คิดเป็นร้อยละ 1 ในการจัดระดับมาตรฐานการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองของจังหวัดลพบุรี เมื่อวันที่ 27 มิถุนายน พ.ศ. 2546 มีกองทุนที่มีมาตรฐานที่ 1 (AAA) จำนวน 191 กองทุน คิดเป็นร้อยละ 16.86 กองทุนที่มีมาตรฐานที่ 2 (AA) จำนวน 893 กองทุน คิดเป็นร้อยละ 78.82 กองทุนที่มีมาตรฐานที่ 3 (A) จำนวน 49 กองทุน คิดเป็นร้อยละ 4.32 (สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดลพบุรี, 2546, หน้า 3)

จากรายงานผลการประเมินและการจัดระดับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองของจังหวัดลพบุรี เมื่อเดือนมกราคม พ.ศ. 2546 พบว่ากองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่อยู่ในความรับผิดชอบของอำเภอเมืองลพบุรี จำนวน 232 กองทุน มีกองทุนที่อยู่ในระดับดี (คะแนนระหว่าง 75-93) จำนวน 7 กองทุน คิดเป็นร้อยละ 3.02 กองทุนที่อยู่ในระดับปานกลาง (คะแนน 56-74) จำนวน 14 กองทุน คิดเป็นร้อยละ 60.34 และกองทุนที่อยู่ในระดับต้องปรับปรุง (คะแนน 31-55) จำนวน 85 กองทุน คิดเป็นร้อยละ 36.67 โดยตำบลโคกตูมมีจำนวนกองทุนทั้งสิ้น 16 กองทุน กองทุนอยู่ในระดับปานกลาง 10 กองทุน และกองทุนที่อยู่ในระดับต้องปรับปรุง 6 กองทุน ผลการประเมินของกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ย มีคะแนนประเมิน 52 คะแนน อยู่ในระดับต้องปรับปรุง โดยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านกองทุนหมู่บ้านสนับสนุน

และติดตามการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านอำเภอเมืองลพบุรี ได้พิจารณาตามเกณฑ์ชี้วัด จำนวน 31 ตัวชี้วัด ดังนี้

1. ผลการประเมินการจัดระดับกองทุนหมู่บ้านที่ได้คะแนนสูงสุด(ร้อยละ 3 คะแนน) มีจำนวน 1 ข้อ ได้แก่

การใช้เงินกู้พร้อมดอกเบี้ยหรือเงินบริจาคของสมาชิกกองทุนเป็นไปตามกำหนดในสัญญาครบทุกคน

2. ผลการประเมินการจัดระดับกองทุนหมู่บ้าน ที่ได้คะแนนปานกลาง (ร้อยละ 2 คะแนน) มีจำนวน 19 ข้อ ได้แก่

2.1 มีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบในคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน เฉพาะให้กรรมการโดยตำแหน่งและกรรมการบางคนรับผิดชอบ

2.2 มีการแต่งตั้งบุคคลน้อยกว่า 5 คน เป็นที่ปรึกษาให้ความช่วยเหลือสนับสนุนการดำเนินงาน

2.3 จำนวนสมาชิกกองทุนหมู่บ้านหนองแกเดี่ยวที่ให้ความช่วยเหลือซึ่งกัน และกันมากกว่าครึ่งแต่ไม่ถึง 3 ใน 4 ของครัวเรือนทั้งหมด

2.4 มีแผนการปฏิบัติงานแต่ไม่ได้ปฏิบัติตามแผน

2.5 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านกองทุนหมู่บ้านและสมาชิกกองทุน ได้รับการฝึกอบรมสัมมนา ศึกษาดูงานเพิ่มเติมด้านการบริหารจัดการและพัฒนาอาชีพ จำนวน 1-3 ครั้ง (ถึงมกราคม 2546)

2.6 การพิจารณาให้กู้กองทุน โดยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน เป็นไปตามระเบียบ ไม่คำนึงถึงการสร้างอาชีพและรายได้ของสมาชิก

2.7 การประชุมใหญ่สามัญประจำปีสมาชิกร่วมประชุมมากกว่ากึ่งหนึ่ง แต่ไม่ถึง 3 ใน 4

2.8 การจัดทำทะเบียน เอกสาร บัญชีที่เกี่ยวข้องครบถ้วน ถูกต้องบางส่วน

2.9 มีการประสานงานและได้รับสนับสนุนทางวิชาการ จากหน่วยงาน 1-3 หน่วยงาน

2.10 การจัดสรรผลประโยชน์เป็นสวัสดิการแก่สมาชิก และประชาชน ในหมู่บ้านมีจำนวน 1-3 กิจกรรม

2.11 การติดตามให้ความช่วยเหลือสมาชิกในด้านการประกอบอาชีพ มีการช่วยเหลือเป็นบางครั้งคำนึงถึงการสร้างอาชีพและรายได้ของสมาชิกเป็นสำคัญ

3. ผลการประเมินการจัดระดับกองทุนหมู่บ้าน ที่ได้คะแนนต่ำสุด (ร้อยละ 1 คะแนน) มีจำนวน 11 ข้อ ได้แก่

3.1 ปิดประกาศระเบียบข้อบังคับให้ทราบทั่วกัน

- 3.2 มีศูนย์ปฏิบัติการกองทุนหมู่บ้านแต่ไม่มีข้อมูล
- 3.3 มีการประชุมของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน 2-3 เดือนต่อครั้ง
- 3.4 มีการคัดเลือกสมาชิกกองทุนดีเด่น 1-3 ราย เพื่อช่วยเหลือแนะนำอาชีพแก่สมาชิกอื่น
- 3.5 สมาชิกเข้าร่วมกิจกรรมกองทุนการพัฒนาของหมู่บ้านมากกว่ากึ่งหนึ่งของสมาชิก
- 3.6 สมาชิกบางคนมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น
- 3.7 จำนวนกิจกรรมการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านที่เป็นเครือข่ายกับกลุ่มองค์กรอื่น 1-3 กิจกรรม
- 3.8 มีการรวมกลุ่มเพื่อพัฒนามูลค่าผลิตภัณฑ์และการจำหน่ายในเบื้องต้น ยังไม่ได้รับผลประโยชน์
- 3.9 สมาชิกเกินกว่ากึ่งหนึ่งมีคุณภาพชีวิตดีขึ้น
- 3.10 การติดตามตรวจสอบ โดยเวทีประชาคมของสมาชิกมากกว่ากึ่งหนึ่ง
- 3.11 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน แต่งตั้งบุคคลติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผลทุก 6 เดือน

จากข้อมูลและผลการประเมินกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ยดังกล่าวข้างต้นสะท้อนให้เห็นภาพการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ยที่ขาดการบริหารจัดการที่ดีของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและขาดการมีส่วนร่วมของสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน จึงสมควรเร่งรัดให้มีการวิจัยและพัฒนาเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการที่ดี (good governance) และเพื่อให้สอดคล้องตามเจตนารมณ์สูงสุดของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 ที่มุ่งเน้นให้เกิดการปฏิรูปกลไกการบริหารจัดการที่ดีทั้งในภาคการเมือง ภาคราชการ ภาคเอกชนและภาคประชาชนบนพื้นฐานการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพัฒนาที่มีประสิทธิภาพ มีความโปร่งใส มีความรับผิดชอบสามารถตรวจสอบได้ ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญและเป็นภูมิคุ้มกันที่ดีให้สังคมไทยในการพร้อมรับกระแสการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ได้ดียิ่งขึ้น อีกทั้งช่วยป้องกันและขจัดปัญหาการทุจริตได้อีกทางหนึ่งด้วย

หลักการบริหารจัดการที่ดี เป็นระบบการควบคุมเชิงการบริหารและปฏิบัติการให้เป็นไปตามความปรารถนาของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (stakeholders) ฉะนั้น การดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองจำเป็นต้องมีการบริหารจัดการที่ดี เรียกว่ายึดการบริหารจัดการที่ดี และมีส่วนร่วมเป็นหลัก ปัจจัยสำคัญของการบริหารจัดการที่ดี คือทุกสิ่งทุกอย่างดำเนินไปเพื่อการพัฒนา ปรับปรุงและดำเนินกิจการทั้งหลายด้วยความโปร่งใส (transparency) ตรวจสอบได้ทุกเมื่อ (open to examination and inspection) เกิดผลดีตามความคาดหวังของบุคคลทุกกลุ่มที่มีส่วนได้ส่วนเสียหรือควรมีส่วนได้ส่วนเสียตามมาตรฐานความสำนึกในความรับผิดชอบที่สามารถประเมินผลได้ (accountability that could be validate) นอกจากนี้

การบริหารจัดการที่ดีย่อมก่อให้เกิดผลดีใน 3 ประการ คือ (กำธร ธิฉลาด, และคนอื่นๆ, 2544, หน้า 41)

1. ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายจะได้ประโยชน์ที่ควรจะได้รับ ไม่ถูกเบียดบังผลประโยชน์เป็นของผู้ใดผู้หนึ่ง
2. เมื่อมีการบริหารจัดการที่ดี ค่าใช้จ่ายจะลดลง เพราะสิ่งที่หมดไปกับความไม่มีประสิทธิภาพ การทุจริต การเล่นพรรคเล่นพวกจะน้อยลงหรือไม่มีเลย
3. ถ้ามีการบริหารจัดการที่ดี ในการบริหารงานของกองทุนจะทำให้มีคนเชื่อถือและเข้าร่วมกิจกรรมของกองทุนมากขึ้น

นอกจากนั้น เหตุผลสำคัญของกาวิจัยในครั้งนี้คือต้องการให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ๆ ได้แก่ รู้จักการจัดเวทีเพื่อวิเคราะห์บริบทชุมชน สภาพกองทุน ปัญหาและแนวทางแก้ไข เรียนรู้การรวมกลุ่ม การให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เรียนรู้และสามารถบริหารจัดการกองทุนได้ด้วยตนเอง เกิดเครือข่ายภายในชุมชนและภายนอกชุมชน เรียนรู้เทคนิคและวิธีการในการประกอบอาชีพ ซึ่งองค์ความรู้เหล่านี้นับได้ว่าเป็นผลดีต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน จึงควรจะได้รับการส่งเสริมให้มีการวิจัยและพัฒนาเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพื่อเสริมสร้างการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ยต่อไป

คำถามการวิจัย

1. สภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการการพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ยเป็นอย่างไร
2. แนวทางและวิธีการพัฒนา และดัชนีชี้วัดความสำเร็จในการพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ยเป็นอย่างไร
3. จะพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ยได้อย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการการพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ย
2. เพื่อแสวงหาแนวทางและวิธีการพัฒนาและดัชนีชี้วัดความสำเร็จในการพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ย
3. เพื่อพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ย

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตพื้นที่

การวิจัยครั้งนี้จะศึกษาในพื้นที่บ้านหนองแกเตี้ย หมู่ที่ 16 เทศบาลตำบลโคกตูม อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี

2. ขอบเขตประชากร

2.1 ผู้มีส่วนสำคัญในการพัฒนา ประกอบด้วย คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และสมาชิกกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ย จำนวน 101 คน จำแนกเป็นคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน จำนวน 11 คน และสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน จำนวน 90 คน

2.2 ผู้เกี่ยวข้องกับการพัฒนากองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ย ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่ของเทศบาลตำบลโคกตูมที่รับผิดชอบ เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนผู้รับผิดชอบตำบลโคกตูม ผู้นำชุมชน ผู้ที่ไม่เป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน ผู้แทนกลุ่มสตรี ผู้รู้หรือผู้อาวุโสและผู้ทรงคุณวุฒิในชุมชน

3. ขอบเขตเนื้อหา

เนื้อหาที่ใช้เป็นกรอบในการศึกษา คือ การเสริมสร้างการบริหารจัดการที่ดี (good governance) ประกอบด้วย

3.1 หลักนิติธรรม

3.2 หลักคุณธรรม

3.3 หลักความมีส่วนร่วม

3.4 หลักความรับผิดชอบต่อ

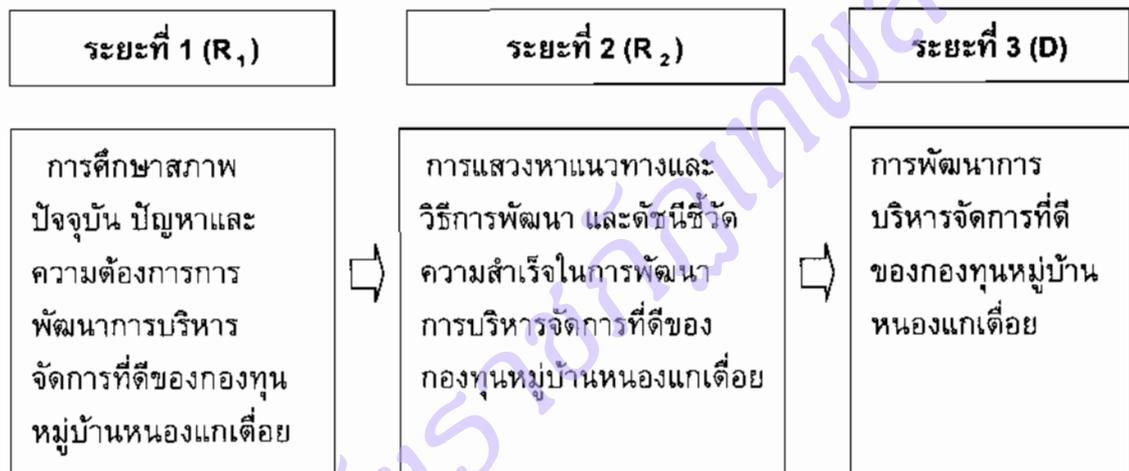
3.5 หลักความคุ้มค่า

3.6 หลักความโปร่งใส

วิธีดำเนินการวิจัยและพัฒนา

การวิจัยและพัฒนาเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ย หมู่ที่ 16 เทศบาลตำบลโคกตูม อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี เป็นการพัฒนาการเรียนรู้โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานที่เชื่อมั่นว่าชาวบ้าน คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและสมาชิกกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ย มีศักยภาพและภูมิปัญญาเพียงพอที่จะพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้านของตนเองได้ ถ้าได้รับการเสริมพลัง (empowerment) ที่เหมาะสม ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้จึงใช้การวิจัยและพัฒนา (Research and Development : R & D) เชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) โดยอาศัยการวิเคราะห์ สังเคราะห์ชุมชน โดยชุมชน เพื่อชุมชน โดยการสนับสนุนให้ชาวบ้าน คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านกองทุนหมู่บ้านและสมาชิกกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ย ได้ค้นหาศักยภาพ ประสพการณ์ ปัญหาและความต้องการ

การพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้านหนองแกเดี่ยว แสวงหาแนวทางและวิธีการพัฒนา และดัชนีชี้วัดความสำเร็จในการพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้านหนองแกเดี่ยว รวมทั้งร่วมกันพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้านหนองแกเดี่ยวโดยการดำเนินการวิจัย แบ่งเป็น 3 ระยะ คือ

ภาพ 1 วิธีดำเนินการวิจัยและพัฒนา

นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

กองทุนหมู่บ้าน หมายถึง กองทุนหมู่บ้านหนองแกเดี่ยว หมู่ที่ 16 เทศบาลตำบลโคกตูม อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี ที่จัดตั้งขึ้นตามนโยบายรัฐบาลภายใต้ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน หมายถึง คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านหนองแกเดี่ยว จำนวน 11 คน ที่ประชาคมหมู่บ้านคัดเลือกเข้ามาเพื่อดูแลและจัดการกองทุนหมู่บ้านหนองแกเดี่ยวของตนเอง ให้เป็นไปตามระเบียบข้อบังคับที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติกำหนดไว้

ระเบียบกองทุนหมู่บ้าน หมายถึง ระเบียบข้อบังคับของกองทุนหมู่บ้านหนองแกเดี่ยว ซึ่งคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านหนองแกเดี่ยว และสมาชิกกองทุนหมู่บ้านหนองแกเดี่ยวได้กำหนดขึ้นเป็นเอกสารที่ใช้เป็นแนวทางปฏิบัติของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน

สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน หมายถึง ประชาชนที่เป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้านหนองแกเดี่ยว และมีส่วนร่วมในกองทุนหมู่บ้าน คือ ร่วมคิด ร่วมปฏิบัติและร่วมกิจกรรมต่างๆ ของกองทุนหมู่บ้านที่จัดขึ้น

การบริหารจัดการที่ดี หมายถึง การสร้างระบบการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ย สมาชิกกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ย ประชาชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ย ซึ่งยึดหลักประชาธิปไตยในการบริหารจัดการ เพื่อสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนอย่างยั่งยืน ประกอบด้วยหลัก 6 ประการ ดังนี้

“หลักนิติธรรม” หมายถึง การใช้กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับต่างๆ อย่างเที่ยงตรง ยุติธรรมเสมอกันโดยไม่เลือกปฏิบัติ มีการปรับปรุงกฎระเบียบข้อบังคับ การบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านให้ทันสมัยเป็นธรรม เป็นที่ยอมรับของสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน ประชาชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

“หลักคุณธรรม” หมายถึง การบริหารจัดการกองทุนที่ยึดมั่นในความถูกต้องดีงาม ส่งเสริมให้สมาชิกและประชาชนพัฒนาตนเองให้มีความซื่อสัตย์ จริงใจ ชยัน อดทน มีระเบียบวินัย ประกอบอาชีพสุจริต

“หลักความมีส่วนร่วม” หมายถึง การบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ยที่ยึดหลักการมีส่วนร่วมของประชาชน เปิดโอกาสให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ย สมาชิกกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ยและประชาชน ตลอดจนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้มีโอกาสในการแสดงความคิดเห็น การตัดสินใจในการแก้ปัญหา และการพัฒนากองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ยอย่างเท่าเทียมกัน

“หลักความรับผิดชอบ” หมายถึง ความสำนึกของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ย สมาชิกกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ยในความรับผิดชอบต่อชุมชน กระตือรือร้นในการแก้ปัญหา ตลอดจนเคารพในการแสดงความคิดเห็นที่แตกต่าง กล้ายอมรับผลการกระทำของตน และปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทของตน เพื่อบรรลุผลของการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ย

“หลักความคุ้มค่า” หมายถึง การบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ย ที่ใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม มีความประหยัด ใช้อย่างคุ้มค่า

“หลักความโปร่งใส” หมายถึง การสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกันของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินการกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ย โดยสร้างกระบวนการบริหารจัดการให้มีความสุจริต โปร่งใส เป็นธรรม สามารถตรวจสอบและติดตามผลได้

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

การวิจัยและพัฒนาเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ยในครั้งนี้ จะก่อให้เกิดผลประโยชน์ที่สำคัญ คือ

1. เกิดการพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้านที่เหมาะสมกับกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ย จากการสรุปบทเรียนค้นพบปัญหาและความต้องการ ศักยภาพและ

ความพร้อมของหมู่บ้านหนองแกเตี้ย จนสามารถร่วมกันพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ยเองได้

2. ได้ผลการปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมอย่างสำคัญของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีที่เหมาะสมกับกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ย และได้คุณภาพมาตรฐานอันเกิดจากการปฏิบัติจริง ซึ่งนอกจากจะได้ดำเนินโครงการที่ก่อให้เกิดการบริหารจัดการที่ดีแล้วยังก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ของหมู่บ้านหนองแกเตี้ยในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนด้วย

3. กองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ย จะเป็นแหล่งแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองอื่นๆ ในการพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีในรูปของเครือข่ายการเรียนรู้

4. องค์ความรู้ที่ได้จากโครงการวิจัยนี้ จะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ประเทศชาติโดยรวม โดยการนำประสบการณ์หรือบทเรียนจากการดำเนินการวิจัยและพัฒนาที่เกิดจากกองทุน หมู่บ้านหนองแกเตี้ยไปเป็นบทเรียนในการส่งเสริมให้ชุมชนอื่นๆ ได้ประยุกต์ใช้เป็นแนวทางการดำเนินงานพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีต่อไป

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยและพัฒนาเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาการบริหารจัดการที่ดี (good governance) ของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ย หมู่ที่ 16 เทศบาลตำบลโคกตูม อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย

1. บริบทชุมชนบ้านหนองแกเตี้ย
2. การดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ย
3. หลักการบริหารจัดการ
4. การบริหารจัดการที่ดี
5. การดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
6. การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

บริบทชุมชนบ้านหนองแกเตี้ย

จากการศึกษาบริบทชุมชนของบ้านหนองแกเตี้ย หมู่ที่ 16 เทศบาลตำบลโคกตูม อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี โดยการค้นคว้าจากเอกสาร การสังเกต การสัมภาษณ์ การสัมภาษณ์กลุ่ม และการศึกษาชุมชนแบบมีส่วนร่วม โดยการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ได้ค้นพบข้อมูล ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ย ดังนี้

1. ประวัติศาสตร์ชุมชน
- 1.1 การตั้งถิ่นฐานและก่อตั้งชุมชน

แต่เดิมพื้นที่แห่งนี้เป็นที่ป่าของจังหวัดลพบุรี ไม่มีการอนุญาตให้ประชาชนเข้ามาอยู่อาศัย ต่อมา ปี พ.ศ. 2500 ทางราชการได้อนุญาตให้ประชาชนเข้ามาอยู่อาศัยได้และให้จัดจองเป็นพื้นที่ทำกินของตนเอง โดยประชาชนที่เข้ามาอยู่อาศัยมาจากหลายจังหวัด อาทิ เช่น สระบุรี สุพรรณบุรี อ่างทอง เพชรบุรี กาญจนบุรี ราชบุรี ชัยนาท นครสวรรค์ นครราชสีมา ฯลฯ ใช้วิธีการจับจองโดยการโค่นถางป่าให้ได้พื้นที่ตามความต้องการของตนเอง และแสดงเครื่องหมายเป็นสัญลักษณ์ไว้ที่ต้นไม้ ซึ่งต่อมาทางหน่วยราชการคือ นิคมสร้างตนเองและกรมที่ดินจังหวัดลพบุรี ได้ออกรังวัดเขตที่ดินใหม่และจัดแบ่งสรรให้ประชาชนเป็นแปลง ซึ่งแต่ละแปลงมีเนื้อที่ด้านหน้ากว้าง 80 เมตร ยาว 500 เมตร

นอกจากนี้ ภูมิประเทศบริเวณนี้เคยเป็นลำห้วยและหนองน้ำ มีดินสะแกเคี้ยว ขึ้นอยู่บริเวณดังกล่าวเป็นจำนวนมาก จึงเป็นที่มาของชื่อ "หมู่บ้านหนองแกเตี้ย" จนถึงปัจจุบัน ต่อมาเมื่อปี พ.ศ.2504 ได้มีนายแต้ม สอนทรัพย์ นายสี แก้วชาติ และนายเกตุ สีเดือน

ชักชวนกันสร้างวัดขึ้นคือ “วัดสามัคคีพัฒนาราม” โดยนายสี แก้วชาติ เป็นผู้บริจาคที่ดินที่ติดอยู่ทางด้านขวาของถนนสายจัดวา ซอย 1 ให้ 1 แปลง จำนวน 25 ไร่ ซึ่งปัจจุบันนี้เป็นสถานที่ตั้งเมรุ หลังจากนั้นชาวบ้านได้ช่วยกันถากถางป่าเพื่อขยายพื้นที่ของวัด ขณะจุดไฟเผาป่าก็มีลมพัดมาอย่างแรง ได้หอบเอาลูกไฟไปไหม้บ้านนายบุญปลุก ซึ่งอยู่แปลงที่ 2 ต่อจากแปลง ที่นายสี แก้วชาติ บริจาคให้กับวัด หลังจากไฟไหม้แล้ว นายบุญปลุกก็บอกขายที่ดินให้กับวัด

ในราคา 5,000 บาท ซึ่งสมัยนั้นที่ดินยังมีราคาถูกอยู่ เมื่อต่อรองราคาแล้ว นายบุญปลุกลดให้ 500 บาท ซึ่งนายแถม นายสี และนายเกตุ ออกเงินซื้อคนละ 1,500 บาท จึงได้ที่ดินเพิ่มขึ้นมาอีก 25 ไร่ รวมกับของเดิมเป็น 50 ไร่ ต่อมาได้มีการชักชวนชาวบ้าน ญาติสนิทมิตรสหาย เพื่อนฝูงที่รู้จักมาช่วยกันสร้างวัด และได้นิมนต์หลวงปู่พิมพ์วัดเขาพระงาม ซึ่งขณะนั้นมีตำแหน่ง เป็นเจ้าคณะจังหวัดลพบุรี เพื่อยกวัดให้อยู่ในความอุปถัมภ์ของท่าน ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2509 ท่านจึงได้นิมนต์พระเสมอ (พระครูวิมลคุณาทร) ให้มารักษาการเจ้าอาวาสที่วัดแห่งนี้เพื่อให้ชาวบ้านได้ทำบุญ ในปี พ.ศ.2511 พระเสมอได้ชักชวนญาติโยม ตลอดจนชาวบ้านแถวนั้นช่วยกันสร้างศาลาการเปรียญวัดสำหรับใช้ปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนา ราคาประมาณ 1,000,000 บาท จนกระทั่งต่อมา ปี พ.ศ.2515 พระเสมอ(พระครูวิมลคุณาทร) ก็ได้รับการแต่งตั้งเป็นเจ้าอาวาสวัดสามัคคีพัฒนาราม และเมื่อถึงวันที่ 5 ธันวาคม พ.ศ.2520 ซึ่งท่านได้ซื้อที่ดินให้วัดเพิ่มเติมอีก จนถึงปัจจุบันนี้รวมกับที่ดินเดิมมีประมาณ 136 ไร่

2. ลักษณะทางกายภาพ / ชีวภาพของชุมชน

เส้นทางคมนาคมในการสัญจรไปมา แต่เดิมเป็นทางเกวียนและทางลูกรัง ชาวบ้านนิยมใช้เกวียนเป็นส่วนใหญ่ในการเดินทาง และบรรทุกสินค้าหรือผลผลิตไปขาย บางครั้งก็ใช้เรือในการเดินทาง โดยใช้เส้นทางเดินเรือของอ่างเก็บน้ำห้วยส้ม ต่อมาเส้นทางคมนาคมในหมู่บ้านได้มีการพัฒนาขึ้นมาเรื่อยๆ จนถึงปัจจุบันจะเป็นถนนลาดยางส่วนใหญ่

3. ลักษณะประชากร

จำนวนประชากรในหมู่บ้าน มีจำนวนทั้งสิ้น 761 คน แยกเป็นชาย 374 คน หญิง 387 คน มีจำนวนหลังคาเรือน 170 หลังคาเรือน ปัจจุบันชาวบ้านมีการวางแผนครอบครัวและคุมกำเนิดเพื่อควบคุมจำนวนสมาชิกในครอบครัว เป็นการลดค่าใช้จ่ายทางอ้อม ทำให้มีรายได้มากขึ้น ประชากรส่วนใหญ่มีคุณภาพและมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี

4. ลักษณะทางเศรษฐกิจ

ชาวบ้านในท้องถิ่นนี้ แต่เดิมเมื่อเข้ามาอยู่อาศัยรวมกันได้ยึดอาชีพเผาถ่านเป็นหลัก ส่วนอาชีพรองลงมาคือการปลูกพืชไร่ เช่น ข้าวฟ่าง ละหุ่ง ข้าวโพด ต่อมาชาวบ้านได้เริ่มหันมาปลูกพืชอีกหลายชนิด อาทิเช่น ดอกทานตะวัน ผักหัวไชเท้า แตงกวา และแฟง ปลูกพืชสวน อาทิเช่น มะม่วง มะละกอ ฝรั่ง ละมุด และมะกรูด ปัจจุบันชาวบ้านส่วนใหญ่นิยมประกอบอาชีพทำไร่เป็นหลัก เนื่องจากทรัพยากรที่จะนำมาเผาถ่านเริ่มลดน้อยลง ประกอบกับทางส่วนราชการห้ามมิให้ตัดไม้ทำลายป่าในเขตหวงห้าม และรายได้จากการเผาถ่านก็น้อยไม่พอกับค่าใช้จ่ายในครอบครัว แต่การทำไร่ผลผลิตที่ได้ยังต้องขึ้นอยู่กับดิน ลม ฟ้า อากาศ สามารถจำแนกอาชีพของชาวบ้านได้ ดังนี้

4.1 อาชีพทำไร่ ถือเป็นอาชีพหลักของชาวบ้านส่วนใหญ่ เช่น การทำไร่ข้าวโพด ข้าวฟ่าง ดอกทานตะวัน และกระเจี๊ยบแดง

แต่เดิมการปลูกพืชไร่มักจะใช้ควายลากไถ และใช้แรงงานของคนเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งเป็นปัจจัยและทรัพยากรที่สำคัญในการผลิต ส่วนในปัจจุบันนี้มีการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้เป็นปัจจัยและทรัพยากรในการผลิตแทน อาทิ การใช้รถไถหรือรถแทรกเตอร์แทนการใช้แรงงานควาย และแรงงานจากคน

ผลผลิตข้าวโพดที่ได้จะนำไปขายให้กับเจ้าแก้ง หรือพ่อค้าคนกลาง แต่ส่วนใหญ่จะขายให้กับเจ้าแก้ง เพราะชาวไร่จะไปกู้เงินเจ้าแก้งมาลงทุนทำไร่ก่อน ถ้าตกลงขายผลผลิตให้ใครคนรับซื้อ ก็จะนำรถมาสีข้าวโพดพร้อมขนส่งไปซึ่งที่โกดัง ผลผลิตข้าวโพดที่ได้ประมาณ 70 – 80 ถึง ต่อ 1 ไร่ ราคาส่วนใหญ่ก็จะอยู่ประมาณถึงละ 50 – 60 บาท รายได้ประมาณ 3,500 – 4,800 บาท ต่อ 1 ไร่ ต่อ 1 ปี รายได้จะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับจำนวนไร่ที่ทำ

4.2 อาชีพเผาถ่าน เป็นอาชีพดั้งเดิมตั้งแต่เริ่มก่อตั้งหมู่บ้าน ปัจจุบันมีน้อยรายที่ยังทำอาชีพนี้อยู่ เนื่องจากไม้สำหรับเผาถ่านหายากขึ้น ประกอบกับสมัยนี้คนนิยมใช้แก๊สในการหุงต้มแทนการใช้ถ่าน เพราะสะดวกสบายและหาซื้อได้ง่ายกว่า ไม้ที่นำมาเผาถ่านส่วนใหญ่ชาวบ้านจะใช้ไม้ตะแบก ไม้แสมสาร ไม้เต็ง ไม้สะแก และไม้รัง เมื่อได้เป็นถ่านสำเร็จรูปบรรจุกระสอบแล้วก็จะนำมาขายที่ตลาดโคกตูม หรือมีพ่อค้าคนกลางมาติดต่อซื้อถึงบ้าน ราคากระสอบละประมาณ 80 – 100 บาท แต่ปัจจุบันราคากระสอบละ 150 บาท

4.3 อาชีพเลี้ยงสัตว์ ได้แก่ การทำฟาร์มเลี้ยงโคนม เลี้ยงหมู และเลี้ยงไก่

4.3.1 การทำฟาร์มเลี้ยงโคนม ต้องอาศัยปัจจัยและทรัพยากร ดังนี้

1) พื้นฐิโคนม

2) พื้นที่สำหรับเลี้ยงโคนม ประกอบด้วย คอกวัวสำหรับโคนมได้พัก

อาศัยและโรงเรือนสำหรับรีดนม

3) อาหาร มีทั้งอาหารแห้งและอาหารผง นอกจากนี้ยังมีหญ้าสำหรับโคนม ซึ่งเป็นอาหารหลักที่สำคัญมาก

การรีดนมจะแบ่งเป็น 2 ครั้งต่อวัน คือ ช่วงเช้าเวลาประมาณ 06.30 น. และช่วงเย็นเวลาประมาณ 15.30 น. ก่อนรีดนมจะต้องเตรียมอุปกรณ์ให้พร้อมซึ่งจะมีทั้งอุปกรณ์ในการรีดนมถึงสำหรับรองรับน้ำนมที่ได้จากการรีดผ้าสำหรับทำความสะอาดเต้านมก่อนรีดนมจะต้องให้โคนมได้กินอาหารเม็ดและอาหารผงก่อนเพื่อที่จะได้ปล่อยน้ำนมมากๆ และหลังจากการรีดนมเสร็จแล้วก็ปล่อยให้โคนมกินหญ้า ซึ่งผู้เลี้ยงจะเตรียมหญ้าและน้ำให้พร้อมอยู่เสมอ เพื่อให้โคนมจะได้กินอิ่ม และผลิตน้ำนมไว้ให้รีดในวันต่อไป

ผลผลิตจากการรีดนมหรือน้ำนมแล้ว จะบรรจุใส่ถังนม 1 ถังจุได้ 40 กิโลกรัม โดยจะมีรถสำหรับรับ-ส่งนมมารับถึงที่ ราคา กิโลกรัมละ 11.60 บาท เพื่อนำไปส่งที่ศูนย์รับน้ำนมดิบกลุ่มโคนมโคกตูม ตั้งอยู่หมู่ที่ 5 ตำบลโคกตูม และทางศูนย์ฯก็จะส่งต่อไปยังบริษัทเพื่อนำไปแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์บำรุงสุขภาพต่อไป

4.3.2 การทำฟาร์มเลี้ยงไก่เนื้อ ต้องอาศัยปัจจัย และทรัพยากร ดังนี้

1) พื้นฐิไก่ จากบริษัทที่ทำสัญญาว่าจ้างไว้

2) โรงเรือนเลี้ยงไก่ ต้องได้รับการตรวจรับรองมาตรฐานฟาร์มจากสำนักงานปศุสัตว์จังหวัดลพบุรี ซึ่งปัจจุบันเรียกว่า การเลี้ยงไก่แบบโรงเรือนปิด ระบบไอน้ำ (Evap)

3) อาหาร ซื้อจากตัวแทนจำหน่ายตามร้านทั่วไปหรือซี.พี. โรงงานผลิตอาหารไก่ โดยมีรถมาส่งอาหารถึงโรงเรือน

4) อุปกรณ์การกกลูกไก่ เครื่องกกแก๊ส (SBM) พื้นที่การกกลูกไก่ อุปกรณ์การให้อาหาร อุปกรณ์การให้น้ำ และภาชนะที่ใส่น้ำยาฆ่าเชื้อ

เมื่อได้ไก่ที่สมบูรณ์พร้อมที่จะส่งไปแปรรูป ก็จะมีตัวแทนจากบริษัทที่จดทะเบียนทำสัญญากันไว้เป็นผู้รับซื้อและส่งไปยังโรงงานต่าง ๆ อาทิ โรงงานบีฟู้ดส์ โรงงานสหฟาร์ม โรงงานชันวาเลย์ โรงงานชันเนก และอื่นๆ ที่ทำกิจการเกี่ยวกับการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากไก่ ราคารับซื้อประมาณตัวละ 5.70 บาท และ กิโลกรัมละ 2.79 บาท ขายได้ทั้งแบบตัวและแบบซังเป็นกิโลกรัม (ราคาขึ้นอยู่กับค่าเฉลี่ยของจำนวนไก่ที่เหลือแต่ละงวด คุณภาพไก่ และจำนวนไก่ตายจะคิดหักตามเปอร์เซ็นต์)

4.4 อาชีพปลูกผักกาด (หัวไชเท้า) ต้องอาศัยปัจจัยการผลิต ดังนี้

4.4.1 เมล็ดพันธุ์

4.4.2 แปลงสำหรับปลูก

4.4.3 แรงงานสำหรับใช้ในการปลูก ดูแลรักษาและเก็บเกี่ยวผลผลิต

4.4.4 รถไถ สำหรับทำแปลงและขนส่งผลผลิต

ชาวสวนส่วนใหญ่จะขายให้พ่อค้าคนกลางที่มารับซื้อถึงที่ ถ้าหัวผักกาดสวยดีก็ขายได้ราคาดี ถ้าหัวผักกาดไม่สวยก็ขายได้แต่ราคาถูกกว่าทำให้ขาดทุน เพราะต้องส่งเข้าโรงงานจังหวัดอ่างทองและนครปฐม

4.5 อาชีพรับจ้างทั่วไป เช่น รับจ้างทำไร่ เพราะไม่มีพื้นที่เป็นของตนเอง รับจ้างเป็นพนักงานโรงงาน เช่น โรงงานบีฟู้ดส์ โรงงานควอลิตี้ การทำงานเย็บผ้าไปโรงงานซินยัง และโรงงานอื่นๆ ในพื้นที่ใกล้เคียง รายได้เฉลี่ยวันละ 150 บาทขึ้นไป

5. ลักษณะทางสังคม

5.1 กลุ่ม/องค์กรในหมู่บ้าน

มีการจัดตั้งกลุ่มพิทักษ์ทรัพย์สินขึ้น โดยมีนายเชาว์วิศ สุตลาภา ผู้ว่าราชการจังหวัดลพบุรีสมัยนั้น เป็นผู้ร่วมกลุ่มกำนัน ผู้ใหญ่บ้านและราษฎรขึ้นเมื่อปี พ.ศ.2520 โดยจัดให้มีการฝึกอบรมให้ความรู้ รวมถึงการเดินยามเพื่อตรวจตราและป้องกันเหตุร้ายหรือการโจรกรรมขึ้นภายในหมู่บ้าน ซึ่งแต่เดิมนั้นมีการปล้นสะดมและโจรกรรมทรัพย์สินของชาวบ้านอยู่เป็นประจำ ปัจจุบันกลุ่มดังกล่าวมีสมาชิกประกอบด้วยนายศรี สังข์ลอย นายสุข เดชชู นายวิเชียร ศรีวัฒนา นายประสิทธิ์ สิทธิเวชและนายคำพันธ์ พวงมาลี ซึ่งภายหลังจากที่มีการ

จัดตั้งกลุ่มแล้วเหตุการณ์ปล้นสะดม และการโจรกรรมลดน้อยลง สถานการณ์ต่างๆ เริ่มดีขึ้น ชาวบ้านในหมู่บ้านได้รับความคุ้มครองความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของตน

5.2 การปกครอง

มีการเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านเพื่อเป็นตัวแทนในการติดต่อประสานระหว่างชาวบ้านกับหน่วยงานราชการ ช่วยเผยแพร่ข่าวสารให้ชาวบ้านได้รับทราบและมีส่วนร่วมในการบริหารปกครองหมู่บ้าน หมู่บ้านหนองแกเดี่ยว มีการแบ่งแยกออกเป็น 2 หมู่บ้าน คือ หมู่ที่ 4 และหมู่ที่ 16 ผู้ใหญ่บ้านคนแรกของหมู่ที่ 4 คือ นายวัง จันทรสาลี คนต่อมาคือนายบุญสม จำเนียรทรง ส่วนผู้ใหญ่บ้านคนแรกของหมู่ที่ 16 คือ นายวิเชียร ยิ้มพ่วง ต่อมาในปี พ.ศ.2545 ตำบลโคกตูมได้ยกฐานะขึ้นเป็นเทศบาลตำบลโคกตูม มีการเปลี่ยนแปลงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้นำชุมชน ซึ่งอยู่ภายใต้การปกครองของเทศบาลตำบลโคกตูม มีนางอนงค์ กระแส मुख เป็นผู้นำชุมชนคนแรก และต่อมาเมื่อวันที่ 15 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2547 ได้มีประกาศจากอำเภอเมืองลพบุรี ให้ตำบลโคกตูมมีการปกครองโดยมีผู้ใหญ่บ้านเหมือนเดิมซึ่งผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 16 คือ นางอนงค์ กระแส मुख จนถึงปัจจุบันนี้

5.3 ผู้นำและผู้รู้ ประกอบด้วย

5.3.1 ผู้นำ ผู้รู้ทางด้านศาสนา ได้แก่ พระอาจารย์เสมอ

5.3.2 ผู้นำ ผู้รู้ทางการเกษตร ได้แก่ นายระเบียบ มาเชื้อ อยู่บ้านเลขที่ 60/2 มีความรู้ความชำนาญทางการปลูกผักกาดหัว

5.4 ระบบครอบครัวและเครือญาติ

ครอบครัวในหมู่บ้านจะอยู่รวมกันเป็นเครือญาติ มี พ่อ แม่ ลูก ปู่ย่า ตายาย อยู่รวมกันในบริเวณใกล้กัน ใครต้องการแยกครอบครัวเป็นสัดส่วนก็แยกออกไป แต่ส่วนใหญ่จะปลูกบ้านอยู่ใกล้ๆ กัน เวลาว่างงานทำบุญบ้านใครก็จะช่วยเหลือกันอย่างเต็มที่ เจ้าของบ้านจะนำข้าวปลาอาหารมาเลี้ยงคนมาช่วยงานเป็นสิ่งตอบแทน ชาวบ้านส่วนใหญ่จะสนิทสนมและรู้จักกันดี เพราะส่วนมากจะเป็นเพื่อนที่เติบโตมาด้วยกัน ในหมู่บ้านจะไม่ค่อยมีคนภายนอกมาอยู่ ชาวบ้านจึงใช้ชีวิตอย่างคนชนบท ปลูกผักสวนครัวไว้ในบ้านเรือนและได้นำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันอีกด้วย

5.5 สถาบันภายในชุมชน

5.5.1 วัดสามัคคีพัฒนาราม มีพระอยู่ 5 รูป เป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวบ้าน และเป็นที่ยึดถือทางศาสนาเพื่อสร้างความสามัคคีให้แก่คนในชุมชน เวลาที่มีการประชุม ชาวบ้านมักจะมาใช้สถานที่แห่งนี้เป็นประจำ

5.5.2 โรงเรียนชอย 3 สาย 4 ซ้าย มีครูอยู่ 32 คน มีนักเรียนอยู่ประมาณ 600 คน เปิดสอนในระดับ ประถมศึกษาตั้งแต่อนุบาล – ป.6 และระดับมัธยมศึกษาตั้งแต่ ม.1-ม.3 โรงเรียนแห่งนี้เป็นที่เรียนของบุตรหลานของทั้งคนในชุมชน และชุมชนใกล้เคียง

6. ระบบการศึกษา

6.1 สถาบันการศึกษา

ในและนอกระบบโรงเรียน

แต่เดิมชาวบ้านส่วนหนึ่งได้เข้ารับการศึกษที่โรงเรียนวัดหนองผือ โรงเรียนวัดสายโท โรงเรียนศิริวรรณวิทยา ซึ่งทั้ง 3 โรงเรียนนั้นเปิดสอนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-4 สำหรับโรงเรียนศิริวรรณวิทยานั้นเป็นโรงเรียนเอกชนรับจ้างสอน ถ้าต้องการจบหลักสูตรจะต้องไปสอบเทียบที่โรงเรียนบ้านโคกตูม

ระบบการศึกษาในชุมชนหมู่ที่ 16 คนสมัยก่อนที่มี อายุ 40 ปีขึ้นไปจะได้เรียนแค่ชั้น ป.4 เหตุผลเพราะสถานที่เรียนมีน้อย ตั้งอยู่ห่างไกลชุมชน การเดินทางไม่สะดวก เช่นปัจจุบัน เดิมมีโรงเรียนรับจ้างสอนอยู่ในพื้นที่ของนายสบาย สิทธิพงษ์ ก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2500 ตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 4 ตำบลโคกตูม มีครู 1 คน คือครูเตรียม ศิริวรรณ เปิดสอน ป.1-4 สอนได้ประมาณ 4 ปี ก็ต้องปิดโรงเรียนไปเพราะครูที่สอนป่วยหนักไม่สามารถทำการสอนได้ ในขณะนั้นทางรัฐบาลได้ทำการก่อตั้งโรงเรียนชอย 3 สาย 4 ซ้าย ตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 4 เช่นเดียวกัน ในปีพ.ศ. 2503 มีนายคำมูล วงศ์สีดา เป็นผู้อำนวยการแทนครูใหญ่จนถึงปี 2507 และเปลี่ยนผู้บริหารมาจนถึงปัจจุบัน 3 คน คือ 1. นายชัยรัตน์ พุทธชาติ 2. นายนิยม ผ่องจิต 3. นายประชัน ภูยาโต ผู้อำนวยการคนปัจจุบันเปิดสอนตั้งแต่ อนุบาลชั้นปีที่ 1 ถึง ม.3 มีนักเรียนทั้งหมด ประมาณ 600 คน ทำให้คนรุ่นใหม่ปัจจุบันได้มีโอกาสเรียนมากขึ้น บางครอบครัวที่มีลูกมากๆ พ่อแม่ก็จะให้เรียนแค่ชั้น ม.3 แล้วออกมาช่วยพ่อแม่ทำงาน แต่ส่วนใหญ่จะได้เรียนต่อในระดับ ปวช. ปวส.และระดับปริญญา เพราะพ่อแม่ไม่ยอมให้ลูกๆ ลำบากเหมือนตัวเอง เมื่อการเดินทางก็สะดวกขึ้น มีการวางแผนครอบครัว ชาวบ้านมีลูกน้อยลงทำให้มีฐานะดีขึ้นพอที่จะส่งลูกเรียนได้ ชุมชนหมู่ที่ 16 มีผู้เรียนจบระดับปริญญาตรี จำนวน 6 คน จบระดับ ปวช.และระดับ ปวส.

จำนวน 20 คน ได้ทำงานแล้วทุกคน อยู่ระหว่างกำลังศึกษาอีกประมาณ 25 คน ส่วนใหญ่เด็กเล็กถึง ม.3 จะได้เรียนทุกคน

6.2 การติดต่อสื่อสาร

แต่เดิมการสื่อสารจะใช้การตีเกราะหากเกิดเหตุร้าย หรือสื่อสารโดยการบอกเป็นกลุ่ม และบอกต่อ ๆ กันไป ในอดีตนั้นผู้รับข้อมูลมาบอกหรือมาสื่อสารแก่ชาวบ้าน คือผู้ใหญ่บ้าน จะด้วยวิธีการเดิน หรือใช้รถจักรยานเป็นพาหนะก็ตาม ต่อมาเริ่มมีสื่อในการรับรู้ข่าวสารได้มากยิ่งขึ้น อาทิเช่น วิทยุหนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ โทรศัพท์และหอกระจายข่าว เกิดขึ้นตามความเปลี่ยนแปลงในแต่ละยุคสมัย โดยฝีมือมนุษย์เป็นผู้คิดค้นพัฒนาขึ้นตามเทคโนโลยีปัจจุบัน

7. ระบบอนามัยและสาธารณสุข

7.1 แบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ

แต่เดิมระบบอนามัยและสาธารณสุขของหมู่บ้านมีความยากลำบากมาก เมื่อเจ็บไข้ได้ป่วยจะไปหาหมอแต่ละครั้งจะต้องใช้เวลาในการเดินทางโดยทางเท้าและทางเกวียน ถนนที่ใช้เป็นเส้นทางเกวียนและทางเรือผ่านอ่างเก็บน้ำห้วยส้ม เพื่อย่นระยะทางไปหาเส้นทางสายหลักไปโรงพยาบาลในตัวจังหวัด เวลาคลอดบุตรมักใช้หมอดำแยทำคลอด หากหมอดำแยคนไหนทำคลอดเก่งก็จะมีคนมาหาไปทำคลอดบ่อยๆ เช่น ป้าผิว ป้ามี และ ป้าหวาน ปัจจุบันเสียชีวิตหมดแล้ว

7.2 แพทย์พื้นบ้าน

ด้านการสาธารณสุขแต่เดิมใช้แพทย์พื้นบ้านรักษาโรคและอาการเจ็บป่วย รวมถึงการคลอดบุตร มีหมอฟันยา คือ นายสุข เดชชู หมอเป่าคือ นายเฮง แก้วอ่อน หมอรักษา คือ หมอสงวน และหมอไสว หมอดำแยในการทำคลอดบุตร คือ ยายผิว วงษ์นาค ยายมี ยายอิน ยายเกา ยายล้วน และยายอ่อน ลักษณะของโรคที่รักษาโดยแพทย์พื้นบ้าน อาทิเช่น ลมพิษ ทุ่งวัด ประดง

ไฟลามทุ่ง คางทูม แผลพุพองหรือบาดแผลจากสุนัขกัด อีกส่วนหนึ่งใช้สมุนไพรในการรักษาอาการของโรค อาทิเช่น ดันฟ้าทะเลลายโจร นำมาต้มน้ำดื่มเพื่อรักษาโรคอาการไอ ใบทับทิมนำมาต้ม ใช้ดื่มรักษาอาการท้องเสีย ต้นลูก ใต้ใบนำมาต้ม ใช้ดื่ม

รักษาโรคความดันสูง ดันว่านหางจระเข้ นำมารักษาอาการพุพองที่ผิวหนัง ฯลฯ ต่อมา ในปัจจุบันมีสถานื่อนามัยบ้านห้วยจันทร์ สถานื่อนามัยโคกตูม เป็นที่รักษาโรคภัยไข้เจ็บของชาวบ้านในหมู่บ้าน โรคที่มักพบในหมู่บ้าน ได้แก่ โรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูง

7.3 การใช้สมุนไพร

ในหมู่บ้านมีการนำสมุนไพรมาใช้ในการรักษาโรคกันมากมาย หลายชนิด อาทิเช่น โรคกระเพาะปัสสาวะอักเสบหรือขัดเบา โรคกลากเกลื้อน (ใช้ทาภายนอก) โรคหวัด โรคเคล็ด ขัด ยอก (ใช้ทาภายนอก) โรคงูสวัดและเริม (ใช้ทาภายนอก) โรคท้องเดิน โรคท้องผูก โรคท้องอืดท้องเฟ้อ และแน่นจุกเสียด เนื่องจากชาวบ้านไม่มีโอกาสที่จะเลือกจึงจำเป็นต้องหันมาใช้สมุนไพรพื้นบ้าน และชาวบ้านที่มีความชำนาญในพื้นที่บ้านก็จะมาช่วยเหลือผู้ที่ตกทุกข์ได้ยากรักษาโรค

ในปัจจุบัน มีสถานื่อนามัยและมีหมอประจำ มีการอบรมอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อ.ส.ม.) ทำหน้าที่รับผิดชอบดูแลสุขภาพอนามัยของชาวบ้าน ให้ถูกสุขลักษณะ การกำจัดลูกน้ำยุงลายทุกวันศุกร์ของสัปดาห์ตามพื้นที่ที่ได้รับมอบหมายและเป็นผู้ประกาศข่าวสารด้านสาธารณสุขอนามัยของชาวบ้านให้กับสถานื่อนามัย ทำให้ชุมชนมีความก้าวหน้า ประชาชนในหมู่บ้านมีความรู้เพิ่มขึ้น นอกจากนี้ยังมีการสำรวจประชาชนในหมู่บ้านว่าเป็นโรคอะไรกันบ้าง เช่น นายวัน ศรีเดือน ป่วยเป็นโรคเบาหวาน และความดันโลหิตสูง เป็นต้น

สรุป ระบบอนามัยและสาธารณสุขชุมชนบ้านหนองแกเตี้ย มีการต่อสู้มาอย่างอดทนโดยการใช้แพทย์หมู่บ้าน และมีการนำสมุนไพรมาใช้โดยตลอดจนถึงปัจจุบัน มีสถานื่อนามัยใกล้หมู่บ้านมากขึ้น ช่วยลดความยากลำบากในการเดินทาง มีโอกาสได้รับความรู้ทางการแพทย์ ด้วยการมีอาสาสมัครของหมู่บ้านขึ้นเพื่อช่วยเหลือประชาชนในหมู่บ้าน นับว่าปัจจุบันมีความเจริญมากขึ้น ทำให้ประชาชนในชุมชนบ้านหนองแกเตี้ย มีสุขภาพอนามัยที่ดีและแข็งแรงอย่างถ้วนหน้า

8. ระบบความเชื่อ ประเพณีและวัฒนธรรม

8.1 ความเชื่อ ชาวบ้านยังเชื่อเรื่องผีวิญญาณมีจริง มีการทำพิธีเช่นไหว้ บวงสรวง และการปั้นหุ่นเพื่อทำพิธีขอฝน เชื่อว่าเด็กที่เลี้ยงยาก เด็กดื้อ งอแง ต้องให้ไว้ผมโก๊ะ ผมเกล้า ผมจุก แล้วแต่เด็กจะเลือก โดยจะมีตุ๊กตา 3 ตัว ให้เด็กเลือกถ้าเด็กเลือกตัวไหนก็จะให้ไว้ผมตามตัวนั้นและเชื่อว่าสตรีที่เพิ่งคลอดบุตรใหม่ ๆ ต้องอยู่กระดานไฟ เพื่อให้หมดลูกเข้าที่แล้วจะหายเป็นปกติและร่างกายแข็งแรงเร็วขึ้น

8.2 ประเพณีและวัฒนธรรมของชาวบ้าน คือ ทุกวันที่ 31 ธันวาคมของทุกปี จะทำ ความสะอาดบ้านเรือน จัดทำบุญขึ้นปีใหม่ที่วัดและมีการเลี้ยงฉลองสังสรรค์กัน พอถึงวันที่ 1 มกราคมของทุกปี จะทำบุญตักบาตรพระสงฆ์ สำหรับเทศกาลตรุษสงกรานต์ แต่เดิมนั้นจะมี

การละเล่นที่วัดก่อนถึงวันสงกรานต์ 15 วัน มีการละเล่น อาทิเช่น ตีจับ ดาเขย่ง ลูกช่วง มอญซ่อนผ้า เดินกะลา ไม้ทิ่ม และสะบ้า ชาวบ้านจะเตรียมของก่อนทำบุญวันสงกรานต์เป็นเวลา 3 วัน โดยมีการกว่นข้าวเหนียวแดง กาละแม สำหรับทำบุญตักบาตรพระสงฆ์ มีพิธีสงฆ์น้ำพระ พิธีรดน้ำดำหัวให้แก่ผู้ใหญ่ และมีการมอบสิ่งของให้กับผู้สูงอายุ

นอกจากนี้ ในวันวิสาขบูชา จะทำพิธีกว่นข้าวทิพย์ และนำข้าวทิพย์ไปฝังไว้ในที่ดิน ที่ทำการเกษตรเพราะเชื่อว่าจะทำให้ผลผลิตเจริญงอกงาม วันเข้าพรรษาจะทำบุญตักบาตรพระสงฆ์และอยู่วัดรักษาศีลอุโบสถทุกวันพระ วันออกพรรษาจะมีการก่อพระทรายข้าวโพน เพื่อนำรายได้เข้าวัด มีการตักบาตรเทโวด้วยข้าวสาร อาหารแห้งและข้าวต้มมัด ส่วนเทศกาลวันลอยกระทงจะมีการประกวดรำวง ประกวดกระทงสวยงาม ประกวดนางนพมาศ และร่วมกันลอยกระทงในเวลาเที่ยงคืนที่สระน้ำพระราชทาน

9. ระบบการจัดการ "ทุน" ของชุมชน

ชาวบ้านหนองแกเตี้ยในอดีตไม่มีการระดมทุนที่เป็นเงิน แต่มีการระดมทุนในลักษณะอื่นๆ โดยเฉพาะการระดมทุนที่เป็นแรงงานในกรณีที่ต้องการแรงงานในการทำงาน เช่น ในการประกอบอาชีพ การปลูกบ้าน และงานบุญต่างๆ และเมื่อประสบความทุกข์ยาก เช่น การเจ็บไข้ได้ป่วย ควายหาย ก็จะมีการช่วยเหลือกันตามกำลังโดยมิได้เห็นแก่ความลำบาก เมื่อสังคมปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงไปประกอบกับวิถีการผลิตที่มีการใช้เครื่องจักร พันธุ์พืช สารเคมีในการผลิต และวิถีชีวิตชนบทที่เปลี่ยนไปเป็นชุมชนเมืองมากขึ้น การหาเงินและใช้จ่ายเงินเป็นเครื่องมือในการดำรงชีวิตมากขึ้น ขณะที่ทุนซึ่งเป็นแรงงานเริ่มลดน้อยลง มีการใช้เงินในการจ้างแรงงานและซื้อปัจจัยการผลิต เงินจึงเข้ามามีบทบาทในชีวิตของชาวบ้านมากขึ้น บางครั้งเมื่อยามขาดแคลนก็ต้องขอกู้จากแหล่งเงินทุนทั้งภายในและภายนอกชุมชน โดยไม่มีการระดมทุนภายในชุมชนแต่อย่างใด ชาวบ้านหนองแกเตี้ยได้ดำเนินการจัดตั้งกองทุนของชุมชน เช่น มีการจัดตั้งกลุ่มฅาปนกิจสงเคราะห์ กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อ.ส.ม.) และรวมกลุ่มฝึกอบรมและสอนวิชาชีพต่างๆ อาทิเช่น การตัด-ดองกิ่งพันธุ์ไม้ การหลอมโลหะ และอื่นๆ

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าการจัดการทุนของชุมชนบ้านหนองแกเตี้ย ชาวบ้านยังไม่มีประสบการณ์เท่าที่ควร จึงไม่สามารถนำบทเรียนมาใช้ในการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านได้

การดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ย

กองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ย ได้จัดตั้งขึ้นตามนโยบายรัฐบาลโดยดำเนินการจัดเวทีประชาคมหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 20 มิถุนายน พ.ศ. 2544 มีชาวบ้านเข้าร่วมประชุม 135 คน จาก 170 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 89.47 ของครัวเรือนทั้งหมดในหมู่บ้าน คณะอนุกรรมการติดตามและสนับสนุนการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองระดับอำเภอ และคณะทำงานจัดเวที

ชาวบ้านระดับตำบล เข้าร่วมประชุมชี้แจงถึงนโยบายการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน ซึ่งในการประชุมเวทีประชาคมครั้งนี้ได้มีการพิจารณาและคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านหนองแกเดี่ยวตามระเบียบของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ จำนวน 11 คน ที่ปรึกษา จำนวน 5 คน หลังจากนั้นประมาณ 1 เดือน คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านหนองแกเดี่ยวได้ร่วมกันกำหนดระเบียบกองทุนหมู่บ้านหนองแกเดี่ยว โดยใช้แนวทางจากตัวอย่างระเบียบกองทุนหมู่บ้านที่ทางราชการแจกให้ แล้วประกาศใช้เป็นระเบียบกองทุนหมู่บ้านหนองแกเดี่ยว ตั้งแต่วันที่ 25 กรกฎาคม พ.ศ. 2544 เป็นต้นมา ในการรับสมัครสมาชิก มีชาวบ้านสมัครเป็นสมาชิก 84 คน โดยผู้สมัครเป็นสมาชิกต้องเสียค่าธรรมเนียมการสมัคร คนละ 50 บาท และต้องถือหุ่นอย่างน้อย 1 หุ่นๆ ละ 10 บาท กองทุนหมู่บ้านหนองแกเดี่ยว ได้ผ่านการประเมินความพร้อมในระดับอำเภอเมื่อวันที่ 25 กรกฎาคม พ.ศ. 2544 ผ่านการประเมินความพร้อมในระดับจังหวัด เมื่อวันที่ 21 สิงหาคม พ.ศ. 2544 และได้รับอนุมัติ โอนเงินกองทุนหมู่บ้าน 1 ล้านบาท เข้าบัญชีกองทุนของหมู่บ้านหนองแกเดี่ยว เมื่อวันที่ 18 กันยายน พ.ศ. 2544

จากการประชุมผู้นำชุมชน จำนวน 14 คน ประกอบด้วย คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านหนองแกเดี่ยว จำนวน 11 คน และผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 คน (ภาคผนวก ก) เมื่อวันที่ 22 มกราคม พ.ศ. 2547 โดยวิธีการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ได้ร่วมกันสรุปบทเรียนการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านหนองแกเดี่ยว มีประเด็นสำคัญ ดังนี้

1. ด้านการบริหารจัดการกองทุน

1.1 การจัดทำระเบียบข้อบังคับกองทุนหมู่บ้านหนองแกเดี่ยว ดำเนินการโดยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านที่ได้รับการคัดเลือกร่วมกันร่างระเบียบข้อบังคับ โดยยึดแนวทางของระเบียบสำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติเป็นหลัก แต่ไม่ได้ผ่านความเห็นชอบจากสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน ซึ่งคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านได้ประกาศใช้เป็นระเบียบกองทุนหมู่บ้านหนองแกเดี่ยว เมื่อวันที่ 25 กรกฎาคม พ.ศ. 2544 ซึ่งในระเบียบข้อบังคับกองทุนหมู่บ้านหนองแกเดี่ยวได้แบ่งหน้าที่ของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านไว้อย่างชัดเจน

1.2 การเปิดรับสมาชิก ในครั้งแรกมีชาวบ้านสมัครเป็นสมาชิก จำนวน 84 คน ปัจจุบันมีสมาชิก 101 คน จาก 96 ครัวเรือน จำแนกเป็นหัวหน้าครัวเรือน 96 คน สมาชิกสมทบ 5 คน สมาชิกต้องเสียค่าธรรมเนียมการสมัครรายละ 50 บาท และถือหุ่นอย่างน้อย 10 หุ่นๆ ละ 10 บาท

1.3 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน จะพิจารณาอนุมัติเงินกู้โดยยึดระเบียบข้อบังคับเป็นเกณฑ์ในการพิจารณา

1.4 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านไม่ได้ติดตามตรวจสอบการใช้เงินกู้ของสมาชิก แต่ได้ให้คำแนะนำสนับสนุนการประกอบอาชีพของสมาชิกบ้างแต่เป็นส่วนน้อย เมื่อครบกำหนด 1 ปี สมาชิกนำเงินมาชำระคืนกองทุนหมู่บ้านพร้อมดอกเบี้ยร้อยละ 7

1.5 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านได้พิจารณาจัดสรรผลกำไรตามระเบียบกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ยที่ได้กำหนดขึ้น

2. ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิก

2.1 ในการจัดเวทีประชาคมเพื่อจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 20 มิถุนายน 2544 ชาวบ้านได้ให้ความสนใจเข้าร่วมประชุม จำนวน 135 คน จาก 170 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 89.47 ของครัวเรือนทั้งหมด เมื่อคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านกำหนดระเบียบกองทุนหมู่บ้านแล้วสมาชิกที่ให้ความสนใจและศึกษาระเบียบมีไม่ถึงครึ่งหนึ่งของสมาชิกทั้งหมด

2.2 สมาชิกที่ขอกู้เงินแล้วนำไปใช้ตามที่เสนอโครงการประมาณร้อยละ 70 นอกจากนั้นไม่ซื่อสัตย์ ไม่ทำตามสัญญาและนำเงินไปใช้ผิดสัญญาที่ได้เสนอไว้กับกองทุนหมู่บ้าน

2.3 สมาชิกไม่พอใจกรรมการที่มีการพิจารณาเงินกู้ไม่เป็นธรรมเห็นแก่พวกพ้อง

3. ด้านคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน แม้ได้รับการคัดเลือกเข้ามาช่วยบริหารกองทุนหมู่บ้านแต่ขาดความรับผิดชอบไม่ค่อยให้ความร่วมมือเท่าที่ควร เช่น ไม่เข้าร่วมประชุม ไม่ปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมาย มีความเบื่อหน่ายและน้อยใจเมื่อถูกตำหนิหรือจากคำนิทาจากสมาชิก ไม่กล้าติดตามทวงเงินหรือหนี้สินจากสมาชิก

อย่างไรก็ตามผลจากการดำเนินการกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ยก่อให้เกิดผลดีแก่ชุมชน กล่าวคือ

1. การเป็นแหล่งเงินทุนให้สมาชิกสามารถกู้ยืมในอัตราดอกเบี้ยถูก เพื่อเป็นทุนในการประกอบอาชีพ ทำให้บรรเทาหนี้สินนอกระบบ

2. มีการสร้างงาน สร้างอาชีพใหม่เกิดขึ้น และมีเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้าน

3. เกิดการออมทรัพย์ในชุมชนในรูปของเงินสัจจะออมทรัพย์เป็นประจำทุกเดือน

4. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและสมาชิกกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ย

เกิดกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดจากประสบการณ์จริง

กรณีตัวอย่างผู้กู้เงินกองทุนหมู่บ้านที่นำยกย่อง

1. ครอบครัวนางบุญเลิศ สีเดือน อยู่บ้านเลขที่ 44 อาชีพรับจ้าง สมัครงเป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน เมื่อปี พ.ศ. 2544 เสนอโครงการขอกู้เงินจากคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน จำนวน 20,000 บาท เพื่อลงทุนซื้อรถเข็นขายข้าวแกง

ตามตลาดนัด ทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้นประมาณเดือนละ 3,000 บาท สามารถส่งชำระเงินกู้พร้อมดอกเบี้ยได้ภายในกำหนด ปี พ.ศ. 2545 เสนอกู้เงินเพิ่มเติม เพื่อนำเงินเป็นทุนขยายกิจการ โดยการเพิ่มปริมาณมากขึ้นกว่าเดิม ทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้นเดือนละ 5,000 บาท คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ได้ยกย่องสมาชิกรายนี้เนื่องจากเห็นว่ามีมานะ สามารถสร้างรายได้ครบถ้วน มีเงินเหลือเก็บ

2. ครอบครัวนายยอด ทองจำปี บ้านเลขที่ 18 สมัครเป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้านเมื่อปี พ.ศ. 2544 เสนอโครงการขอกู้เงินและคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน อนุมัติ จำนวน 20,000 บาท เพื่อนำเงินไปลงทุนปลูกผักกาดขาว ถั่วฝักยาว แดงกวา ฝักคะน้า และข้าวโพดหวาน โดยวิธีการปลูกสลับกันตามฤดูกาล มีรายได้เพิ่มขึ้นปีละ 6,000 บาท เมื่อถึงกำหนดเวลาสามารถชำระคืนเงินกู้พร้อมดอกเบี้ย

กรณีตัวอย่างผู้กู้เงินกองทุนหมู่บ้านแล้วไม่สามารถส่งเงินใช้คืนได้

1. ครอบครัวนายจอม เกาหลี บ้านเลขที่ 13 สมัครเป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน ปี พ.ศ. 2544 เสนอโครงการขอกู้เงินและคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน อนุมัติ จำนวน 15,000 บาท เพื่อลงทุนเลี้ยงวัวนม โดยให้ลูกสาวเป็นผู้เลี้ยง ต่อมาได้ขายวัวนั้นไปโดยอ้างว่าขาดทุน และไม่สามารถส่งใช้เงินกู้คืนได้ สอบถามแล้วพบว่า มีฐานะยากจน บางเดือนไม่มีผู้จ้างงาน ทำให้ขาดรายได้ ขณะนี้ได้ยื่นคำร้องขอผ่อนผันการชำระเงินกู้คืนกับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านไว้เป็นที่เรียบร้อยแล้ว

2. ครอบครัวนายสมทรง มั่นคง บ้านเลขที่ 199 สมัครเป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน ปี พ.ศ. 2544 เสนอขอกู้เงิน 7,000 บาท เพื่อเป็นทุนในการปลูกผัก เมื่อครบกำหนดการชำระเงินคืน ปรากฏว่า ไม่สามารถส่งใช้เงินกู้คืนได้ สอบถามแล้วพบว่า ไม่ได้นำเงินไปใช้ในการประกอบอาชีพตามที่เสนอไว้ แต่นำเงินไปใช้จ่ายในครอบครัว เนื่องจากมีฐานะยากจน ขณะนี้ได้ยื่นคำร้องขอผ่อนผันการชำระเงินกู้คืนกับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านไว้เป็นที่เรียบร้อยแล้ว

หลักการบริหารจัดการ

อุทัย สุตสุข (2549) กล่าวว่า ทฤษฎีนี้นิยมใช้กับองค์กรที่ไม่แสวงหากำไร ถือเป็นปัจจัยที่สำคัญทางด้านการบริหาร เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ ถ้าขาดปัจจัยตัวใดตัวหนึ่งไปก็จะมีผลต่อการบริหารจัดการ และผลสัมฤทธิ์ของกองทุนและกลุ่มต่างๆ ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ด้าน ดังนี้

1. ทรัพยากรการบริหาร แบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ

1.1 คน (man) หมายถึง คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านกองทุนหมู่บ้านกองทุน และประชาชน มีความรู้ความเข้าใจในนโยบายมากน้อยเพียงใด มีความสำนึก ความรับผิดชอบ และสามารถบริหารจัดการกองทุนให้มีประสิทธิภาพ ประชาชนให้ความร่วมมือต่อนโยบายอย่างไร

1.2 เงิน (money) หมายถึง การบริหารและการจัดสรรเงินกองทุนหมู่บ้านที่มีประสิทธิภาพหรือไม่ การควบคุมกำกับ การใช้จ่ายเงินของกองทุนหรือค่าตอบแทน คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านกองทุนหมู่บ้านเป็นไปด้วยความเหมาะสมหรือไม่

1.3 วัสดุและอุปกรณ์ (materials) หมายถึง วัสดุหรือสิ่งต่าง ๆ ที่อำนวยความสะดวกของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านกองทุนหมู่บ้านในการดำเนินงานมีเพียงพอหรือไม่

1.4 วิธีการและการจัดการ (method) หมายถึง วิธีการ ระเบียบวิธีปฏิบัติ เทคโนโลยีในการบริหารและดำเนินการกองทุนหมู่บ้าน กรรมการสามารถดำเนินการได้อย่างถูกต้องมีประสิทธิภาพ

2. กระบวนการบริหาร (process of administration) เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน ซึ่งมีขั้นตอนที่สำคัญ 7 ประการ (POSDCORB) ประกอบด้วย

2.1 การวางแผน (P=Planning) หมายถึง กำหนดงานหรือกิจกรรมที่จะทำล่วงหน้าไว้ว่า จะทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร ใช้เงินเท่าไร และใครเป็นผู้ทำ เพื่อให้มีความสอดคล้องกันในการดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.2 การจัดส่วนองค์การ (O= Organizing) หมายถึง การจัดสร้างรูปแบบงานและกำหนดกิจกรรมต่าง ๆ ให้แต่ละฝ่ายแต่ละคนร่วมปฏิบัติอย่างชัดเจน เพื่อความคล่องตัวและรับผิดชอบร่วมกัน

2.3 การจัดการงานบุคคล (S= Staffing) หมายถึง การจัดหา จัดวางคนให้ตรงกับงานตามที่ตนถนัด บุคคลและเจ้าหน้าที่มาปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับการจัดแบ่งหน่วยงาน

2.4 การอำนวยการ (D= Directing) หมายถึง การควบคุมงาน วินิจฉัย สั่งการของผู้นำหรือประธานกองทุน รวมทั้งการสร้างมนุษย์สัมพันธ์และการสร้างแรงจูงใจให้กับกรรมการ

2.5 การประสานงาน (CO= Co-ordinating) หมายถึง การประสานงานเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและราบรื่นทั้งภายในกองทุนหมู่บ้าน กับส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ธนาคารออมสินและกับสมาชิกกองทุน

2.6 การรายงานผล (R = Reportion) หมายถึง การประชาสัมพันธ์ที่จะต้องแจ้งให้สมาชิกและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ทราบ ถึงผลการดำเนินงานที่ผ่านมา เพื่อสร้างความโปร่งใสให้เกิดขึ้นในกองทุน

2.7 ระบบและกรรมวิธีในการบริหารเกี่ยวกับงบประมาณ (B = Budgeting) หมายถึง การจัดทำบัญชี รายการคงเหลือ การรับ-จ่าย ต่างๆ จากการดำเนินงาน เพื่อให้ทราบถึงที่มาที่ไปของเงินในกองทุนอย่างถูกต้องและครบถ้วน

การบริหารจัดการที่ดี

1. ความหมายของการบริหารจัดการที่ดี

หลักการบริหารจัดการที่ดีหรือหลักธรรมาภิบาล (good governance) เป็นแนวคิดหนึ่งที่มีการนำมาใช้และอ้างอิงอยู่เป็นประจำในสาขาวิชารัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ หรือพัฒนาบริหารศาสตร์ โดยมีปรากฏควบคู่กันไปกับแนวคิดและศัพท์วิชาการจำพวก ประชาธิปไตย ประชาสังคม การมีส่วนร่วมของประชาชน สิทธิมนุษยชนและการพัฒนาสังคมที่ยั่งยืน

สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน (2546, หน้า 15) ได้ให้ความหมายของระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี (good governance) หมายถึง การดำเนินการต่างๆ เพื่อให้สังคมอยู่ได้อย่างสงบสุข คือจะต้องให้ทุกกระบวนการในการดำเนินการมีความยุติธรรม มีความโปร่งใส และมีส่วนร่วม สุดท้ายประชาชนจะต้องมีความรู้สึกว่าได้รับการปฏิบัติอย่างชอบธรรม และได้มาตรฐานเดียวกันซึ่งนำไปสู่ความเชื่อความศรัทธา ต่อระบบการปกครองของผู้ใช้อำนาจในแต่ละขณะ

ปิติเทพ อยู่ยืนยง (2547) ได้ให้ความหมายของธรรมาภิบาล หมายถึง การบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี เป็นแนวทางสำคัญในการจัดระเบียบให้สังคม ทั้งภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชนและภาคประชาชน ซึ่งครอบคลุมถึงฝ่ายวิชาการ ฝ่ายปฏิบัติการ ฝ่ายราชการ และฝ่ายธุรกิจสามารถอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข มีความรู้รักสามัคคีและร่วมกัน เป็นพลังก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน และเป็นส่วนเสริมความเข้มแข็งหรือสร้างภูมิคุ้มกันแก่ประเทศ เพื่อบรรเทาป้องกัน หรือแก้ไขเยียวยาภาวะวิกฤติภัยอันตรายที่หากจะมีมาในอนาคต เพราะสังคมจะรู้สึกถึงความยุติธรรม ความโปร่งใส และความมีส่วนร่วม อันเป็นคุณลักษณะสำคัญของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และการปกครองแบบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สอดคล้องกับความเป็นไทย รัฐธรรมนูญ และกระแสโลกยุคปัจจุบัน

กล่าวโดยสรุป การบริหารจัดการที่ดี หมายถึง แนวทางการจัดระเบียบ เพื่อให้สังคมของประเทศทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุขและตั้งอยู่ในความถูกต้องเป็นธรรม

2. องค์ประกอบของการบริหารจัดการที่ดี

องค์ประกอบสำคัญซึ่งเป็นเป้าหมายอันพึงประสงค์ของการบริหารจัดการที่ดี ได้แก่ การมีระบอบการปกครองที่เป็นประชาธิปไตย การที่ประชาชนสามารถมีส่วนร่วม

ในกระบวนการตัดสินใจ การให้บริการสาธารณะอย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนการเคารพสิทธิมนุษยชน และการมีรัฐบาลที่ทำงานด้วยความสุจริต โปร่งใส (ปิติเทพ อยู่ยืนยง, 2547) โดยมีองค์ประกอบหลักของธรรมาภิบาล ดังนี้

1. หลักความโปร่งใส (transparency) เป็นการสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกันของคนในชาติ โดยปรับปรุงกลไกการทำงานขององค์กรทุกวงการให้มีความโปร่งใส มีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์อย่างตรงไปตรงมาด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย ประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้สะดวกและมีกระบวนการให้ประชาชนตรวจสอบความชัดเจนกล่าวคือ ไม่ว่าจะทำการใดๆ ในการบริหารจัดการองค์กรก็ต้องมีเหตุผล โปร่งใสในวิธีการ และสามารถตรวจสอบได้และมีองค์กรหรือหน่วยงานเพื่อตรวจสอบการทำงาน โดยพร้อมถูกตรวจสอบไม่ว่าจะเป็นจากองค์กรภายในหรือองค์กรภายนอก

2. หลักนิติธรรม (rule of law) หมายถึง การใช้กฎหมายต่างๆ อย่างเที่ยงตรง ยุติธรรม สามารถบังคับใช้กฎหมายกับทุกคนได้เสมอกันโดยไม่เลือกปฏิบัติเป็นการตรากฎหมายและกฎข้อบังคับให้ทันสมัยและเป็นธรรม เป็นที่ยอมรับของสังคมอันจะทำให้สังคมยินยอมพร้อมใจกันปฏิบัติตามกฎหมายและกฎข้อบังคับเหล่านั้น โดยถือว่าเป็นการปกครองภายใต้กฎหมายมิใช่อำนาจอธิปไตยหรืออำนาจของตัวบุคคล

3. หลักความรับผิดชอบ (responsibility) เป็นการตระหนักในสิทธิหน้าที่ความสำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคม การใส่ใจในปัญหาสาธารณะของบ้านเมืองและกระตือรือร้นในการแก้ปัญหา ตลอดจนการเคารพในการแสดงความคิดเห็นที่แตกต่างและความกล้าที่จะยอมรับผลจากการกระทำของตน กล่าวคือ ต้องมีการรับผิดชอบต่อการกระทำของตน ในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของการขับเคลื่อนของงานหรือองค์กร และต้องปฏิบัติตามหน้าที่ของตนอย่างเคร่งครัดเพื่อบรรลุผลของงานและองค์กร

4. หลักคุณธรรม (moral) เป็นการยึดมั่นในความถูกต้องดีงาม โดยรณรงค์ให้เจ้าหน้าที่ของรัฐยึดถือหลักนี้ในการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อเป็นตัวอย่างแก่สังคมและสนับสนุนให้ประชาชนพัฒนาตนเองไปพร้อมกัน เพื่อให้คนไทยมีความซื่อสัตย์ จริงใจ ชยัน อดทน มีระเบียบวินัย ประกอบอาชีพสุจริตจนเป็นนิสัยประจำชาติ กล่าวคือ คนในองค์กรต้องมีความรู้สึกผิดชอบชั่วดี และสำนึกในความดีงามที่จะทำงานโดยถูกต้องและสุจริต

5. หลักความคุ้มค่า (definition) เป็นการบริหารจัดการและใช้ทรัพยากรที่มีจำกัด เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม โดยรณรงค์ให้คนไทยมีความประหยัดใช้ของอย่างคุ้มค่า สร้างสรรค์สินค้าและบริการที่มีคุณภาพ สามารถแข่งขันได้ในเวทีนานาชาติ และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติให้สมบูรณ์ยั่งยืน โดยต้องถือประโยชน์สูงสุดแห่งองค์กรเป็นที่ตั้งในการบริหารและขับเคลื่อนองค์กรไปสู่ความสำเร็จ

6. หลักความมีส่วนร่วม (participation) กล่าวคือ ประชาชนและบุคลากรในองค์กรจะต้องมีส่วนร่วมในการทำงานโดยมุ่งผลแห่งความสำเร็จร่วมกัน ทำงานโดยอาศัยหลักการบริหารจัดการที่ดี แล้วต้องมีความโปร่งใส ความมีประสิทธิภาพ การมีส่วนร่วม และความเป็นธรรม งานจึงจะสามารถบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและสำเร็จผล

ชัยสิทธิ์ เฉลิมมีประเสริฐ (2547) ได้กล่าวถึงการบริหารจัดการภาครัฐและเอกชนที่ดี (good public and private governance) ต้องมีลักษณะและเงื่อนไข ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมของสาธารณชน (public participation) เป็นกลไกกระบวนการที่ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจอย่างเท่าเทียมกัน (equity) ไม่ว่าจะเป็นโอกาสในการเข้าร่วมในทางตรงหรือทางอ้อม โดยผ่านกลุ่มผู้แทนราษฎรที่ได้รับการเลือกตั้งจากประชาชนโดยชอบธรรมหรือการมีรูปแบบ การปกครองและบริหารงานที่กระจายอำนาจ (decentralization) การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างเสรีนี้รวมถึงการให้เสรีภาพแก่สื่อมวลชน และให้เสรีภาพแก่สาธารณชนในการแสดงความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์

2. ความสุจริตและโปร่งใส (honesty and transparency) เป็นกลไกที่มีความสุจริตและโปร่งใสซึ่งรวมถึงการมีระบบกวดขันและการดำเนินการที่เปิดเผย โดยประชาชนสามารถเข้าถึงและได้รับข้อมูลข่าวสารอย่างเสรี เป็นธรรม ถูกต้อง และมีประสิทธิภาพโดยเฉพาะประชาชนสามารถตรวจสอบการบริหารงานและติดตามผลได้

3. พันธะความรับผิดชอบต่อสังคม (responsiveness and accountability) การเป็นกลไกที่มีความรับผิดชอบต่อบทบาทภาระหน้าที่ต่อสาธารณชน โดยมีการจัดองค์กรหรือการกำหนดกฎเกณฑ์ที่เน้นด้านการดำเนินงานเพื่อตอบสนองความต้องการของกลุ่มต่างๆ ในสังคมอย่างเป็นธรรม รวมถึงการมี bureaucratic accountability และ political accountability ซึ่งจะมีความหมายที่มากกว่าการมีความรับผิดชอบต่อผู้บังคับบัญชาหรือกลุ่มผู้เป็นฐานเสียงที่ให้การสนับสนุนทางการเมือง แต่จะครอบคลุมถึงพันธะความรับผิดชอบต่อประชาชนสังคมโดยรวม

4. กลไกทางการเมืองที่ชอบธรรม (political legitimacy) เป็นกลไกที่มีองค์ประกอบของผู้ที่เป็นรัฐบาล หรือผู้ที่เข้าร่วมบริหารประเทศที่มีความชอบธรรม เป็นที่ยอมรับของคนในสังคมโดยรวมไม่ว่าจะโดยการแต่งตั้งหรือเลือกตั้ง แต่จะต้องเป็นรัฐบาลที่ได้รับการยอมรับจากประชาชนว่ามีความสุจริต มีความเที่ยงธรรม และมีความสามารถที่จะบริหารประเทศได้

5. กฎเกณฑ์ที่ยุติธรรมและชัดเจน (fair legal framework and predictability) มีกรอบของกฎหมายที่ยุติธรรมและเป็นธรรมสำหรับกลุ่มคนต่าง ๆ ในสังคม ซึ่งกฎเกณฑ์มีการบังคับใช้และสามารถใช้บังคับได้ ซึ่งคนในสังคมทุกส่วนเข้าใจสามารถคาดหวังและรู้ว่า จะเกิดผลอย่างไร สิ่งเหล่านี้เป็นการประกันความมั่นคง ทรัพย์สินและความเชื่อมั่นของประชาชน

6. ประสิทธิภาพและประสิทธิผล (efficiency and effectiveness) เป็นกลไกที่มีประสิทธิภาพในการดำเนินงานไม่ว่าจะเป็นด้านการจัดกระบวนการทำงาน การจัดองค์กร การจัดสรรบุคลากร และมีการควบคุมการใช้ทรัพยากรสาธารณะต่างๆ อย่างคุ้มค่าและเหมาะสม มีการดำเนินการและให้บริการสาธารณะที่ให้ผลลัพธ์อย่างคุ้มค่า

โดยสรุป การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้กรอบการบริหารจัดการที่ดี ประกอบด้วยหลัก 6 ประการ คือ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ หลักความคุ้มค่า และหลักความโปร่งใส

3. การสร้างระบบการบริหารจัดการที่ดี

ชัยสิทธิ์ เฉลิมมีประเสริฐ (2547, หน้า 22) ให้ทัศนะไว้ว่า การสร้างระบบการบริหารจัดการที่ดี (good governance) ในทางปฏิบัติ คือ การสร้างฐานชุมชนเพื่อการพัฒนาสังคมที่ยั่งยืน ไม่ใช่เฉพาะเรื่องสิทธิทาง การเมืองแต่ต้องเป็นการพัฒนาในลักษณะเพิ่มพลังทาง เศรษฐกิจและวัฒนธรรมให้กับกลุ่มชนที่ด้อยโอกาส โดยเฉพาะกลุ่มกรรมกร กลุ่มเกษตรกรซึ่ง ประกอบกัน เป็นชนส่วนใหญ่ของประเทศ การพัฒนาสังคมที่ยั่งยืนที่จะนำไปสู่ระบบการบริหารจัดการที่ดี (good governance) นั้น จึงต้องประกอบด้วยฐานคิดที่สำคัญ 4 ฐาน คือ ฐานเศรษฐกิจ ฐานชุมชน ฐานปัญญา และฐานสภาพแวดล้อม ซึ่งล้วนปฏิสัมพันธ์และเกี่ยวเนื่องกัน ดังนี้

3.1 ฐานเศรษฐกิจ ต้องลงไปสู่ชุมชนชนบท แล้วร่วมคิดร่วมงานกับปราชญ์ชาวบ้าน เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ทางการผลิตภูมิปัญญาวัฒนธรรม บนหลักการเศรษฐกิจที่พึ่งตนเอง แล้วพัฒนาไปสู่เครือข่ายการเรียนรู้และการผลิตร่วมกัน การส่งเสริมให้ชาวบ้านสร้าง ปัจจัยพื้นฐานการผลิตที่สำคัญ ได้แก่ น้ำ ดิน ปุ๋ย และความหลากหลายทางชีวภาพของพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ คือ การเกษตรผสมผสานที่ให้ผลผลิตมากมายหลายชนิด ทั้งข้าว พืชผัก ผลไม้ ปลา และสัตว์เลี้ยง ที่ชาวบ้านสามารถเก็บเกี่ยวได้ตลอดปี เป็นฐานชีวิตของชาวบ้านที่พึ่งพิงตนเองได้ เลี้ยงครอบครัวได้ ชีวิตชาวบ้านจะอยู่อย่างมั่นคง (แม้ไม่มีเงิน ก็มีกิน) นอกจากนี้ ผลผลิต ส่วนหนึ่งจะนำไปขายเป็นรายได้ไว้ใช้จ่าย หรือสะสมรวมกันเป็นกลุ่มสัจจะออมทรัพย์หรือ ยกระดับขั้นสู่เศรษฐกิจชุมชนที่มีเงินทุน และการประกอบธุรกิจของชุมชนตามลำดับ

3.2 ฐานชุมชน เป็นเรื่องพลังและผลประโยชน์ร่วมกันของชุมชนในการพัฒนาหรือ ประกอบการเช่น การตั้งกลุ่มออมทรัพย์ การร่วมกันค้าพิชผลทางการเกษตร แล้วเฉลี่ยผลโดย แบ่งปัน เพื่อการอยู่ร่วมกัน ฐานชุมชนที่ต้องเน้นหนัก ได้แก่ ฐานด้านปัจจัยสี่ ที่จะทำให้ชุมชน พึ่งพาตัวเองได้ เพื่อเป็นหลักการพัฒนาตนเองให้เข้มแข็งยั่งยืนในอนาคต ถ้าหากฐานชุมชน เข้มแข็งชุมชนชนบทก็จะเป็นฐานอาหารให้กับชุมชนเมือง และชุมชนชนบทก็จะไม่แตกแยก

3.3 ฐานทางปัญญา บนหลักการเคารพภูมิปัญญาท้องถิ่น นำมาปรับใช้ให้ สอดคล้องกับความรู้สมัยใหม่และสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป เปิดเวทีการแลกเปลี่ยนเพื่อให้เกิด

การเรียนรู้อย่างกว้างขวาง สร้างเครือข่ายทางปัญญาของชุมชนชนบท นักวิชาการ ในสถาบันการศึกษาท้องถิ่นต้องลงมาศึกษาวิจัยเรื่องที่เอื้อประโยชน์ต่อการสร้างฐานของชุมชน

3.4 ฐานด้านสิ่งแวดล้อม ต้องสนับสนุนการพัฒนาที่คำนึงถึงความหลากหลายทางชีวภาพและสร้างความสมดุลและความยั่งยืนต่อสังคมมนุษย์ หากการพัฒนาทั้ง 4 ฐานนี้เติบโตขึ้นได้ ผลย่อมกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ ระบบการเมือง และระบบนิเวศน์ตามไปด้วย และหากสังคมไทยสามารถสร้างฐานคิดนี้ขึ้นจริง แนวคิดในการแก้ไขปัญหาจะเกิดขึ้นบนสภาพความเป็นจริง ประชาชนส่วนใหญ่จะรู้จักใช้ปัจจัยที่เป็นคุณประโยชน์ของตนเอง และมีฐานความคิดที่เป็นอิสระทางปัญญา

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้นมีความสอดคล้องกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการที่ดี ดังนี้

ไพศาล ก้อนทอง (2547, หน้า 100-110) ได้ทำการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพื่อเสริมสร้างการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีกองทุนหมู่บ้านหนองไทร หมู่ที่ 3 ตำบลวังม่วง อำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาหรืออุปสรรค และความต้องการการพัฒนาการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านหนองไทรไปสู่การบริหารจัดการที่ดี 2) แสวงหาแนวทางและวิธีการพัฒนาและดัชนีชี้วัดความสำเร็จในการพัฒนาการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านหนองไทรไปสู่การบริหารจัดการที่ดี 3) พัฒนาการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านหนองไทรไปสู่การบริหารจัดการที่ดี ปรากฏผลวิจัย ดังนี้

1. สภาพปัญหาหรืออุปสรรคที่พบ คือ 1) หลักนิติธรรม ได้แก่ คณะกรรมการไม่ปรับปรุงแก้ไขระเบียบตามมติที่ประชุม การตรวจสอบคุณสมบัติด้านความรู้ความเข้าใจของสมาชิกไม่เป็นไปตามระเบียบ 2) หลักคุณธรรม ได้แก่ ขาดการคัดเลือกสมาชิกเพื่อยกย่องเชิดชูเกียรติ ไม่มีการจัดสวัสดิการแก่ผู้ด้อยโอกาส และขาดการกระตุ้นให้คนในชุมชนสมัครเข้าเป็นสมาชิก 3) หลักความโปร่งใส ได้แก่ การประชาสัมพันธ์ไม่มีประสิทธิภาพ ศูนย์ปฏิบัติการกองทุนไม่เหมาะสม การจัดทำบัญชี งบดุลและทะเบียนต่าง ๆ ยังไม่เป็นปัจจุบัน 4) หลักการมีส่วนร่วม ได้แก่ สมาชิกยังไม่มีส่วนร่วมในการร่างและปรับปรุงระเบียบ และส่วนร่วมในการจัดเวทีชาวบ้านน้อยเกินไป 5) หลักความรับผิดชอบ ได้แก่ คณะกรรมการมีการประชุมไม่สม่ำเสมอ ไม่มีการติดตามตรวจสอบการใช้จ่ายเงินกู้ของสมาชิก ให้คำแนะนำช่วยเหลือสมาชิกเกี่ยวกับการประกอบอาชีพเป็นบางคน สมาชิกบางส่วนไม่เข้าร่วมประชุมและร่วมกิจกรรมของกองทุนหมู่บ้าน นำเงินที่กู้ยืมไปใช้ไม่เป็นไปวัตถุประสงค์ มีการให้คำแนะนำช่วยเหลือในการประกอบอาชีพระหว่างสมาชิกซึ่งกันและกันน้อย ยังมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านน้อย 6) หลักความคุ้มค่า ได้แก่ คณะกรรมการไม่มีการหมุนเวียนกันในการปฏิบัติหน้าที่และทำงานทดแทนกันไม่ได้ การแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบเฉพาะบางคน

ไม่มีการกำหนดเป้าหมายการทำงาน ไม่มีการกำหนดค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการ ไม่มีการกำหนดปฏิทินการปฏิบัติงาน

2. แนวทางและวิธีการพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้าน 1) หลักนิติธรรม ได้แก่ ปรับปรุงระเบียบและให้ที่ประชุมสมาชิกรับรอง จัดทำระเบียบให้สมาชิกทุกคน 2) หลักคุณธรรม ได้แก่ คัดเลือกสมาชิกเพื่อยกย่องเชิดชูเกียรติ จัดสวัสดิการแก่ผู้ด้อยโอกาส ส่งเสริมให้คนในชุมชนสมัครเข้าเป็นสมาชิก 3) หลักความโปร่งใส ได้แก่ จัดทำป้ายประชาสัมพันธ์ในแหล่งชุมชน ปรับปรุงศูนย์ปฏิบัติการของกองทุน จัดระบบบัญชี งบดุลและทะเบียนต่าง ๆ ให้เป็นปัจจุบัน 4) หลักการมีส่วนร่วม การคัดเลือกผู้แทนสมาชิกเข้าร่วมในการจัดทำร่าง ปรับปรุงระเบียบข้อบังคับ จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของสมาชิก 5) หลักความรับผิดชอบ กำหนดให้คณะกรรมการประชุมทุกเดือน ติดตามตรวจสอบการใช้จ่ายเงินกู้ของสมาชิก จัดกลุ่มตามประเภทอาชีพและมอบหมายให้กรรมการรับผิดชอบ จัดกลุ่มของสมาชิกที่เข้าร่วมประชุมและร่วมกิจกรรม ตรวจสอบการนำเงินกู้ออกไปประกอบอาชีพ การจัดเวทีเรียนรู้ของสมาชิกและให้ร่วมประชุมกับคณะกรรมการทุกเดือน จัดกลุ่มอาชีพเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน จัดทำตู้รับความคิดเห็น 6) หลักความคุ้มค่า ได้แก่ จัดเวทีสรุปบทเรียนให้คณะกรรมการทำงานทดแทนกันได้ แบ่งหน้าที่ให้กรรมการรับผิดชอบให้ครบทุกคน จัดทำแผนปฏิบัติการของกองทุนกำหนดค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการกองทุน จัดทำปฏิทินการปฏิบัติงานของกองทุน

3. การพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้าน 1) หลักนิติธรรม ได้แก่ การปรับปรุงแก้ไขระเบียบและให้ที่ประชุมสมาชิกรับรอง จัดทำระเบียบข้อบังคับกองทุน แจกจ่ายให้สมาชิกทุกคนและปิดประกาศ 2 แห่ง 2) หลักความโปร่งใส ได้แก่ จัดทำป้ายแสดงข้อมูลข่าวสาร จำนวน 2 ชุด ปรับปรุงบัญชีเงินฝากธนาคาร บัญชีเงินหุ้น บัญชีเงินสด บัญชีรับบัญชีจ่าย บัญชีคุมลูกหนี้ ให้ถูกต้อง 3) หลักการมีส่วนร่วม ได้แก่ จัดเวทีเรียนรู้ของสมาชิก 1 ครั้ง หลักความรับผิดชอบ ได้แก่ ประชุมคณะกรรมการกองทุน เดือนละ 1 ครั้ง คณะกรรมการติดตามการใช้จ่ายเงินกู้ของสมาชิก 1 ครั้ง จัดกลุ่มอาชีพและมอบหมายกรรมการรับผิดชอบ จำนวน 3 กลุ่ม สมาชิกนำเงินไปประกอบอาชีพและเหมาะสมกับจำนวนเงินกู้ ร้อยละ 91.5 สมาชิกเข้าร่วมประชุมประจำเดือนของคณะกรรมการทุกครั้ง จัดกลุ่มอาชีพและตั้งผู้นำกลุ่ม 3 กลุ่ม จัดทำตู้รับความคิดเห็น 1 ตู้ 5) หลักความคุ้มค่า ได้แก่ จัดเวทีสรุปบทเรียนของคณะกรรมการ 1 ครั้ง คณะกรรมการแบ่งหน้าที่กันครบทุกคน มีแผนปฏิบัติการ 6 โครงการ/กิจกรรม ปฏิบัติตามแผนฯ แล้ว 2 กิจกรรม มีการกำหนดค่าใช้จ่ายประจำปี คณะกรรมการจัดทำปฏิทินการปฏิบัติงานในรอบปี

ธวัชชัย ไชสุข (2547, หน้า 105-116) ได้ทำการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพื่อเสริมสร้างการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีกองทุนหมู่บ้าน

หนองนาใต้ หมู่ที่ 1 ตำบลพัฒนานิคมน อำเภอพัฒนานิคมน จังหวัดลพบุรี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านหนองนาใต้ไปสู่การบริหารจัดการที่ดี โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) จากผู้ที่มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านหนองนาใต้โดยตรง ได้แก่ คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านหนองนาใต้ ได้แก่ เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนอำเภอพัฒนานิคมน ผู้นำชุมชนและสมาชิก อบต. ปรางค์กู่ผลวิจัยดังนี้

1. สภาพปัญหาหรืออุปสรรคที่พบ คือ 1) ด้านคณะกรรมการกองทุน ได้แก่ การขาดความรู้ความเข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเองไม่สามารถทำงานแทนกันได้ แบ่งหน้าที่ให้เฉพาะกรรมการบางคนรับผิดชอบ การจัดทำบัญชีและทะเบียนต่างๆไม่ถูกต้องเป็นปัจจุบัน ไม่ติดตามการใช้เงินกู้ของสมาชิก การพิจารณาอนุมัติเงินกู้ไม่เป็นไปตามระเบียบ 2) ด้านสมาชิกกองทุน ได้แก่ การไม่มีส่วนร่วมในการร่างและปรับปรุงระเบียบข้อตกลง การมีส่วนร่วมในการประชุมและจัดเวทีชาวบ้านน้อยไม่นำเงินกู้ไปประกอบอาชีพตามวัตถุประสงค์ ขาดการรวมกลุ่มช่วยเหลือกันด้านอาชีพ 3) ด้านการบริหารจัดการกองทุน ได้แก่ การไม่ยกย่องสมาชิกที่ประสบผลสำเร็จไม่จัดสวัสดิการแก่ผู้ด้อยโอกาส ไม่ชี้แจงสถานะทางการเงินและประชาสัมพันธ์ผลการดำเนินงานของกองทุน ไม่กำหนดเป้าหมายและแผนปฏิบัติการกองทุน ไม่กำหนดค่าใช้จ่ายประจำปีและมีศูนย์ปฏิบัติการกองทุนไม่เหมาะสม

2. แนวทางและวิธีการพัฒนาการบริหารจัดการและดัชนีชี้วัดความสำเร็จในการพัฒนากองทุนหมู่บ้านไปสู่การบริหารจัดการที่ดี คือ 1) ปรับปรุงระเบียบให้ชัดเจนเป็นที่ยอมรับของสมาชิกและปฏิบัติได้จริง 2) ให้ความรู้แก่คณะกรรมการและสมาชิกเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ 3) ยกย่องสมาชิกที่ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพ 4) จัดสวัสดิการแก่ผู้ด้อยโอกาส และสนับสนุนกิจกรรมสาธารณประโยชน์ 5) ชี้แจงสถานะทางการเงินและจัดทำป้ายประชาสัมพันธ์ในแหล่งชุมชน 6) สร้างหรือปรับปรุงศูนย์ปฏิบัติการกองทุน 7) ให้ความรู้การจัดทำระบบบัญชีและทะเบียนต่างๆ 8) คัดเลือกตัวแทนสมาชิกตรวจสอบการทำงานของคณะกรรมการ 9) จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของสมาชิก 10) ประชุมคณะกรรมการอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง 11) ติดตามตรวจสอบการใช้จ่ายเงินกู้ของสมาชิกทุกคน 12) จัดทำแผนปฏิบัติการของกองทุน 13) กำหนดค่าใช้จ่ายประจำปีในการบริหารจัดการกองทุน 14) แบ่งหน้าที่ให้กรรมการทุกคนรับผิดชอบ 15) รวมกลุ่มอาชีพเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

3. การพัฒนาการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านไปสู่การบริหารจัดการที่ดีตามแนวทางและวิธีการพัฒนาการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านที่สามารถดำเนินการได้ ประกอบด้วย 1) การปรับปรุงแก้ไขระเบียบข้อตกลง 2) การแจกระเบียบข้อตกลงให้สมาชิกพร้อมปิดประกาศไว้ 2 แห่ง 3) จัดเวทีสรุปบทเรียนคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน 1 ครั้ง 4) จัดประชุมชี้แจงสมาชิก 1 ครั้ง 5) ประชุมคณะกรรมการกองทุน เดือนละ 1 ครั้ง 6) คณะกรรมการตรวจสอบการใช้จ่ายเงินกู้ของ

ของสมาชิก 1 ครั้ง 7) ฝึกอบรมการจัดทำบัญชี 1 ครั้ง 8) สมาชิกนำเงินกู้ไปประกอบอาชีพ ร้อยละ 90.47 9) สมาชิกเข้าร่วมประชุมและร่วมกิจกรรมกองทุนอย่างน้อย ร้อยละ 60 10) คัดเลือกตัวแทนสมาชิกตรวจสอบการทำงานคณะกรรมการ 3 คน 11) กำหนดเป้าหมายและแผนปฏิบัติการของกองทุน 12) กำหนดแผนการใช้จ่ายเงินประจำปี 13) ทักษะศึกษากองทุนหมู่บ้านที่ประสบผลสำเร็จ 1 ครั้ง

สุคนธ์ ชูทิพย์ (2547, หน้า 127-131) ได้ทำการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพื่อเสริมสร้างการบริหารจัดการที่ดีของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต : กรณีกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านสหพันธ์อ่างทอง หมู่ที่ 8 ตำบลหนองบัว อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาการบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านสหพันธ์อ่างทองไปสู่การบริหารจัดการที่ดี โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) จากคณะกรรมการ สมาชิกและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านสหพันธ์อ่างทองและอื่นๆ โดยอาศัยการวิเคราะห์ สังเคราะห์ชุมชนโดยชุมชน ปรากฏผลการวิจัยดังนี้

1. สภาพปัญหาหรืออุปสรรค และความต้องการการพัฒนาการบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านสหพันธ์อ่างทองไปสู่การบริหารจัดการที่ดีที่พบคือ 1) คณะกรรมการขาดความรู้ความเข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเอง ไม่สามารถทำงานแทนกันได้ ไม่ประชุมอย่างสม่ำเสมอ การจัดทำบัญชีและทะเบียนต่างๆ ไม่ถูกต้องเป็นปัจจุบัน ไม่ติดตามการใช้จ่ายเงินกู้ของสมาชิก การพิจารณาอนุมัติเงินกู้ไม่เป็นไปตามขั้นตอน 2) สมาชิกไม่มีส่วนร่วมในการร่างและปรับปรุงระเบียบข้อตกลง ไม่ค่อยเข้าร่วมประชุมและร่วมในเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ไม่นำเงินกู้ไปใช้ตามวัตถุประสงค์ ขาดการรวมกลุ่มช่วยเหลือกันด้านอาชีพ ไม่รับผิดชอบเก็บรักษาสมุดบัญชีจะสะสมของตนเอง 3) การบริหารจัดการ ไม่มีการยกย่องชมเชยสมาชิกที่ประสบผลสำเร็จ ไม่จัดสวัสดิการแก่สมาชิกและผู้ด้อยโอกาส ไม่ชี้แจงสถานะทางการเงินและประชาสัมพันธ์ผลการดำเนินงาน ไม่กำหนดเป้าหมายและแผนปฏิบัติการ ไม่กำหนดค่าใช้จ่ายประจำปี ไม่กำหนดปฏิทินการปฏิบัติงานของกลุ่มให้เหมาะสม นอกจากนี้สมาชิกยังมีความต้องการให้มีที่ทำการกลุ่ม ออมทรัพย์เพื่อการผลิตถาวร และจัดตั้งกลุ่มฌาปนกิจสงเคราะห์ขึ้นด้วย

2. แนวทางและวิธีการพัฒนาการบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านสหพันธ์อ่างทองไปสู่การบริหารจัดการที่ดี คือ ปรับปรุงระเบียบให้ชัดเจนและปฏิบัติได้จริง ให้ความรู้แก่คณะกรรมการเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ จัดประชุมคณะกรรมการเป็นประจำทุกเดือน ประชุมชี้แจงสมาชิกเกี่ยวกับการส่งเงินสัจจะ การเขียนคำขอกู้เงิน การส่งใช้คืนเงินกู้ และการนำเงินกู้ไปใช้ตามวัตถุประสงค์ ยกย่องสมาชิกที่ประสบความสำเร็จในการนำเงินกู้ไปประกอบอาชีพ จัดสวัสดิการแก่ผู้ด้อยโอกาส และสนับสนุนกิจกรรมสาธารณประโยชน์ชี้แจงสถานะทางการเงินและจัดทำป้ายประชาสัมพันธ์ในแหล่งชุมชน สร้างที่ทำการกลุ่มถาวร

ให้ความรู้การจัดการระบบบัญชีและทะเบียนต่าง ๆ คัดเลือกตัวแทนสมาชิกเพื่อตรวจสอบการทำงานของคณะกรรมการ จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของสมาชิก ติดตามตรวจสอบการใช้เงินกู้ของสมาชิกทุกคน จัดทำแผนปฏิบัติการของกลุ่ม กำหนดค่าใช้จ่ายประจำปีในการบริหารจัดการกลุ่ม แบ่งหน้าที่กรรมการให้รับผิดชอบทุกคน รวมกลุ่มอาชีพเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และจัดตั้งกลุ่มฌาปนกิจสงเคราะห์

3. ผลการพัฒนาการบริหารจัดการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านสหพันธ์อ่างทอง ไปสู่การบริหารจัดการที่ตีเฉพาะแนวทางและวิธีการที่สามารถดำเนินการในการวิจัยและพัฒนา คือ การปรับปรุงระเบียบข้อตกลงให้ชัดเจนและปฏิบัติได้จริง การสร้างที่ทำการกลุ่มถาวรและจัดทำป้ายประชาสัมพันธ์ 1 แห่ง การฝึกอบรมคณะกรรมการ 1 ครั้ง การจัดประชุมสมาชิก 1 ครั้ง การประชุมคณะกรรมการเดือนละ 1 ครั้ง มีการติดตามการใช้จ่ายเงินกู้ของสมาชิก 1 ครั้ง ฝึกอบรมการจัดทำบัญชี 1 ครั้ง สมาชิกนำเงินกู้ไปใช้ประกอบอาชีพตามวัตถุประสงค์ทุกคน สมาชิกเข้าร่วมประชุมและร่วมกิจกรรมกลุ่มทุกครั้ง มีการรวมกลุ่มอาชีพเลี้ยงโคนม 1 กลุ่ม มีการจัดทำเป้าหมายและแผนปฏิบัติการประจำปีของกลุ่ม มีการจัดทำแผนการใช้จ่ายเงินประจำปี และจัดตั้งกลุ่มฌาปนกิจสงเคราะห์เพื่อช่วยเหลือสมาชิก

ประจักษ์ ผลเรื่อง (2546, หน้า 45-49) ได้ทำการวิจัยการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านในเขตความรับผิดชอบของศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชนเขตที่ 4 รวม 7 จังหวัด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหาความต้องการในการจัดการกองทุนหมู่บ้าน ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์การบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน และการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ ปรากฏผลการวิจัยดังนี้

1. สภาพปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน พบว่าประเด็นปัญหาต่าง ๆ มีสภาพความรุนแรงในระดับมาก ซึ่งควรนำไปพิจารณาหาทางแก้ไขและพัฒนาที่สำคัญ ได้แก่ สมาชิกขาดความรู้ความเข้าใจ การไม่รู้จักบทบาทหน้าที่ ขาดข้อมูล ขาดจิตสำนึก คนจนไม่พอใจในการจัดสรรเงินกู้ คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านขาดประสบการณ์และทักษะในการปฏิบัติและไม่เสียสละ ไม่ชัดเจนในการทำทะเบียนและบัญชี ขาดความรู้ความเข้าใจ ที่ปรึกษากองทุนไม่มีบทบาท ไม่มีผลิตภัณฑ์ของชุมชน ขาดการเสริมสร้างสืบทอดภูมิปัญญา การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ระเบียบไม่เหมาะสม ข้อมูลข่าวสารไม่เพียงพอ การแบ่งหน้าที่ไม่ชัดเจน ขาดข้อมูลข่าวสารด้านอาชีพและโอกาสการเรียนรู้ระหว่างกัน

2. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์การบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน พบว่า สาเหตุสำคัญที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์การบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านมากที่สุดคือ ระบบองค์การบริหารจัดการ ซึ่งมีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อม

3. การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ พบว่า ยุทธวิธีในการดำเนินยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาระบบองค์การบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน มี 4 ยุทธวิธีที่สำคัญ ตามลำดับ คือ 1) การพัฒนาระบบงานกองทุน 2) การพัฒนาองค์การบริหารกองทุน 3) การกำหนดทิศทางและยุทธศาสตร์การพัฒนาหมู่บ้าน 4) การเสริมสร้างบรรยากาศการบริหารจัดการกองทุน โดยกระบวนการขั้นตอนในการนำยุทธศาสตร์ไปใช้สังเคราะห์ได้ 6 ขั้นตอน คือ 1) ศึกษาสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกชุมชนเกี่ยวกับสภาพปัญหาความต้องการของกองทุนหมู่บ้าน กลุ่ม องค์กร สถาบันต่าง ๆ ทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชนรวมถึงระบบความสัมพันธ์ของกลุ่ม องค์กร ทรัพยากร ฯลฯ ให้ชัดเจน 2) จัดตั้งศูนย์ประสานงานองค์กรชุมชนระดับหมู่บ้าน ให้ตัวแทนกลุ่ม องค์กร เครือข่ายต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมเพื่อให้เป็นแกนกลางและกลไกในการตรวจสอบถ่วงดุล เชื่อมประสาน บูรณาการ และเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันทั้งภายในและภายนอกชุมชน 3) จัดประชาคมเกี่ยวกับประเด็นการพัฒนากองทุนหมู่บ้านพร้อมทั้งนำเสนอยุทธศาสตร์กองทุนหมู่บ้านผ่านเวทีประชาคมเป็นทางเลือกสำหรับการพัฒนา 4) การจัดทำแผนงานโครงการเข้าสู่เวทีประชาคมตำบลกรณีทางเลือกที่ชุมชนเห็นว่ามีสำคัญและจำเป็นแต่มีข้อจำกัดเกี่ยวกับงบประมาณ เทคนิค วัสดุอุปกรณ์ 5) จัดประชาคมตำบลเกี่ยวกับการพัฒนากองทุนหมู่บ้านพร้อมทั้งนำแผนงานโครงการ ยุทธศาสตร์กองทุนหมู่บ้าน เสนอเป็นทางเลือกสำหรับการพัฒนา 6) ปฏิบัติติดตาม ประเมินผลการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ทางเลือก ให้มีการประสาน ส่งเสริมและสนับสนุนให้กลุ่ม องค์กร เครือข่ายชุมชน ดำเนินการอย่างจริงจังต่อเนื่องและเปิดโอกาสให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันอย่างกว้างขวางโดยใช้เวทีประชาคมเป็นกลไกขับเคลื่อน

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้ให้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายไว้ว่า ระบบองค์การบริหารจัดการมีอิทธิพลโดยตรงต่อผลสัมฤทธิ์การบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านมากที่สุด ดังนั้นควรให้ความสำคัญต่อการเพิ่มสมรรถนะการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยเฉพาะในด้านการพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้อง และการเสริมปัจจัยจำเป็นทางการบริหาร การพัฒนาองค์การบริหารจำเป็นต้องคำนึงถึงจริยธรรมของการพัฒนาด้วย กล่าวคือควรให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านมีโอกาสได้รับการพัฒนาศักยภาพอย่างกว้างขวางเท่าเทียมกัน และทั่วถึง

กำธร ชิดลาด และคนอื่น ๆ (2544, หน้า 67) ได้ทำการศึกษาการพัฒนารูปแบบการพัฒนากองทุนหมู่บ้านของตำบลทาบลาดุก อำเภอมะนัง จังหวัดลำพูน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษากระบวนการบริหารกองทุน ด้านเศรษฐกิจในตำบลอย่างมีผลวัดต่อเนื่องทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่น โดยการสร้างกระบวนการเรียนรู้การบริหารกองทุนระหว่างชุมชนในตำบล และกับชุมชนภายนอกตำบล เพื่อสร้างกลไกในการบริหารกองทุนขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ในอนาคต ผลการศึกษาพบว่า ความเข้มแข็งของชุมชนที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของ

สมาชิกสามารถที่จะเรียนรู้การบริหารและสามารถปรับเปลี่ยนการบริหารให้สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของชุมชน อย่างไรก็ตามก็ยังมีระบบอุปถัมภ์ ภาวะผู้นำ ที่ทำให้ระบบการควบคุมพฤติกรรมของผู้นำไม่เป็นไปตามความต้องการของสมาชิก ยังเป็นสิ่งขัดขวางการสรุปบทเรียนของการเรียนรู้การบริหารกองทุนให้มีความโปร่งใส สำหรับแนวทางในการบริหารกองทุนในอนาคตจะต้องพิจารณาถึงการสรุปบทเรียน การรู้ข้อผิดพลาดในอดีตของการบริหารกองทุน ต้องมีการแจ้งให้หน่วยงานส่วนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมอย่างใกล้ชิด ต่อการเรียนรู้ด้านการบริหารกองทุน การบริหารกองทุนในชุมชนในอนาคตที่ยั่งยืนควรเอื้ออำนวยให้ออกสแก่ชุมชนในการตัดสินใจ จึงจะเป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนให้สามารถพึ่งตนเองได้ในที่สุด

จะเห็นได้ว่า การบริหารจัดการที่ดีถือเป็นการรวมพลังของกลุ่มคนที่จะทำให้เกิดผลสำเร็จในการทำงานที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนโดยรวม โดยที่การดำเนินงานต้องยึดหลักประชาธิปไตยและการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการทำงานทุกขั้นตอน ยึดหลักการทำงานที่ประกอบด้วยความโปร่งใสสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ยึดระเบียบแบบแผนมีความเที่ยงตรงยุติธรรมโดยไม่เลือกปฏิบัติ มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของทุกฝ่ายในสังคม มีความเท่าเทียมกัน ยึดหลักคุณธรรมความถูกต้องดีงาม มีความประหยัดและยึดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการทำงานอย่างเสมอภาคกัน ทั้งนี้เพื่อนำไปสู่การสร้างชุมชนให้เข้มแข็งและยั่งยืน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมุ่งไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก การพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชน การพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น และการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยการพัฒนาคนในชุมชน องค์กรในชุมชน ระบบงานของชุมชนที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนไปสู่การบริหารจัดการที่ดี

การดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (2544, หน้า 1-5) กำหนดหลักการและแนวทางการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ดังนี้

1. นโยบายของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

นโยบายเร่งด่วนของรัฐบาล ซึ่งได้แถลงต่อรัฐสภาในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งละ 1 ล้านบาท เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนในการลงทุนสร้างอาชีพเสริมและสร้างรายได้ให้แก่ประชาชนในชุมชนและวิสาหกิจขนาดเล็กในครัวเรือน ตลอดจนบรรเทาเหตุฉุกเฉินและความจำเป็นเร่งด่วนของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง รวมทั้งการจะนำไปสู่การสร้างกองทุนสวัสดิภาพที่ดีแก่ประชาชน โดยการเสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านและชุมชนเมืองในด้านการเรียนรู้ การสร้างและพัฒนาความคิดริเริ่ม เพื่อแก้ปัญหาและเสริมสร้างศักยภาพทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชน

2. ความหมายของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง คือ กองทุนที่เกิดขึ้นตามนโยบายของรัฐบาล โดยรัฐบาลได้จัดสรรเงินอุดหนุนให้แก่หมู่บ้านและชุมชนเมือง เพื่อทำหน้าที่เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนภายในหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยแบ่งออกเป็น 2 ระดับกองทุน คือ

2.1 กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ เป็นกองทุนรวมในระดับชาติ เพื่อจัดสรรให้แก่หมู่บ้านและชุมชนเมือง

2.2 กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง คือกองทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง เมื่อเริ่มก่อตั้งจะได้รับเงินอุดหนุนจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ หมู่บ้านและชุมชนเมืองละ 1 ล้านบาท เพื่อให้ประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองบริหารจัดการกันเอง

3. ปรัชญาของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมีปรัชญา ดังนี้

3.1 เสริมสร้างสำนึกความเป็นชุมชนและท้องถิ่น

3.2 ชุมชนเป็นผู้กำหนดอนาคตและจัดการหมู่บ้านและชุมชนด้วยคุณค่าและภูมิปัญญาของตนเอง

3.3 เกื้อกูลประโยชน์ต่อผู้ด้อยโอกาสในหมู่บ้านและชุมชน

3.4 เชื่อมโยงกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างชุมชน ราชการ เอกชนและประชาสังคม

3.5 กระจายอำนาจให้ท้องถิ่นและพัฒนาประชาธิปไตยพื้นฐาน

4. หลักการสำคัญของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองจะประสบความสำเร็จ ควรประกอบด้วยหลักสำคัญ 4 ประการ คือ

4.1 ความพร้อมของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ทั้งความพร้อมของคนและครัวเรือน การควบคุมดูแลกันเองในหมู่บ้านและชุมชนเมือง ประสิทธิภาพในการบริหารจัดการกองทุนสังคมของหมู่บ้านและชุมชนเมืองเอง เช่น กลุ่มออมทรัพย์ ธนาคารหมู่บ้าน กองทุนอาชีพ กองทุนสวัสดิการ ฯลฯ

4.2 การบริหารจัดการเงินกองทุนหมุนเวียนของหมู่บ้าน ทั้งในส่วนของเงินอุดหนุนจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติกับกองทุนทางสังคมของชุมชน และกองทุนที่หน่วยงานราชการจัดตั้งขึ้น เพื่อให้กองทุนดังกล่าวมีการบริหารจัดการให้สอดคล้องและเกื้อกูลกัน

4.3 การปฏิรูประบบราชการแผ่นดิน ตามแนวทางให้หมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาเป็นของหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยส่วนราชการเป็นผู้สนับสนุนในด้านวิชาการกองทุน

4.4 การติดตามและประเมินผล โดยมีตัวชี้วัดประสิทธิภาพของกองทุนทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคมและการพึ่งพาตนเอง เพื่อความโปร่งใสมีประสิทธิภาพ

5. วัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

5.1 เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง สำหรับการลงทุนเพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้หรือเพิ่มรายได้ การลดรายจ่าย การบรรเทาเหตุฉุกเฉิน และจำเป็นเร่งด่วนและสำหรับการนำไปสู่การสร้างกองทุนสวัสดิภาพที่ดีแก่ประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชน

5.2 ส่งเสริมและพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมือง ให้มีขีดความสามารถในการจัดระบบและบริหารจัดการเงินทุนของตนเอง

5.3 เสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ในด้าน การเรียนรู้ การสร้างและพัฒนาความคิดริเริ่มเพื่อการแก้ไขปัญหาและเสริมสร้างศักยภาพและส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในหมู่บ้านและชุมชนเมือง

5.4 กระตุ้นเศรษฐกิจในระดับฐานรากของประเทศ รวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในอนาคต

5.5 เสริมสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง

6. กลไกในการบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

การบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีระเบียบที่เกี่ยวข้องได้แก่ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544 และระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม โดยมีกลไกในการบริหารกองทุน ดังนี้

6.1 ระดับชาติ

6.1.1 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (กทบ.) มีหน้าที่ในการกำหนดนโยบายและแผนการดำเนินงาน

6.1.2 สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติในสำนักนายกรัฐมนตรี ทำหน้าที่เป็นสำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน

6.1.3 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านสนับสนุนการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ประกอบด้วยผู้แทนกระทรวงต่างๆที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สถาบันการศึกษา ภาคเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน และตัวแทนประชาชนเป็นองค์ประกอบ มีหน้าที่ในการปฏิรูประบบราชการบูรณาการการทำงานร่วมกัน เพื่อสนับสนุนการทำงานของคณะอนุกรรมการ

สนับสนุนและติดตามการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านระดับจังหวัด และคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

6.2 ระดับจังหวัด

มีคณะกรรมการสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองระดับจังหวัด เพื่อทำหน้าที่ในการให้ความเห็นชอบผลการประเมินความพร้อมของกองทุน ซึ่งผ่านการประเมินของคณะกรรมการสนับสนุนระดับอำเภอ และสนับสนุนการเตรียมความพร้อมติดตาม ตรวจสอบ สนับสนุนด้านวิชาการและการจัดการแก่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง พร้อมทั้งแต่งตั้งคณะกรรมการสนับสนุนระดับอำเภอ

6.3 ระดับอำเภอ

คณะกรรมการสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองระดับอำเภอทำหน้าที่ประเมินความพร้อม สนับสนุนการเตรียมความพร้อมสร้างความเข้มแข็งของหมู่บ้านและชุมชนเมือง สนับสนุนและติดตามการดำเนินกิจกรรมของกองทุน และปฏิบัติหน้าที่ตามที่คณะกรรมการสนับสนุนระดับจังหวัดมอบหมาย

6.4 ระดับหมู่บ้านและชุมชนเมือง

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ประกอบด้วยตัวแทนของกลุ่มองค์กรประชาชนและประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชนที่มีความรู้ความสามารถ และมีความรับผิดชอบเป็นที่ยอมรับของประชาชน ซึ่งได้มาจากวิธีการที่ชาวบ้านเลือกกันเอง จำนวน 9-15 คน โดยมีสัดส่วนระหว่าง ชาย-หญิงใกล้เคียงกันและให้มีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

6.4.1 บริหารจัดการกองทุน รวมทั้งตรวจสอบ กำกับดูแล จัดสรรผลประโยชน์ของเงินกองทุน เพื่อสอดคล้องและเกื้อกูลกับกองทุนอื่น ๆ ที่มีอยู่แล้วในหมู่บ้าน

6.4.2 ออกระเบียบข้อบังคับหลักเกณฑ์หรือวิธีการเกี่ยวกับการบริหารกองทุนที่ไม่ขัดแย้งกับระเบียบที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติกำหนด และต้องได้รับความเห็นชอบจากที่ประชุมสมาชิก

6.4.3 รับสมาชิกและจัดทำทะเบียนสมาชิกทั้งที่เป็นกลุ่ม องค์กร ชุมชนหรือปัจเจกบุคคลในหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง

6.4.4 สืบรวจและจัดทำข้อมูลเกี่ยวกับการประกอบอาชีพอุตสาหกรรมครัวเรือนและวิสาหกิจชุมชนในเขตท้องที่หมู่บ้านหรือชุมชนเมืองนั้น ตลอดจนสืบรวจและจัดทำข้อมูลดังกล่าวของกองทุนอื่น ๆ ที่มีอยู่แล้วในหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง

6.4.5 พิจารณาการให้กู้เงินตามระเบียบหลักเกณฑ์และวิธีการที่กองทุนกำหนด

6.4.6 ทำนิติกรรมสัญญาหรือดำเนินการกำหนดเงื่อนไขเกี่ยวกับภาระผูกพันของกองทุน

6.4.7 จัดหรือเรียกประชุมสมาชิกตามที่กำหนดหรือได้ตกลงกันหรือตามที่สมาชิกจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของสมาชิกทั้งหมดลงลายมือชื่อทำหนังสือร้องขอ และจะต้องดำเนินการให้แล้วเสร็จภายในสิบห้าวัน นับแต่วันที่รับคำร้อง

6.4.8 จัดทำบัญชีและส่งมอบเงินที่ได้รับการจัดสรรดอกผล ผลตอบแทนหรือรายได้ที่เกิดขึ้นจากเงินที่ได้รับการจัดสรรจากคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติคืนให้แก่กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติครบเต็มตามจำนวนที่ได้รับอนุมัติให้เบิกจ่าย ในกรณีที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านมีหนังสือหรือคำสั่งเป็นที่สุดเนื่องจากคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านไม่ปฏิบัติตามหรือบริหารจัดการกองทุนให้เป็นไปตามระเบียบหรือข้อบังคับที่กองทุนกำหนด

6.4.9 ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านกำหนดหรือมอบหมาย

7. การกู้เงินกองทุนหมู่บ้าน

7.1 สมาชิกที่ประสงค์จะขอกู้เงินจากกองทุนหมู่บ้าน ต้องจัดทำคำขอกู้โดยระบุวัตถุประสงค์ในการกู้ยืมอย่างชัดเจน โดยให้ยื่นคำขอกู้ดังกล่าวต่อคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านพิจารณาเงินกู้ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านกำหนด

7.2 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านมีอำนาจในการอนุมัติเงินกู้รายหนึ่งไม่เกินสองหมื่นบาท ในกรณีที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านมีมติเห็นควรอนุมัติเงินกู้รายใด เกินกว่าจำนวนสองหมื่นบาท ให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านเรียกประชุมสมาชิกเพื่อให้สมาชิกพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดต่อไป แต่ทั้งนี้การอนุมัติเงินกู้รายหนึ่งต้องไม่เกินจำนวนห้าหมื่นบาท การอนุมัติเงินกู้ฉุกเฉินให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านพิจารณาตามความเหมาะสมและจำเป็น

7.3 ในกรณีที่ผู้กู้มิได้เริ่มดำเนินการตามวัตถุประสงค์ในการขอกู้ยืมเงินหรือเมื่อมีหลักฐานอันควรเชื่อได้ว่าผู้กู้นำเงินไปใช้นอกกรอบวัตถุประสงค์โดยปราศจากเหตุผลอันสมควร ให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านมีอำนาจยกเลิกสัญญาและเรียกคืนเงินกู้พร้อมดอกเบี้ยหรือ ค่าตอบแทนที่ค้างชำระคืนเต็มจำนวนได้โดยทันที

8. การจัดทำบัญชีและการตรวจสอบ

8.1 ให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านจัดทำบัญชีของกองทุนตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติกำหนดอย่างน้อยเดือนละหนึ่งครั้ง และแจ้งให้สมาชิกทราบ

8.2 ให้จัดทำสรุปผลการดำเนินงานประจำปีรายงานต่อคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง

8.3 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านต้องจัดให้มีระบบตรวจสอบภายใน เกี่ยวกับการบริหารจัดการการเงิน การบัญชีและการพัสดุ โดยมีส่วนร่วมในการตรวจสอบของสมาชิก

เป็นหลัก คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ อาจแต่งตั้งบุคคลหรือคณะบุคคลที่เห็นสมควรเป็นผู้ตรวจสอบกองทุน เพื่อทำหน้าที่ตรวจสอบและประเมินผลการบริหารจัดการกองทุนและการดำเนินงานของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านได้ตามที่เห็นสมควร ในกรณีนี้ให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน มีหน้าที่อำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงานของผู้ตรวจสอบกองทุน ให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านจัดทำรายงานการเงินตามแบบที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติกำหนด และส่งให้ผู้ตรวจสอบบัญชีภายในระยะเวลาสามสิบวันนับแต่วันสิ้นปีทางบัญชีของทุกปี

8.4 ให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านแต่งตั้งผู้ตรวจสอบบัญชีกองทุน เพื่อทำหน้าที่ประเมินผลการใช้จ่ายเงินและทรัพย์สินของกองทุน โดยให้แสดงความคิดเห็นเป็นข้อวิเคราะห์ว่าการใช้จ่ายดังกล่าวเป็นไปตามวัตถุประสงค์ ประหยัดและได้ผลตามเป้าหมายเพียงใด และทำบันทึกรายงานการตรวจสอบบัญชีต่อคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน พร้อมทั้งจัดพิมพ์เผยแพร่ต่อสมาชิกและสาธารณชน

9. การจัดสรรผลกำไร

การจัดสรรกำไรสุทธิ เมื่อสิ้นปีทางบัญชีหากปรากฏว่าปีใดมีกำไรสุทธิ คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านกองทุนสามารถนำกำไรสุทธิมาจัดสรรตามระเบียบและหลักเกณฑ์ที่กองทุนกำหนด

10. กระบวนการเรียนรู้กับนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

จากแนวความคิดและปรัชญาของนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นการเสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านและชุมชนเมืองในด้านการเรียนรู้ การสร้างและพัฒนาความคิดริเริ่มสู่การตัดสินใจ เพื่อการแก้ปัญหาและเสริมสร้างศักยภาพทั้งด้านสังคมและเศรษฐกิจของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง ด้วยสำนึกความเป็นชุมชนและท้องถิ่น ชุมชนเป็นผู้กำหนดอนาคตและจัดการหมู่บ้านและชุมชนด้วยคุณค่าและภูมิปัญญาของตนเอง และมีการเกื้อกูลประโยชน์ต่อผู้ด้อยโอกาสในหมู่บ้านและชุมชน พร้อมทั้งการเชื่อมโยงกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างชุมชน ราชการ เอกชน และประชาสังคม เพื่อเสริมสร้างและพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีขีดความสามารถในการจัดระบบบริหารจัดการการเงินกองทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองตนเอง

ดังนั้น ปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ คือ "การเรียนรู้" หลักการของทฤษฎีการเรียนรู้ได้กล่าวไว้อย่างชัดเจนว่า "มนุษย์เมื่อเกิดการเรียนรู้ย่อมส่งผลไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม" และการเรียนรู้ไม่ใช่การ "เลียนแบบ" ถ้าชุมชนเกิดการเรียนรู้มากกว่า การเลียนแบบ ย่อมมีโอกาสที่จะพึ่งตนเองได้อย่างแท้จริง กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมีเจตนารมณ์ให้สมาชิกทุกหมู่บ้านและชุมชนเมืองได้เกิดการเรียนรู้ โดยกระบวนการที่หลากหลาย เพื่อจัดกระบวนการสร้างจิตสำนึกและการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งปัจจัย

ที่สำคัญที่ก่อให้เกิดการ เรียนรู้ คือ “ความตั้งใจที่เรียนรู้” ความร่วมมือ “ร่วมกันคิดและตัดสินใจร่วมกัน” ตามแนวทางการพัฒนาที่ให้สมาชิกในหมู่บ้านและชุมชนเป็นผู้คิดและตัดสินใจด้วยภูมิปัญญาของตนเอง

สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (2545, หน้า 23-30) ได้วางแนวทางในการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้แก่กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้
ระยะที่ 1 การเรียนรู้เพื่อเติมให้พร้อมของชุมชนหมู่บ้านและชุมชนเมืองในการจัดตั้งกองทุน

สภาพสังคมไทยในบรรพกาลที่ผ่านมา ประชากรส่วนใหญ่มีความเป็นญาติพี่น้องกันในชุมชนสำนักของคนจึงมีความเอื้ออาทร ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รวมทั้งมีความสมัคศรสมานสามัคคี และเรียบง่ายจากสังคมตะวันตกที่มีการแข่งขัน การมุ่งเอาตัวเอาเปรียบและมักมองตัวเองมาก่อนชุมชน พร้อมกับยังคงพฤติกรรมพื้นบ้าน เช่น ขาดความรับผิดชอบ และไม่สามารทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ หรือได้ก็ไม่ดี ยังรอการอุปถัมภ์และไม่กล้าตัดสินใจด้วยตัวเอง มักรอการชี้แนะจากบุคคลภายนอก คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ หลักการในการจัดสรรเงินกองทุน 1 ล้านบาท ให้แก่กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ดังนี้

1) ความพร้อม ความสนใจและการมีส่วนร่วมของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง

2) ความพร้อมของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านที่เน้นความพร้อมของบุคคลทั้งในด้านความรู้และประสบการณ์ในการบริหารจัดการกองทุน

3) ความพร้อมของระบบการตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงานของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านโดยสมาชิก และ

4) ความพร้อมของการบริหารจัดการที่สอดรับและเกื้อกูลกันระหว่างกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองกับกองทุนอื่นๆ ที่หน่วยงานราชการจัดตั้งขึ้นในหมู่บ้านและชุมชนเมือง
ระยะที่ 2 การเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพในการบริหารจัดการกองทุน

เมื่อหมู่บ้านและชุมชนเมืองได้จัดตั้งกองทุนและรับการจัดสรรโอนเงินกองทุนจากการพิจารณาความพร้อมของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติแล้ว การเรียนรู้เพื่อการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการบริหารจัดการกองทุนที่เกี่ยวข้องกับวิธีการบริหารคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและสมาชิกกองทุน วิธีการบริหารจัดการเงินกองทุนหมุนเวียน การเรียนรู้การทำบัญชีกองทุน การวิเคราะห์การให้สินเชื่ออย่างง่ายของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและการจัดทำโครงการหรือรายละเอียดการประกอบอาชีพที่เหมาะสม และรัดกุมของสมาชิก จึงเป็นภารกิจที่หน่วยงานภาครัฐและองค์กรพัฒนาเอกชนต้องเข้าไปช่วยเสริมสร้าง ดังนั้น “การสร้างองค์ความรู้ที่เหมาะสมกับบริบทชุมชน” ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้เกิดประสิทธิภาพในการบริหารจัดการกองทุน พร้อมทั้ง “การส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ชุมชน”

ระยะที่ 3 การเรียนรู้เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างชุมชน

แม้กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองจะมีการบริหารจัดการที่สามารถพึ่งตนเองได้ แต่ยังคงต้องการความช่วยเหลือบางปัจจัย ปัจจัยสำคัญคือความต้องการหรือความตั้งใจที่จะเรียนรู้ด้วยสาเหตุ เมื่อเรียนรู้มาแล้วจะก่อให้เกิดผลดี เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเองและชุมชน ที่เรียกว่า “การเรียนรู้ไม่มีวันสิ้นสุด” แต่กระบวนการเรียนรู้โดยเฉพาะการเรียนรู้ของประชาชน ไม่ได้อยู่ในชั้นเรียนแต่เป็นการเรียนรู้ประสบการณ์ ทั้งที่เป็นบทเรียนที่เคยปฏิบัติหรือประสบอยู่และการเล่าหรือบอกกล่าวของบุคคลที่มีประสบการณ์หรือบทเรียนมาก่อน ดังนั้นกระบวนการเรียนรู้หรือถ่ายทอด จึงเป็น “การเรียนรู้ระหว่างชาวบ้านกับชาวบ้าน” หรือ “การเรียนรู้ระหว่างชุมชนกับชุมชน” โดยประสบการณ์จากการได้ยิน ได้ฟัง ได้เห็นตัวอย่างและได้ลงมือกระทำด้วยตนเอง ทั้งนี้ผลสำเร็จของการกระทำต้องเกิดจิตสำนึกสาธารณะ ที่เอื้ออาทรช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ด้วยความสมัครสมานสามัคคีและรับผิดชอบพร้อมที่จะทำงานร่วมกับผู้อื่นได้

ดังที่ได้กล่าวมาข้างต้นสอดคล้องกับผลงานวิจัยเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน ดังนี้

สำนักพัฒนาการฝึกหัดครู (2544, หน้า 77-81) ได้ศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการติดตามส่งเสริมการบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้ ประกอบด้วย กลุ่มชุมชนหมู่บ้าน 3 ลักษณะ คือ กลุ่มที่ 1 เป็นชุมชนหมู่บ้านที่มีความเข้มแข็งสามารถพึ่งตนเองได้และไม่ต้องการร่วมโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง หรือต้องการเข้าร่วมโครงการและผ่านการประเมินแล้ว กลุ่มที่ 2 เป็นชุมชนหมู่บ้านที่ยังไม่เข้มแข็งและต้องการเข้าร่วมโครงการและเป็นชุมชนที่ผ่านการประเมินได้จัดตั้งกองทุนหมู่บ้านเรียบร้อยแล้ว กลุ่มที่ 3 เป็นชุมชนหมู่บ้านที่ยังไม่เข้มแข็งพึ่งตนเองไม่ได้ ต้องการเข้าร่วมโครงการกองทุนหมู่บ้านแต่ยังไม่ผ่านการประเมินเข้าร่วมโครงการ หรือเป็นหมู่บ้านที่ไม่เข้มแข็งและไม่ต้องการเข้าร่วมโครงการ ผลการวิจัยสรุปได้ ดังนี้

1. กระบวนการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ของโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เรียงตามลำดับประเด็นที่ประสบความสำเร็จมากที่สุดคือ การสร้างแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านชุมชน รองลงมาคือ การเปิดโอกาสให้เกิดกระบวนการเรียนรู้เพื่อแก้ปัญหาของชุมชนโดยประชาชน การกระตุ้นเศรษฐกิจฐานราก การเสริมสร้างกระบวนการพึ่งตนเองของหมู่บ้านชุมชน การลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ โดยการพัฒนาอาชีพ การบริหารจัดการเงินทุนของตนเอง เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนหมู่บ้าน การร่วมลงทุนในลักษณะวิสาหกิจชุมชน ส่วนด้านการจัดสวัสดิการที่ดีแก่ประชาชน ยังดำเนินการไม่ชัดเจนเพียงพอที่จะสรุปผลสำเร็จในด้านนี้

2. ปัจจัยที่ส่งผลดีต่อการดำเนินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ประกอบด้วยปัจจัยทางบวกและลบ ดังนี้

2.1 ปัจจัยทางบวกเรียงตามลำดับความสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการดำเนินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ดังนี้

2.1.1 นโยบายของรัฐบาล ที่ให้มีการตั้งกองทุนหมู่บ้านทุกหมู่บ้าน จำนวน 74,881 หมู่บ้าน โดยการสนับสนุนเงินกองทุนหมู่บ้านละ 1 ล้านบาท

2.1.2 ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติที่เปิดโอกาสให้สมาชิกในชุมชน ได้คิดริเริ่มและตัดสินใจด้วยตนเอง

2.1.3 ทูทางสังคมที่มีอยู่ในชุมชนหมู่บ้าน ได้แก่ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ประกอบด้วย ความรู้ความสามารถในการประกอบอาชีพ ความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการองค์กรประชาชน เช่น กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มอาชีพ นอกจากนี้ยังมีทุนทางทรัพยากรธรรมชาติและความสัมพันธ์ทางสังคมของสมาชิก

2.1.4 การประสานความร่วมมือระหว่างภาครัฐทุกส่วนกับภาคประชาชน

2.1.5 การร่วมแรงร่วมใจของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและความโปร่งใสในการดำเนินงาน

2.1.6 บารมี คุณธรรมและวิสัยทัศน์ของประธาน

2.1.7 ความเชื่อถือและศรัทธากองทุนของสมาชิก

2.1.8 การมีกลุ่มและเครือข่ายประชาชนในระดับตำบล อำเภอ จังหวัด

2.2 ปัจจัยทางลบเรียงตามลำดับความสำคัญที่ส่งผลต่อความล้มเหลวหรือก่อให้เกิดปัญหาต่อกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เรียงตามความมากน้อย ดังนี้

2.2.1 ความไม่เข้าใจและความไม่มั่นใจต่อนโยบายโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

2.2.2 ระบบราชการในด้านความรู้ความเข้าใจ และการดำเนินงานของข้าราชการต่อการดำเนินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ว่ามีการกระตุ้นให้โอกาสในการดำเนินการตามความต้องการหรือการดำเนินการในลักษณะสั่งการหรือชี้แนะ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากมีความคิดและความเชื่อว่า “ประชาชนไม่มีความสามารถในการที่จะคิดเป็นและทำเป็น” คือยังเชื่อว่า “ประชาชนยังไม่รู้จักคิด”

2.2.3 นักการเมืองได้นำโครงการต่างๆ มาใช้ในการหาเสียงของตนเอง อาจส่งผลกระทบต่อโครงการทั้งทางบวกและทางลบ

2.3 การสร้างเครือข่ายภาคีระหว่างชุมชนหมู่บ้านที่ยังไม่เข้มแข็ง ไม่สามารถพึ่งตนเองได้กับชุมชนหมู่บ้านที่เข้มแข็งสามารถพึ่งตนเองได้เพื่อการเรียนรู้ร่วมกัน ผลการวิจัยพบว่า การสร้างเครือข่ายจะประสบผลสำเร็จได้อยู่ที่นโยบายจังหวัด ดังจะเห็นจากกรณีจังหวัดศรีสะเกษ เกิดเครือข่ายระดับตำบลถึง 191 เครือข่าย และส่งผลดีต่อการบริหารกองทุน ซึ่งความสำเร็จนี้ได้มาจากนโยบายจังหวัด

จากแนวทางการดำเนินการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง จะเห็นว่าชุมชนท้องถิ่นมีความสามารถที่จะพัฒนาและพึ่งตนเองได้ในระดับหนึ่งแล้ว แต่ถ้าหากมีการส่งเสริมสนับสนุนให้หมู่บ้านชุมชนมีการพัฒนาอย่างถูกวิธีโดยยึดการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นหลัก ก็จะเป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน สมาชิกในชุมชนมีความเอื้ออาทรต่อกัน นำไปสู่การพึ่งตนเองได้ของชุมชน ชุมชนแต่ละชุมชนมีความรู้ความสามารถไม่เท่ากัน การดำเนินการให้กองทุนหมู่บ้านเกิดประสิทธิภาพจึงจำเป็นต้องมีแนวทางที่จะต้องทำให้สอดคล้องกับบริบทของชุมชน การสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้ชุมชนจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่จะทำให้การดำเนินการกองทุนหมู่บ้านเกิดประสิทธิภาพบรรลุผลตามเป้าหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การส่งเสริมสนับสนุนให้ชุมชนเป็นผู้กำหนดอนาคตของตนเอง และบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านด้วยคุณค่าและภูมิปัญญาของตนเอง จะเป็นหนทางในการแก้ปัญหาและพัฒนา นำไปสู่การพึ่งตนเองของชุมชนได้ในที่สุด

สมชัย วาริตรี (2545, หน้า 35-39) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปัญหาจากการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : ศึกษากรณีอำเภอพระพุทธบาท จังหวัดสระบุรี พบว่า

1. ข้อมูลทั่วไป กรรมการกองทุนหมู่บ้านเป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง อายุส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 31-40 ปีสมรสแล้ว ส่วนใหญ่กรรมการกองทุนหมู่บ้าน จบการศึกษาระดับประถมศึกษา มีอาชีพด้านเกษตรกรรม โดยเฉลี่ยกรรมการกองทุนหมู่บ้าน มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 5,000 บาท ส่วนใหญ่สมาชิกขอกู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านในวงเงิน 15,001-20,000 บาท รองลงมาคือในวงเงิน 10,000-15,000 บาท โดยส่วนมากกู้เงินไปดำเนินการค้าขาย รองลงมาคือ ลงทุนทำการเกษตรและทำธุรกิจบริการเช่น ซ่อมรถ เสริมสวย ตัดเสื้อผ้า สถานที่ดำเนินงานต้องอาศัยบ้านของกรรมการกองทุนหมู่บ้านหรือผู้ใหญ่บ้าน และคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านส่วนใหญ่มีการประชุมเดือนละ 1 ครั้ง มีกรรมการกองทุนหมู่บ้าน 15 คน ร้อยละ 63.33 มีกรรมการ 14 คน ร้อยละ 20 กองทุนหมู่บ้านส่วนใหญ่มีเงินเหลือจำนวน 50,000-100,000 บาท กองทุนหมู่บ้านไม่มีงบประมาณด้านบริหารจัดการ ไม่มีค่าตอบแทนกรรมการเวลาประชุม ส่วนใหญ่กรรมการเสนอขอค่าตอบแทนเวลาประชุม จำนวน 100 บาทต่อการประชุม 1 ครั้ง

2. ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน

2.1 ด้านบุคคล ประชาชนให้ความร่วมมือในการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านระดับมาก ประชาชนมีความเข้าใจนโยบายกองทุนหมู่บ้านระดับปานกลาง กรรมการกองทุนหมู่บ้านไปร่วมประชุมครบทุกคน และปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มความสามารถในระดับมาก กรรมการอยู่ภายใต้บุคคลที่มีอิทธิพลน้อยมาก (ไม่มี) กรรมการเข้าใจนโยบายของกองทุนหมู่บ้านและวิธีปฏิบัติตลอดจนเข้าใจบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านในระดับปานกลาง

2.2 ด้านการเงิน คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านเสนอขอค่าตอบแทนในการเข้าร่วมประชุม อยู่ในระดับปานกลาง กรรมการกองทุนเข้ามาแสวงหาผลประโยชน์จากกองทุนอยู่ในระดับน้อยมาก (ไม่มี) ประชาชนกู้เงินกองทุนหมู่บ้านไปแล้วไม่นำไปใช้ตามวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้าน และส่งเงินกู้คืนกองทุนหมู่บ้านไม่ตรงตามกำหนดสัญญาหรือไม่ส่งเงินคืนให้กองทุนหมู่บ้านอยู่ในระดับน้อยมาก

2.3 ด้านวัสดุ ครุภัณฑ์ และสถานที่ตั้งกองทุน พบว่า สถานที่ตั้งกองทุนหมู่บ้านประชาชนสามารถเดินทางติดต่อได้สะดวกในระดับมาก แต่กองทุนหมู่บ้านไม่มีอุปกรณ์วัสดุ ครุภัณฑ์ที่ใช้ในการดำเนินงาน

2.4 ด้านบริหารจัดการ กรรมการกองทุนหมู่บ้านสามารถออกกฎระเบียบข้อบังคับกองทุนได้ในระดับมาก และกฎระเบียบต่างๆ ของกองทุนหมู่บ้าน ประชาชนยอมรับกรรมการกองทุนหมู่บ้านที่ได้รับการคัดเลือกจากประชาชนแบบประชาธิปไตย และกรรมการกองทุนหมู่บ้านพิจารณาเงินกู้ให้แก่สมาชิกด้วยความโปร่งใสในระดับมาก กรรมการกองทุนหมู่บ้านมีการออกเยี่ยมติดตามผู้กู้เงินเสมอๆ เหน็ดเหนื่อยกองทุนหมู่บ้านซึ่งทำบัญชีกองทุนยังไม่เข้าใจการจัดทำบัญชีและรู้สึกว่าจะมีความยุ่งยากในระดับปานกลาง ประชาชนเมื่อกู้เงินกองทุนหมู่บ้านแล้วไปติดต่อขอรับบริการจากธนาคารออมสินได้สะดวกในระดับมาก ถ้ากองทุนหมู่บ้านมีปัญหาใดๆ สามารถไปขอคำปรึกษาเจ้าหน้าที่ได้สะดวกในระดับมาก และมีเจ้าหน้าที่ออกมาติดตามกองทุนหมู่บ้านเป็นครั้งคราว คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านได้รับการอบรมก่อนดำเนินการกองทุนหมู่บ้านในระดับปานกลาง และกรรมการกองทุนหมู่บ้านต้องการที่จะได้รับการอบรมเพิ่มเติมอีกในระดับมาก กรรมการกองทุนหมู่บ้านเห็นว่านโยบายกองทุนหมู่บ้านของรัฐบาลมีประโยชน์และสามารถแก้ปัญหาด้านการเงินให้แก่ประชาชนในระดับมาก

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) เป็นการทำงานร่วมกันระหว่างกลุ่มชาวบ้านกับนักวิจัยจากภายนอกชุมชนเพื่อค้นหาวิธีการอันจะนำไปสู่การแก้ปัญหาได้ตรงจุดและตอบสนองความต้องการได้สมบูรณ์ที่สุด มีประเด็นศึกษาที่สำคัญ (สิทธิณัฐ ประพุทธนิตินิสาร, 2545) ดังนี้

1. องค์ความรู้เกี่ยวกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นความพยายามของนักวิชาการและนักพัฒนาในการสังเคราะห์ปัญหาและศักยภาพของงานวิจัยส่วนหนึ่งกับงานพัฒนาอีกส่วนหนึ่ง และพยายามเชื่อมโยงสาระสำคัญของการพัฒนาและการวิจัยออกมาเป็นการวิจัยแบบมีส่วนร่วมหรือการวิจัยและพัฒนา (Research and Development : R & D) การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR)

จึงเป็นการวิจัยและพัฒนาในรูปแบบหนึ่งที่ทำกับชุมชนและมีการเชื่อมโยงส่วนที่เป็นการวิจัย (research) กับส่วนที่เป็นการพัฒนาหรือแก้ปัญหา (development) เข้าด้วยกัน

2. แนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม คือ กระบวนการที่ผู้คนจำนวนหนึ่งในองค์กรหรือชุมชนเข้ามาร่วมศึกษาปัญหา โดยกระทำร่วมกับนักวิจัยผ่านกระบวนการวิจัยตั้งแต่ต้นจนกระทั่งเสร็จสิ้นการเสนอผลและการอภิปรายผลการวิจัย เป็นการเริ่มต้นของคนที่อยู่กับปัญหา (problems people) ค้นหาปัญหาที่ตนเองมีอยู่ร่วมกับนักวิชาการ จึงเป็นกระบวนการที่คนในองค์กรหรือชุมชนมิใช่ผู้ถูกกระทำ แต่เป็นผู้กระทำที่มีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้นและมีอำนาจร่วมกันในการวิจัย

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เป็นแนวทางวิจัยที่ต่างไปจากการวิจัยเชิงวิทยาศาสตร์ธรรมชาติหรือทางสังคมศาสตร์ เพราะเน้นการยอมรับหรือความเห็นพ้องจากฝ่ายชาวบ้าน ในการวิจัยชนิดนี้สิ่งที่นักวิจัยต้องคำนึงถึงคือการประเมินความสัมพันธ์ระหว่างผู้วิจัยกับชาวบ้านอยู่ตลอดเวลา และการทบทวนวัตถุประสงค์ของการวิจัยเป็นครั้งคราว เพื่อให้สอดคล้องกับความคิดเห็นของชาวบ้าน อันจะนำไปสู่การมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง และเกิดการเปลี่ยนแปลงของชุมชน

3. ปรัชญาของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเชื่อในปรัชญาว่าชาวบ้านเป็นผู้ที่อยู่กับข้อมูลอยู่กับความจริง เป็นผู้ที่มีสติเท่าทันนักวิจัยหรืออาจจะรู้มากกว่านักวิจัย การเลือกปฏิบัติใดๆ ก็ตามที่จะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิต จึงต้องเริ่มจากชาวบ้านไม่ใช่จากสมมติฐานของผู้วิจัยหรือนักพัฒนาแต่ฝ่ายเดียว และผู้ที่เกี่ยวข้องฝ่ายต่างๆ ทั้งชาวบ้าน นักวิจัยและนักพัฒนาควรมีบทบาทในการร่วมกำหนดปัญหาและเลือกแนวทางในการปฏิบัติ เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงและพัฒนาบทบาทของทั้งสามฝ่าย ต่างก็มีความเท่าเทียมกัน การวิจัยลักษณะนี้จึงเป็นการเรียนรู้ผสมผสานระหว่างความรู้เชิงทฤษฎี และระเบียบวิธีวิจัย เป้าหมายและวัตถุประสงค์ของนักพัฒนารวมทั้งความต้องการกับความรอบรู้ของชาวบ้านดังภาพ 2

ภาพ 2 เปรียบเทียบโลกทัศน์ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการวิจัย
ที่มา (สิทธิณัฐ ประพุทธนิตสาร, 2545, หน้า 23)

จากภาพ วงกลมแต่ละวงที่แสดงโลกทัศน์ หรือวิธีมองปัญหาของคนแต่ละกลุ่มที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการวิจัย โลกทัศน์ของแต่ละฝ่ายต่างกันไปตามกรอบแนวคิดที่ตนยึดถือ หลังจากเข้าสู่กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม คนทั้งสามกลุ่มจะมี“โลกทัศน์ร่วม”และความเข้าใจร่วมกันในการพัฒนา ซึ่งเป็นรากฐานที่สำคัญในการพัฒนาความรู้ความเข้าใจที่ได้จากการวิจัยและการพัฒนาไปพร้อม ๆ กัน ในลักษณะการศึกษาชุมชนเพื่อนำมาใช้แก้ปัญหา คือ ค่อย ๆ ศึกษาไปแล้วทำกิจกรรมไป กลุ่มประชากรผู้ถูกวิจัยเปลี่ยนบทบาทไปเป็นผู้ร่วมในการกระทำวิจัย โดยการมีส่วนร่วมตลอดกระบวนการ นับตั้งแต่การเริ่มตัดสินใจว่าควรที่จะศึกษาวิจัยในชุมชนนั้นหรือไม่ การประมวลเหตุการณ์ หลักสูตรและข้อมูลเพื่อกำหนดปัญหาการวิจัย การเลือกรูปประเด็นปัญหา การสร้างเครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์และเสนอสิ่งที่ค้นพบ

นอกจากนี้ สิทธิณัฐ ประพุทธนิตสาร (2545, หน้า 24-27) ได้เสนอปรัชญาแนวคิดของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมสรุปได้ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมเป็นสิทธิ (right) เป็นเอกสิทธิ (privilege) เป็นการทำงานเป็นกลุ่ม เป็นกระบวนการบริหารการพัฒนาชนบท และเป็นเครื่องมือชี้วัดการพัฒนาชนบท
2. การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เป็นกระบวนการที่มีชีวิต (dynamic and organic process) เริ่มต้นจากสภาพจริงในปัจจุบันมุ่งไปถึงจุดที่ควรจะเป็นไปได้ในอนาคต จะมีลักษณะที่มีความยืดหยุ่นและปรับเปลี่ยนได้ ไม่สามารถกำหนดเวลาและกิจกรรมล่วงหน้าได้ เชื่อว่าผู้ด้อยโอกาสมีความสามารถที่จะร่วมทำงานได้ จะต้องเริ่มจากคนที่รู้สึก (feel) ต่อปัญหาหรือความต้องการของตนไปสู่การคิด (think) การกระทำ ซึ่งยังผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลง (transformation) ทั้งในตัวเองและชุมชน ทั้งในด้านสติปัญญา จิตใจและมีติด้านกายภาพ สิ่งแวดล้อมอื่น ๆ
3. กระบวนการของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมที่ประกอบไปด้วยการแสวงหาความรู้และการกระทำ จะดำเนินไปอย่างต่อเนื่องและไม่สิ้นสุดราบเท่าที่ผู้ด้อยโอกาส

ยังสามารถรวมกลุ่มกันได้ และคำนึงถึงภูมิปัญญาชาวบ้านที่มีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าภูมิปัญญาของนักวิชาการ

4. การวิจัยแบบมีส่วนร่วมเกิดจากการปรับยุทธศาสตร์ในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นจากการสั่งการจากหน่วยเหนือมาเป็นชุมชนหรือชาวบ้านผู้ได้รับการพัฒนาเป็นศูนย์กลางการดำเนินการ ด้วยความเชื่อในความสามารถของมนุษย์ที่แก้ไขปัญหาด้วยตัวเองได้ ถ้าเขารู้และเข้าใจเป้าหมายการพัฒนาตนเองและชุมชน การวิจัยลักษณะนี้เป็นการจุดพลังให้ชุมชนรับรู้การเรียนรู้ร่วมกันแก้ไขปัญหาดังกล่าวของชุมชน เป็นการเรียนรู้ของชุมชน อันเกิดจากการทำงานร่วมกัน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน นอกจากนี้ยังเป็นการทำงานร่วมกันระหว่างผู้วิจัยกับสมาชิกในชุมชน ทำการศึกษาชุมชนเน้นการวิเคราะห์ชุมชน เพื่อค้นหาศักยภาพ ปัญหา แนวทางแก้ปัญหาด้วยการวางแผนปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ ประเมินงานเป็นระยะเพื่อปรับเปลี่ยนแผนการดำเนินงานให้สามารถบรรลุเป้าหมายได้

5. เป้าหมายสุดท้ายของการวิจัย คือ การเปลี่ยนแปลงสังคมอย่างถาวรภาคอนโคเน เพื่อพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนให้ดีขึ้น เพราะฉะนั้นจึงต้องให้ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันและเต็มทีตลอดกระบวนการของการวิจัย ตั้งแต่การทำความเข้าใจและนิยามปัญหาของการวิจัย การเลือกวิธีการแก้ปัญหา การวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ การทำกิจกรรมที่จะตามมาจากผลการวิจัย และยังคงให้กลุ่มคนไร้อำนาจต่อรอง (powerless group) เข้ามามีส่วนร่วมในการวิจัยด้วย ทั้งนี้เพื่อจะก่อให้เกิดจิตสำนึกในหมู่ประชาชน เกิดความหวงแหนทรัพยากรต่างๆของตนและมุ่งไปสู่การพึ่งตนเอง นักวิจัยภายนอกเป็นเพียงผู้อำนวยความสะดวกและเป็นผู้ร่วมเรียนรู้ ตลอดกระบวนการวิจัยเท่านั้น

4. หลักการของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

พันธุทิพย์ รามสูตร (2545, หน้า 62) อธิบายหลักการสำคัญของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมไว้ ดังนี้

4.1 ให้ความสำคัญและเคารพต่อภูมิความรู้ของชาวบ้าน โดยยอมรับว่าความรู้พื้นบ้าน ตลอดจนระบบการสร้างความรู้และกำเนิดความรู้ในวิธีอื่นที่แตกต่างไปจากของนักวิชาการยังเป็นสิ่งที่ปฏิบัติและยอมรับกันแพร่หลายในหมู่คนชาวบ้าน คนยากจนเพื่อเป็นหนทางแก้ปัญหากในการดำรงชีวิตของเขา

4.2 ปรับปรุงความสามารถและศักยภาพของชาวบ้าน ด้วยการส่งเสริมยกระดับและพัฒนาความเชื่อมั่นในตัวเองของเขาให้สามารถวิเคราะห์และสังเคราะห์สถานการณ์ปัญหาของเขาเอง ซึ่งเป็นการนำเอาศักยภาพเหล่านี้มาใช้ประโยชน์

4.3 ให้ความรู้ที่เหมาะสมแก่ชาวบ้านและคนยากจน โดยให้สามารถได้รับความรู้ที่เกิดขึ้นในระบบสังคมของเขาและสามารถที่จะทำความเข้าใจ แปลความหมาย ตลอดจนนำไปใช้ได้เหมาะสม

4.4 สนใจในปริทัศน์ของชาวบ้าน โดยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมจะ ช่วยเปิดเผยให้เห็นคำถามที่ตรงกับปัญหาของชาวบ้าน เช่น การถูกกีดกันหรือแปลกแยก (alienated) จากผืนดินและทรัพยากรธรรมชาติอื่น ๆ การต้องดิ้นรนต่อสู้กับแรงบีบคั้นจากผู้มี อิทธิพล ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นคำถามที่นักวิจัยรูปแบบเก่าไม่มีใครนึกถึงและไม่เคยเป็นจุดเน้นในการ ค้นหาคำถามมาก่อน

4.5 ปลดปล่อยความคิด การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม จะช่วยให้ ชาวบ้านและคนยากจน สามารถใช้ความคิดความเห็นของตนอย่างเสรีในการมองสภาพการณ์ และปัญหาของตนเอง สามารถใช้วิจารณ์งานในการวิเคราะห์วิจารณ์ตรวจสอบสภาพ ข้อเท็จจริงต่าง ๆ สามารถยืนหยัดต่อต้านพลังอิทธิพลจากภายนอกหรือจากอำนาจกดขี่ของผู้มี อำนาจ

5. วัตถุประสงค์ของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เป็นการส่งเสริมให้คนในชุมชนได้เรียนรู้ ได้พัฒนาตนเองในการนำไปสู่การพัฒนาชุมชนและสังคมทุกด้าน ซึ่งสามารถจำแนก วัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ ดังนี้

5.1 เพื่อปลุกจิตสำนึกให้คนในชุมชนได้ตระหนักในปัญหาของตนเอง และเกิด ความตระหนักในบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของตน มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาของตนเอง และชุมชน

5.2 เพื่อดำเนินการวิจัยโดยเน้นการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์อย่างเป็น วิทยาศาสตร์ เพื่อช่วยในการตัดสินใจ กำหนดปัญหาและแนวทางในการแก้ปัญหา รวมทั้ง ดำเนินการแก้ปัญหาด้วยตนเอง โดยอาจร่วมกับองค์กรและหน่วยงานต่าง ๆ ซึ่งมีหน้าที่ รับผิดชอบในเรื่องนั้น ๆ

5.3 เพื่อร่วมกับชุมชนในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง

5.4 เพื่อส่งเสริมการรวมกลุ่มและการทำงานร่วมกันในการแก้ปัญหาและการ พัฒนาชุมชน อีกทั้งผลักดันให้กิจกรรมทั้งหมดดำเนินไปได้อย่างต่อเนื่อง

6. วิธีการวิจัย

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

6.1 เน้นการศึกษาชุมชน เป็นการให้ความสำคัญกับข้อมูลและความคิดของชาวบ้าน การเก็บข้อมูลเป็นการสนทนาแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และความคิดเห็นร่วมกันเพื่อศึกษาถึง สภาพปัญหาในชุมชนหรือความต้องการของชุมชน ซึ่งเป็นการช่วยกันวิเคราะห์สภาพปัจจุบันใน ชุมชน นอกจากนี้ต้องคำนึงถึงทรัพยากรในชุมชนที่เอื้อต่อการแก้ปัญหาและการพัฒนา

6.2 เน้นการหาแนวทางในการแก้ไขปัญหา โดยประชาชนมีส่วนร่วมในการ วิเคราะห์ปัญหา ศึกษาทรัพยากรท้องถิ่นที่จะนำไปสู่วิธีการแก้ไขปัญหา

6.3 เน้นให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการคัดเลือกโครงการ เพื่อนำไปสู่การนำไปปฏิบัติซึ่งอาจจะต้องคำนึงเชิงเศรษฐศาสตร์ในแง่ของความคุ้มค่า ความเหมาะสมกับเงื่อนไขทางวัฒนธรรม ความเชื่อและอื่นๆ ร่วมด้วย

6.4 เน้นให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการดำเนินงานแก้ไขปัญหายุทธศาสตร์และสามารถดำเนินการได้เองหลังจากสิ้นสุดการวิจัยหรือเมื่อนักวิจัยออกจากพื้นที่แล้ว

7. ระเบียบวิธีวิจัย

ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เป็นระเบียบวิธีที่ไม่ยึดติดรูปแบบอันเป็นมาตรฐานใดๆ การรวบรวมข้อมูลทำได้ในหลายๆ รูปแบบ ซึ่งโดยมากจะใช้วิธีเดียวกันกับวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ แต่การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมมีขั้นตอนมากกว่างานวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งมีการปฏิบัติการและกิจกรรมที่เพิ่มเข้ามา ตลอดจนการติดตามประเมินสถานการณ์และการปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้เกิดความเหมาะสม การรวบรวมข้อมูลตั้งแต่การเข้าสนาม การสร้างความสัมพันธ์ การสังเกต การสัมภาษณ์และการวิเคราะห์ เน้นการมีส่วนร่วมของฝ่ายประชาชน วิธีการทำได้หลายวิธี เช่น การตะล่อม (probe) การประชุมกลุ่ม การใช้วิดีโอ การประชุมเชิงปฏิบัติการ การสัมภาษณ์ การสำรวจ การให้คำปรึกษา การทำแผนที่ของชุมชน การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การสนทนากลุ่ม การอภิปราย ส่วนการที่จะได้ข้อมูลที่ต้องการโดยใช้วิธีการใดนั้นต้องมีความกลมกลืนและขึ้นอยู่กับการตกลงร่วมกันระหว่างนักวิจัยกับประชาชนในชุมชน

8. บทบาทของนักวิจัยในการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม นักวิจัยต้องมีบทบาท ดังนี้

8.1 ต้องตระหนักในข้อจำกัดของตนเอง มีความรู้สึกที่ไม่รู้ นอกจากนี้ยังต้องตระหนักในระบบคุณค่าของตนเอง เมื่อต้องสัมพันธ์กับค่านิยมของประชาชนในท้องถิ่นที่แตกต่างกันไปจากตนเอง

8.2 ยอมรับการไม่รู้และพยายามเรียนรู้จากคนในชุมชน โดยผ่านมิตรภาพความเข้าใจซึ่งกันและกัน

8.3 หลังจากที่ได้ข้อมูลพอสมควรหรือเข้าใจปัญหาของท้องถิ่น ต้องร่วมกันกับชาวบ้านหาทางออกหรือการแก้ไขปัญหายุทธศาสตร์ ซึ่งขั้นตอนนี้เป็นงานหนักและมักเกี่ยวพันกับความขัดแย้งอันเกิดจากโครงสร้างอำนาจท้องถิ่น แต่การก้าวเดินอย่างมีจังหวะ ปลูกกระตุ้นให้ชาวบ้านตระหนักและเปิดใจกว้างออกจะช่วยให้ชาวบ้านได้เรียนรู้และเห็นทางออกที่ไม่จำเป็นต้องมีการปะทะหรือนำไปสู่ความขัดแย้งเสมอไป นอกจากนี้ การแก้ไขปัญหายุทธศาสตร์โดยชาวบ้านมีส่วนร่วมเป็นระบบการเรียนรู้วิธีการแก้ปัญหาไปด้วย

8.4 คนนอกที่เข้าไปเรียนรู้ในชุมชนหรือชนบท ต้องเตรียมเรียนรู้เกี่ยวกับสถานการณ์ความขัดแย้งของชนชั้นผู้นำในชุมชน ความสัมพันธ์ระหว่างพวกเขากับอำนาจภายนอก อิทธิพลของเขาต่อนโยบายและการปฏิบัติในการพัฒนา

ภาพ 3 การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (จุดประสงค์อยู่ที่การแก้ปัญหาแบบยั่งยืน) ที่มา (สิทธิรัฐ ประพุทธนิตสาร, 2545, หน้า 45)

จากแผนภาพ แสดงการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ซึ่งนักวิจัย นักพัฒนาหรือนักวิจัยและพัฒนาร่วมกับแกนนำของคนที่อยู่กับปัญหาในชุมชนเป็นหุ้นส่วนมีการผสมผสานระหว่างจุดแข็งของแต่ละหุ้นส่วนเข้าด้วยกันอย่างเลือกสรรและกลมกลืน คือ

1. นักวิชาการแข็งในด้านการวิเคราะห์ แต่ไม่รู้ปัญหาดี ไม่มีหน้าที่ปฏิบัติ
 2. นักปฏิบัติแข็งในด้านการปฏิบัติ มีทรัพยากร แต่ไม่รู้ปัญหาดีและวิเคราะห์
- สู่นักวิชาการไม่ได้
3. แกนนำผู้อยู่กับปัญหา รู้ปัญหาดีซึ่งดี แต่การวิเคราะห์และศักยภาพในการระดมทรัพยากรมีน้อยกว่านักปฏิบัติ

เพราะฉะนั้น การวิจัยและพัฒนาแบบมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน ผลของกระบวนการเรียนรู้จะทำให้ทุกฝ่ายที่เป็นหุ้นส่วนได้รับ (take) และได้ให้ (give)

กล่าวโดยสรุป จะเห็นได้ว่าการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) เป็นกลไกสำคัญในกระบวนการพัฒนา เนื่องจากเป็นการวิจัยที่สร้างองค์ความรู้ที่สามารถพัฒนาไปสู่การปฏิบัติได้ ขณะเดียวกันก็ยังสามารถเป็นแนวคิดในการสร้างกระบวนการพัฒนาเพื่อที่จะจัดการปัญหาในอนาคตได้อีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับสภาพสังคมในปัจจุบันที่ต้องการองค์ความรู้ ที่จำเป็นต่อการแก้ปัญหาหรือการพัฒนาในกิจกรรมต่างๆ เพื่อการดำรงชีวิตที่มีคุณภาพ

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น สอดคล้องกับงานวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อการพัฒนา ดังนี้

ชาติชาย มณีกาญจน์ (2538, หน้า 74-79) ได้ศึกษาเรื่อง ศักยภาพขององค์กรชุมชนในการจัดการกองทุนหมุนเวียน ผลการศึกษาพบว่า การที่สมาชิกกองทุนหมุนเวียนได้พิจารณาตัดสินใจเรื่องต่างๆเอง และสร้างสรรค์ใหม่ๆซึ่งเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในการบริหารจัดการกองทุนเพราะว่าสมาชิกสามารถที่จะแบ่งผลกำไรเก็บไว้เพิ่มเป็นกองทุน เพื่อเก็บเกี่ยวผลให้เกิดประโยชน์ต่อกองทุนและใช้เป็นเงินสนับสนุนสนองต่อความต้องการของสมาชิกได้อย่างสูงสุด ความคิดริเริ่มใหม่ๆ ควรต้องเริ่มต้นจากภายในชุมชนเอง องค์กรภายนอก (ทั้งองค์กรของรัฐและเอกชน) จะมีบทบาทเป็นเพียงผู้ก่อให้เกิดการพัฒนาเปลี่ยนแปลง และเป็นผู้ให้ข้อมูลข่าวสารแก่ชุมชนเท่านั้น ผลการศึกษายังได้พบอีกว่า องค์ประกอบสำคัญ 12 ประการ ที่ทำให้องค์กรชุมชนมีศักยภาพในการบริหารจัดการกองทุนหมุนเวียน คือ สมาชิกและประชาชน

1. ต้องมีความเข้าใจและการยอมรับกันในปัญหาและการแก้ปัญหา
2. ต้องมีความไว้วางใจในผู้นำของชุมชนของเขา
3. ต้องมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด
4. ต้องได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน
5. ต้องมีความรู้สึกเป็นเจ้าของกองทุนร่วมกัน
6. ต้องมีความเสียสละและทุ่มเทเพื่อส่วนรวม
7. ต้องมีข้อมูลเพียงพอเพื่อประกอบการตัดสินใจ
8. ต้องเข้าใจในเป้าหมาย วัตถุประสงค์ในการดำเนินงานอย่างชัดเจน
9. ต้องมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจและดำเนินการ
10. ต้องเข้ามามีส่วนร่วมด้วยความสมัครใจ
11. ต้องมีความซื่อสัตย์สุจริตและคุณธรรม
12. ต้องมีความเข้าใจในกระบวนการดำเนินงาน บทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบ

ผู้ศึกษายังได้ให้ข้อเสนอแนะจากผลการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับศักยภาพขององค์กรชุมชนในการบริหารจัดการกองทุนหมุนเวียนอย่างมีประสิทธิภาพ คือ ต้องเป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้นโดยชุมชนเอง เลือกตั้งคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านเอง เพื่อทำหน้าที่เป็นตัวแทนของกลุ่มสมาชิก

ในการเข้าไปบริหารจัดการกองทุน องค์กรภายนอกจะต้องเข้าใจสภาพความเป็นอยู่ของชุมชน เพื่อเข้าไปให้ความช่วยเหลือด้านวิชาการ และพัฒนาส่งเสริมขีดความสามารถในด้านการบริหารจัดการกองทุนตามความเหมาะสมกับสภาพของแต่ละชุมชน

จิระประภา อัครบวร, บุญอนันต์ พินัยทรัพย์, และสมบัติ กุสุมาลี (2545, หน้า 87-94) ได้ศึกษาเรื่อง ยุทธศาสตร์ชุมชนเข้มแข็งด้วยการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ : กรณีศึกษา ตำบลบางพระ จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ในชุมชนเข้มแข็ง ศึกษาปัจจัยสำเร็จในการพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง และเพื่อนำเสนอยุทธศาสตร์การพัฒนาชุมชนเข้มแข็งจากมุมมองการบริหารจัดการและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าชุมชนบางพระมีความเข้มแข็งพึ่งตนเองได้ในระดับหนึ่ง และมีแนวโน้มที่จะเป็นชุมชนยั่งยืนอันเนื่องมาจากชุมชนมีการบริหารจัดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในทุกระดับ และมีการจัดทำอย่างเป็นระบบ ซึ่งนับได้ว่าเป็นปัจจัยสำเร็จของชุมชน ดังนี้ 1) การมีผู้นำที่เข้มแข็งและผู้นำมีแนวทางการบริหารจัดการชุมชนโดยให้คนในชุมชนเป็นศูนย์กลางของการค้นหาปัญหาและการพัฒนา ผู้นำมีบทบาทเป็นเพียงนักแปลความ นักเชื่อมโยง คือเชื่อมโยงคนและทักษะ เชื่อมโยงเงิน เชื่อมโยงกิจกรรม 2) การมีชุมชนแห่งการเรียนรู้ คือการที่คนในชุมชนแสดงความเป็นเจ้าของ (sense of belonging) โดยการมีส่วนร่วมเสนอความคิดเห็นในการช่วยกันพัฒนาตำบลให้เป็น ชุมชนที่น่าอยู่อาศัย นอกจากนั้นยังช่วยกันคิดแก้ปัญหาในชุมชนโดยมองผลประโยชน์ของคนในชุมชนเป็นส่วนรวม (shared vision) คนในชุมชนมีการช่วยกันพัฒนาความสามารถซึ่งกันและกัน (team learning) ในทุกกลุ่ม เช่น การสอนตัดเย็บชุดชั้นในการพัฒนาผู้นำชุมชน การจัดค่ายจริยธรรม เป็นต้น 3) ความสามารถในการแปลงนโยบายรัฐสู่การปฏิบัติของชุมชน จากตัวอย่างการดำเนินนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และนโยบายหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ โดยเริ่มจากการให้ความรู้แก่คนในชุมชนก่อนที่จะมีการเลือกตัวแทนเพื่อทำการบริหารจัดการ มีการแปลคำว่า “กองทุนหมู่บ้าน” มาเป็น “มรดกของหมู่บ้าน” ซึ่งต้องรักษาไว้ให้ลูกหลาน นอกจากนี้ คณะผู้วิจัยยังได้เสนอ “ยุทธศาสตร์พัฒนาชุมชนเข้มแข็งด้วยการเสริมสร้างศักยภาพและขีดความสามารถของคนในชุมชน” เป็นยุทธศาสตร์ในการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนชนบทที่ต้องดำรงอยู่ในโลกสมัยใหม่

จากแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนา สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นของตนเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากการมีส่วนร่วมย่อมก่อให้เกิดการเรียนรู้ของคนในชุมชน สะท้อนปัญหาและความต้องการได้ถูกต้องตรงประเด็น คนนอกชุมชนที่จะเข้าไปพัฒนาชุมชนควรเป็นเพียงนักเชื่อมโยงคน ทักษะและกิจกรรม เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปสู่สิ่งที่ดีขึ้นเท่านั้น ดังนั้น การส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา จึงเป็นการสะท้อนถึงการพัฒนาศักยภาพของคนและชุมชนที่ก่อให้เกิดการกระบวนการเรียนรู้ในชุมชนและเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ นำทางไปสู่

การมีเสรีภาพในการตัดสินใจและกำหนดอนาคตของตนเอง ประชาชนจะเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของผลงานที่ตนเองได้กระทำ องค์กรภายนอกเพียงแต่เข้าไปให้ความช่วยเหลือด้านวิชาการ และการพัฒนาขีดความสามารถของคนในชุมชนตามความเหมาะสมกับสภาพของแต่ละชุมชน โดยให้ชุมชนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา เพื่อนำไปสู่การพึ่งตนเองของคนในชุมชนและสร้างรากฐานของสังคมให้เข้มแข็ง

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

บทที่ 3

สภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ การพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ย หมู่ที่ 16 เทศบาลตำบลโคกตูม อำเภอเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี

ในการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการการพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของ
กองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ย โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาการ
บริหารจัดการที่ดีในระยะที่ 1 (R₁) ครั้งนี้ ได้แบ่งหัวข้อของการศึกษาออกเป็น 5 ตอน ดังนี้

1. คำถามการวิจัย
2. วัตถุประสงค์การวิจัย
3. วิธีดำเนินการวิจัย
4. สภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ยในปัจจุบัน
5. ปัญหาและความต้องการการพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้าน

หนองแกเตี้ย

คำถามการวิจัย

การวิจัยในระยะที่ 1 นี้ มุ่งแสวงหาคำตอบสำหรับคำถามวิจัยที่สำคัญ 2 ประการ คือ

1. สภาพการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ยในปัจจุบัน

เป็นอย่างไร

2. ปัญหาและความต้องการการพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้าน
หนองแกเตี้ยคืออะไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ยในปัจจุบัน
2. เพื่อศึกษาปัญหาและความต้องการการพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของกองทุน

หมู่บ้านหนองแกเตี้ย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในระยะที่ 1 (R₁) เป็นการศึกษาบริบทชุมชน สภาพปัจจุบัน ปัญหาและความ
ต้องการการพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ย การศึกษาในระยะนี้
ได้ให้ความสำคัญกับการสร้างกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน ในลักษณะของการเรียนรู้

ด้วยตนเองและเรียนรู้กันเองของคนในชุมชน ผู้วิจัยจึงใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. กรอบการวิจัย

สภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการการพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ย โดยการศึกษาบทเรียนที่ได้รับเริ่มตั้งแต่การจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและใช้แนวทางการเสริมสร้างการบริหารจัดการที่ดีเป็นกรอบในการวิจัย ซึ่งประกอบด้วย

- 1.1 หลักนิติธรรม
- 1.2 หลักคุณธรรม
- 1.3 หลักความมีส่วนร่วม
- 1.4 หลักความรับผิดชอบ
- 1.5 หลักความคุ้มค่า
- 1.6 หลักความโปร่งใส

2. ประชากร

ประชากร ประกอบด้วย

2.1 ผู้ที่มีส่วนอย่างสำคัญในการพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ย ซึ่งได้แก่ ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบในการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน จำนวน 112 คน คือ คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน จำนวน 11 คน สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน จำนวน 101 คน

2.2 ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ย จำนวน 6 คน ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน จำนวน 1 คน ประธานชุมชน จำนวน 1 คน ประธานกลุ่มประปาหมู่บ้าน จำนวน 1 คน และผู้อาวุโส จำนวน 3 คน

3. วิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาริบทชุมชนและสภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ย ผู้วิจัยได้ยึดหลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นแนวทางในการศึกษา เริ่มต้นจากการประสานทำความเข้าใจกับผู้นำชุมชนและผู้เกี่ยวข้องในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ย ผู้วิจัยได้ขอให้ผู้นำได้พิจารณาเลือกผู้ที่เหมาะสมและสมัครใจเข้าร่วมทำหน้าที่เป็น “นักวิจัยในชุมชน” จำนวน 5 คน สำหรับเป็นแกนนำในการระดมองค์ความรู้และประสบการณ์ที่เกี่ยวกับบริบทชุมชน สภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ย ตลอดจนปัญหาและความต้องการการพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ย ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์หลักของการวิจัย

กระบวนการศึกษาเริ่มต้นที่ผู้วิจัยได้เชิญผู้นำชุมชน ประธานและคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและนักวิจัยในชุมชนบ้านหนองแกเตี้ย จำนวน 5 คน (ภาคผนวก ข) มาประชุมร่วมกับคณะผู้วิจัยในชุมชน ผู้แทนชุมชน ผู้แทนกองทุนหมู่บ้านของจังหวัดลพบุรี สิงห์บุรี สระบุรี รวม 7 กองทุน ที่ห้องประชุมคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

เมื่อวันที่ 21 มกราคม พ.ศ. 2547 เวลา 13.00 น. เพื่อชี้แจงทำความเข้าใจถึงประโยชน์และความสำคัญของการวิจัย รวมทั้งวิธีการและขั้นตอนของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมที่จะต้องยึดกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านทุกฝ่าย เพื่อพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้านหนองแกเดี่ยว ผลจากการเรียนรู้ในครั้งนี้ทำให้ผู้นำชุมชน คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและนักวิจัยในชุมชนได้เห็นคุณค่าและประโยชน์ของการวิจัย โดยมีกรรมการกองทุนท่านหนึ่งได้แสดงความรู้สึกเกี่ยวกับการตัดสินใจเข้าร่วมการวิจัยว่า “กรรมการกองทุนที่คัดเลือกมาทำงานส่วนใหญ่มีความรู้น้อย ถ้าหมู่บ้านของเราเข้าร่วมโครงการวิจัยนี้ จะได้มีคนมาช่วยแนะนำ ช่วยกันคิด ทุกวันนี้กรรมการทำงานกันจริง ๆ เพียง 2-3 คน สมาชิกไม่ค่อยให้ความสำคัญเท่าที่ควร พอถึงเวลาจ่ายเงินจึงจะเข้ามาร่วม”

หลังจากนั้นผู้วิจัยและนักวิจัยในชุมชนได้ร่วมกันศึกษาบริบทชุมชนและสภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านหนองแกเดี่ยว โดยมีวิธีดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

3.1 การศึกษาจากเอกสาร ผู้วิจัยได้คัดกรองเอกสารที่จะนำมาศึกษา โดยตรวจสอบคุณภาพของเอกสารที่เกี่ยวข้องให้ตรงกับจุดมุ่งหมายของการวิจัยจากแหล่งข้อมูลที่เชื่อถือได้ มีความทันสมัยเป็นข้อมูลใหม่ทันต่อเหตุการณ์ เช่น รวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านหนองแกเดี่ยว ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้านที่จัดทำไว้ ประกอบด้วย ทะเบียนสมาชิก สมุดบันทึกการประชุม สัญญาเงินกู้ สมุดบัญชีและหลักฐานทางการเงิน ระเบียบข้อบังคับของกองทุนหมู่บ้าน นอกจากนี้ยังได้รวบรวมข้อมูลจากสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเมือง สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดลพบุรี ซึ่งเป็นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในฐานะสำนักงานเลขานุการคณะกรรมการติดตามและสนับสนุนการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองระดับอำเภอและจังหวัดตามลำดับ ประกอบด้วย รายงานผลความก้าวหน้าการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง รายงานผลการประเมินระดับการพัฒนากองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ข้อมูล จปฐ. และ กชช. 2 ค. คำขอขึ้นทะเบียนและแบบประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้าน

3.2 การสังเกต ผู้วิจัยได้ใช้วิธีสังเกตแบบมีส่วนร่วม (participatory observation) และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (non-participatory observation) เพื่อสังเกตการณ์ในบริบทชุมชนทรัพยากรของหมู่บ้านตามสภาพที่เป็นธรรมชาติและสภาพทั่วไปของชุมชนบ้านหนองแกเดี่ยวว่ามีอะไรบ้าง ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จะนำมาประมวลวิเคราะห์ประกอบการเขียนรายงาน เพื่อให้เกิดความถูกต้องแม่นยำและเกิดความสมบูรณ์ของการจัดทำรายงานมากขึ้น

3.3 การสัมภาษณ์ ผู้วิจัยและนักวิจัยในชุมชนใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (in-depth interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informant) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับบริบทและสภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน ประสพการณ์ ปัญหาในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน โดยได้ดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 14 คน คือ ประธานและ

กรรมการกองทุนหมู่บ้าน จำนวน 3 คน สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน จำนวน 5 คน ประธานชุมชน จำนวน 1 คน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่ เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนอำเภอเมือง จำนวน 1 คน นอกจากนี้ยังได้สัมภาษณ์สมาชิกกองทุนหมู่บ้านที่กู้ยืมเงินไปประกอบอาชีพแล้วมีผลคืนเงินทุนได้ จำนวน 2 คน เป็นกรณีศึกษา และศึกษากรณีคนที่กู้เงินกองทุนหมู่บ้านแล้วคืนทุนไม่ได้ต้องใช้วิธีการหมุนหนี้ จำนวน 2 คน ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้นำมาประมวลวิเคราะห์ประกอบการเขียนรายงานและใช้เป็นแนวทางในการเปิดเวทีการสรุปบทเรียน สภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการการพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้าน

3.4 การจัดเวทีเรียนรู้ (forum)

การศึกษา บทเรียน ประสบการณ์ ศักยภาพชุมชน สภาพปัจจุบัน ปัญหาในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ย ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลไปพร้อมกับการเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้กับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน โดยมีกระบวนการดำเนินงาน 4 ขั้นตอน ได้แก่

- 1) การเตรียมการเปิดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อทำความเข้าใจและสร้างความร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านทุกฝ่าย
- 2) การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ครั้งที่ 1 เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับบทเรียน ประสบการณ์ และศักยภาพของชุมชนในด้านต่าง ๆ
- 3) การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ครั้งที่ 2 เพื่อนำเสนอทุนและศักยภาพของชุมชน ซึ่งเป็นผลจากการจัดเวทีครั้งที่ 1 เพื่อเรียนรู้และร่วมกันตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล และสร้างกระบวนการเรียนรู้บทเรียน ประสบการณ์ ศักยภาพชุมชน รวมทั้งสรุปประสบการณ์จากการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ย
- 4) การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ครั้งที่ 3 เพื่อสรุปประสบการณ์จากการบริหารจัดการกองทุน ตลอดจนปัญหาและความต้องการการพัฒนาการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ย

รายละเอียดในแต่ละขั้นตอน มีดังนี้

3.4.1 การเตรียมการเปิดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้

ผู้วิจัยได้เตรียมการเปิดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยดำเนินการ ดังนี้

- 1) ประสานงานผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ประกอบด้วย คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน ที่ปรึกษากองทุนหมู่บ้าน ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน ผู้รับผิดชอบในพื้นที่เข้าร่วมประชุมรับฟังคำชี้แจงก่อนล่วงหน้าที่จะมีการจัดเวที 2 วัน
 - 2) อุปกรณ์ใช้กระดาษฟลิปชาร์ต ปากกาเคมี กระดาษกาว
- กล้องบันทึกภาพ

3) ทีมผู้ช่วยวิทยากรกระบวนการ 3 คน มีหน้าที่จัดประเด็นและบันทึก
ลงแผ่นฟิลิปชาร์ท (mind map) ร่วมกับกลุ่มผู้เข้าร่วมประชุม รวมทั้งเป็นวิทยากรกลุ่มย่อยและ
บันทึกภาพ

4) จัดประชุมเพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการ
วิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องเมื่อวันที่ 24 มกราคม พ.ศ. 2547 เวลา 17.00 น.
ณ บ้านนางอนงค์ กระแสमुख หมู่ที่ 16 เทศบาลตำบลโคกคุดุม มีผู้ร่วมประชุมจำนวน 9 คน
ประกอบด้วย

1. นางอนงค์	กระแสमुख	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 16
2. นางมาลี	เดชชู	กรรมการกองทุนหมู่บ้าน
3. นางสมใจ	มาเชื้อ	กรรมการกองทุนหมู่บ้าน
4. นางสุตาจิตน์	จันทร์ทวี	กรรมการกองทุนหมู่บ้าน
5. น.ส.วันเพ็ญ	พวงมาลี	กรรมการกองทุนหมู่บ้าน
6. นางนภาพร	มาลาสุข	กรรมการกองทุนหมู่บ้าน
7. นายยอด	กองจำปี	กรรมการกองทุนหมู่บ้าน
8. นายสุชิน	แก้วหล้า	กรรมการกองทุนหมู่บ้าน
9. นายปรีดา	ทองสว่าง	กรรมการกองทุนหมู่บ้าน

ผู้วิจัยและทีมวิทยากรกระบวนการได้สร้างบรรยากาศโดยการพูดคุยแบบเป็น
กันเอง เริ่มจากการให้ผู้เข้าร่วมประชุมแต่ละคนแนะนำตนเอง โดยให้ทุกคนบอกชื่อตัวเองจนครบ
ทุกคน และคนสุดท้าย คือ คุณอนงค์ กระแสमुख ผู้ใหญ่บ้าน ผู้วิจัยกล่าวแสดงความยินดีที่ได้
เข้ามาดำเนินการวิจัยกองทุนหมู่บ้านหนองแก่อายุร่วมกับผู้นำชุมชนและคณะกรรมการกองทุน
หมู่บ้าน พร้อมกล่าวขอบคุณทุกคนที่ให้โอกาสและเสียสละเวลามาร่วมเป็นผู้วิจัยในชุมชนครั้งนี้
จากนั้นจึงได้เริ่มชี้แจงความเป็นมาและความสำคัญของการวิจัยครั้งนี้ โดยขอให้เป็นที่ของคนที่
ในชุมชนที่จะศึกษาชุมชนของตนเองและเรียนรู้ร่วมกัน

หลังจากชี้แจงจนเป็นที่เข้าใจตรงกันแล้ว ผู้วิจัยยังใช้วิธีการสัมภาษณ์
แบบไม่เป็นทางการสอบถามข้อมูลจากคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและผู้ใหญ่บ้าน ใช้การ
สังเกตแบบมีส่วนร่วมและแบบไม่มีส่วนร่วมเพื่อสำรวจสภาพโดยทั่วไปของกองทุนหมู่บ้าน
รวมทั้งตรวจสอบข้อมูลการดำเนินงานจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับกองทุนหมู่บ้าน เช่น ระเบียบ
ข้อบังคับ ทะเบียนรายชื่อสมาชิกกองทุน สมุดจดบันทึกการประชุม ฯลฯ ตลอดจนร่วมกัน
แลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อค้นหาผู้รู้ในชุมชนที่สามารถให้ข้อมูลในหัวข้อหรือประเด็นของบริบท
ชุมชนในการจัดเวทีครั้งที่ 1

ผลที่ได้จากการประชุมในการเตรียมเปิดเวที นักวิจัยในพื้นที่มีความเข้าใจ
ในการเข้าร่วมดำเนินการวิจัย โดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการศึกษาจากเอกสาร ซึ่งทุกคน
มีความกระตือรือร้นในการให้ความร่วมมือด้วยดี จากนั้นนักวิจัยในพื้นที่ได้แบ่งความรับผิดชอบ

ตามประเด็นหัวข้อบริบทชุมชนที่กำหนดไว้ 9 ข้อแก่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน พร้อมได้นัดหมายการนำข้อมูลมาพูดคุยกันอีกครั้ง ในวันที่ 28 มกราคม พ.ศ. 2547 และกล่าวปิดประชุมเมื่อเวลา 19.30 น

การจัดเวทีเรียนรู้ย่อยเมื่อวันที่ 28 มกราคม พ.ศ. 2547 เวลา 17.00 น. โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้วิจัยในชุมชน จำนวน 9 คน ที่ได้รับมอบหมายไปค้นหาข้อมูลบริบทชุมชนตามประเด็นหัวข้อ จำนวน 9 ข้อ นำมาเล่าให้ผู้เข้าร่วมเวทีย่อยฟัง แล้วทุกคนช่วยกันเสริมให้ข้อมูลต่าง ๆ ถูกต้องครบถ้วนใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากที่สุด แล้วสรุปบริบทชุมชนทั้ง 9 ข้อ เพื่อเตรียมนำเสนอในวันเปิดเวทีใหญ่อีกครั้งคือ วันที่ 8 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2547 โดยประธานกองทุนหมู่บ้านจะเชิญคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน ตลอดจนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้าร่วมเวทีในวันดังกล่าวด้วย

3.4.2 การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ครั้งที่ 1

กระบวนการเรียนรู้เริ่มขึ้นโดยมีการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ครั้งที่ 1 เมื่อวันที่ 8 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2547 เวลา 17.00 น. ณ บ้านนางสุตารัตน์ จันทวี ตำแหน่งรองประธานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ย มีผู้เข้าร่วมเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้จำนวน 35 คน ประกอบด้วย คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน จำนวน 8 คน สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน จำนวน 22 คน กลุ่มสตรีแม่บ้าน จำนวน 2 คน ผู้นำชุมชน จำนวน 1 คน ผู้อาวุโสในชุมชน จำนวน 1 คน และเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน จำนวน 1 คน (ภาคผนวก ค) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อร่วมกันสอบถามข้อมูลและแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับบริบทชุมชน ประสพการณ์และศักยภาพของชุมชนซึ่งกันและกัน โดยมีวิธีดำเนินการ ดังนี้

1) นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาและเก็บข้อมูลจากเอกสาร การสังเกต การสัมภาษณ์ ซึ่งเป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับบริบทชุมชน บทเรียน ประสพการณ์ และศักยภาพของชุมชน เข้าสู่เวทีเพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้กับผู้ร่วมเวทีและร่วมกันตรวจสอบความถูกต้องแม่นยำตรงของข้อมูล

2) ให้ผู้อาวุโสในชุมชน เล่าเรื่องราวประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน การอพยพเข้ามาอาศัยของคนในชุมชน ลักษณะทางกายภาพสังคมเศรษฐกิจ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การศึกษา ประเพณีและวัฒนธรรม สุขภาพอนามัยและสภาพทั่ว ๆ ไปของชุมชน จากอดีตถึงปัจจุบัน

3) จัดให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูล การแสดงความคิดเห็นจากผู้เข้าร่วมเวที เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับ บริบทชุมชน บทเรียน ประสพการณ์ และศักยภาพชุมชนเพิ่มเติม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมชัดเจนมากขึ้น

กระบวนการเรียนรู้เกิดขึ้นโดยผู้วิจัยและนักวิจัยในชุมชนได้นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร การสังเกต การสัมภาษณ์ เข้าสู่เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการจัดเวที ครั้งที่ 1 ซึ่งเป็นข้อมูลเกี่ยวกับบริบทชุมชน บทเรียน ประสบการณ์และศักยภาพชุมชนในประเด็นที่เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของการก่อตั้งชุมชน เหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นในชุมชนเริ่มจากประวัติศาสตร์ชุมชน ซึ่งนักวิจัยในชุมชนที่รับผิดชอบข้อมูลได้กล่าวว่าชื่อหมู่บ้านหนองแกเตื่อยมาจากไหน มีผู้รู้ให้ข้อมูลว่าเมื่อก่อนเป็นหนองน้ำและมีต้นแกเตื่อยขึ้นข้างหนองน้ำ จึงเรียกว่า หนองแกเตื่อย ผู้อาวุโสท่านหนึ่งเสริมว่า "น่าจะเป็นเช่นนั้น เพราะสมัยก่อนมีหนองน้ำจนถึงปัจจุบันหนองน้ำนั้นก็ยังมีอยู่" ลักษณะทางภูมิศาสตร์ ลักษณะของประชากร ลักษณะทางเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม ระบบการศึกษา ระบบสุขภาพอนามัย ระบบความเชื่อ ประเพณีและวัฒนธรรม และระบบการจัดการทุนของชุมชนตามลำดับ ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และแสวงหาคำตอบ ผู้วิจัยใช้วิธีการนำข้อมูลที่ได้อินสู่ชุมชนโดยการชวนพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็นในประเด็นที่น่าเสนอและประเด็นที่นอกเหนือจากที่น่าเสนอที่ผู้ร่วมเวทีเห็นควรเพิ่มเติม โดยให้ผู้รู้ทั้ง 9 คน เล่าเรื่องราวตามประเด็นที่ได้รับมอบหมายสลับกับการซักถามของผู้เข้าร่วมเวทีกันเองตามที่ได้สังเกตเห็นและเปรียบเทียบเหตุการณ์จากอดีตสู่ปัจจุบันและแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

ผู้วิจัยและทีมงานได้จัดเตรียมกระดาษฟลิปชาร์ต กระดาษขาว ปากกาเคมี เทปบันทึกเสียงและกล้องถ่ายรูป โดยให้นักวิจัยในชุมชนที่ได้รับมอบหมายตามประเด็นหัวข้อได้เล่าเรื่องราวที่ตนมีความรู้และศึกษาเพิ่มเติมมานั้น ซึ่งผู้วิจัยและทีมงานช่วยกันเขียนข้อมูลสำคัญบนกระดาษฟลิปชาร์ต ในขณะที่เล่าผู้ร่วมเวทีคนอื่นรู้อะไรเพิ่มเติมก็ได้ช่วยกันเสริมจนครบประเด็นที่มอบหมาย จนปิดการจัดเวทีเรียนรู้เมื่อเวลา 21.00 น.

ผลที่ได้รับจากการจัดเวทีเรียนรู้ครั้งที่ 1 สรุปดังนี้ คือ นักวิจัยในชุมชนแต่ละคนมีความกระตือรือร้นเตรียมตัวที่จะนำเสนอข้อมูลที่ได้จากการค้นคว้าจากผู้รู้ ผู้อาวุโสในชุมชน เพื่อนำมาบอกเล่าให้ชุมชนได้รับรู้ และหลังจากนั้นช่วยกันตรวจสอบข้อมูลที่ได้อีกมา ผู้วิจัยเปิดเวทีด้วยการจูงใจให้ทุกคน

มีความคิด มีความรู้สึกร่วมกัน มีความเป็นกันเอง ทำให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน ผู้นำชุมชน ชาวบ้านหนองแกเตี้ยและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ความคิดเห็นที่แตกต่างกันหรือเหมือนกัน จนเกิดการเรียนรู้ศักยภาพของชุมชนหนองแกเตี้ย ดังปรากฏในบริบทตอนที่ 4 การเรียนรู้ในครั้งนี้แสดงให้เห็นว่าชุมชน ได้ใช้ศักยภาพของตนจัดการระบบหมู่บ้านในระดับหนึ่ง นอกจากนี้ นักวิจัยในชุมชนยังมีส่วนสำคัญในการกระตุ้นให้ผู้ร่วมเวทีได้ร่วมแสดงความคิดเห็นอย่างต่อเนื่อง

การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ดังกล่าวยังได้ทำให้เกิดผลพลอยได้ที่ทำให้ชาวบ้านหนองแกเตี้ยเกิดความตระหนักและเห็นความสำคัญที่จะต้องช่วยกันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดังคำกล่าวของผู้อาวุโสอีกท่านหนึ่งว่า “เมื่อก่อนดินร่วนซุยดี ไถก็ง่าย ปลูกอะไรก็ได้กิน ไม่ต้องใส่ปุ๋ย ไม่ต้องฉีดยาฆ่าแมลง ในห้วยก็มีปลาเยอะ อยากให้เป็นเหมือนเมื่อก่อน”

3.4.3 การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ครั้งที่ 2

ผู้วิจัยและนักวิจัยในชุมชนได้ดำเนินการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ครั้งที่ 2 เมื่อวันที่ 24 เมษายน พ.ศ. 2547 เวลา 17.00 น. ณ บ้านนางสุดารัตน์ จันทวี ตำแหน่งรองประธานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ย ผู้เข้าร่วมเวที จำนวน 20 คน ประกอบด้วย คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน จำนวน 9 คน สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน จำนวน 7 คน ราษฎรที่ไม่เป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน จำนวน 2 คน ผู้รู้ในชุมชน จำนวน 1 คน และเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน จำนวน 1 คน (ภาคผนวก ง) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสรุปประสบการณ์การบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ย แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ความสำเร็จ ปัญหาอุปสรรค ความสามารถในการบริหารจัดการกองทุน ร่วมกันตรวจสอบและวิเคราะห์ข้อมูล โดยมีวิธีดำเนินการ ดังนี้

1) นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาและเก็บข้อมูลจากเอกสาร การสังเกต การสัมภาษณ์ การสัมภาษณ์กลุ่ม ซึ่งเป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ย ปัญหาหรืออุปสรรค และความต้องการการพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้าน เข้าสู่เวทีเพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้กับชุมชนและร่วมกันตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล

2) จัดให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้บทเรียน ประสบการณ์ สภาพปัจจุบัน ปัญหาในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน ในประเด็นที่เกี่ยวกับระเบียบข้อบังคับกองทุนหมู่บ้าน การปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน ความรับผิดชอบและการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย ตลอดจนการกำหนดเป้าหมายการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ย

กระบวนการเรียนรู้ประสบการณ์การบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ย เริ่มจากผู้เข้าร่วมเวทีเรียนรู้ได้ร่วมกันศึกษาเพื่อทบทวนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน

โดยให้ตัวแทนของกลุ่มต่างๆ ประกอบด้วย คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน ซึ่งมีหน้าที่ในการตรวจสอบการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนอำเภอเมือง ซึ่งรับผิดชอบในการกำกับดูแลกองทุนหมู่บ้าน ออกมานำเสนอประสบการณ์ ในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านที่ผ่านมา มีการซักถามของผู้ร่วมเวทีบ้าง ซึ่งปรากฏว่า คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและสมาชิกกองทุนหมู่บ้านบางส่วนมีความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน และอีกบางส่วนยังมีความเข้าใจที่ไม่ถูกต้องนัก เนื่องจากกองทุนหมู่บ้านถูกจัดตั้งขึ้นมาด้วยความริบร้อนของทางราชการ การเลือกตั้งคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านจะคัดเลือกผู้ที่เห็นว่ามีความเป็นผู้นำ บ้างก็เพราะเป็นเครือญาติกัน สมาชิกไม่ได้ร่วมกันร่างระเบียบข้อบังคับกองทุน ขาดการทำกิจกรรมร่วมกัน มีการตกลงร่วมกันของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านให้ว่าจ้างบุคคลภายนอกมาดำเนินการในเรื่องของการจัดทำบัญชีรับ-จ่าย งบดุล งบกำไรขาดทุน ขาดการมีส่วนร่วมของสมาชิก ขาดการรับรู้ข่าวสาร สิทธิหน้าที่และผลประโยชน์ของตนเองที่จะได้รับ คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านที่ได้รับการคัดเลือกก็ไม่ได้ปฏิบัติหน้าที่ของตนตามที่ได้รับมอบหมาย จะมีทำงานกันเพียง 2 - 3 คนเท่านั้น และยังเห็นว่ากองทุนหมู่บ้านเป็นของรัฐบาล ชาวบ้านยังไม่มีความรู้สึกเป็นเจ้าของกองทุนหมู่บ้านเท่าที่ควร นอกจากนี้ระเบียบข้อบังคับกองทุนที่ใช้อยู่ก็ลอกแบบมาจากตัวอย่างที่ทางราชการมอบให้ไว้ สมาชิกจะให้ความสนใจในระเบียบข้อบังคับกองทุนหมู่บ้านน้อยมาก สนใจแต่เพียงว่ากองทุนหมู่บ้านคิดดอกเบี้ยเท่าไร จะให้กู้เมื่อไรและต้องส่งคืนเมื่อไรเท่านั้น

ต่อจากนั้น ผู้เข้าร่วมเวทีได้ร่วมกันเรียนรู้ประสบการณ์ จุดแข็งของการบริหารจัดการกองทุน ปัญหาหรืออุปสรรคที่เป็นจุดอ่อน รวมทั้งประสบการณ์ในการแก้ไขปัญหาหรืออุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน โดยได้แบ่งผู้เข้าร่วมเวทีออกเป็น 2 กลุ่ม โดยให้แต่ละกลุ่มได้ร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้และหาคำตอบ ซึ่งในเวทีเรียนรู้ครั้งนี้ผู้เข้าร่วมเวทีได้ร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันบ้างตามสมควร สมาชิกท่านหนึ่งได้กล่าวถึงจุดแข็งของกองทุนหมู่บ้านว่า "ทำให้ชาวบ้านมีแหล่งเงินทุนสำหรับกู้ยืมไปประกอบอาชีพ คิดดอกเบี้ยถูกกว่านายทุน การกู้ยืมไม่ต้องมีหลักทรัพย์ค้ำประกัน" ประเด็นที่เป็นปัญหาหรือเป็นจุดอ่อนของกองทุน คือ สมาชิกกู้ยืมเงินไปแล้วไม่นำเงินไปใช้ตามวัตถุประสงค์ที่ได้เสนอไว้ในโครงการ เป็นผลให้ไม่สามารถส่งคืนเงินกู้ได้ทันตามกำหนด บางคนต้องหมุนหนี้โดยไปกู้ยืมหนี้นอกระบบจากนายทุน ในระยะสั้นมาก่อนซึ่งต้องเสียดอกเบี้ยในอัตราที่สูงขึ้น เป็นต้น

ผลการจากการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ครั้งที่ 2 นี้ คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ยังเห็นว่าข้อมูลที่ได้ยังไม่สมบูรณ์เพียงพอ จึงได้มอบหมายให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการบริหารจัดการกองทุน ได้กลับไปทบทวนประสบการณ์การบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน และได้นัดหมายเปิดเวทีเรียนรู้ขึ้นอีกในครั้งต่อไป

3.4.4 การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ครั้งที่ 3

เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ครั้งที่ 3 ได้จัดขึ้นเมื่อวันที่ 30 เมษายน พ.ศ. 2547 ณ ที่ทำการกลุ่มสตรีบ้านหนองแกเตี้ย มีผู้เข้าร่วมเวที จำนวน 30 คน ประกอบด้วย คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน จำนวน 9 คน ผู้แทนสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน จำนวน 20 คน และเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน จำนวน 1 คน (ภาคผนวก จ) เพื่อให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการบริหารจัดการกองทุนได้ร่วมกันทบทวนบทเรียนจากการจัดเวทีครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2 รวมทั้งสรุปบทเรียน ประสบการณ์ คักยภาพ ปัญหาและความต้องการการพัฒนาการบริหารจัดการที่ดี โดยมีประเด็นคำถามที่เน้นให้ผู้เข้าร่วมเวทีได้ร่วมกันเรียนรู้ในประเด็นต่างๆ เป็นต้นว่า

- 1) การเตรียมการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านทำอย่างไร
- 2) การเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านทำอย่างไรบ้าง
- 3) คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านทำหน้าที่อะไรบ้าง
- 4) กระบวนการจัดทำระเบียบข้อบังคับกองทุนเป็นอย่างไร
- 5) ขั้นตอนการรับสมัครสมาชิกกองทุนหมู่บ้านทำอย่างไร
- 6) สมาชิกกองทุนหมู่บ้านกู้ยืมเงินไปแล้วดำเนินงานตามโครงการ

ที่เสนอไว้หรือไม่

- 7) การส่งคืนเงินกู้ของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านเป็นอย่างไร
- 8) คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านมีการประชุมหรือไม่
- 9) คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านพิจารณาเงินกู้ของสมาชิกด้วยความเป็นธรรมหรือไม่อย่างไร
- 10) เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นในการบริหารจัดการกองทุนคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านมีวิธีแก้ไขปัญหากันอย่างไร

กระบวนการเรียนรู้จากการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ครั้งที่ 3 ได้เน้นให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันอย่างกว้างขวาง โดยผู้เข้าร่วมเวทีตกลงแบ่งกันออกเป็น 6 กลุ่มตามหลักการบริหารจัดการที่ดี 6 ประการ โดยให้แต่ละกลุ่มระดมความคิดในประเด็นที่ได้รับมอบหมายและนำเสนอผลในที่ประชุมใหญ่ เพื่อสรุปเป็นภาพรวมของกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ย ผู้วิจัยและนักวิจัยในชุมชนแสดงบทบาทเป็นผู้กระตุ้นให้เกิดการแสดงความคิดเห็นในระหว่างการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ผลจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทำให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและสมาชิกกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ย เข้าใจหลักการและวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านดีขึ้นกว่าเดิม ที่เข้าใจว่าเป็นเงินของรัฐบาลชุมชนไม่ได้เป็นเจ้าของ ซึ่งบัดนี้ทุกคนเข้าใจชัดเจนว่ากองทุนหมู่บ้านเป็นเงินที่ใช้หมุนเวียนในหมู่บ้าน ทุกคนมีสิทธิ์เป็นเจ้าของ สมาชิกกองทุนหมู่บ้านได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและปรึกษาหารือกันเกี่ยวกับวิธีการ หลักการจัดการกองทุนหมู่บ้านให้เกิดผลดีต่อสมาชิกมากที่สุด สมาชิกคนหนึ่งซึ่งกู้เงินไปปลูกผักกาดได้เสนอแนวคิดให้มีการรวมกลุ่มคนที่มืออาชีพปลูกผักกาดโดยกล่าวว่า "หมู่บ้านเรา

ประกอบอาชีพปลูกผักกาดกันมาก เราน่าจะรวมกลุ่มกันผลิตปุ๋ยชีวภาพขึ้นเองโดยไม่ต้องพึ่งพาปุ๋ยเคมีซึ่งมีราคาแพงทำให้ต้นทุนการผลิตสูงมาก และเป็นการช่วยลดรายจ่ายในครอบครัว” นอกจากนี้ยังได้ได้ร่วมกันศึกษาและเรียนรู้แนวทางการบริหารจัดการที่ดี เพื่อแก้ปัญหาหรืออุปสรรค รวมทั้งความผิดพลาดต่างๆ ที่ผ่านมา เช่น คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านไม่ปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมาย และยังไม่สามารถทำงานทดแทนกันได้ กรรมการบางคนไม่เคยมาประชุมและยังไม่รู้เลยว่าตนเองต้องมีหน้าที่ทำอะไรบ้าง นอกจากนี้ คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านยังไม่ปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับ เช่น ไม่มีการประชาสัมพันธ์ผลการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน เช่น งบดุล กำไร ขาดทุน ปิดประกาศให้สมาชิกทราบทั่วกัน เป็นต้น ดังรายละเอียดที่ปรากฏในตอนต้นที่ 5 และตอนที่ 6

4. การตรวจสอบข้อมูล

เมื่อได้เก็บข้อมูลด้วยวิธีการต่างๆ ที่ใช้ประกอบกันดังรายละเอียดข้างต้น เพื่อให้การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นไปด้วยความถูกต้องมากที่สุด ผู้วิจัยจึงใช้การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (triangulation) โดยอาศัยวิธีการของเดนซิน (Denzin อ้างถึงใน John P. Keeves, 1988, หน้า 512) คือ

- 1) การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (data triangulation) ตรวจสอบข้อมูลจากแหล่งข้อมูล เวลา สถานที่ และบุคคลที่ต่างกันต้องได้ข้อมูลที่ตรงกัน
- 2) การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล (methodological triangulation) ตรวจสอบข้อมูลจากการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลหลายวิธีในเรื่องเดียวกันด้วยวิธีการต่าง ๆ ได้แก่ การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การสังเกต การสอบถาม การศึกษาเอกสาร และการจัดเวทีเรียนรู้ นอกจากนี้ยังได้ตรวจสอบข้อมูลด้วยวิธีการนำข้อมูลกลับไปให้ผู้ให้ข้อมูลตรวจสอบ (member's checks) เป็นการนำข้อมูลไปให้ผู้ให้ข้อมูลและสมาชิกในชุมชนที่ศึกษาตรวจสอบว่าตรงกับความหมายของชุมชนหรือไม่ โดยการจัดเวทีเรียนรู้

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มาวิเคราะห์เชิงคุณภาพ (qualitative analysis) โดยใช้ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การสังเกต การสอบถาม การศึกษาเอกสาร และการจัดเวทีเรียนรู้ ที่ได้ตรวจสอบแล้วนำมาวิเคราะห์ประกอบกัน โดยผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) โดยยึดกรอบการวิจัยการบริหารจัดการที่ดีเป็นหลัก

สภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ยในปัจจุบัน

กองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ย จัดตั้งขึ้นตามนโยบายรัฐบาลโดยดำเนินการ ดังนี้

1. จัดให้มีประชาคมหมู่บ้านเมื่อวันที่ 20 มิถุนายน พ.ศ. 2544 มีชาวบ้านเข้าร่วมประชุม จำนวน 135 คน จาก 170 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 89.47 ของครัวเรือนทั้งหมด ในหมู่บ้าน คณะอนุกรรมการ ระดับอำเภอและคณะทำงานจัดเวทีชาวบ้านระดับตำบล เข้าร่วมชี้แจงถึงนโยบายการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน เมื่อที่ประชุมได้เข้าใจดีแล้วจึงพิจารณาคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ย โดยเวทีมีการกำหนดจำนวนคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านระหว่างชาย-หญิงในสัดส่วนที่เท่าเทียมกันก่อนเพื่อให้เป็นไปตามระเบียบที่กำหนด ผู้เข้าร่วมประชุมเสนอชื่อผู้ที่ตนเองเห็นว่ามีคุณสมบัติเหมาะสมให้ที่ประชุมพิจารณา โดยเมื่อมีการเสนอจำนวนกรรมการกองทุนครบตามที่ต้องการแล้วไม่มีการเสนอต่อจึงให้ที่ประชุมรับรอง หลังจากนั้นคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านจึงได้ประชุมเพื่อจัดสรรตำแหน่งให้กรรมการแต่ละคนปฏิบัติ ปรากฏว่ามีตำแหน่งกรรมการ ได้แก่ ประธานกรรมการ รองประธานกรรมการ เลขานุการและเหรัญญิก ส่วนที่เหลือเป็นกรรมการ โดยในการจัดสรรตำแหน่งคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านจะยึดถือตามตัวอย่างระเบียบกองทุนหมู่บ้านของสำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ และได้แต่งตั้งที่ปรึกษา จำนวน 5 คน

2. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ได้ร่วมกันพิจารณาและนำร่างระเบียบข้อบังคับกองทุนหมู่บ้านเสนอในการประชุมประชาคมหมู่บ้าน โดยใช้แนวทางตามตัวอย่างของสำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติเป็นต้นแบบ ทั้งนี้เพื่อไม่ให้ขัดกับระเบียบที่รัฐบาลกำหนดและอยู่ในช่วงเร่งรัดจัดตั้งกองทุนเพื่อรองรับการโอนเงินจากรัฐบาลที่ประชุมได้มีมติรับรองให้ประกาศใช้เป็นระเบียบกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ย เมื่อวันที่ 25 กรกฎาคม พ.ศ. 2544

3. เมื่อครั้งแรกเปิดรับสมัคร มีชาวบ้านสมัครเป็นสมาชิก 84 คน ปัจจุบันมีสมาชิก 101 คน จาก 170 ครัวเรือน (คิดเป็นร้อยละ 59.41) ของครัวเรือนทั้งหมด จำแนกเป็นหัวหน้าครัวเรือน 96 คน สมาชิกสมทบ 5 คน โดยสมาชิกต้องเสียค่าธรรมเนียมการสมัครรายละ 50 บาท และถือหุ้นอย่างน้อย 1 หุ้น ๆ ละ 10 บาท

4. กองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ย ได้ผ่านการประเมินความพร้อมในระดับอำเภอ เมื่อวันที่ 25 กรกฎาคม พ.ศ. 2544 ผ่านการประเมินความพร้อมในระดับจังหวัด เมื่อวันที่ 21 สิงหาคม พ.ศ. 2544 และได้รับอนุมัติโอนเงินกองทุนหมู่บ้าน 1 ล้านบาท เข้าบัญชีกองทุนของหมู่บ้านหนองแกเตี้ย เมื่อวันที่ 18 กันยายน พ.ศ. 2544

5. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ได้พิจารณาให้สมาชิกกู้ยืมไปประกอบอาชีพครั้งที่ 1 เมื่อวันที่ 29 ตุลาคม พ.ศ. 2544 รวม 56 ราย เป็นเงิน 877,000 บาท จำแนกได้ดังนี้

5.1 ปลูกผักกาดหัว	14 ราย	เป็นเงิน 248,000 บาท
5.2 ทำไร่ข้าวโพด	29 ราย	เป็นเงิน 453,000 บาท
5.3 เลี้ยงโคเนื้อ	5 ราย	เป็นเงิน 66,000 บาท
5.4 ทำสวน	1 ราย	เป็นเงิน 20,000 บาท

5.5	เลี้ยงปลา	1 ราย	เป็นเงิน	20,000 บาท
5.6	เลี้ยงไก่	1 ราย	เป็นเงิน	20,000 บาท
5.7	อุตสาหกรรมในครัวเรือน	2 ราย	เป็นเงิน	26,000 บาท
5.8	ค้าขาย	3 ราย	เป็นเงิน	24,000 บาท
5.9	รับจ้าง	1 ราย	เป็นเงิน	20,000 บาท

โดยกำหนดระยะเวลาชำระเงินคืน 1 ปี อัตราดอกเบี้ยร้อยละ 7 ต่อปี

6. เมื่อดำเนินการครบ 1 ปี กองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ย มีกำไรทั้งสิ้น 64,390 บาท คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ได้พิจารณาจัดสรรผลกำไรตามระเบียบที่กองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ยได้กำหนดขึ้น ประกอบด้วย

6.1	ปันผลเป็นค่าหุ้น	ร้อยละ 15	เป็นเงิน	9,658 บาท
6.2	ค่าตอบแทนกรรมการ	ร้อยละ 10	เป็นเงิน	6,439 บาท
6.3	ทุนการศึกษา	ร้อยละ 10	เป็นเงิน	6,439 บาท
6.4	สมทบกองทุนหมู่บ้าน	ร้อยละ 10	เป็นเงิน	6,439 บาท
6.5	สมทบทุนประกันความเสี่ยง	ร้อยละ 20	เป็นเงิน	12,878 บาท
6.6	ทุนเพื่อสาธารณประโยชน์	ร้อยละ 20	เป็นเงิน	12,878 บาท
6.7	เฉลี่ยคืนดอกเบี้ยเงินกู้	ร้อยละ 5	เป็นเงิน	3,220 บาท
6.8	อื่นๆ ตามที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านฯ เห็นสมควร	ร้อยละ 10	เป็นเงิน	6,439 บาท

จากการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ยเมื่อครบรอบการปล่อยเงินกู้ปีแรก ทำให้ชาวบ้านเกิดการเรียนรู้ถึงการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน การแก้ไขปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ มีการใช้ทุนทางภูมิปัญญาที่มีอยู่เดิมที่เกี่ยวกับการบริหารกองทุนอื่นของหมู่บ้านเข้ามาช่วยในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน อย่างไรก็ตามดูเหมือนว่าผู้เกี่ยวข้องที่มีส่วนสำคัญในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านมีเพียงไม่กี่คนที่มีบทบาทสำคัญทำให้กองทุนหมู่บ้านดำเนินกิจกรรมเป็นไปตามวัตถุประสงค์ แต่สิ่งที่เกิดขึ้นเป็นก้าวนึงที่ก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของคนในชุมชนอย่างกว้างขวาง

7. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ได้พิจารณาให้สมาชิกกู้เพื่อประกอบอาชีพเพิ่มเติม ดังนี้

ครั้งที่ 2 เมื่อวันที่ 19 ธันวาคม พ.ศ. 2545 จำนวน 64 ราย เป็นเงิน 1,040,000 บาท โดยมีระยะเวลาการชำระคืนเงินกู้ 1 ปี อัตราดอกเบี้ยร้อยละ 7 ต่อปี

ครั้งที่ 3 เมื่อวันที่ 20 ธันวาคม พ.ศ. 2546 จำนวน 75 ราย เป็นเงิน 1,084,000 บาท โดยมีระยะเวลาการชำระคืนเงินกู้ 1 ปี อัตราดอกเบี้ยร้อยละ 7 ต่อปี

ครั้งที่ 4 เมื่อวันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ. 2547 จำนวน 86 ราย เป็นเงิน 1,132,000 บาท โดยมีระยะเวลาการชำระคืนเงินกู้ 1 ปี อัตราดอกเบี้ยร้อยละ 7 ต่อปี

8. การส่งคืนเงินกู้ คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านจะแจ้งเดือนเป็นหนังสือให้กับสมาชิกผู้กู้ยืม รวมทั้งให้กรรมการและสมาชิกช่วยบอกต่อ ๆ กัน โดยมีการกำหนดมาตรการทางสังคมไว้ กล่าวคือ ถ้าสมาชิกส่งคืนเงินกู้ไม่ครบทุกคน จะไม่มีการปล่อยเงินกู้รอบต่อไป และให้ผู้ค้าประกันร่วมรับผิดชอบชดใช้คืนเงินกู้แทนผู้กู้ตามสัญญา ทั้งนี้เพื่อให้ผู้ค้าประกันและสมาชิกที่ต้องการขอกู้เงินช่วยเร่งรัดการส่งคืนเงินกู้ เมื่อถึงกำหนดการส่งคืนเงินกู้ปรากฏว่าผู้กู้สามารถส่งคืนเงินกู้ครบทุกคน

9. การติดตามผลการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน ในช่วงปีแรกกองทุนได้แต่งตั้งผู้ตรวจสอบกองทุนหมู่บ้าน จำนวน 2 คน แต่ไม่มีการตรวจสอบการดำเนินงานของกองทุน นอกจากนี้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านก็ไม่เคยติดตามตรวจสอบการใช้จ่ายเงินกองทุนหมู่บ้านที่สมาชิกผู้กู้ยืมไป เพียงแต่มีการรายงานผลการดำเนินงานให้กับส่วนราชการผู้รับผิดชอบกำกับดูแลกองทุนหมู่บ้านระดับอำเภอเท่านั้น การบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านดำเนินถึงความสามารถในการส่งคืนเงินกู้มากกว่าการนำเงินไปใช้ตามวัตถุประสงค์ของสมาชิก

จากการศึกษารวบรวมข้อมูลและจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สามารถสรุปได้ ดังนี้

1. ด้านคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน พบว่า คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านยังมีการปฏิบัติตามระเบียบกองทุนหมู่บ้านไม่ชัดเจนเกี่ยวกับ การฝากเงินสัจจะ การชำระเงิน ค่าหุ้น การชำระค่าธรรมเนียมแรกเข้า และไม่ชี้แจงระเบียบข้อบังคับให้สมาชิกทราบ การจัดทำบัญชีและทะเบียนต่าง ๆ ให้เป็นภาระของผู้รับจ้าง การประชุมไม่เป็นไปตามระเบียบข้อบังคับที่กำหนดไว้ จะประชุมเฉพาะที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านเห็นว่าเหมาะสมหรือเมื่อมีการกู้ยืมเงิน ไม่มีการตรวจสอบเงินกู้ของสมาชิก ไม่ให้คำแนะนำการประกอบอาชีพแก่สมาชิกและขาดการกระตุ้นให้คนในชุมชนเข้าร่วมเป็นสมาชิก นอกจากนี้ คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านยังไม่มีผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันในการปฏิบัติหน้าที่และไม่สามารถทำงานทดแทนกันได้

2. ด้านสมาชิก พบว่า สมาชิกบางส่วนไม่เข้าร่วมประชุมและมักจะไม่ร่วมกิจกรรมที่กองทุนหมู่บ้านจัดขึ้น เช่น การประชุม จะเข้าร่วมเมื่อตนเองมีผลประโยชน์ นำเงินที่กู้ยืมไปประกอบอาชีพไม่เป็นไปตามโครงการที่เสนอขอกู้ นอกจากนี้สมาชิกยังมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านน้อยเกินไป

3. ด้านบริหารจัดการ พบว่า ยังขาดการคัดเลือกสมาชิกที่ประสบผลสำเร็จด้านอาชีพเพื่อยกย่องเชิดชูเกียรติและเป็นตัวอย่างที่ดีแก่สมาชิกคนอื่น ๆ ขาดการวางแผนและเป้าหมายในการทำงานที่ดี ไม่มีการกำหนดค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการที่ชัดเจน จึงเป็นปัญหาในเรื่องของการบริหารจัดการกองทุนตลอดมา

นอกจากนี้ จากรายงานผลการประเมินและการจัดระดับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองของจังหวัดลพบุรี เมื่อเดือนมกราคม พ.ศ.2547 พบว่ากองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่อยู่ในความรับผิดชอบของอำเภอเมืองลพบุรี จำนวน 232 กองทุน มีกองทุนที่อยู่ในระดับดี (คะแนนระหว่าง 75-93) จำนวน 7 กองทุน คิดเป็นร้อยละ 3.02 กองทุนที่อยู่ในระดับปานกลาง

(คะแนน 56-74) จำนวน 14 กองทุน คิดเป็นร้อยละ 6.03 และกองทุนที่อยู่ในระดับต้องปรับปรุง (คะแนน 31-55) จำนวน 85 กองทุน คิดเป็นร้อยละ 36.63 โดยเทศบาลตำบลโคกตูมมีกองทุนหมู่บ้านทั้งสิ้น 16 กองทุน ไม่มีกองทุนหมู่บ้านที่อยู่ในระดับดี มีกองทุนหมู่บ้านที่อยู่ในระดับปานกลาง 10 กองทุน และระดับต้องปรับปรุง 6 กองทุน ซึ่งกองทุนหมู่บ้านหนองแกเดี่ยวอยู่ในระดับต้องปรับปรุง (ได้คะแนนประเมิน 52 คะแนน) ตามเกณฑ์ชี้วัดจำนวน 31 ตัวชี้วัด ดังนี้

1. ผลการประเมินการจัดระดับกองทุนหมู่บ้าน ที่ได้คะแนนสูงสุด (ข้อละ 3 คะแนน) มีจำนวน 1 ข้อ ได้แก่
 - การใช้เงินกู้พร้อมดอกเบี้ยหรือเงินบริจาคของสมาชิกกองทุนเป็นไปตามกำหนดในสัญญาครบทุกคน
2. ผลการประเมินการจัดระดับกองทุนหมู่บ้าน ที่ได้คะแนนปานกลาง (ข้อละ 2 คะแนน) มีจำนวน 19 ข้อ ได้แก่
 - 2.1 มีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน เฉพาะตำแหน่งและกรรมการบางคนรับผิดชอบ
 - 2.2 มีการแต่งตั้งบุคคลน้อยกว่า 5 คน เป็นที่ปรึกษาให้ความช่วยเหลือสนับสนุนการดำเนินงาน
 - 2.3 จำนวนสมาชิกกองทุนหมู่บ้านหนองแกเดี่ยว ที่ให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันมากกว่าครึ่งแต่ไม่ถึง 3 ใน 4 ของครัวเรือนทั้งหมด
 - 2.4 มีแผนการปฏิบัติงานแต่ไม่ได้ปฏิบัติตามแผน
 - 2.5 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและสมาชิกกองทุน ได้รับการฝึกอบรมสัมมนา ศึกษาดูงานเพิ่มเติมด้านการบริหารจัดการและพัฒนาอาชีพ จำนวน 1-3 ครั้ง (ถึงเดือนมกราคม 2546)
 - 2.6 การพิจารณาให้กู้กองทุน โดยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน เป็นไปตามระเบียบ ไม่คำนึงถึงการสร้างอาชีพและรายได้ของสมาชิก
 - 2.7 การประชุมใหญ่สามัญประจำปีสมาชิกร่วมประชุมมากกว่ากึ่งหนึ่ง แต่ไม่ถึง 3 ใน 4
 - 2.8 การจัดทำทะเบียน เอกสารบัญชีที่เกี่ยวข้องครบถ้วน ถูกต้องบางส่วน
 - 2.9 มีการประสานงานและได้รับสนับสนุนทางวิชาการจากหน่วยงาน 1-3 หน่วยงาน
 - 2.10 การจัดสรรผลประโยชน์เป็นสวัสดิการแก่สมาชิก และประชาชน ในหมู่บ้านมีจำนวน 1-3 กิจกรรม
 - 2.11 การติดตามให้ความช่วยเหลือสมาชิกในด้านการประกอบอาชีพ มีการช่วยเหลือเป็นบางครั้งคำนึงถึงการสร้างอาชีพและรายได้ของสมาชิกเป็นสำคัญ

3. ผลการประเมินการจัดระดับกองทุนหมู่บ้านที่ได้คะแนนต่ำสุด (ร้อยละ 1 คะแนน) มีจำนวน 11 ข้อ ได้แก่

- 3.1 ปิดประกาศระเบียบข้อบังคับให้ทราบทั่วกัน
- 3.2 มีศูนย์ปฏิบัติการกองทุนหมู่บ้านแต่ไม่มีข้อมูล
- 3.3 มีการประชุมของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน 2-3 เดือนต่อครั้ง
- 3.4 มีการคัดเลือกสมาชิกกองทุนดีเด่น 1-3 ราย เพื่อช่วยเหลือแนะนำอาชีพแก่สมาชิกอื่น
- 3.5 สมาชิกเข้าร่วมกิจกรรมกองทุนการพัฒนาของหมู่บ้านมากกว่ากึ่งหนึ่งของสมาชิก
- 3.6 สมาชิกบางคนมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น
- 3.7 จำนวนกิจกรรมการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน ที่เป็นเครือข่ายกับกลุ่มองค์กรอื่น 1-3 กิจกรรม
- 3.8 มีการรวมกลุ่มเพื่อพัฒนามูลค่าผลิตภัณฑ์และการจำหน่ายในเบื้องต้น ยังไม่ได้รับผลประโยชน์
- 3.9 สมาชิกเกินกว่ากึ่งหนึ่งมีคุณภาพชีวิตดีขึ้น
- 3.10 การติดตามตรวจสอบโดยเวทีประชาคมของสมาชิกมากกว่ากึ่งหนึ่ง
- 3.11 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน แต่งตั้งบุคคลติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผลทุก 6 เดือน

ปัญหาและความต้องการการพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ย

จากการศึกษา รวบรวมข้อมูล และจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ พบปัญหาและความต้องการการพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ยสรุปได้ ดังนี้

1. ปัญหาในการบริหารจัดการ

1.1 หลักนิติธรรม พบว่า

1.1.1 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านไม่ชี้แจงทำความเข้าใจระเบียบข้อบังคับให้สมาชิกทราบ และระเบียบข้อบังคับที่ใช้อยู่ได้จัดทำขึ้นจากระเบียบกองทุนหมู่บ้านที่รัฐบาลแจกไว้เป็นตัวอย่าง จึงก่อให้เกิดปัญหาในการดำเนินงานและการตรวจสอบ ผลการดำเนินงานที่จำเป็นต้องยึดระเบียบของกองทุนหมู่บ้านเป็นแนวทางในการปฏิบัติ

1.1.2 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านไม่มีการปรับปรุงระเบียบข้อบังคับให้ชัดเจนเกี่ยวกับการฝากเงินสัจจะ การชำระเงินค่าหุ้น การชำระค่าธรรมเนียมแรกเข้า จึงเป็นเหตุให้สมาชิกไม่ค่อยปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับของกองทุนหมู่บ้านเท่าที่ควร

1.2 หลักคุณธรรม พบว่า

1.2.1 ไม่มีการคัดเลือกสมาชิกกองทุนหมู่บ้านที่ประสบผลสำเร็จด้านอาชีพ เพื่อยกย่องเชิดชูเกียรติและเป็นตัวอย่างที่ดีในการพัฒนาอาชีพเสริมสร้างรายได้ของสมาชิก คนอื่นๆ

1.2.2 ไม่มีการกำหนดหลักเกณฑ์การพิจารณาเงินกู้ของสมาชิกให้ชัดเจน ทำให้การพิจารณาเงินกู้ของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านไม่มีความเป็นธรรมเท่าที่ควร

1.2.3 ขาดการกระตุ้นให้ชาวบ้านที่ยังไม่เป็นสมาชิกกองทุนเข้าร่วมเป็น สมาชิกกองทุนหมู่บ้านเพื่อให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมและกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน มากยิ่งขึ้น

1.3 หลักความมีส่วนร่วม

1.3.1 สมาชิกกองทุนหมู่บ้านขาดการมีส่วนร่วมในการร่างและปรับปรุง ระเบียบข้อบังคับกองทุนหมู่บ้าน โดยที่ผ่านมาคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านจะดำเนินการเอง เป็นส่วนใหญ่

1.3.2 สมาชิกกองทุนหมู่บ้านขาดการมีส่วนร่วมในการจัดเวทีแลกเปลี่ยน เรียนรู้และการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของกองทุนหมู่บ้าน โดยเฉพาะการประชุมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการและการพัฒนากองทุนหมู่บ้าน

1.4 หลักความรับผิดชอบ พบว่า

1.4.1 สมาชิกกองทุนหมู่บ้านไม่นำเงินกู้อุปโภคบริโภคตามโครงการ ที่เสนอไว้ต่อกองทุนหมู่บ้านและบางรายนำไปลงทุนประกอบอาชีพที่ไม่เหมาะสมกับเงินกู้ ที่ได้รับ

1.4.2 สมาชิกกองทุนหมู่บ้านไม่ค่อยเข้าร่วมประชุมและร่วมกิจกรรม ที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านจัดขึ้น จะเข้าร่วมเฉพาะเมื่อตนเองมีผลประโยชน์ เช่น ขอรับ เงินกู้และรับเงินปันผล เป็นต้น

1.4.3 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านจะประชุมเฉพาะเมื่อมีการอนุมัติเงินกู้ และเร่งรัดการส่งคืนเงินกู้เท่านั้น เนื่องจากขาดความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการกองทุน หมู่บ้าน

1.4.4 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านไม่มีการตรวจสอบการใช้จ่ายเงินกู้ ของสมาชิก โดยมักจะให้ความสำคัญในเรื่องการส่งคืนเงินกู้มากกว่าการตรวจสอบเงินกู้ ทำให้ สมาชิกที่กู้เงินไปลงทุนประกอบอาชีพไม่ปฏิบัติตามวัตถุประสงค์ของโครงการที่เสนอขอกู้เงินไป

1.4.5 สมาชิกกองทุนหมู่บ้านขาดการช่วยเหลือแนะนำด้านการประกอบ อาชีพระหว่างสมาชิกด้วยกัน ส่วนใหญ่เป็นไปในลักษณะตัวใครตัวมันจึงขาดอำนาจการต่อรอง จะมีการช่วยเหลือแนะนำกันบ้างเฉพาะญาติใกล้ชิดกันเท่านั้น

1.5 หลักความคุ้มค่า พบว่า

1.5.1 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านไม่มีการผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันปฏิบัติหน้าที่และไม่สามารถทำงานทดแทนกันได้ จะทำงานเฉพาะหน้าที่ที่ตนเองรับผิดชอบเท่านั้น ทำให้มีคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านทำงานจริง ๆ เพียง 2-3 คน

1.5.2 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านไม่มีการกำหนดแผนปฏิบัติการและเป้าหมายการทำงานให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้าน

1.5.3 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านไม่มีการกำหนดค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการกองทุนที่ชัดเจน ทำให้การใช้จ่ายเงินขึ้นอยู่กับความเห็นของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน

1.6 หลักความโปร่งใส พบว่า

1.6.1 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านขาดการประชาสัมพันธ์ผลการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านที่ผ่านมา มักกระทำในลักษณะของการประชุมชี้แจงสมาชิก และการประชาสัมพันธ์ผ่านหอกระจายข่าวยังไม่ทั่วถึงเท่าที่ควร เพราะบางครั้งเรือยนต์อยู่ห่างไกล

1.6.2 ไม่มีศูนย์ปฏิบัติการกองทุนหมู่บ้านที่เหมาะสม สำหรับเป็นที่ปฏิบัติงานของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านที่เหมาะสม สมาชิกและประชาชนทั่วไปไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านได้

1.6.3 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านไม่มีความรู้เรื่องการจัดทำบัญชีและทะเบียนต่าง ๆ จึงได้ตกลงว่าจ้างบุคคลภายนอกจัดทำบัญชีกองทุนหมู่บ้านให้ทั้งหมด ทำให้กองทุนหมู่บ้านมีรายจ่ายเพิ่มขึ้น และพบว่าบัญชีบางส่วนยังไม่เป็นปัจจุบัน โดยเฉพาะบัญชีรายรับ รายจ่าย และยอดของกองทุน เนื่องจากคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านมีการกิจในการประกอบอาชีพมากจึงไม่ค่อยมีเวลาในการศึกษาทำความเข้าใจ

2. ความต้องการการพัฒนาการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี๋ย

ความต้องการการพัฒนากองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี๋ย มีดังนี้

2.1 ต้องการให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านมีความรู้ความสามารถเพิ่มขึ้น และมีความเสียสละเพื่อส่วนรวม เพราะคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านกองทุนหมู่บ้านเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนกองทุนหมู่บ้านไปสู่ความเข้มแข็ง

2.2 ต้องการมีศูนย์ปฏิบัติการกองทุนหมู่บ้าน สำหรับเป็นที่ทำการของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และเป็นแหล่งเรียนรู้ เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน ตลอดจนการประกอบอาชีพที่เป็นประโยชน์ต่อสมาชิกและบุคคลทั่วไป

2.3 ต้องการให้สมาชิกและชาวบ้านมีความเข้าใจร่วมกันว่ากองทุนหมู่บ้านเป็นของทุกคน เป็นสมบัติของหมู่บ้านซึ่งทุกคนต้องร่วมกันรับผิดชอบและร่วมกันพัฒนากองทุนหมู่บ้านให้เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนของหมู่บ้านอย่างยั่งยืน

2.4 ต้องการให้เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบมาติดตามให้คำแนะนำการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านอย่างสม่ำเสมอ เพื่อทราบปัญหาและหาทางแก้ไขปัญหาได้ทันที่

ตาราง 1 ปัญหาและความต้องการการพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้านหนองแกเดี่ยว

หลักการบริหารจัดการที่ดี	สภาพปัจจุบัน	ปัญหาและความต้องการการพัฒนา
1. หลักนิติธรรม	การบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านหนองแกเดี่ยวไม่ยึดหลักความเสมอภาคกัน ระเบียบ ข้อบังคับยังไม่สอดคล้องกับความเป็นจริง และไม่สามารถปฏิบัติได้ครบถ้วน ยังไม่มีการชี้แจงทำความเข้าใจเกี่ยวกับระเบียบ ข้อบังคับแก่คณะกรรมการและสมาชิกให้ทราบอย่างทั่วถึง	1.1 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านไม่ชี้แจงทำความเข้าใจระเบียบข้อบังคับให้สมาชิกทราบ 1.2 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านไม่มีการปรับปรุงระเบียบข้อบังคับให้ชัดเจนเกี่ยวกับการฝากเงินสัจจะ การชำระเงินค่าหุ้น การชำระค่าธรรมเนียมแรกเข้า
2. หลักคุณธรรม	คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านยังเลือกปฏิบัติในการให้กู้ยืมเงินแก่สมาชิกและขาดการพิจารณาเงินกู้ของสมาชิกในการนำไปประกอบอาชีพให้เกิดประโยชน์อย่างแท้จริง รวมทั้งขาดการยกย่องเชิดชูเกียรติสมาชิกที่ประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดี	2.1 ไม่มีการคัดเลือกสมาชิกกองทุนหมู่บ้านที่ประสบผลสำเร็จด้านอาชีพเพื่อยกย่องเชิดชูเกียรติและเป็นตัวอย่าง 2.2 ไม่มีการกำหนดหลักเกณฑ์การพิจารณาเงินกู้ของสมาชิกให้ชัดเจน 2.3 ขาดการกระตุ้นให้ชาวบ้านที่ยังไม่เป็นสมาชิกสมัครเข้าร่วมเป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน
3. หลักความมีส่วนร่วม	คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านเปิดโอกาสให้สมาชิกและประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วม แสดงความคิดเห็นโดยการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจและร่วมแก้ไขปัญหาตลอดจนร่วมร่างระเบียบข้อบังคับกองทุนหมู่บ้านน้อยเกินไป	3.1 สมาชิกกองทุนหมู่บ้านขาดการมีส่วนร่วมในการร่างและปรับปรุงระเบียบข้อบังคับกองทุนหมู่บ้าน 3.2 สมาชิกกองทุนหมู่บ้านขาดการมีส่วนร่วมในการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของกองทุนหมู่บ้าน

ตาราง 1 (ต่อ)

หลักการบริหารจัดการที่ดี	สภาพปัจจุบัน	ปัญหาและความต้องการพัฒนา
4.หลักความรับผิดชอบ	คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านส่วนใหญ่มีภารกิจส่วนตัวมาก ขาดความรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ของตน ไม่ควบคุมสอดส่องดูแลสมาชิกในการนำเงินกู้ไปใช้ประกอบอาชีพและการส่งคืนเงินกู้ตามระยะเวลาที่กำหนด	4.1 สมาชิกกองทุนหมู่บ้านไม่นำเงินกู้ไปประกอบอาชีพตามโครงการที่เสนอไว้ 4.2 สมาชิกกองทุนหมู่บ้านไม่ค่อยเข้าร่วมประชุมและร่วมกิจกรรมที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านจัดขึ้น 4.3 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านจะประชุมเฉพาะเมื่อมีการอนุมัติเงินกู้และเร่งรัดการส่งคืนเงินกู้เท่านั้น 4.4 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านไม่มีการตรวจสอบการใช้จ่ายเงินกู้ของสมาชิก 4.5 สมาชิกกองทุนหมู่บ้านขาดการช่วยเหลือแนะนำด้านการประกอบอาชีพระหว่างสมาชิกด้วยกันและจากคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน
5. หลักความคุ้มค่า	คณะกรรมการส่วนใหญ่ขาดความสามารถในการจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ ขาดศักยภาพในด้านต่างๆ เช่น การบริหารจัดการ การจัดทำบัญชี และการติดตามตรวจสอบ รวมทั้งการทำงานทดแทนกันของคณะกรรมการ	5.1 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านไม่มีการผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันปฏิบัติหน้าที่และไม่สามารถทำงานทดแทนกันได้ 5.2 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านไม่มีการกำหนดแผนและเป้าหมายในการทำงาน 5.3 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านไม่มีการกำหนด

ตาราง 1 (ต่อ)

หลักการบริหารจัดการที่ดี	สภาพปัจจุบัน	ปัญหาและความต้องการ การพัฒนา
6. หลักความโปร่งใส	คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ขาดการเปิดเผยข้อมูลข่าวสาร ของกองทุนหมู่บ้านและไม่ รายงานผลการดำเนินงาน กองทุนหมู่บ้านให้สมาชิก ทราบ เนื่องจากไม่มีศูนย์ ปฏิบัติการของกองทุนหมู่บ้าน รวมทั้งขาดความรู้ในการจัดทำ บัญชีและทะเบียนต่างๆของ กองทุนหมู่บ้าน	ค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการ กองทุนหมู่บ้านที่ชัดเจน 6.1 คณะกรรมการกองทุน หมู่บ้านขาดการประชาสัมพันธ์ ผลการดำเนินงานของ กองทุนหมู่บ้าน 6.2 ไม่มีศูนย์ปฏิบัติการกองทุน หมู่บ้านที่เหมาะสม 6.3 คณะกรรมการกองทุน หมู่บ้านไม่มีความรู้เรื่องการ จัดทำบัญชีและทะเบียนต่างๆ

สรุปได้ว่า กองทุนหมู่บ้านทำให้ชาวบ้านหนองแกเตี้ยมีการสร้างงาน สร้างอาชีพ
ใหม่เกิดขึ้น มีเงินหมุนเวียนในหมู่บ้าน กระจายรายได้อย่างทั่วถึง ช่วยบรรเทาหนี้สินนอกระบบ
ทำให้ไม่ต้องกู้เงินจากนายทุน ซึ่งเสียอัตราดอกเบี้ยสูง เกิดการออมทรัพย์ในรูปของเงินสัจจะ
เป็นประจำทุกเดือน ผู้มีรายได้น้อยมีโอกาสมากขึ้นในการนำเงินไปประกอบอาชีพ เมื่อชาวบ้าน
มีทุนประกอบอาชีพก็จะมีรายได้เพิ่มขึ้นส่งผลให้ชาวบ้านหนองแกเตี้ยมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น
อันจะเป็นพื้นฐานของการพัฒนาที่ยั่งยืน แต่ในขณะเดียวกันชาวบ้านหนองแกเตี้ยอาจให้
ความสำคัญกับการกู้เงินเป็นเป้าหมายหลักมากกว่าการคิดที่จะพึ่งตนเอง การบริหารจัดการ
กองทุนหมู่บ้านจึงไม่ดีเท่าที่ควร สมาชิกส่วนใหญ่มีความพอใจที่ได้กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้าน
เท่านั้น อย่างไรก็ตามชุมชนบ้านหนองแกเตี้ยยังมีการรวมตัวกันและช่วยเหลือกันในชีวิตความเป็นอยู่
แต่ขาดการรวมตัวกันในการประกอบอาชีพมักต่างคนต่างทำตามขีดความสามารถ
ของตน จากภาวะความจำเป็นในการประกอบอาชีพทำให้ชาวบ้านไม่ค่อยมีเวลาพบปะพูดคุย
ปรึกษาหารือกันมากเท่าที่ควร ทำให้การบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านยังมีปัญหาและมีเรื่อง
ที่จะต้องได้รับการพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีต่อไป

บทที่ 4

แนวทางและวิธีการพัฒนา และดัชนีชี้วัดความสำเร็จในการพัฒนา การบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ย หมู่ที่ 16 เทศบาลตำบลโคกตูม อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี

การแสวงหาแนวทางและวิธีการพัฒนา และดัชนีชี้วัดความสำเร็จในการพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ย หมู่ที่ 16 เทศบาลตำบลโคกตูม อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี ครั้งนี้เป็นการศึกษาในระยะที่ 2 (R₂) โดยได้แบ่งหัวข้อของการศึกษาออกเป็น 2 ส่วน คือ แนวทางและวิธีการพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ยและดัชนีชี้วัดความสำเร็จในการพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ย ผู้วิจัยขอเสนอเป็น 5 ตอน ดังนี้

1. คำถามการวิจัย
2. วัตถุประสงค์การวิจัย
3. วิธีดำเนินการวิจัย
4. แนวทางและวิธีการพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ย
5. ดัชนีชี้วัดความสำเร็จในการพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้าน

หนองแกเตี้ย

คำถามการวิจัย

1. แนวทางและวิธีการพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ย มีอะไรบ้าง
2. ดัชนีชี้วัดความสำเร็จในการพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ย คืออะไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อแสวงหาแนวทางและวิธีการพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ย
2. เพื่อกำหนดดัชนีชี้วัดความสำเร็จในการพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาในระยะที่ 2 นี้ เป็นการแสวงหาแนวทางและวิธีการพัฒนา และดัชนีชี้วัดความสำเร็จในการพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้านหนองแกเดี่ยว หมู่ที่ 16 เทศบาลตำบลโคกตูม อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี เป็นขั้นตอนที่ต่อเนื่องจากการศึกษาในระยะที่ 1 โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานความคิดที่เชื่อมั่นว่าคณะกรรมการและสมาชิกกองทุนหมู่บ้านหนองแกเดี่ยว มีศักยภาพและภูมิปัญญาเพียงพอที่จะพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้านของตนเองได้ ถ้าได้รับการเสริมพลัง (empowerment) ที่เหมาะสม ดังนั้น การวิจัยในระยะที่ 2 (R₂) นี้ จึงใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. กรอบการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำหลักการบริหารจัดการที่ดีซึ่งใช้เป็นกรอบการศึกษาในระยะที่ 1 (R₁) มาเป็นกรอบในการศึกษา ประกอบด้วย

- 1.1 หลักนิติธรรม
- 1.2 หลักคุณธรรม
- 1.3 หลักความมีส่วนร่วม
- 1.4 หลักความรับผิดชอบ
- 1.5 หลักความคุ้มค่า
- 1.6 หลักความโปร่งใส

ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำสภาพปัญหาและความต้องการการพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้านหนองแกเดี่ยวที่ได้ค้นพบจากการศึกษาในระยะที่ 1 (R₁) มาใช้เป็นแนวทางในการแสวงหาแนวทางและวิธีการ และดัชนีชี้วัดความสำเร็จในการพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้านหนองแกเดี่ยว โดยคำนึงถึงประสิทธิภาพ ความเป็นไปได้ และความเหมาะสมที่สอดคล้องกับบริบทชุมชนและบริบทกองทุนหมู่บ้านหนองแกเดี่ยวเป็นสำคัญ

2. ประชากร

ประชากร ประกอบด้วย

2.1 ผู้มีส่วนอย่างสำคัญในการพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้านหนองแกเดี่ยว ได้แก่ คณะกรรมการและสมาชิกกองทุนหมู่บ้านหนองแกเดี่ยว จำนวน 41 คน

2.2 ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้านหนองแกเดี่ยว ประกอบด้วย

- 2.2.1 ผู้นำชุมชน ได้แก่ ประธานชุมชน จำนวน 1 คน ประธานประปาหมู่บ้าน จำนวน 1 คน ประธาน อสม. จำนวน 1 คน
- 2.2.2 ผู้อาวุโสหรือผู้รู้ จำนวน 1 คน
- 2.2.3 กลุ่มสตรีแม่บ้าน จำนวน 1 คน

2.2.4 ผู้ที่ไม่เป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน จำนวน 2 คน

2.2.5 เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนอำเภอเมืองลพบุรี จำนวน 1 คน

3. วิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การแสวงหาแนวทางและวิธีการพัฒนา และดัชนีชี้วัดความสำเร็จในการพัฒนา การบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ย ในการวิจัยระยะที่ 2 (R₂) นี้ ผู้วิจัย ใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยการสร้างโอกาส กระตุ้นและเสริมพลังให้กับ ผู้มีส่วนอย่างสำคัญในการพัฒนาและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน หนองแกเตี้ยทุกฝ่าย ได้มาร่วมกันคิดและพิจารณาแสวงหาแนวทางและวิธีการบริหารจัดการ ที่ดี และดัชนีชี้วัดความสำเร็จในการพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ย ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยอาศัยพื้นฐานองค์ความรู้ที่เกิดจากการศึกษา บริบทชุมชน สภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน ปัญหาและความต้องการการพัฒนา การบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ยที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน สมาชิก กองทุนหมู่บ้านและชาวบ้าน ได้ร่วมกันคิดวิเคราะห์และสังเคราะห์ไว้ โดยกระบวนการมีส่วนร่วม เรียนรู้เพื่อค้นพบตนเองและมีการค้นข้อมูลที่ได้สู่ชุมชน เพื่อใช้ประโยชน์ในชุมชนด้วย

การวิเคราะห์ชุมชนในครั้งนี้ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนรู้และแนวคิดในการ พัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ย จะเห็นได้จากความคิดของกรรมการ กองทุนหมู่บ้านท่านหนึ่งที่พูดว่า “การได้มาพูด มาคุยกัน ทำให้รู้ว่าปัญหาของกองทุนอยู่ตรงไหน ที่ทำมาก็คิดว่ากองทุนของเราดีแล้ว แต่พอได้มาประชุมกันบ่อย ๆ เข้า ถึงได้รู้ปัญหาและแนวทาง ที่จะแก้ไขปัญหากันอย่างไรซึ่งคงไม่ยากเกินไปถ้ากรรมการและสมาชิกช่วยกัน กองทุนของเรา คงจะพัฒนาได้อย่างแน่นอน” ดังนั้น การวางแผนพัฒนากองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ยจึงเริ่มขึ้น โดยมีคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ยเป็นแกนนำ ซึ่งมีวิธิดำเนินการ ดังนี้

3.1 จัดประชุมคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 29 มิถุนายน พ.ศ. 2547 ณ บ้านประธานชุมชน จำนวน 12 คน ประกอบด้วย กรรมการกองทุน 8 คน และได้เชิญผู้มีส่วนได้ ส่วนเสียกับกองทุนหมู่บ้านเข้าร่วมแสดงความคิดเห็นด้วย จำนวน 4 คน ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่ พัฒนาชุมชน 1 คน ประธานชุมชน 1 คน ประธานกลุ่มประปาหมู่บ้าน 1 คน และผู้รู้หรือผู้อาวุโส 1 คน (ภาคผนวก ฉ)

การประชุมครั้งนี้ เป็นการทบทวนผลการดำเนินงานที่ผ่านมาและได้ตกลงกันจะให้ มีการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อกำหนดแนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการที่ดี ของกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ย โดยให้มีการคัดเลือกผู้ที่มีความรู้ประสบการณ์ในการจัดการทุน ของชุมชนในหมู่บ้านและหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องประมาณ 25 – 30 คน ซึ่งประธานกองทุน หมู่บ้านหนองแกเตี้ยได้แสดงเหตุผลว่า “การจะให้สมาชิกทุกคนมาประชุม เพื่อค้นหาแนวทาง และวิธีการพัฒนากองทุนเป็นเรื่องยากมากสำหรับคนบ้านเรา เพราะบางคนก็เข้ามานั่งฟังเฉยๆ

ไม่ค่อยแสดงความคิดเห็น ดังนั้น ควรเลือกเอาคนที่สนใจกองทุนมาเป็นแกนนำช่วยกันร่างแนวทางอย่างคร่าว ๆ ไว้ก่อน แล้วค่อยเสนอตัวร่างขอความเห็นชอบจากที่ประชุมสมาชิกทั้งหมดอีกครั้งหนึ่ง"ผลจากการประชุมดังกล่าวจึงกำหนดให้มีการจัดเวทีเรียนรู้เพื่อแสวงหาแนวทางและวิธีการพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้านในเวลาต่อมา

3.2 ผู้วิจัยร่วมกับกรรมการกองทุนหมู่บ้านดำเนินการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เมื่อวันที่ 4 พฤษภาคม พ.ศ. 2547 ณ ที่ทำการประธานกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแสวงหาแนวทางและวิธีการพัฒนาการบริหารจัดการที่ดี มีผู้เข้าร่วมเวที จำนวน 26 คน ประกอบด้วย กรรมการกองทุน 7 คน สมาชิกกองทุน 14 คน เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน 1 คน ประธานชุมชน 1 คน ผู้ที่ไม่ได้เป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน 2 คน ผู้แทนกลุ่มสตรี 1 คน (ภาคผนวก ข)

เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เริ่มขึ้นโดยประธานกองทุนหมู่บ้านได้กล่าวทบทวนบทเรียนเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการการพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้านจากการค้นพบในการวิจัยระยะที่ 1 เพื่อให้ผู้ร่วมเวทีมีความเข้าใจสอดคล้องตรงกันเพื่อนำไปสู่แนวทางและวิธีการพัฒนา และพัฒนาดัชนีชี้วัดความสำเร็จ ในการวิจัยระยะที่ 2 ตามประเด็นที่กำหนดไว้ หลังจากนั้นจึงเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมเวทีได้มีส่วนร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันอย่างกว้างขวาง โดยแบ่งผู้เข้าร่วมเวทีออกเป็นกลุ่มย่อย 6 กลุ่ม ตามกรอบแนวทางหลักการบริหารจัดการที่ดี 6 ประการ ซึ่งเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย แล้วให้แต่ละกลุ่มแสดงความคิดเห็นร่วมกัน เพื่อแสวงหาแนวทางและวิธีการพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ยในประเด็นที่กลุ่มได้รับมอบหมาย รวมทั้งกำหนดประเด็นอื่นๆ ที่คิดว่ากรรมการกองทุนหมู่บ้านจะสามารถแก้ไขปัญหาได้ทันที และประเด็นที่จะสามารถพัฒนาให้ดีขึ้นได้ในอนาคต

หลังจากที่กลุ่มย่อยแสดงความคิดเห็นครอบคลุมทุกด้านจนเป็นที่พอใจแล้ว ผู้วิจัยจึงให้แต่ละกลุ่มนำเสนอผลการประชุมกลุ่มย่อยในที่ประชุมใหญ่จนครบทุกกลุ่ม ซึ่งในที่ประชุมใหญ่ยังเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมเวทีบางท่านแสดงความคิดเห็น และร่วมกันเสนอแนะเพิ่มเติม จนครบถ้วนทุกประเด็นที่ต้องการและเป็นที่ยอมรับของผู้เข้าร่วมเวทีแล้ว ผู้วิจัยจึงได้สรุปบทเรียนอีกครั้งหนึ่ง พร้อมนัดหมายการเปิดเวทีเรียนรู้ครั้งต่อไป

3.3 การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้และคืนข้อมูลสู่ชุมชน เมื่อวันที่ 20 พฤษภาคม พ.ศ. 2547 ณ บ้านประธานชุมชน มีผู้ร่วมเวทีจำนวน 36 คน ประกอบด้วย กรรมการกองทุนหมู่บ้าน 10 คน สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน 22 คน ประธาน อสม.1 คน ประธานชุมชน 1 คน ผู้ที่ไม่เป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน 2 คน (ภาคผนวก ข) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้มีส่วนอย่างสำคัญได้นำแนวทางและวิธีการพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ยที่เป็นข้อค้นพบจากการระดมความคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องไปสู่

การปฏิบัติ โดยเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมเวทีได้แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติม พร้อมทั้งร่วมกัน กำหนดดัชนีชี้วัดความสำเร็จในแต่ละประเด็น ซึ่งผู้วิจัยได้เน้นย้ำในส่วนของหลักการบริหาร จัดการที่ดี 6 ประการ เพื่อให้กรรมการและสมาชิกกองทุนหมู่บ้านนำไปปฏิบัติอย่างจริงจัง ต่อไป “ที่ผ่านมากองทุนหมู่บ้านยังไม่ได้ดำเนินการในเรื่องนี้อย่างจริงจัง สาเหตุสำคัญน่าจะ มาจากพวกเราขาดความรู้ความเข้าใจ และไม่เคยมีใครมาให้คำแนะนำ” ประธานกรรมการกองทุน หมู่บ้านกล่าว

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในแต่ละครั้งมาทำการวิเคราะห์ ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) แบบสร้างข้อสรุปโดยการจำแนก ชนิดของข้อมูลแบบไม่ใช้ทฤษฎี คือ จำแนกข้อมูลที่วิเคราะห์ตามความเหมาะสมของข้อมูล โดยยึดกรอบการวิจัยเป็นหลัก รวมทั้งสังเคราะห์เป็นแนวทางและวิธีการพัฒนาการบริหาร จัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ย

แนวทางและวิธีการพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ย

จากกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และแสดงความคิดเห็นร่วมกันของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ทุกฝ่ายอย่างกว้างขวางในการวิจัยระยะที่ 1 ได้นำไปสู่การแสวงหาแนวทางและวิธีการพัฒนา การบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ยในระยะที่ 2 โดยมีแนวทางและวิธีการ พัฒนาการบริหารจัดการที่ดี 6 ประการ ประกอบด้วย หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความ มีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ หลักความคุ้มค่าและหลักความโปร่งใส มีรายละเอียด ดังนี้

1. หลักนิติธรรม การบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ย ต้องเป็นไปโดยยึด หลักความเสมอภาคกัน การร่างระเบียบข้อบังคับกองทุนหมู่บ้านต้องให้สอดคล้องกับความเป็นจริงและ สามารถปฏิบัติได้ มีการชี้แจงทำความเข้าใจแก่คณะกรรมการและสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน เกี่ยวกับการบริหารจัดการให้เป็นไปตามระเบียบข้อบังคับที่กำหนด โดยมีแนวทางและวิธีการ บริหารจัดการที่ดี ดังนี้

1.1 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านต้องชี้แจงระเบียบข้อบังคับกองทุนหมู่บ้าน

ให้สมาชิกทราบและถือปฏิบัติได้ โดยให้ที่ประชุมสมาชิกส่วนใหญ่รับรองแล้วประกาศใช้เป็นข้อบังคับ และปิดประกาศไว้ในที่เปิดเผยต่อสาธารณชน การไม่ชี้แจงระเบียบข้อบังคับอาจทำให้สมาชิก เกิดความไม่ชัดเจน สับสนหรือเกิดความผิดพลาดของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านในการ ปฏิบัติหน้าที่ได้ และยังสะท้อนถึงความไม่โปร่งใสในการทำงานและมีการรวบอำนาจ ของบุคคลบางกลุ่ม ทั้งนี้ระเบียบข้อบังคับของกองทุนหมู่บ้านเป็นแนวทางที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ต้องปฏิบัติเพื่อให้การบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านเป็นไปตามเจตนารมณ์ของสมาชิก

1.2 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ควรปรับปรุงระเบียบข้อบังคับกองทุนหมู่บ้าน ให้ชัดเจนและเป็นปัจจุบัน โดยเฉพาะเรื่องการฝากเงินสัจจะ การชำระค่าหุ้น ค่าธรรมเนียมแรกเข้า การจัดสรรผลกำไรและควรเน้นการให้ความรู้เกี่ยวกับแนวคิดปรัชญา และวัตถุประสงค์ของ กองทุนหมู่บ้านแก่สมาชิก เนื่องจากความรู้ความเข้าใจของสมาชิกที่ดีย่อมก่อให้เกิดผล ของความเอื้ออาทรต่อกัน การรู้จักใช้จ่ายเงินให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง และลดปัญหาการไม่ ส่งคืนเงินกู้เมื่อถึงกำหนดระยะเวลาชำระจนทำให้เกิดการหมุนหนี้ นอกจากนี้ยังก่อให้เกิดการมี ส่วนร่วมของสมาชิกในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านมากยิ่งขึ้น

ตาราง 2 แนวทางและวิธีการพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้านหนองแกเดี่ยว ตามหลักนิติธรรม

ปัญหาและความต้องการการพัฒนา	แนวทางและวิธีการพัฒนา
1. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านไม่แข็งแรง ระเบียบข้อบังคับและมติประกาศให้สมาชิก ทราบ	1. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านต้องประชุม ชี้แจงและทำความเข้าใจระเบียบข้อบังคับ กองทุนหมู่บ้านแก่สมาชิกและมติประกาศให้ ทราบ
2. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านไม่ปรับปรุง ระเบียบข้อบังคับในเรื่องต่อไปนี้อย่างชัดเจน คือ การฝากเงินสัจจะ การชำระค่าหุ้น การชำระ ค่าธรรมเนียมแรกเข้า เป็นต้น	2. ปรับปรุงระเบียบข้อบังคับให้ชัดเจนสามารถ ปฏิบัติได้จริงและแจกระเบียบข้อบังคับให้ สมาชิกทุกคนทราบ

1.2 หลักคุณธรรม คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านต้องยึดมั่นในความถูกต้อง ตั้งใจ ให้ความเป็นธรรมกับสมาชิกทุกคน โดยยึดถือตามระเบียบข้อบังคับกองทุนหมู่บ้าน โครงการ ที่อนุมัติต้องนำไปปฏิบัติได้จริง เกิดประโยชน์กับสมาชิกอย่างแท้จริง และเหมาะสมกับจำนวน เงินที่ขอกู้ โดยคำนึงถึงการสร้างอาชีพและรายได้ของสมาชิกเป็นสำคัญ รวมทั้งควรยกย่องเชิดชู เกียรติผู้ที่ประสบผลสำเร็จเพื่อเป็นตัวอย่างที่ดีแก่บุคคลทั่วไป และการจัดสรรสวัสดิการแก่ ผู้ด้อยโอกาสในชุมชน โดยมีแนวทางและวิธีการพัฒนาการบริหารจัดการที่ดี ดังนี้

1.2.1 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ควรจัดให้มีการคัดเลือกสมาชิกที่มีความ ขยันหมั่นเพียร นำเงินกู้ไปประกอบอาชีพตามวัตถุประสงค์ของโครงการที่เสนอขอกู้เงินจาก กองทุนหมู่บ้านจนประสบผลสำเร็จและสามารถส่งคืนเงินกู้ได้ตามสัญญา รวมทั้งการเสียสละ

เพื่อส่วนรวม เพื่อเป็นตัวอย่างแก่สมาชิกคนอื่นๆตามที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านเห็นสมควร และมอบรางวัลเพื่อเป็นขวัญกำลังใจ

1.2.2 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านควรกำหนดหลักเกณฑ์การพิจารณาเงินกู้ให้ชัดเจนและเป็นธรรมแก่สมาชิกทุกคน

1.2.3 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านควรประชาสัมพันธ์ให้ผู้ที่ยังไม่เป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้านเห็นความสำคัญของการเป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้านตามปรัชญาที่มุ่งเน้นการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การสร้างชุมชนให้เข้มแข็งพึ่งตนเองได้ไม่มุงอยากแต่จะกู้เงินกองทุนอย่างเดียว

ตาราง 3 แนวทางและวิธีการพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้านหนองแกเดี่ยว ตามหลักคุณธรรม

ปัญหาและความต้องการการพัฒนา	แนวทางและวิธีการพัฒนา
1. ไม่มีการคัดเลือกสมาชิกกองทุนหมู่บ้านที่ประสบผลสำเร็จด้านอาชีพเพื่อยกย่องเป็นตัวอย่างที่ดีในการพัฒนาอาชีพและเสริมสร้างรายได้แก่สมาชิกคนอื่นๆ	1. คัดเลือกสมาชิกกองทุนหมู่บ้านที่ประสบผลสำเร็จด้านอาชีพเพื่อยกย่องเป็นสมาชิกตัวอย่างและจัดสรรรางวัลมอบเพื่อเป็นขวัญกำลังใจ
2. ไม่มีการกำหนดหลักเกณฑ์การพิจารณาเงินกู้ที่ชัดเจนและเป็นธรรมแก่สมาชิก	2. กำหนดหลักเกณฑ์การพิจารณาเงินกู้ของสมาชิกให้ชัดเจนและพิจารณาด้วยความเป็นธรรม
3. ขาดการกระตุ้นให้ชาวบ้านที่ยังไม่เป็นสมาชิกสมัครเข้าเป็นสมาชิกกองทุน	3. ประชาสัมพันธ์ให้ผู้ที่ยังไม่เป็นสมาชิกสมัครเข้าเป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้านโดยวิธีการสร้างแรงจูงใจต่างๆ

1.3 หลักความมีส่วนร่วม กรรมการกองทุนหมู่บ้านต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนทั่วไปเข้ามามีส่วนร่วมรับรู้และแสดงความคิดเห็น โดยการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจและร่วมแก้ไขปัญหาในหมู่บ้าน นอกจากนี้สมาชิกต้องมีส่วนร่วมในการร่างระเบียบข้อบังคับกองทุนหมู่บ้าน การติดตามผลการดำเนินงานของกรรมการกองทุนหมู่บ้านและร่วมประชุมประจำเดือนอย่างต่อเนื่อง โดยมีแนวทางและวิธีการพัฒนาการบริหารจัดการที่ดี ดังนี้

1.3.1 จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านในการจัดทำร่างปรับปรุงระเบียบข้อบังคับร่วมกับกรรมการกองทุนหมู่บ้าน เพื่อให้ระเบียบข้อบังคับมีความทันสมัย ตรงตามความต้องการของสมาชิก

1.3.2 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อพัฒนากองทุนหมู่บ้านตามความเหมาะสมและให้สมาชิกเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของกองทุนหมู่บ้านอย่างสม่ำเสมอ และจะได้รับการพิจารณาเกี่ยวกับการกู้เงินและสวัสดิการต่าง ๆ ในลำดับแรก

ตาราง 4 แนวทางและวิธีการพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้านหนองแกเดี่ยวตามหลักความมีส่วนร่วม

ปัญหาและความต้องการการพัฒนา	แนวทางและวิธีการพัฒนา
1.สมาชิกขาดการมีส่วนร่วมในการร่างและปรับปรุงระเบียบข้อบังคับของกองทุนหมู่บ้าน	1. ส่งเสริมให้สมาชิกปรับปรุงระเบียบข้อบังคับร่วมกับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน
2.สมาชิกกองทุนหมู่บ้านขาดการมีส่วนร่วมในการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของกองทุนหมู่บ้าน	2. จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านตามความเหมาะสมและส่งเสริมให้เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆของกองทุนหมู่บ้านอย่างสม่ำเสมอ

1.4 หลักความรับผิดชอบ กรรมการกองทุนหมู่บ้านต้องมีความเสียสละ มีจิตสำนึกในหน้าที่ รับผิดชอบในบทบาทหน้าที่ของตน สามารถบริหารจัดการ ควบคุม สอดส่องดูแลให้สมาชิกนำเงินกู้ไปใช้ตามวัตถุประสงค์และส่งคืนเงินกู้ตามระยะเวลาที่กำหนด รวมทั้งการสร้างจิตสำนึกให้รู้สึกเป็นเจ้าของกองทุนหมู่บ้าน ร่วมกันดูแลรักษาผลประโยชน์และมีความเอื้ออาทรต่อกัน โดยมีแนวทางและวิธีการพัฒนาการบริหารจัดการที่ดี ดังนี้

1.4.1 กรรมการกองทุนหมู่บ้านควรติดตามตรวจสอบการใช้จ่ายเงินกู้ของสมาชิกให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ หลังจากที่สมาชิกได้รับการโอนเงินจากกรรมการกองทุนหมู่บ้านแล้วอย่างน้อย 3 เดือน และให้บันทึกผลการติดตามว่าสมาชิกนำเงินไปประกอบอาชีพตามวัตถุประสงค์และเหมาะสมกับโครงการที่ตนเองเสนอไว้ต่อกองทุนหมู่บ้านหรือไม่ เพื่อเป็นข้อมูลในการพิจารณาเงินกู้ครั้งต่อไป

1.4.2 กรรมการกองทุนหมู่บ้านควรนำผลการเข้าร่วมประชุมและการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของสมาชิกมาเป็นเกณฑ์ในการพิจารณาเงินกู้และจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิกในครั้ง

ต่อไป โดยสมาชิกที่ให้ความร่วมมือกับกองทุนหมู่บ้านอย่างสม่ำเสมอจะได้รับการพิจารณาเป็นลำดับแรก

1.4.3 ควรกำหนดวันประชุมประจำเดือนของกรรมการกองทุนหมู่บ้านที่แน่นอน และจ่ายค่าตอบแทนกรรมการที่มาประชุมในลักษณะเบี้ยประชุมทุกครั้ง

1.4.4 แต่งตั้งกรรมการติดตามและตรวจสอบการใช้จ่ายเงินกู้ของสมาชิก โดยมีการติดตามอย่างไม่เป็นทางการ เช่น การเยี่ยมเยียน พูดคุย ชักถาม สังเกต ให้ข้อเสนอแนะ และนำผลที่ได้จากการติดตามตรวจสอบรายงานให้กรรมการกองทุนหมู่บ้านทราบ เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการพิจารณาเงินกู้ครั้งต่อไป

1.4.5 รวมกลุ่มอาชีพที่มีลักษณะเหมือนกันหรือคล้ายคลึงกันเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยแต่ละกลุ่มอาชีพให้คัดเลือกผู้ที่มีความขยันหมั่นเพียร ตั้งใจประกอบอาชีพ เป็นแกนนำในการถ่ายทอดการเรียนรู้ของสมาชิกภายในกลุ่ม

ตาราง 5 แนวทางและวิธีการพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้านหนองแกเดี่ยว ตามหลักความรับผิดชอบต่อ

ปัญหาและความต้องการการพัฒนา	แนวทางและวิธีการพัฒนา
1. สมาชิกกองทุนหมู่บ้านไม่นำเงินไปประกอบอาชีพตามวัตถุประสงค์	1. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านควรติดตามตรวจสอบการใช้จ่ายเงินกู้ของสมาชิกให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ หลังจากที่มาชิกได้รับการโอนเงินจากคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านแล้วอย่างน้อย 3 เดือน และให้บันทึกผลการติดตามว่าสมาชิกนำเงินไปประกอบอาชีพตามวัตถุประสงค์และเหมาะสมกับโครงการที่ตนเองเสนอไว้ต่อกองทุนหมู่บ้านหรือไม่ เพื่อเป็นข้อมูลในการพิจารณาเงินกู้ครั้งต่อไป
2. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านไม่มีการติดตามตรวจสอบการใช้จ่ายเงินกู้ของสมาชิก	2. แต่งตั้งกรรมการติดตามและตรวจสอบการใช้จ่ายเงินกู้ของสมาชิกโดยมีการติดตามอย่างไม่เป็นทางการ เช่น การเยี่ยมเยียน พูดคุย ชักถาม สังเกต ให้ข้อเสนอแนะ และนำผลที่ได้จากการติดตามตรวจสอบรายงานให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านทราบ

ตาราง 5 (ต่อ)

ปัญหาและความต้องการการพัฒนา	แนวทางและวิธีการพัฒนา
3. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านไม่มีการประชุมอย่างสม่ำเสมอ	เพื่อให้เป็นข้อมูลในการพิจารณาเงินกู้ครั้งต่อไป
4. สมาชิกกองทุนหมู่บ้านบางส่วนไม่เข้าร่วมประชุมและเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่กองทุนหมู่บ้านจัดขึ้น	3. ควรกำหนดวันประชุมประจำเดือนของกรรมการกองทุนหมู่บ้านที่แน่นอนและจ่ายค่าตอบแทนกรรมการที่มาประชุมในลักษณะเบี้ยประชุมทุกครั้ง
5. ไม่มีการให้คำแนะนำช่วยเหลือในการประกอบอาชีพระหว่างสมาชิกด้วยกัน	4. กรรมการกองทุนหมู่บ้านควรนำผลการเข้าร่วมประชุมและการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของสมาชิกมาเป็นเกณฑ์ในการพิจารณาเงินกู้และจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิก ในครั้งต่อไป โดยสมาชิกที่ให้ความร่วมมือกับกองทุนหมู่บ้านอย่างสม่ำเสมอจะได้รับการพิจารณาเป็นลำดับแรก
	5. รวมกลุ่มอาชีพที่มีลักษณะเหมือนกันหรือคล้ายคลึงกันเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยแต่ละกลุ่มอาชีพให้คัดเลือกผู้ที่มีความขยันหมั่นเพียร ตั้งใจประกอบอาชีพเป็นแกนนำในการถ่ายทอดการเรียนรู้ของสมาชิกภายในกลุ่ม

1.5 หลักความคุ้มค่า กรรมการกองทุนหมู่บ้านต้องมีความสามารถในการจัดการทรัพยากรที่มีจำกัด ในการสร้างอาชีพ สร้างรายได้ของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น สร้างกระบวนการเรียนรู้ กระบวนการมีส่วนร่วม ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ตลอดจนวิเคราะห์ปัญหาและแก้ไขปัญหาของตนเอง นอกจากนี้ต้องสามารถเชื่อมโยงองค์กรภายนอก ชุมชน เพื่อจัดเวทีเรียนรู้ร่วมกันเพื่อเพิ่มศักยภาพในด้านต่าง ๆ เช่น การจัดทำบัญชี การบริหารจัดการ และการติดตามตรวจสอบ รวมทั้งการเสริมสร้างความรู้ความสามารถด้านการบริหารจัดการให้กรรมการกองทุนหมู่บ้านทำงานทดแทนกันได้ โดยมีแนวทางและวิธีการพัฒนาการบริหารจัดการที่ดี ดังนี้

1.5.1 เสริมสร้างความรู้ความสามารถด้านการบริหารจัดการแก่กรรมการกองทุนหมู่บ้าน โดยการสรุปทเรียนจากประสบการณ์การทำงานร่วมกันเพื่อให้กรรมการกองทุนหมู่บ้านทุกคนได้เรียนรู้การบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านร่วมกันอย่างกว้างขวางในทุกด้าน ต่อไปกรรมการกองทุนหมู่บ้านก็จะสามารถทำงานได้ทุกตำแหน่งหน้าที่ และกรรมการกองทุนหมู่บ้านควรมีการผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันปฏิบัติหน้าที่เมื่อปฏิบัติงานไปแล้วระยะหนึ่ง

1.5.2 กรรมการกองทุนหมู่บ้านควรจัดทำแผนปฏิบัติการและกำหนดเป้าหมายการทำงานของกองทุนหมู่บ้านให้ชัดเจน สามารถปฏิบัติได้

1.5.3 กรรมการกองทุนหมู่บ้านควรกำหนดค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน เช่น ค่าวัสดุ ครุภัณฑ์ ค่าตอบแทนใช้สอยและค่าใช้จ่ายอื่นๆ ให้ชัดเจนเป็นรายปีและเปิดเผยให้สมาชิกทราบ โดยต้องกำหนดการใช้จ่ายเงินของกองทุนหมู่บ้านอย่างคุ้มค่าและประหยัด

ตาราง 6 แนวทางและวิธีการพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ยตามหลักความคุ้มค่า

ปัญหาและความต้องการการพัฒนา	แนวทางและวิธีการพัฒนา
1. กรรมการกองทุนหมู่บ้านไม่มีการผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันในการปฏิบัติหน้าที่และไม่สามารถทำงานทดแทนกันได้	1. เสริมสร้างความรู้ความสามารถด้านการบริหารจัดการแก่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านโดยการสรุปทเรียนจากประสบการณ์การทำงานร่วมกันเพื่อให้กรรมการกองทุนหมู่บ้านทุกคนได้เรียนรู้การบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านร่วมกันอย่างกว้างขวางในทุกด้าน ต่อไปกรรมการกองทุนหมู่บ้านก็จะสามารถทำงานได้ทุกตำแหน่งหน้าที่และกรรมการกองทุนหมู่บ้านควรมีการผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันปฏิบัติหน้าที่เมื่อปฏิบัติงานไปแล้วระยะหนึ่ง
2. กรรมการกองทุนหมู่บ้านไม่จัดทำแผนปฏิบัติการและกำหนดเป้าหมายการทำงานให้ชัดเจนเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้าน	2. กรรมการกองทุนหมู่บ้านควรจัดทำแผนปฏิบัติการและกำหนดเป้าหมายการทำงานของกองทุนหมู่บ้านให้ชัดเจน สามารถปฏิบัติได้

ตาราง 6 (ต่อ)

ปัญหาและความต้องการการพัฒนา	แนวทางและวิธีการพัฒนา
3. กรรมการกองทุนหมู่บ้านไม่มีการกำหนดค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน	3.กรรมการกองทุนหมู่บ้านควรกำหนดค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน เช่น ค่าวัสดุ ครุภัณฑ์ ค่าตอบแทนใช้สอยและค่าใช้จ่ายอื่นๆ ให้ชัดเจนเป็นรายปีและเปิดเผยให้สมาชิกทราบโดยต้องกำหนดการใช้จ่ายเงินของกองทุนหมู่บ้านอย่างคุ่มค่าและประหยัด

1.6 หลักความโปร่งใส กรรมการกองทุนหมู่บ้านต้องเปิดเผยข้อมูลข่าวสารอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องโดยคำนึงถึงสมาชิกและผู้เกี่ยวข้องให้สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้อย่างรวดเร็ว ทั้งที่เกี่ยวกับนโยบาย ความเคลื่อนไหว แนวทางการดำเนินงาน และผลการปฏิบัติของกรรมการกองทุนหมู่บ้านซึ่งจะก่อให้เกิดความไว้วางใจซึ่งกันและกัน และทันต่อเหตุการณ์ใหม่ๆ โดยมีแนวทางและวิธีการพัฒนาการบริหารจัดการที่ดี ดังนี้

1.6.1 ฝึกอบรมให้ความรู้ด้านการจัดทำบัญชีแก่กรรมการกองทุนหมู่บ้านที่รับผิดชอบการจัดทำบัญชีหรือเชิญผู้รู้ในชุมชนและเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ด้านบัญชีมาสอนหรือให้คำแนะนำการจัดทำบัญชีแก่กรรมการกองทุนหมู่บ้านและปรับปรุงระบบบัญชีให้เป็นปัจจุบัน สมาชิกสามารถตรวจสอบได้ รวมทั้งแสดงสถานะทางการเงินของกองทุนหมู่บ้าน โดยเปิดเผยประกาศให้สมาชิกทราบเป็นประจำทุกเดือน

1.6.2 จัดทำป้ายประชาสัมพันธ์ผลการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านในที่สาธารณะที่เป็นแหล่งรวมของคนในชุมชน เพื่อแก้ปัญหาการประชาสัมพันธ์ไม่ทั่วถึงเพราะลักษณะการตั้งบ้านเรือนที่อยู่ห่างกัน

1.6.3 จัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการกองทุนหมู่บ้านโดยจัดหาสถานที่ที่เป็นศูนย์กลางของหมู่บ้านให้เป็นที่ทำการกองทุนหมู่บ้านเป็นที่ประชุมของกรรมการกองทุนหมู่บ้านและสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน ตลอดจนเป็นศูนย์รวมข้อมูลข่าวสารของกองทุนหมู่บ้าน

ตาราง 7 แนวทางและวิธีการพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้านหนองแกเดี่ยว
ตามหลักความโปร่งใส

ปัญหาและความต้องการการพัฒนา	แนวทางและวิธีการพัฒนา
1. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านไม่มีความรู้ด้านการจัดทำบัญชี ต้องจ้างบุคคลภายนอกมาจัดทำบัญชี งบดุลและทะเบียนต่าง ๆ ซึ่งระบบบัญชีและทะเบียนต่าง ๆ ยังไม่เป็นปัจจุบัน	1. ฝึกอบรมให้ความรู้ด้านการจัดทำบัญชีแก่กรรมการกองทุนหมู่บ้านที่รับผิดชอบการจัดทำบัญชีหรือเชิญผู้รู้ในชุมชน และเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ด้านบัญชีมาให้คำแนะนำการจัดทำบัญชีแก่กรรมการกองทุนหมู่บ้าน แล้วปรับปรุงระบบบัญชีให้เป็นปัจจุบัน รวมทั้งแสดงสถานะทางการเงินของกองทุนหมู่บ้านโดยปิดประกาศให้สมาชิกทราบเป็นประจำทุกเดือน และสมาชิกสามารถตรวจสอบได้
2. ขาดการประชาสัมพันธ์ผลการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน	2. จัดทำป้ายประชาสัมพันธ์ผลการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านในที่สาธารณะที่เป็นแหล่งรวมของคนในชุมชน เพื่อแก้ปัญหาการประชาสัมพันธ์ไม่ทั่วถึงเพราะลักษณะการตั้งบ้านเรือนที่อยู่ห่างกัน
3. ไม่มีศูนย์ปฏิบัติการกองทุนหมู่บ้าน	3. จัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการกองทุนหมู่บ้าน โดยจัดหาสถานที่ที่เป็นศูนย์กลางของหมู่บ้าน ให้เป็นที่ทำการกองทุนหมู่บ้าน สำหรับเป็นที่ประชุมของกรรมการกองทุนหมู่บ้านและสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน ตลอดจนเป็นศูนย์รวมข้อมูลข่าวสารของกองทุนหมู่บ้าน

ดัชนีชี้วัดความสำเร็จในการพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้านหนองแกเดี่ยว

ดัชนีชี้วัดความสำเร็จในการพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้านหนองแกเดี่ยว พร้อมทั้งเป้าหมายความสำเร็จที่เกิดจากการกำหนดขึ้นตามสภาพปัญหาและความต้องการของชาวบ้านหนองแกเดี่ยว มีดังนี้

1. หลักนิติธรรม

ดัชนีชี้วัดความสำเร็จ และเป้าหมายในการพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้านหนองแกเดี่ยว ตามหลักนิติธรรม มีรายละเอียดดังนี้

ตาราง 8 ดัชนีชี้วัดความสำเร็จ และเป้าหมายความสำเร็จในการพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้านหนองแกเดี่ยว ตามหลักนิติธรรม

แนวทางและวิธีการพัฒนา	กิจกรรม	ดัชนีชี้วัด ความสำเร็จ	เป้าหมาย ความสำเร็จ
1. กรรมการกองทุนหมู่บ้านต้องประชุมชี้แจงและทำความเข้าใจระเบียบข้อบังคับกองทุนหมู่บ้านแก่สมาชิกและปิดประกาศให้ทราบ	1.1 จัดประชุมกรรมการและสมาชิกเพื่อชี้แจงทำความเข้าใจระเบียบข้อบังคับกองทุนหมู่บ้านและยึดถือเป็นแนวทางปฏิบัติต่อไป	- มีการประชุมชี้แจงทำความเข้าใจระเบียบข้อบังคับแก่สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน	- อย่างน้อย 1 ครั้งและมีสมาชิกเข้าร่วมประชุมร้อยละ 80
	1.2 ปิดประกาศระเบียบข้อบังคับไว้ที่ทำการกองทุนหมู่บ้านและที่สาธารณะซึ่งเป็นที่รวมของคนในชุมชน	- ปิดประกาศไว้ในที่สาธารณะที่เป็นแหล่งชุมชน	- อย่างน้อย 2 แห่ง
2. ปรับปรุงระเบียบข้อบังคับให้ชัดเจนสามารถปฏิบัติได้จริงและแจกระเบียบข้อบังคับให้สมาชิกทุกคนทราบ	- จัดเวทีประชาคมเพื่อแก้ไขปรับปรุงระเบียบข้อบังคับให้เข้ากับสถานการณ์ปัจจุบันโดยผ่านความเห็นชอบจากสมาชิกส่วนใหญ่ และแจกระเบียบข้อบังคับให้กับสมาชิกทุกคน	- ระเบียบข้อบังคับได้รับการปรับปรุง - จัดทำระเบียบแจกให้สมาชิก	- มีระเบียบข้อบังคับที่ชัดเจนและปฏิบัติได้จริง - ครบทุกคน

2. หลักคุณธรรม

ดัชนีชี้วัดความสำเร็จ และเป้าหมายในการพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้านหนองแกเดี่ยว ตามหลักคุณธรรม มีรายละเอียดดังนี้

ตาราง 9 ดัชนีชี้วัดความสำเร็จ และเป้าหมายความสำเร็จในการพัฒนาการบริหารจัดการที่ดี
ของกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ย ตามหลักคุณธรรม

แนวทางและวิธีการพัฒนา	กิจกรรม	ดัชนีชี้วัด ความสำเร็จ	เป้าหมาย ความสำเร็จ
1. คัดเลือกสมาชิกกองทุน หมู่บ้านที่ประสบผลสำเร็จด้าน อาชีพเพื่อยกย่องเป็นสมาชิก ตัวอย่างและจัดสรรรางวัลมอบ เพื่อเป็นขวัญกำลังใจ	- คณะกรรมการกองทุน หมู่บ้าน สรรวจสมาชิกที่ กู้ยืมเงินไปประกอบอาชีพ จนประสบผลสำเร็จ เพื่อ คัดเลือกเป็นสมาชิกตัวอย่าง และมอบรางวัลเพื่อเป็นขวัญ กำลังใจ	- มีการคัดเลือก สมาชิกเพื่อยก ย่องเป็นตัวอย่าง ที่ดีเป็นประจำ ทุกปี	- ดำเนินการ คัดเลือก สมาชิก ตัวอย่างทุกปี และมีผู้ได้รับ การยกย่องปี ละอย่างน้อย 2 ราย
2. กำหนดหลักเกณฑ์การ พิจารณาเงินกู้ของสมาชิกให้ ชัดเจนและพิจารณาด้วยความ เป็นธรรม	- กรรมการกำหนด หลักเกณฑ์การพิจารณา เงินกู้ด้วยความเป็นธรรม และการพิจารณาเงินกู้ของ สมาชิกแต่ละรายต้องเป็นไป ด้วยความเหมาะสม มีความ เป็นไปได้และเป็นไปตาม ระเบียบข้อบังคับ	- จำนวนเรื่อง ร้องเรียนและ ความพึงพอใจ ของสมาชิก	- ไม่มี
3. ประชาสัมพันธ์ให้ผู้ที่ยังไม่ เป็นสมาชิกสมัครเข้าเป็น สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน โดยวิธีการสร้างแรงจูงใจต่าง ๆ	- กรรมการจัดให้มีการ ประชาสัมพันธ์เชิญชวนผู้ที่ ยังไม่ได้สมัครเป็นสมาชิก กองทุนหมู่บ้านโดยวิธี ประกาศหอกระจายข่าว ติดประกาศไว้ที่ทำการ กองทุนหมู่บ้าน กรรมการ และสมาชิกช่วยกันบอก ต่อๆไป	- จำนวนสมาชิก กองทุนหมู่บ้าน เพิ่มขึ้น	- ร้อยละ 5 ต่อปี

3. หลักความมีส่วนร่วม

ดัชนีชี้วัดความสำเร็จ และเป้าหมายในการพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ย ตามหลักความมีส่วนร่วม มีรายละเอียด ดังนี้

ตาราง 10 ดัชนีชี้วัดความสำเร็จ และเป้าหมายความสำเร็จในการพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ย ตามหลักความมีส่วนร่วม

แนวทางและวิธีการพัฒนา	กิจกรรม	ดัชนีชี้วัดความสำเร็จ	เป้าหมายความสำเร็จ
1. ส่งเสริมให้สมาชิกปรับปรุงระเบียบข้อบังคับร่วมกับกรรมการกองทุนหมู่บ้าน	- กรรมการกองทุนหมู่บ้าน เชิญสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน ทุกคนเข้าร่วมพิจารณา ปรับปรุงแก้ไขระเบียบ ข้อบังคับให้สอดคล้องกับ ความต้องการของสมาชิกและ สถานการณ์ปัจจุบัน	- สมาชิก กองทุนหมู่บ้าน มีส่วนร่วม ปรับปรุง ระเบียบ ข้อบังคับ	- ร้อยละ 80
2. จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของสมาชิกตามความเหมาะสมและส่งเสริมให้สมาชิกเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆของกองทุนหมู่บ้านอย่างสม่ำเสมอ	- จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เกี่ยวกับการดำเนินงานของ กองทุนหมู่บ้านเพื่อให้สมาชิก ได้แสดงความคิดเห็นและ ข้อเสนอแนะต่างๆ	- มีการจัดเวที แลกเปลี่ยน เรียนรู้ของ สมาชิก	- ปีละ 2 ครั้ง และมีสมาชิก เข้าร่วมไม่ น้อยกว่า ร้อยละ 60

4. หลักความรับผิดชอบ

ดัชนีชี้วัดความสำเร็จ และเป้าหมายในการพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ย ตามหลักความรับผิดชอบ มีรายละเอียด ดังนี้

ตาราง 11 ดัชนีชี้วัดความสำเร็จ และเป้าหมายความสำเร็จในการพัฒนาการบริหารจัดการที่ดี
ของกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ย ตามหลักความรับผิดชอบ

แนวทางและวิธีการพัฒนา	กิจกรรม	ดัชนีชี้วัดความสำเร็จ	เป้าหมายความสำเร็จ
1. แต่งตั้งกรรมการกองทุนหมู่บ้านทำหน้าที่ติดตามการใช้จ่ายเงินกู้ของสมาชิก	- แต่งตั้งกรรมการกองทุนหมู่บ้านฝ่ายติดตามการใช้จ่ายเงินกู้ของสมาชิก จำนวน 3 คน	- มีการแต่งตั้งกรรมการกองทุนหมู่บ้าน จำนวน 3 คน ติดตามการใช้จ่ายเงินกู้ของสมาชิก	- กรรมการกองทุนหมู่บ้านที่ได้รับแต่งตั้งปฏิบัติหน้าที่อย่างจริงจัง
2. กรรมการกองทุนหมู่บ้านควรติดตามการใช้จ่ายเงินกู้ของสมาชิกให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ หลังจากทีสมาชิกได้รับการโอนเงินจากคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านแล้วทุก 3 เดือนโดยมีการติดตามอย่างไม่เป็นทางการ เช่น การเยี่ยมเยียน พูดคุย ชักถาม สังเกต ให้ข้อเสนอแนะ และนำผลที่ได้จากการติดตามตรวจสอบรายงานให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านทราบ เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการพิจารณาเงินกู้ครั้งต่อไป	- กรรมการกองทุนหมู่บ้านออกติดตามการใช้จ่ายเงินกู้ของสมาชิกทุกรายหลังจากกู้เงินไปแล้ว 3 เดือน และบันทึกผลการติดตามตรวจสอบด้วยทุกครั้ง	- กรรมการกองทุนหมู่บ้านติดตามการใช้จ่ายเงินกู้ของสมาชิกทุกรายและบันทึกผลการติดตาม	- กรรมการกองทุนหมู่บ้านติดตามการใช้จ่ายเงินกู้ของสมาชิกครบทุกราย
3. ควรกำหนดวันประชุมประจำเดือนของกรรมการกองทุนหมู่บ้านที่แน่นอนและจ่ายค่าตอบแทนกรรมการที่มาประชุมในลักษณะเบี้ยประชุมทุกครั้ง	- กำหนดวันประชุมประชุมคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านทุกวันที่ 5 ของเดือน และจ่ายค่าตอบแทนให้ผู้มาประชุมทุกครั้ง	- มีการประชุมคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านตามกำหนดและมีการจ่ายค่าตอบแทนผู้ที่มาประชุม	- มีกรรมการกองทุนหมู่บ้านเข้าร่วมประชุมเป็นประจำทุกเดือน

ตาราง 11 (ต่อ)

แนวทางและวิธีการพัฒนา	กิจกรรม	ดัชนีชี้วัดความสำเร็จ	เป้าหมายความสำเร็จ
4. กรรมการกองทุนหมู่บ้านควรมีผลการเข้าร่วมประชุมและการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของสมาชิกมาเป็นเกณฑ์ในการพิจารณาเงินกู้หรือจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิกในครั้งต่อไป โดยสมาชิกที่ให้ความร่วมมือกับกองทุนหมู่บ้านอย่างสม่ำเสมอจะได้รับการพิจารณา เป็นลำดับแรก	- กรรมการกองทุนหมู่บ้านนำผลการเข้าร่วมประชุมและร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของสมาชิกในแต่ละกลุ่มที่จัดไว้ในรอบปีมาใช้ในการพิจารณาเงินกู้หรือจัดสวัสดิการของสมาชิกครั้งต่อไปจัดให้	- สมาชิกที่เข้าร่วมประชุมและร่วมกิจกรรมต่างๆ ของกองทุนหมู่บ้านจะได้รับพิจารณาเงินกู้หรือสวัสดิการลำดับต้นๆ	- มีสมาชิกเข้าร่วมประชุมและเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของกองทุนหมู่บ้านร้อยละ 80
5. รวมกลุ่มอาชีพที่มีลักษณะเหมือนกันหรือคล้ายกันเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยแต่ละกลุ่มอาชีพให้คัดเลือกผู้ที่มีความขยันหมั่นเพียร ตั้งใจประกอบอาชีพเป็นแกนนำในการถ่ายทอดการเรียนรู้ของสมาชิกภายในกลุ่ม	- มีการรวมกลุ่มอาชีพของสมาชิกที่มีลักษณะเหมือนกันหรือคล้ายกันเพื่อให้มีการแนะนำและช่วยเหลือกันด้านอาชีพ เช่น กลุ่มเลี้ยงโคเนื้อ กลุ่มปลูกผัก กลุ่มทำไร่และกลุ่มอาชีพค้าขาย	- มีการรวมกลุ่มอาชีพที่เหมือนกันหรือคล้ายกันเพื่อให้คำแนะนำช่วยเหลือกันเอง	- มีกลุ่มอาชีพอย่างน้อย 2 กลุ่ม

5. หลักความคุ้มค่า

ดัชนีชี้วัดความสำเร็จ และเป้าหมายในการพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ย ตามหลักความคุ้มค่า มีรายละเอียด ดังนี้

ตาราง 12 ดัชนีชี้วัดความสำเร็จ และเป้าหมายความสำเร็จในการพัฒนาการบริหารจัดการที่ดี
ของกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ย ตามหลักความคุ้มค่า

แนวทางและวิธีการพัฒนา	กิจกรรม	ดัชนีชี้วัด ความสำเร็จ	เป้าหมาย ความสำเร็จ
1. เสริมสร้างความรู้ ความสามารถด้านการบริหาร จัดการแก่กรรมการกองทุน หมู่บ้าน โดยสรุปบทเรียนจาก ประสบการณ์ในการทำงาน เพื่อให้ทุกคนได้เรียนรู้การ บริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน ร่วมกันอย่างกว้างขวางในทุก ด้าน ซึ่งจะทำให้กรรมการ กองทุนหมู่บ้านสามารถ ทำงานแทนกันได้ และควรให้ มีการผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกัน ปฏิบัติหน้าที่เมื่อปฏิบัติงานไป แล้วระยะหนึ่ง	- จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประสบการณ์ในการทำงาน ร่วมกันและเรียนรู้บทบาท หน้าที่ความรับผิดชอบของ คณะกรรมการกองทุน หมู่บ้านแต่ละคนใน ตำแหน่งต่างๆ จนสามารถ ทำงานแทนกันได้และมีการ ผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกัน ตลอดจนสามารถวิเคราะห์ ปัญหาและสถานการณ์ของ กองทุนหมู่บ้านได้	- กรรมการ กองทุนหมู่บ้าน จัดเวทีสรุป บทเรียนจาก ประสบการณ์การ ทำงานของตนเอง เพื่อเพิ่มขีด ความรู้ ความสามารถใน การบริหารจัดการ	- อย่างน้อย ปีละ 2 ครั้ง
2. กรรมการกองทุนหมู่บ้าน ควรจัดทำแผนปฏิบัติการ ประจำปีและกำหนดเป้าหมาย การทำงานของกองทุน หมู่บ้านให้ชัดเจน สามารถ ปฏิบัติได้จริง	- ประชุมกรรมการและ สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน จัดทำแผนปฏิบัติการ ประจำปีและกำหนด เป้าหมายการทำงานให้ ชัดเจน และสามารถปฏิบัติ ได้บรรลุตามวัตถุประสงค์ ของกองทุนหมู่บ้าน	- มีแผนปฏิบัติ การประจำปีและ เป้าหมายการ ทำงานของ กองทุนหมู่บ้านที่ ชัดเจนและ สามารถปฏิบัติได้	- มีการปฏิบัติ ตามแผนจน บรรลุ เป้าหมาย ที่ตั้งไว้

ตาราง 12 (ต่อ)

แนวทางและวิธีการพัฒนา	กิจกรรม	ดัชนีชี้วัดความสำเร็จ	เป้าหมายความสำเร็จ
3. กรรมการกองทุนหมู่บ้าน ควรกำหนดค่าใช้จ่ายประจำปี ในการดำเนินงานกองทุน หมู่บ้าน เช่น ค่าวัสดุ ครุภัณฑ์ ค่าตอบแทน ค่าใช้ สอยและค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ให้ ชัดเจน และเปิดเผยให้สมาชิก ทราบ โดยกำหนดการใช้ จ่ายเงินของกองทุนหมู่บ้าน ให้เป็นไปอย่างคุ้มค่าและ ประหยัด	- จัดประชุมกรรมการและ สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน เพื่อกำหนดค่าใช้จ่าย ประจำปีของกองทุน หมู่บ้าน เช่น ค่าวัสดุ ครุภัณฑ์ ค่าตอบแทน ค่า เบี้ยประชุม และค่าใช้จ่าย อื่นๆ ให้เป็นไปอย่างมี ประสิทธิภาพ คุ้มค่าและ โปร่งใส สอดคล้องกับความ ต้องการของสมาชิก	- มีการกำหนด ค่าใช้จ่ายประจำปี ในการบริหาร จัดการกองทุน หมู่บ้าน	- การใช้ จ่ายเงินในการ บริหารจัดการ กองทุน หมู่บ้านเป็นไป ด้วยความ คุ้มค่า โปร่งใส และประหยัด

6. หลักความโปร่งใส

ดัชนีชี้วัดความสำเร็จ และเป้าหมายในการพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ย ตามหลักความโปร่งใส มีรายละเอียดดังนี้

ตาราง 13 ดัชนีชี้วัดความสำเร็จ และเป้าหมายความสำเร็จในการพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ย ตามหลักความโปร่งใส

แนวทางและวิธีการพัฒนา	กิจกรรม	ดัชนีชี้วัดความสำเร็จ	เป้าหมายความสำเร็จ
1. ฝึกอบรมให้ความรู้ด้าน การจัดทำบัญชีแก่กรรมการ กองทุนหมู่บ้านที่รับผิดชอบ หรือเชิญผู้รู้ในชุมชนและ เจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ด้านบัญชี มาสอนหรือให้คำแนะนำการ	- จัดฝึกอบรมให้ความรู้แก่ กรรมการกองทุนหมู่บ้านที่ รับผิดชอบในการจัดทำบัญชี โดยเชิญผู้รู้ในชุมชนหรือ เจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ด้านบัญชี มาให้คำแนะนำ และปรับปรุง	- มีการฝึกอบรม ให้ความรู้ด้าน การจัดทำบัญชี แก่กรรมการที่ รับผิดชอบและ สามารถจัดทำ	- การจัดทำ บัญชีมี ความ ถูกต้อง ครบถ้วน และเป็น

ตาราง 13 (ต่อ)

แนวทางและวิธีการพัฒนา	กิจกรรม	ดัชนีชี้วัด ความสำเร็จ	เป้าหมาย ความสำเร็จ
จัดทำบัญชี และปรับปรุงระบบบัญชีให้เป็นปัจจุบัน รวมทั้งแสดงสถานะทางการเงินของกองทุนหมู่บ้านโดยปิดประกาศให้สมาชิกทราบเป็นประจำทุกเดือน และสมาชิกสามารถตรวจสอบได้	ระบบบัญชีให้ถูกต้อง เป็นปัจจุบัน สามารถตรวจสอบได้	บัญชีได้ด้วยตนเอง - ปิดประกาศสถานะทางการเงินของกองทุนหมู่บ้านให้สมาชิกทราบทุกเดือน	ปัจจุบันสามารถตรวจสอบได้
2. จัดทำป้ายประชาสัมพันธ์ผลการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านในที่สาธารณะ หรือแหล่งรวมของคนในชุมชน เพื่อแก้ปัญหาการประชาสัมพันธ์ไม่ทั่วถึง เพราะลักษณะการตั้งบ้านเรือนที่อยู่ห่างกัน	- จัดทำป้ายประชาสัมพันธ์ผลการดำเนินงานหรือความเคลื่อนไหวของกองทุนหมู่บ้าน รวมทั้งข้อมูลข่าวสารต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อสมาชิก ติดตั้งในแหล่งชุมชนที่มีคนมาพบปะกันบ่อย ๆ	- มีป้ายประชาสัมพันธ์ผลการดำเนินงานของกองทุนติดตั้งไว้ในที่สาธารณะ หรือที่เป็นแหล่งรวมคนในชุมชน	2.อย่างน้อย 2 แห่ง
3. จัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการกองทุนหมู่บ้านโดยจัดหาสถานที่ที่เป็นศูนย์กลางของหมู่บ้าน ให้เป็นที่ทำการกองทุนหมู่บ้าน และเป็นที่ประชุมของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน ตลอดจนเป็นศูนย์รวมข้อมูลข่าวสารของกองทุนหมู่บ้าน	- คณะกรรมการและสมาชิกกองทุนหมู่บ้านร่วมกันพิจารณากำหนดสถานที่สำหรับเป็นศูนย์ปฏิบัติการกองทุนหมู่บ้านที่เหมาะสมและมีความมั่นคงถาวร อยู่ในศูนย์กลางของชุมชน ซึ่งสมาชิกสามารถติดต่อคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านได้อย่างสะดวก	- มีศูนย์ปฏิบัติการกองทุนหมู่บ้านที่เหมาะสมและมั่นคงถาวร	- จำนวน 1 แห่ง และสามารถใช้เป็นที่ทำ การกองทุนหมู่บ้านได้ และสมาชิกติดต่อได้ อย่างสะดวก

จากแนวทางและวิธีการพัฒนา ดัชนีชี้วัดความสำเร็จ และเป้าหมายการพัฒนา การบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้านหนองแกเดี่ยวที่เกิดจากการวิจัยเชิงปฏิบัติการ แบบมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนอย่างสำคัญในการพัฒนา และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนา การบริหารจัดการที่ดีดังกล่าวข้างต้น จะนำไปสู่การพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้าน หนองแกเดี่ยวในระยะที่ 3 (D) ที่เกิดจากการปฏิบัติจริงแบบมีส่วนร่วมเพื่อแก้ไขปัญหาให้บรรลุ เป้าหมายตามดัชนีชี้วัดความสำเร็จและเป้าหมายความสำเร็จ

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

บทที่ 5

การพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ย หมู่ที่ 16 เทศบาลตำบลโคกตูม อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี

ในการพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ย ที่จะนำเสนอในบทนี้ ผู้วิจัยดำเนินการเป็น 6 ตอน คือ

1. คำถามการวิจัย
2. วัตถุประสงค์การวิจัย
3. วิธีดำเนินการวิจัย
4. การพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ย
5. ผลการพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ย
6. ผลการพัฒนาการเรียนรู้การบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ย

คำถามการวิจัย

จะพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ย ได้อย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ย

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยในระยะที่ 3 (D) นี้ เป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญมาก ซึ่งเป็นขั้นตอนที่ต่อเนื่องจากการศึกษาในระยะที่ 1 (R₁) และระยะที่ 2 (R₂) ที่เกิดจากการปฏิบัติการจริงแบบมีส่วนร่วมของคณะกรรมการและสมาชิกกองทุนหมู่บ้านตลอดจนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายจะได้เข้ามาร่วมกันปฏิบัติการ (action) เพื่อให้เกิดการพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ย ตามแนวทางและวิธีการที่ได้พัฒนาเพื่อให้บรรลุตามดัชนีชี้วัดความสำเร็จในการพัฒนาที่ได้กำหนดไว้ในการวิจัยในระยะที่ 2 (R₂) จึงใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. กรอบการวิจัย

การศึกษาในระยะที่ 3 (D) เป็นการนำแนวทางและวิธีการพัฒนา และดัชนีชี้วัดความสำเร็จในการพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ย ที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ยร่วมกันพัฒนาไว้ในขั้นตอนในระยะที่ 2 (R₂) มาใช้เป็นกรอบแนวคิดหลักในการพัฒนา

2. ประชากร

2.1 ผู้มีส่วนสำคัญในการพัฒนา ประกอบด้วย คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและสมาชิกกองทุนหมู่บ้านหนองแกเดี่ยว จำนวน 35 คน

2.2 ผู้เกี่ยวข้องกับการพัฒนากองทุนหมู่บ้านหนองแกเดี่ยว ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนผู้รับผิดชอบตำบลโคกตูม จำนวน 1 คน

3. วิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยใช้วิธีการของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) โดยการปลุกจิตสำนึกให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน ผู้มีส่วนสำคัญและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้านหนองแกเดี่ยว ได้ตระหนักในปัญหาและบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ ตลอดจนร่วมมือกันนำองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยในระยาะที่ 1 (R₁) และระยาะที่ 2 (R₂) ไปสู่การปฏิบัติการจริง (interactive learning through action) เพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านของตนเอง

4. การตรวจสอบผลการวิจัยและพัฒนา

วิเคราะห์ข้อมูลโดยการนำผลการพัฒนาไปเปรียบเทียบกับดัชนีชี้วัดความสำเร็จของการพัฒนาที่ได้กำหนดไว้จากการวิจัยในระยาะที่ 2 (R₂)

การพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้านหนองแกเดี่ยว

จากแนวทางและวิธีการพัฒนา และดัชนีชี้วัดความสำเร็จของการพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้านหนองแกเดี่ยว ที่ผู้มีส่วนอย่างสำคัญและผู้ส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนากองทุนหมู่บ้านได้ร่วมกันกำหนดไว้ในกาวิจัยในระยาะที่ 2 ได้ร่วมปฏิบัติกิจกรรมการพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้านหนองแกเดี่ยวตามที่ต้องการมี ดังนี้

1. ด้านหลักนิติธรรม ประกอบด้วย

1.1 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านได้จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อให้สมาชิกทุกคนได้รับรู้และมีความเข้าใจระเบียบข้อบังคับกองทุนหมู่บ้าน และปิดประกาศให้ทราบ ณ ที่ทำการกองทุนหมู่บ้าน

1.2 ยกร่างและปรับปรุงระเบียบข้อบังคับกองทุนหมู่บ้านให้สอดคล้องกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ และมีความชัดเจนเป็นปัจจุบัน คณะกรรมการและสมาชิกกองทุนหมู่บ้านสามารถปฏิบัติได้จริง เช่น การจัดสรรผลกำไรตามระเบียบข้อบังคับเดิมกำหนดให้จัดสรรเป็นทุนการศึกษาและพัฒนาอาชีพ ร้อยละ 10 ได้ปรับใหม่เป็นร้อยละ 5 ทุนเพื่อสาธารณะประโยชน์จากเดิมร้อยละ 20 ปรับเป็นร้อยละ 10 อื่นๆ ตามที่คณะกรรมการเห็นสมควรเพิ่มจากเดิมร้อยละ 10 เป็นร้อยละ 15 และกำหนดให้มีการเพิ่มทุนสวัสดิการสมาชิกเป็นร้อยละ 10 เป็นต้น พร้อมนี้ได้แจกระเบียบข้อบังคับให้สมาชิกทุกคนเก็บไว้ด้วย

2. ด้านหลักคุณธรรม

2.1 กำหนดหลักเกณฑ์การพิจารณาอนุมัติเงินกู้ของสมาชิกให้ชัดเจน มีความเป็นไปได้อย่างเหมาะสมตามโครงการที่เสนอ และพิจารณาด้วยความเป็นธรรม ดังนี้

2.1.1 ความเป็นไปได้อย่างของโครงการที่ขอกู้จะมีโอกาสเป็นไปได้อย่างน้อยเพียงใด

2.1.2 ประวัติของผู้กู้ เช่น ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ทั้งต่อตนเอง

ครอบครัวและต่อสังคม ความขยันหมั่นเพียร ความตั้งใจในการประกอบอาชีพ และประการสำคัญที่สุดคือ ต้องไม่เป็นบุคคลที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด มั่วสุมอบายมุข

2.1.3 ให้มีหลักประกันโดยบุคคลคนหนึ่งไม่ควรค้ำประกันให้คนอื่นเกินสองคน

2.1.4 พิจารณาถึงฤดูกาลของอาชีพที่สมาชิกประสงค์ขอกู้ยืมเงินไปลงทุน

2.1.5 พิจารณาถึงความร่วมมือของสมาชิก

2.2 การประชาสัมพันธ์ให้ผู้ที่ยังไม่เป็นสมาชิกสมัครเข้าเป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน โดยประธานกองทุนหมู่บ้านได้มอบหมายให้ฝ่ายประชาสัมพันธ์คือนายประเทือง ออบขาว ทำการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับเรื่องการค้าเงินงานของกองทุนหมู่บ้าน การรับสมัครสมาชิก และข่าวสารอื่นๆ ทางหอกระจายข่าวประจำหมู่บ้าน และบอร์ดประชาสัมพันธ์ของกองทุนหมู่บ้าน เพื่อสร้างแรงจูงใจ จนมีผู้สมัครเข้าเป็นสมาชิกเพิ่มขึ้นในปี 2547 จำนวน 8 ราย รวมเป็น 101 คน

2.3 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านได้ร่วมกันพิจารณาคัดเลือกสมาชิกกองทุนหมู่บ้านที่กู้ยืมเงินไปแล้วมีความสำเร็จในการประกอบอาชีพ ในปี พ.ศ. 2547 จำนวน 2 ราย คือนางบุญเลิศ สีเดือน อาชีพรับจ้างและนายยอด ทองจำปี ประกอบอาชีพปลูกผัก และได้มอบรางวัลเพื่อเป็นขวัญกำลังใจในวันประชุมใหญ่สามัญประจำปี เมื่อวันที่ 5 มกราคม 2548

3. ด้านหลักความมีส่วนร่วม ประกอบด้วย

3.1 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านได้ส่งเสริมให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการปรับปรุงระเบียบข้อบังคับร่วมกับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านทุกครั้ง เพื่อให้สมาชิกได้ร่วมแสดงความคิดเห็น ตลอดจนวิเคราะห์ปัญหาต่างๆ

3.2 คณะกรรมการได้จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านในด้านต่างๆ เช่น การเสริมพัฒนาทักษะด้านอาชีพและการตลาด การจัดกิจกรรมออมทรัพย์และสวัสดิการ การส่งชำระคืนเงินกู้ การทำประกันชีวิต เป็นต้น เพื่อส่งเสริมให้สมาชิกมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของกองทุนหมู่บ้าน

4. ด้านหลักความรับผิดชอบ ประกอบด้วย

4.1 กรรมการกองทุนหมู่บ้านฝ่ายตรวจสอบภายใน คือ ส.อ.มานิตย์ พิมสารี ทำหน้าที่ตรวจสอบการทำงานของคณะกรรมการด้านการจัดทำบัญชี พบว่า มีการจัดทำบัญชีเดือนละ 1 ครั้ง เป็นประจำทุกเดือนและจัดทำรายงานการเงิน เช่น งบดุล งบกำไรขาดทุนทุก 6 เดือน และฝ่ายตรวจสอบภายนอก คือ นายจันทร์เทียน อินกอ นายวิรัตน์ พงษ์ภมร และนายปรีชา แก้วชาติ ได้ปฏิบัติหน้าที่ติดตามตรวจสอบการใช้จ่ายเงินกู้ของสมาชิกให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์

หลังจากที่สมาชิกได้รับการโอนเงินจากคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านแล้ว 3 เดือน โดยใช้วิธีการเข้าไปเยี่ยมเยียน พูดคุย ซักถามและการสังเกต พร้อมให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับเรื่องอาชีพแก่สมาชิกบางราย ซึ่งผลการติดตามพบว่าสมาชิกได้นำเงินไปประกอบอาชีพตามวัตถุประสงค์และเหมาะสมกับโครงการที่ตนเองเสนอไว้ต่อกองทุนหมู่บ้านทุกราย ซึ่งส่วนใหญ่จะนำไปประกอบอาชีพทำไร่ และได้บันทึกเป็นข้อมูลเพื่อใช้ในการพิจารณาเงินกู้ครั้งต่อไป

4.2 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านได้กำหนดวันประชุมทุกวันที่ 7 ของเดือน และได้จ่ายค่าตอบแทนเป็นเบี้ยประชุมแก่กรรมการกองทุนหมู่บ้านที่มาประชุมทุกครั้ง คนละ 100 บาท ต่อครั้ง

4.3 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านได้นำผลการเข้าร่วมประชุมและการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของสมาชิก มาเป็นเกณฑ์ในการพิจารณาเงินกู้ และจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิกในครั้งต่อไป โดยสมาชิกที่ให้ความร่วมมือกับกองทุนหมู่บ้านอย่างสม่ำเสมอจะได้รับการพิจารณาเป็นลำดับแรก

4.4 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านได้ส่งเสริมให้สมาชิกรวมกลุ่มอาชีพที่มีลักษณะเหมือนกันหรือคล้ายคลึงกันเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เช่น กลุ่มอาชีพปลูกผัก สมาชิก 7 คน ซึ่งมีนางสมใจ มาเชื้อ เป็นแกนนำในการถ่ายทอดการเรียนรู้ของสมาชิกภายในกลุ่ม กลุ่มอาชีพทำไร่ สมาชิก 22 คน มีนายสุชิน เกาหล้า เป็นแกนนำ และกลุ่มเลี้ยงโคเนื้อ สมาชิก 13 คน โดยมีนางสุตารัตน์ จันทร์ทวี เป็นแกนนำกลุ่ม

5 ด้านหลักความคุ้มค่า

5.1 จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างความรู้ความสามารถด้านการบริหารจัดการแก่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน โดยวิธีการสรุปบทเรียนจากประสบการณ์ในทำงานของกรรมการแต่ละคนร่วมกัน เพื่อให้กรรมการกองทุนหมู่บ้านทุกคนได้เรียนรู้การบริหารจัดการกองทุนอย่างกว้างขวางในทุกด้าน ซึ่งต่อไปกรรมการก็จะสามารถทำงานได้ทุกตำแหน่งหน้าที่ และให้กรรมการได้มีการผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันปฏิบัติหน้าที่ เมื่อปฏิบัติงานไปแล้วระยะหนึ่ง

5.2 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ได้จัดทำแผนปฏิบัติการและกำหนดเป้าหมายการทำงานของกองทุนหมู่บ้านให้มีความชัดเจน สามารถปฏิบัติได้

5.3 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านได้ร่วมกันกำหนดค่าใช้จ่ายประจำปีในการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน เช่น ค่าวัสดุ ครุภัณฑ์ ค่าตอบแทนกรรมการ ค่าใช้สอยและค่าใช้จ่ายอื่นๆ ให้มีความชัดเจนและเปิดเผยให้สมาชิกได้รับทราบ โดยกำหนดเกณฑ์การใช้จ่ายเงินของกองทุนหมู่บ้านให้เป็นไปอย่างคุ้มค่า โปร่งใสและประหยัด

6. ด้านหลักความโปร่งใส ประกอบด้วย

6.1 จัดให้มีการฝึกอบรมด้านการจัดทำบัญชีแก่กรรมการกองทุนหมู่บ้านที่รับผิดชอบการจัดทำบัญชี คือ นางวันเพ็ญ พวงมาลี ตำแหน่งเหรัญญิกและนางสมใจ มาเชื้อ ผู้ช่วยเหรัญญิก จนสามารถจัดทำทะเบียนต่าง ๆ และปรับปรุงระบบบัญชีให้ถูกต้องและเป็นปัจจุบัน โดยสมาชิกสามารถตรวจสอบสถานะทางการเงินของกองทุนหมู่บ้านได้ทุกเวลา นอกจากนี้ยังได้

จัดแสดงสถานะทางการเงินของกองทุนหมู่บ้าน โดยปิดประกาศไว้ให้สมาชิกทราบ ณ ที่ทำการกองทุนหมู่บ้านเป็นประจำทุกเดือน

6.2 จัดทำป้ายประชาสัมพันธ์ผลการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านไว้ ณ ที่ทำการกองทุนหมู่บ้านซึ่งเป็นแหล่งรวมของคนในชุมชน เพื่อแก้ปัญหาการประชาสัมพันธ์ไม่ทั่วถึง เพราะลักษณะการตั้งบ้านเรือนที่อยู่ห่างกัน

6.3 จัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการกองทุนหมู่บ้านโดยใช้สถานที่บ้านของนางสุตารัตน์ จันทร์ทวี รองประธานกองทุนหมู่บ้าน ซึ่งเป็นศูนย์กลางของหมู่บ้าน ให้เป็นที่ทำการกองทุนหมู่บ้าน สำหรับเป็นที่ประชุมของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน ตลอดจนเป็นศูนย์รวมข้อมูลข่าวสารของกองทุนหมู่บ้านอีกด้วย

ผลการพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ย

ในการพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ยของผู้มีส่วนอย่างสำคัญที่ได้ร่วมกันปฏิบัติกิจกรรมการพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ยดังกล่าวมาแล้วนั้น มีผลการวิจัยและพัฒนา ดังนี้

1. การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อเพิ่มศักยภาพของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ย

จากการเรียนรู้ของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ยที่เกิดจากการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) ในระยะที่ 1 (R₁) และระยะที่ 2 (R₂) คณะกรรมการจึงตระหนักในความสำคัญของการพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ย ซึ่งประกอบด้วย หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ หลักความคุ้มค่า และหลักความโปร่งใส ซึ่งมีรายละเอียดขั้นตอน ดังนี้

1.1 การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ครั้งที่ 1 ได้จัดขึ้นเมื่อวันที่ 6 ธันวาคม พ.ศ. 2547 เวลา 09.00 น. ณ ศาลาวัดศรีรัตนวาส โดยมีผู้เข้าร่วมเวที จำนวน 22 คน ได้แก่ คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน จำนวน 9 คน สมาชิกกองทุนหมู่บ้าน จำนวน 10 คน และเพื่อเป็นการเสริมสร้างการเรียนรู้ในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการ จึงได้เชิญผู้มีส่วนสำคัญและผู้เกี่ยวข้องในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านเข้าร่วมเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และให้ข้อเสนอแนะประกอบด้วย เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน จำนวน 1 คน ตัวแทนกลุ่มสตรี จำนวน 1 คน ผู้ไม่เป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน จำนวน 1 คน (ภาคผนวก ฉ) ประเด็นในการจัดเวทียึดตามหลักการบริหารจัดการที่ดี ตลอดจนนำแนวทางและวิธีการพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีไปสู่การปฏิบัติให้เกิดเป็นรูปธรรม โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1.1.1 ชี้แจงและทำความเข้าใจระเบียบข้อบังคับกองทุนหมู่บ้านแก่สมาชิก และแจกระเบียบข้อบังคับให้กับสมาชิกทุกคน

1.1.2 กำหนดหลักเกณฑ์การพิจารณาเงินกู้ของสมาชิกให้ชัดเจน และพิจารณาด้วยความเป็นธรรม

1.1.3 แต่งตั้งกรรมการติดตามและตรวจสอบการใช้จ่ายเงินกู้ของสมาชิก

1.1.4 การสรุปบทเรียนจากประสบการณ์การทำงานร่วมกันเพื่อให้กรรมการกองทุนหมู่บ้านทุกคน ได้เรียนรู้การบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านอย่างกว้างขวางในทุกด้าน

1.1.5 การจัดทำแผนปฏิบัติการและกำหนดเป้าหมายการทำงานของกองทุนหมู่บ้านให้ชัดเจน สามารถปฏิบัติได้

1.1.6 การกำหนดค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน เช่น ค่าวัสดุ ครุภัณฑ์ ค่าตอบแทนใช้สอยและค่าใช้จ่ายอื่น ๆ

มีรายละเอียดแนวทางและวิธีการ กิจกรรมและผลการพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ย ดังนี้

ตาราง 14 แนวทาง วิธีการ กิจกรรมและผลการพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ย จากการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้

วัตถุประสงค์	แนวทาง วิธีการ และกิจกรรมการพัฒนา	ผลการพัฒนา
1. ชี้แจงและทำความเข้าใจระเบียบข้อบังคับกองทุนหมู่บ้านแก่สมาชิกและแจกระเบียบข้อบังคับให้กับสมาชิกทุกคน	- ประธานกรรมการกองทุนหมู่บ้านนำร่างระเบียบข้อบังคับที่ได้ยกร่างขึ้นตามแนวทางระเบียบข้อตกลงเดิม แต่มีการปรับปรุงแก้ไขให้ครอบคลุมประเด็นต่าง ๆ ให้มีความชัดเจนสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันมากยิ่งขึ้น โดยที่คณะกรรมการและสมาชิกสามารถปฏิบัติได้จริง มีประเด็นที่ต้องแก้ไขปรับปรุง ดังนี้ 1. กำหนดให้สมาชิกมีการฝากเงินสัจจะออมทรัพย์ทุกเดือน คนละไม่น้อยกว่า 30 บาท 2. จัดสรรผลกำไรให้กับสมาชิกเมื่อครบกำหนดสิ้นปีทางบัญชี ดังนี้ 2.1 ปันผลค่าหุ้น ร้อยละ 15 2.2 เงินประกันความเสี่ยง ร้อยละ 20 2.3 สมทบกองทุนหมู่บ้าน ร้อยละ 10 2.4 ค่าตอบแทนคณะกรรมการ ร้อยละ 10	- คณะกรรมการและสมาชิกกองทุนหมู่บ้านให้ความเห็นชอบระเบียบข้อบังคับกองทุนหมู่บ้านในประเด็นที่ต้องปรับปรุงรวม 3 ข้อ และที่ประชุมสมาชิกให้การรับรองและภายหลังจากการประชุม 5 วัน คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านได้แจกระเบียบข้อบังคับให้สมาชิกทุกคนไว้ศึกษาทำความเข้าใจและได้ปิดประกาศไว้ ณ ที่ทำการกองทุนหมู่บ้าน(บ้านประชาชนชุมชน)

ตาราง 14 (ต่อ)

วัตถุประสงค์	แนวทาง วิธีการ และกิจกรรมการพัฒนา	ผลการพัฒนา
2.กำหนดหลักเกณฑ์ การพิจารณาเงินกู้ ของสมาชิก	2.5 สวัสดิการสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน ร้อยละ 10	
	2.6 ทูนาธารณะประโยชน์ ร้อยละ 10	
	2.7 ค่าใช้จ่ายอื่นๆ ร้อยละ 1	
	2.8 ทูนาการศึกษาและพัฒนาอาชีพ ร้อยละ 5	
	2.9 เงินเฉลี่ยคืนให้ผู้กู้ ร้อยละ 5	
	3. กำหนดการประชุมคณะกรรมการ กองทุนหมู่บ้านทุกวันที่ 7 ของเดือน	
	- คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านได้ พิจารณากำหนดหลักเกณฑ์การอนุมัติ เงินกู้ของสมาชิก โดยพิจารณาจาก องค์ประกอบต่อไปนี้	- เมื่อวันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ.2547 คณะกรรมการ ได้พิจารณาอนุมัติเงินกู้ ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด ให้สมาชิก จำนวน 86 ราย เป็นเงิน 1,132,000 บาท เพื่อเป็นเงินทุนในการประกอบ อาชีพด้านการเกษตร 78 ราย ค้าขาย 7 ราย และการบริการ 1 ราย ซึ่งพบว่าสมาชิกทุกคนมี ความพึงพอใจการพิจารณา เงินกู้ของคณะกรรมการ กองทุนหมู่บ้านดังที่ สมาชิกท่านหนึ่งพูดว่า "สมาชิกได้กู้เงินกองทุน อย่างทั่วถึงทุกคนมีส่วน ร่วมได้สร้างอาชีพสร้าง รายได้และมั่งงานทำ การพิจารณาเงินกู้ของ คณะกรรมการมีความเป็น ธรรมดี "
	1. ความเป็นไปได้ของโครงการที่ขอกู้มี โอกาสเป็นไปได้มากน้อยเพียงใด	
	2. ประวัติของผู้กู้ เช่น ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ทั้งต่อตนเอง ต่อครอบครัว และต่อสังคม ความขยันหมั่นเพียร ความ ตั้งใจในการประกอบอาชีพ และประการ สำคัญที่สุด คือ ต้องไม่เป็นบุคคลที่ เกี่ยวข้องกับยาเสพติด มั่วสุมอบายมุข	
	3. ให้มีหลักประกันโดยบุคคลคนหนึ่ง ไม่ควรค้ำประกันให้คนอื่นเกินสองคน	
4. พิจารณาถึงฤดูกาลของอาชีพที่สมาชิก ประสงค์ขอกู้ยืมเงินไปลงทุน		
5. พิจารณาถึงความร่วมมือของสมาชิก		

ตาราง 14 (ต่อ)

วัตถุประสงค์	แนวทาง วิธีการ และกิจกรรมการพัฒนา	ผลการพัฒนา
3. แต่งตั้งกรรมการติดตามการใช้จ่ายเงินกู้ของสมาชิก	- ประธานกรรมการกองทุนหมู่บ้านซีแองว่า เพื่อให้สมาชิกที่ขอกู้เงินกองทุนหมู่บ้านไปแล้วมีรายได้กลับคืนมาก่อนกำหนดในสัญญา และสามารถส่งคืนเงินกู้ได้ทันภายในกำหนด จึงขอเสนอให้แต่งตั้งคณะกรรมการติดตามการใช้จ่ายเงินกู้ของสมาชิก จำนวน 3 คน เพื่อให้สมาชิกได้รับทราบทั่วกัน	- มติที่ประชุมได้แต่งตั้งกรรมการติดตามการใช้จ่ายเงินกู้ของสมาชิก จำนวน 3 คน คือ นายจันทร์เทียน อินทอ นายปรีชา แก้วชาติ และนายวิรัตน์ พงษ์ภมร โดยจะมีการติดตามการใช้จ่ายเงินกู้ของสมาชิกทุก 3 เดือน กรรมการท่านหนึ่งกล่าวว่า "จากการติดตามของคณะกรรมการทั้ง 3 คน พบว่าสมาชิกนำเงินไปลงทุนตามวัตถุประสงค์ที่ขอกู้ไว้ทุกราย"
4. สรุปบทเรียนจากประสบการณ์การทำงานร่วมกันเพื่อให้กรรมการกองทุนหมู่บ้านทุกคนได้เรียนรู้การบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านอย่างกว้างขวางในทุกด้าน	- ประธานกรรมการกองทุนหมู่บ้านจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของคณะกรรมการ เมื่อวันที่ 10 กุมภาพันธ์ 2548 โดยขอให้เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนที่รับผิดชอบกองทุนหมู่บ้านซีแองเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่และภารกิจของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านให้มีความเข้าใจและชัดเจนมากยิ่งขึ้น หลังจากนั้นจึงให้กรรมการแต่ละคนที่รับผิดชอบในตำแหน่งต่าง ๆ ได้เล่าประสบการณ์การทำงานที่ผ่านมา ตลอดจนปัญหาอุปสรรคและข้อขัดข้องต่าง ๆ เพื่อให้ทุกคนรับทราบและร่วมเรียนรู้การทำงานของแต่ละคน ซึ่งจะทำให้กรรมการ	- เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนได้ชี้แจงบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านในตำแหน่งต่าง ๆ จนครบและให้กรรมการซักถามจนเป็นที่เข้าใจชัดเจน กรรมการท่านหนึ่งกล่าวว่า "การทำงานที่ผ่านมารู้สึกไม่มีความมั่นใจว่าในตำแหน่งต่าง ๆ ได้เล่าประสบการณ์การทำงานที่ผ่านมา ตลอดจนปัญหาอุปสรรค และข้อขัดข้องต่าง ๆ เพื่อให้ทุกคนรับทราบและร่วมเรียนรู้การทำงานของแต่ละคน ซึ่งจะทำให้กรรมการ

ตาราง 14 (ต่อ)

วัตถุประสงค์	แนวทาง วิธีการ และกิจกรรมการพัฒนา	ผลการพัฒนา
	กองทุนหมู่บ้านสามารถทำงานแทนกันได้ ในกรณีที่กรรมการคนใดคนหนึ่งไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวได้	กองทุนหมู่บ้านออกเป็น 9 ฝ่าย คือ ประธาน รองประธาน เลขานุการ ผู้ช่วยเลขานุการ เภรัญญิก ผู้ช่วยเหรัญญิก ผู้ตรวจสอบภายใน ผู้ตรวจสอบภายนอก และประชาสัมพันธ์ (ภาคผนวก ญ)
5. การจัดทำ แผนปฏิบัติการ ประจำปีและกำหนด เป้าหมายการทำงาน ของกองทุนหมู่บ้าน ให้ชัดเจน สามารถ ปฏิบัติได้	-ประธานกรรมการกองทุนหมู่บ้านได้จัด เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของสมาชิกกองทุน หมู่บ้านเมื่อวันที่ 20 มีนาคม 2548 โดย ขอให้เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน ชี้แจงทำความเข้าใจถึงความสำคัญของการ วางแผนและเสริมสร้างกระบวนการ เรียนรู้การบริหารจัดการที่ดี โดยได้เน้น ย้ำว่า การดำเนินกิจการใดๆ ก็ตามหาก ไม่มีการวางแผนล่วงหน้า การดำเนิน กิจการนั้นก็ยากยิ่งที่จะประสบผลสำเร็จ การวางแผนจึงมีความสำคัญมาก จากนั้นจึงขอให้ที่ประชุมร่วมกันวางแผน ปฏิบัติการประจำปี โดยกำหนดให้มี กิจกรรม เป้าหมาย ระยะเวลา และ ผู้รับผิดชอบที่ชัดเจน	- คณะกรรมการและ สมาชิกกองทุนหมู่บ้านได้ ร่วมกันพิจารณากำหนด แผนปฏิบัติการประจำปีใน ประเด็นต่างๆ ดังนี้ 1. การจัดเวทีแลกเปลี่ยน เรียนรู้ 3 เดือน/ครั้ง 2. ติดตามการใช้จ่ายเงินกู้ ของสมาชิกทุก 6 เดือน 3. ประสานส่วนราชการที่ เกี่ยวข้องให้ความรู้แก่กลุ่ม อาชีพ ปีละ 2 ครั้ง 4. จัดประชุมคณะกรรมการ กองทุนหมู่บ้านทุกวันที่ 7 ของเดือน 5. ประชุมใหญ่สามัญ ประจำปีและปันผลค่าหุ้น ภายในเดือนมกราคม 2549

ตาราง 14 (ต่อ)

วัตถุประสงค์	แนวทาง วิธีการและกิจกรรมการพัฒนา	ผลการพัฒนา
6.การกำหนด ค่าใช้จ่ายประจำปี ในการดำเนินงาน กองทุนหมู่บ้าน	- ประธานกรรมการกองทุนหมู่บ้านเสนอ ให้ที่ประชุมพิจารณากำหนดค่าใช้จ่าย ประจำปีในการดำเนินงานกองทุน หมู่บ้าน เพื่อให้เกิดความโปร่งใสในการ ทำงานและสามารถวางแผนใช้จ่ายเงิน ของกองทุนหมู่บ้านได้อย่างคุ้มค่าและ ประหยัด	6.คัดเลือกสมาชิกที่ประสบ ผลสำเร็จในการประกอบ อาชีพ ภายในวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2548 - กำหนดแผนการใช้จ่ายเงินประจำปีกองทุน หมู่บ้าน ดังนี้ 1. ค่าวัสดุอุปกรณ์ เครื่องเขียนแบบพิมพ์และค่า ถ่ายเอกสารปีละ 2,000 บาท 2. ค่าเบี้ยประชุมคณะ กรรมการ คนละ 100 บาท/ ครั้ง จำนวน 11 คน/12ครั้ง เป็นเงิน 13,200 บาท 3. ค่าพาหนะสำหรับ คณะกรรมการไปประชุม/ สัมมนา ในเขตอำเภอ คนละ 100 บาท/ครั้ง นอกเขต อำเภอ คนละ 150 บาท/ครั้ง วงเงินประมาณ 3,000 บาท 4. ค่าใช้จ่ายอื่นๆ เช่น ค่าเลี้ยงรับรอง ติดต่อกับ ประสานงาน ตั้งไว้เป็นเงิน 3,000 บาท

2. การฝึกอบรมกรรมการกองทุนหมู่บ้าน

การฝึกอบรมเป็นแนวทางและวิธีการพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้าน
ประการหนึ่ง เป็นการเพิ่มพูน ทักษะ ความรู้และประสบการณ์การทำงานของกรรมการกองทุน
หมู่บ้านโดยเฉพาะผู้รับผิดชอบการจัดทำบัญชี ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น มีรายละเอียด ดังนี้

ตาราง 15 แนวทาง วิธีการ กิจกรรมและผลการพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของกองทุน
หมู่บ้านหนองแกเตี้ย จากการฝึกอบรม

วัตถุประสงค์	แนวทาง วิธีการและกิจกรรมการพัฒนา	ผลการพัฒนา
เพื่อให้ความรู้ด้าน การจัดทำบัญชี กองทุนหมู่บ้านแก่ กรรมการกองทุน หมู่บ้านที่ รับผิดชอบ	- ส่งกรรมการกองทุนหมู่บ้านที่ รับผิดชอบการจัดทำบัญชีเข้ารับการ ฝึกอบรม จำนวน 2 คน เมื่อวันที่ 22 สิงหาคม พ.ศ.2547 ณ โรงแรมลพบุรีอินน์ อำเภอเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี เป็นเวลา 1 วัน โดยวิทยากรจาก สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดลพบุรีและ ฝึกปฏิบัติจริงตามรูปแบบบัญชีของ สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง แห่งชาติ	- กรรมการกองทุนหมู่บ้าน ที่เข้ารับการฝึกอบรมด้าน บัญชี ได้เรียนรู้และฝึก ปฏิบัติจริงจากวิทยากร จนสามารถจัดทำบัญชีและ ทะเบียนต่างๆ ได้อย่าง ถูกต้อง ครบถ้วนด้วยตนเอง โดยไม่ต้องจ้างบุคคลภายนอก มาจัดทำบัญชีให้ เมื่อมี ปัญหา ก็จะปรึกษาเจ้าหน้าที่ หรือผู้รู้ทำให้การจัดเอกสาร ทะเบียนบัญชีของกองทุน หมู่บ้านเป็นระบบและเป็น ปัจจุบันสามารถตรวจสอบ ได้ตลอดเวลา และเมื่อมีการ ประชุมเหรียญฎีกก็จะนำไป รายงานให้คณะกรรมการ และสมาชิกทราบทุกครั้ง

3. การทัศนศึกษา

การทัศนศึกษาเป็นแนวทางและวิธีการเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ของคณะกรรมการ
กองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ยอีกวิธีหนึ่ง ซึ่งประธานและกรรมการกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ย
ได้ตกลงเข้าร่วมกิจกรรมทัศนศึกษากับมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี เมื่อวันที่ 25-26
สิงหาคม พ.ศ.2547 ที่จังหวัดนครราชสีมา โดยมีกองทุนหมู่บ้านและกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต
จากจังหวัดลพบุรี สิงห์บุรี และสระบุรี เข้าร่วมกิจกรรมครั้งนี้ด้วยอีก จำนวน 4 กองทุน
ประกอบด้วย 1) กองทุนหมู่บ้านเชิงกลัด หมู่ที่ 6 ตำบลเชิงกลัด อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี
2) กองทุนหมู่บ้านหนองไทร หมู่ที่ 3 ตำบลวังม่วง อำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี 3) กองทุน
หมู่บ้านหนองนาไต้ หมู่ที่ 1 ตำบลพัฒนานิคม อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี และ 4) กลุ่ม
ออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านสหพันธ์อ่างทอง หมู่ที่ 8 ตำบลหนองบัว อำเภอพัฒนานิคม

จังหวัดลพบุรี รวมผู้ทัศนศึกษาที่เป็นคณะกรรมการกองทุนและกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต จำนวน 30 คน นอกจากนี้ ยังมีคณะอาจารย์จากมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรีลพบุรี จำนวน 3 คน นักศึกษาปริญญาโทสาขาวิทยาศาสตร์การกีฬา ที่เป็นผู้วิจัย จำนวน 6 คน รวมทั้งหมด 39 คน มีรายละเอียดดังนี้

ตาราง 16 แนวทาง วิธีการ กิจกรรมและผลการพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้าน
หนองแกเตี้ย จากการทัศนศึกษากองทุนหมู่บ้านที่ประสบผลสำเร็จ

วัตถุประสงค์	แนวทาง วิธีการ และกิจกรรมการพัฒนา	ผลการพัฒนา
1. เพื่อศึกษาดูงาน กองทุนหมู่บ้านโป่งดินดำ อำเภอสีคิ้ว จังหวัด นครราชสีมา	มีรายละเอียดกิจกรรมตาม กำหนดการดังนี้ วันที่ 25 สิงหาคม พ.ศ. 2547 คณะทัศนศึกษาเดินทางออก จากจังหวัดลพบุรี เวลา 06.00น. ถึง กองทุนหมู่บ้านโป่งดินดำ อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา เวลา 10.00 น. เข้ารับฟังการบรรยายสรุปผลการ ดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านโป่งดินดำ และศึกษาถึงการดำเนินงานต่าง ๆ จากคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน โป่งดินดำ จนถึงเวลา 12.00 น. พักรับประทานอาหารกลางวัน จากนั้นออกเดินทางถึงวนอุทยาน แห่งชาติเขาใหญ่ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา เวลา 16.00น. คณะทัศนศึกษาเข้าที่พัก และ พักผ่อนตามอัธยาศัย	จากผลการทัศนศึกษา ดูงานครั้งนี้พบว่า คณะกรรมการกองทุน หมู่บ้านมีความพึงพอใจ ที่ได้รับความรู้และมี โอกาสได้แลกเปลี่ยน ประสบการณ์จากกองทุน ต่าง ๆ ที่เข้าร่วมกิจกรรม เนื่องจากแต่ละกองทุนมี การบริหารจัดการที่ แตกต่างกัน โดยมีทั้ง กองทุนที่ประสบ ความสำเร็จ (กองทุน หมู่บ้าน 3 A) กองทุน หมู่บ้านปานกลาง (2 A) และกองทุนหมู่บ้านที่ต้อง ปรับปรุง (1 A) ซึ่งมี กรรมการกองทุนหมู่บ้าน คนหนึ่งพูดว่า “การมาร่วม กิจกรรมในครั้งนี้คุ้มค่า จะมีประโยชน์มาก เป็นการ เรียนรู้แบบเพื่อนสอน เพื่อน พี่สอนน้อง ต่อไปคง จะหาโอกาสแบบนี้ยาก”

ตาราง 16 (ต่อ)

วัตถุประสงค์	แนวทาง วิธีการ และกิจกรรมการพัฒนา	ผลการพัฒนา
5. เพื่อพิจารณานำ ประสบการณ์การเรียนรู้ จากกองทุนที่ประสบ ความสำเร็จนำไปปรับใช้ กับกองทุนหมู่บ้าน ของตนเอง	เวลา 18.00 น. รับประทานอาหารเย็น เวลา 19.00 น. ร่วมประชุม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยอาจารย์ กาสัก เตชะขันหมาก ได้นำเสนอ เกี่ยวกับแนวคิด นโยบาย วัตถุประสงค์ของการดำเนินงาน ตามนโยบายของรัฐบาล เพื่อสร้าง และปลูกจิตสำนึกของคณะกรรมการ กองทุนหมู่บ้านให้เกิดความรู้สึกเป็น เจ้าของกองทุน และร่วมมือกัน บริหารจัดการกองทุนให้มี ประสิทธิภาพเป็นประโยชน์ต่อ สมาชิกกองทุนหมู่บ้านทุกคน จากนั้นได้เปิดโอกาสซักถาม และ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและ กันของคณะกรรมการกองทุน หมู่บ้านทุก ๆ กองทุน จนถึงเวลา 21.00 น. กลับเข้าที่พัก วันที่ 26 สิงหาคม พ.ศ.2547 เวลา 08.00 น. รับประทาน อาหารเช้า เวลา 08.30 น. ก่อนเข้าสู่เวที แลกเปลี่ยนเรียนรู้ของสมาชิกวิทยากร ได้จัดกิจกรรมละลายพฤติกรรมเพื่อให้ สมาชิกมีความคุ้นเคยและรู้จักกันมาก ยิ่งขึ้น โดยใช้เกมแนะนำชื่อที่ละคน ด้วยการปรบมือ 3 ครั้งเป็นจังหวะ และเกมดอกกลั่นทม	หลังจากที่คณะกรรมการ กองทุนหมู่บ้านหนองแก เดี่ยว กลับจากทัศนศึกษา ดูงานแล้วก่อให้เกิดการ พัฒนาขึ้น ดังนี้ 1. ประชุมคณะกรรมการ และสมาชิกกองทุน หมู่บ้านเพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจในการปฏิบัติงาน ร่วมกันตามแนวทางที่ ได้รับรู้จากการทัศนศึกษา ดูงาน เช่น กำหนดการ ประชุมของคณะกรรมการ เป็นประจำทุกเดือน การส่งใช้เงินกู้ของสมาชิก ตามกำหนด การนำเงินกู้ ไปใช้ตามวัตถุประสงค์ การติดตามตรวจสอบ ของคณะกรรมการ 2. จัดประชุมใหญ่ สามัญประจำปี ครั้งที่ 1/2547 เมื่อวันที่ 6 ธันวาคม พ.ศ. 2547 3. จัดให้มีการเลือกตั้ง คณะกรรมการกองทุน หมู่บ้านชุดใหม่แทนชุด เก่าซึ่งหมดวาระ เมื่อวันที่ 6 ธันวาคม พ.ศ. 2547

ตาราง 16 (ต่อ)

วัตถุประสงค์	แนวทาง วิธีการ และกิจกรรมการพัฒนา	ผลการพัฒนา
	<p>เวลา 09.00 น. วิทยากรตั้งประเด็นคำถาม เพื่อให้สมาชิกได้ร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากการศึกษาดูงานกองทุนหมู่บ้านโปงดิดินดำ ดังนี้</p> <p>1. ท่านได้อะไรบ้าง จากการศึกษา ดูงาน (ข้อดีและข้อเสีย) ในด้านของ คณะกรรมการ สมาชิก การออม การบริหารจัดการ สวัสดิการและการกั๊ยืมเงิน</p> <p>2. ท่านจะนำสิ่งที่ได้รับจากการศึกษาดูงานมาปรับใช้กับการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านของท่านอย่างไรบ้าง</p> <p>จากนั้นวิทยากรได้แบ่งกลุ่มผู้ร่วมเวทีตามกองทุนหมู่บ้านของตนเอง เป็น 6 กลุ่ม เพื่อร่วมกันวิเคราะห์ประเด็นคำถามของวิทยากร และให้ตัวแทนกลุ่มนำเสนอต่อที่ประชุมใหญ่จนครบทุกกลุ่ม วิทยากรสรุปประเด็นของแต่ละกลุ่ม เป็นภาพรวมทั้งหมด และสุดท้ายได้เสนอแนะการดำเนินงานตามภารกิจของแต่ละกองทุน</p>	<p>มีคณะกรรมการที่ได้รับ การเลือกตั้งทั้งหมด 11 คน และได้มีการแบ่งหน้าที่ของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านตามความถนัดและความสมัครใจทุกคน</p>

ผลการพัฒนาการเรียนรู้การบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ย

1. การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน

การเพิ่มศักยภาพของคณะกรรมการกองทุนโดยการจัดเวทีเรียนรู้ การฝึกอบรม และการจัดกิจกรรมทัศนศึกษาดูงานในครั้งนี้ก่อให้เกิดผลการพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ย ดังต่อไปนี้

1.1 การปรับปรุงระเบียบให้เป็นปัจจุบัน คณะกรรมการกองทุนได้นำระเบียบข้อบังคับที่ใช้อยู่ในปัจจุบันมาดำเนินการปรับปรุงแก้ไขให้เป็นไปตามความต้องการของสมาชิก และคณะกรรมการได้นำเข้าขอมติรับรองจากที่ประชุมใหญ่สามัญประจำปีอีกครั้ง ซึ่งมีประเด็นที่มีการปรับปรุงแก้ไข คือ

1.1.1 กำหนดให้สมาชิกฝากเงินสัจจะออมทรัพย์เป็นประจำทุกเดือน คนละไม่น้อยกว่า 30 บาท

1.1.2 จัดสรรผลกำไรให้แก่สมาชิกในวันสิ้นปีทางบัญชีของทุกปี (31 ธันวาคม)

1.1.3 กำหนดการประชุมของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านเป็นวันที่ 7 ของทุกเดือน

1.2 การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับระเบียบข้อบังคับกองทุนหมู่บ้านให้สมาชิกมีความเข้าใจชัดเจนมากยิ่งขึ้น และคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านได้นำระเบียบข้อบังคับที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วแจกจ่ายให้กับสมาชิกทุกคน และปิดประกาศไว้ ณ ที่ทำการกองทุนหมู่บ้านเมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ. 2548

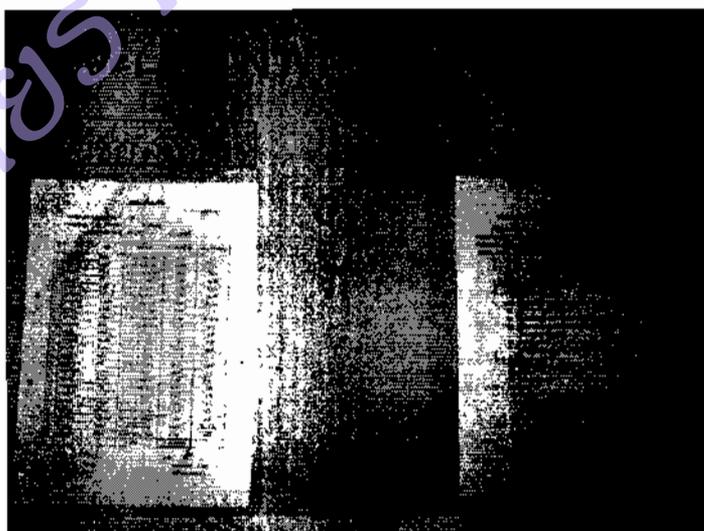
1.3 กำหนดหลักเกณฑ์การพิจารณาเงินกู้ของสมาชิก โดยให้พิจารณาใน 5 ด้าน คือ ด้านโครงการ ด้านตัวบุคคลหลักค้ำประกัน ฤดูกาลประกอบอาชีพและความร่วมมือ

ของสมาชิก ซึ่งคณะกรรมการได้นำหลักเกณฑ์มาพิจารณาเงินกู้ของสมาชิกเมื่อวันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ. 2548 จำนวน 86 ราย เป็นเงิน 1,132,000 บาท พบว่าสมาชิกทุกคนมีความพึงพอใจ

1.4 การติดตามตรวจสอบการใช้จ่ายเงินกู้ของสมาชิก คณะกรรมการติดตามตรวจสอบการใช้จ่ายเงินกู้ของสมาชิกจำนวน 2 ครั้ง ในช่วงเดือนมีนาคม พ.ศ. 2548 หลังจากปล่อยเงินกู้ให้สมาชิกแล้วเป็นเวลา 3 เดือน และเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2548

1.5 การแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน มีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบและให้ปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ครบทั้ง 11 คน ดังนี้

1) นายวิเชียร ยิ้มพวง ประธานกรรมการ มีอำนาจหน้าที่เป็นประธานการประชุมคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน แต่งตั้งคณะอนุกรรมการกองทุนหมู่บ้านเพื่อพิจารณาหรือปฏิบัติงานอย่างใดอย่างหนึ่งตามมติหรือตามที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านมอบหมายและปฏิบัติหน้าที่อื่นๆ ตามข้อบังคับหรือตามมติของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน

2) นางสาวรัตน์ จันทร์ทวี รองประธานกรรมการ ทำหน้าที่แทนประธานกรรมการกองทุนหมู่บ้าน เมื่อประธานกรรมการกองทุนหมู่บ้านไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ หรือเมื่อประธานกรรมการกองทุนหมู่บ้านมอบหมายให้ทำการแทน

3) นางวันเพ็ญ พวงมาลี เจริญญิก มีหน้าที่รวบรวมจัดเก็บดูแล รักษาเงินและรายได้ของกองทุนหมู่บ้าน รวมทั้งการจัดทำบัญชี พร้อมทั้งควบคุมการใช้จ่ายเงินของกองทุนหมู่บ้านให้เป็นไปอย่างรอบคอบและเกิดประโยชน์สูงสุด

4) นางสมใจ มาเชื้อ ผู้ช่วยเจริญญิก มีหน้าที่เป็นผู้ช่วยเหลือเจริญญิกในการจัดทำบัญชีหรือตามที่เจริญญิกมอบหมาย

5) นายประเทือง ออบขาว ประชาสัมพันธ์ มีหน้าที่ผลิตเอกสารสิ่งพิมพ์ ให้ชาวแก่งสมาชิกและหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

6) ส.อ.มานิตย์ พิมสารรี ผู้ตรวจสอบภายใน มีหน้าที่ตรวจสอบบัญชีกำกับดูแลเงินกองทุนหมู่บ้านให้เป็นไปตามมติที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านกำหนด รวมทั้งประเมินผลการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน

7) นายจันทร์เทียน อินทอ ผู้ติดตามเงินกู้และประเมินผล มีหน้าที่ติดตามผลงานตามโครงการที่สมาชิกขอกู้เงินกองทุนหมู่บ้านไปดำเนินการและติดตามผลการชำระเงินคืนของสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน รวมทั้งประเมินผลการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน

8) นายวิรัตน์ พงษ์ภมร ผู้ติดตามเงินกู้และประเมินผล

9) นายปรีชา แก้วชาติ ผู้ติดตามเงินกู้และประเมินผล

10) นายบุญแทน คำอยู่ เลขานุการ มีหน้าที่ติดต่อประสานงานทั่วไป นัดประชุมกรรมการกองทุนหมู่บ้าน จัดและทำบันทึกรายงานการประชุม ตลอดจนรายงานผลการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน

11) นางบุญเลิศ สีเดือน ผู้ช่วยเลขานุการ

2. การสร้างความตระหนักและปลูกจิตสำนึกของสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน

กองทุนหมู่บ้านหนองแก่อ้อยได้ร่วมกันจัดเวทีเรียนรู้แก่สมาชิกกองทุน ในวันที่ 5 มกราคม พ.ศ. 2548 ณ ศาลาการเปรียญวัดศรีรัตนาวาส เวลา 09.00 น. โดยมีผู้เข้าร่วมเวที 70 คน ประกอบด้วย คณะกรรมการกองทุน จำนวน 11 คนสมาชิกกองทุน จำนวน 59 คน (ภาคผนวก ฏ) เพื่อสร้างความเข้าใจในระเบียบข้อบังคับ ปรัชญาของกองทุน วัตถุประสงค์ของกองทุน ตลอดจนแนวทางการบริหารจัดการที่ดี ให้สมาชิกสำนึกถึงความเป็นชุมชนและท้องถิ่นของตน ตระหนักถึงการใช้เงินกองทุนให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและชุมชนให้สูงสุด การจัดเวทีดังกล่าวดำเนินการในลักษณะของการประชุมชี้แจง และการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น โดยมีคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านเป็นแกนหลักในการจัดเวทีประชาคม

3. การพัฒนาประสิทธิภาพด้านการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ยในครั้งนี้ ก่อให้เกิดการร่วมแรงร่วมใจกันพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้านของตนเอง โดยได้ดำเนินการ ดังนี้

3.1 การประชาสัมพันธ์ผลการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน โดยการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผ่านเวทีประชาคม หอกระจายข่าว และติดประกาศไว้ ณ ที่ทำการกองทุนหมู่บ้าน

3.2 คณะกรรมการผู้รับผิดชอบได้ปรับปรุงระบบบัญชี งบดุล ทะเบียนต่างๆ ให้ถูกต้องเป็นปัจจุบันตามระเบียบที่กำหนด โดยการปรับปรุงบัญชีเงินฝากธนาคาร บัญชีเงินหุ้น บัญชีเงินสด บัญชีรับบัญชีจ่าย บัญชีค้ำลูกหนี้

3.3 มีการจัดกลุ่มอาชีพและคัดเลือกผู้นำกลุ่มเพื่อแนะนำช่วยเหลือซึ่งกันและกันของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ยได้ดำเนินการจัดกลุ่มอาชีพที่มีลักษณะเหมือนกันหรือคล้ายคลึงกัน จำนวน 3 กลุ่ม คือ

3.3.1 กลุ่มอาชีพเลี้ยงโคเนื้อ มีสมาชิก 13 ราย คัดเลือกให้ นางสาวรัตน์ จันทร์ทวี เป็นผู้นำกลุ่ม

3.3.2 กลุ่มอาชีพทำไร่ มีสมาชิก 22 ราย คัดเลือกให้ นายสุชิน เกาหล้า เป็นผู้นำกลุ่ม

3.3.3 กลุ่มอาชีพปลูกผัก มีสมาชิก จำนวน 7 ราย แต่งตั้งให้ นางสมใจ มาเชื้อ เป็นผู้นำกลุ่ม

3.4 กรรมการกองทุนหมู่บ้านที่ได้รับมอบหมายได้ดำเนินการติดตาม ตรวจสอบ การนำเงินไปประกอบอาชีพของสมาชิกหลังจากโอนเงินเข้าบัญชีเงินฝากของสมาชิก ระหว่างเดือนมกราคมและเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2548 รวม 2 ครั้ง โดยวิธีการสังเกตและสอบถามแบบ

ไม่ได้เจาะลึกในรายละเอียดมากนัก เพื่อไม่ให้เกิดการบาดหมางกันระหว่างกรรมการและสมาชิก กองทุนหมู่บ้าน ผลปรากฏว่าสมาชิกกองทุนหมู่บ้านนำเงินไปประกอบอาชีพตามโครงการ ที่เสนอและเหมาะสมกับจำนวนเงินที่ทุกราย

3.5 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านในการบริหารจัดการกองทุน หมู่บ้าน โดยเชิญสมาชิกกองทุนหมู่บ้านเข้าร่วมประชุมประจำเดือนกับคณะกรรมการกองทุน หมู่บ้าน จากการประชุมประจำเดือนนับแต่วันประชุมใหญ่สามัญประจำปี 2548 ช่วงระหว่าง เดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2548 ปรากฏว่ามีสมาชิกกองทุนหมู่บ้านเข้าร่วมประชุม กับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ดังนี้

3.5.1	เดือนกุมภาพันธ์	จำนวน 5 ราย
3.5.2	เดือนมีนาคม	จำนวน 7 ราย
3.5.3	เดือนเมษายน	จำนวน 4 ราย
3.5.4	เดือนพฤษภาคม	จำนวน 8 ราย
3.5.5	เดือนมิถุนายน	จำนวน 6 ราย
3.5.6	เดือนกรกฎาคม	จำนวน 4 ราย
3.5.7	เดือนสิงหาคม	จำนวน 7 ราย
3.5.8	เดือนกันยายน	จำนวน 5 ราย
3.5.9	เดือนตุลาคม	จำนวน 6 ราย
3.5.10	เดือนพฤศจิกายน	จำนวน 4 ราย
3.5.11	เดือนธันวาคม	จำนวน 5 ราย

3.6 การจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีของกองทุนหมู่บ้าน คณะกรรมการกองทุน หมู่บ้านได้จัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีระหว่างเดือนมกราคม ถึง เดือนธันวาคม พ.ศ. 2548 เพื่อให้สอดคล้องกับการสนับสนุนภาครัฐ ดังตาราง 17

ตาราง 17 แผนปฏิบัติการกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ย (มกราคม ถึง ธันวาคม 2548)

ที่	โครงการ/กิจกรรม	รายละเอียดของกิจกรรม	ระยะเวลา ดำเนินการ	ผู้รับผิดชอบ
1	จัดเวทีแลกเปลี่ยน เรียนรู้คณะกรรมการ กองทุนหมู่บ้าน	สรุปทเรียน ประสบการณ์การ บริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน - ครั้งที่ 1 - ครั้งที่ 2	ก.พ.48 พ.ค.48	-คณะกรรมการ กองทุนหมู่บ้าน

ตาราง 17 (ต่อ)

ที่	โครงการ/กิจกรรม	รายละเอียดของกิจกรรม	ระยะเวลา ดำเนินการ	ผู้รับผิดชอบ
2	จัดเวทีแลกเปลี่ยน เรียนรู้ของสมาชิก กองทุนหมู่บ้าน	เสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ และกระบวนการมีส่วนร่วมให้กับ สมาชิก เพื่อพัฒนาการบริหาร จัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้าน - ครั้งที่ 1 - ครั้งที่ 2	ม.ค.48 ก.พ.48	- คณะกรรมการ - สมาชิก - ภาศึการพัฒนา
3	จัดสวัสดิการให้ผู้ พิการ	จัดมอบเงินสงเคราะห์ช่วยเหลือผู้ พิการ คือ นายวิเชียร ทองโถม (พิการขาขาด) เป็นเงิน 2,000 บาท	เม.ย.48	- คณะกรรมการ
4	คัดเลือกบุคคล ตัวอย่าง	คัดเลือกสมาชิกที่กั้ยืมเงินไป ประกอบอาชีพจนประสบ ผลสำเร็จ ส่งคืนเงินกู้ได้ตาม กำหนดและเข้าร่วมกิจกรรม ของกองทุนอย่างสม่ำเสมอ	มิ.ย.48	- คณะกรรมการ - สมาชิก
5	ปรับปรุงศูนย์ ปฏิบัติการกองทุน หมู่บ้าน	ปรับปรุงบ้านนางสุดารัตน์ จันทร์ทวี รองประธานกองทุน หมู่บ้านให้เป็นศูนย์ปฏิบัติการ กองทุนหมู่บ้าน ศูนย์ข้อมูล ข่าวสารและเป็นที่ทำกรกองทุน หมู่บ้าน โดยคณะกรรมการและ สมาชิกมีความเห็นสอดคล้อง ตรงกันว่ามีควมเหมาะสมอยู่ใน ศูนย์กลางของชุมชนและเจ้าของ ยินยอมให้ใช้สถานที่	เม.ย.-มิ.ค. 48	- คณะกรรมการ - สมาชิก
6	ติดตาม ตรวจสอบ การจ่ายเงินกู้ของ สมาชิกกองทุน หมู่บ้าน	กรรมการที่รับผิดชอบทำหน้าที่ ติดตามตรวจสอบการใช้จ่าย เงินกู้ของสมาชิกหลังจากได้รับ เงินกู้แล้ว 6 เดือน		

ตาราง 17 (ต่อ)

ที่	โครงการ/กิจกรรม	รายละเอียดของกิจกรรม	ระยะเวลา ดำเนินการ	ผู้รับผิดชอบ
7	การประชุม ประจำเดือนของ คณะกรรมการ กองทุนหมู่บ้าน	จัดประชุมคณะกรรมการกองทุน หมู่บ้านและเชิญสมาชิกกองทุน หมู่บ้านเข้าร่วมประชุมกับ คณะกรรมการ ทุกวันที่ 7 ของเดือน	ก.พ.48 ธ.ค. 48	- คณะกรรมการ - สมาชิก

3.7 การกำหนดค่าใช้จ่ายประจำปีในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านได้กำหนดค่าใช้จ่ายประจำปีของกองทุนหมู่บ้าน เป็นค่าวัสดุอุปกรณ์ ค่าเบี้ยประชุม ค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ดังนี้

3.7.1 ค่าวัสดุอุปกรณ์ เครื่องเขียนแบบพิมพ์และค่าถ่ายเอกสาร วงเงิน 2,000 บาท

3.7.2 ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ เช่น ค่าใช้จ่ายในการประสานงาน ค่ารับรอง และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ตามที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านเห็นสมควร วงเงิน 3,000 บาท

3.7.3 ค่าเบี้ยประชุมคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน คนละ 100 บาทต่อครั้ง จำนวน 11 คน รวม 12 ครั้ง วงเงินที่ตั้งไว้ 13,200 บาท

3.7.4 ค่าพาหนะสำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านไปประชุม/สัมมนาในเขตอำเภอเมืองลพบุรี คนละ 100 บาท/ครั้ง นอกเขตอำเภอเมืองลพบุรี คนละ 150 บาทต่อครั้ง วงเงินที่ตั้งไว้ 3,000 บาท

3.8 การจัดทำปฏิทินการปฏิบัติงานของกองทุนหมู่บ้าน คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านได้จัดทำปฏิทินการปฏิบัติงานของกองทุนหมู่บ้านปี 2549 และปิดประกาศให้ทราบโดยทั่วกัน

บทที่ 6

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ในการนำเสนอการสรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะจากการวิจัยและพัฒนา ผู้วิจัย
ขอเสนอเป็น 3 ตอน ดังนี้

1. สรุปการวิจัย
2. อภิปรายผลการวิจัย
3. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ซึ่งแต่ละขั้นตอนมีรายละเอียด ดังนี้

สรุปการวิจัย

1. การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของกองทุน
หมู่บ้านหนองแกเตี้ย หมู่ที่ 16 เทศบาลตำบลโคกตูม อำเภอเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี
ได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัยไว้ 3 ประการ คือ

1.1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการการพัฒนาการบริหารจัดการที่ดี
ของกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ย

1.2 เพื่อแสวงหาแนวทางและวิธีการพัฒนา และดัชนีชี้วัดความสำเร็จในการพัฒนา
การบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ย

1.3 เพื่อพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ย

2. การวิจัยและพัฒนานี้เป็นการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของคนในชุมชน ผู้มีส่วนได้
ส่วนเสียกับกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ยทุกฝ่าย โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานความคิดที่เชื่อมั่นว่า
ชาวบ้าน คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและสมาชิกกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ย มีศักยภาพ
และมีภูมิปัญญาเพียงพอที่จะเสริมสร้างการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้านของตนเองได้
ถ้าได้รับการเสริมพลังที่เหมาะสม ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้จึงใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมี
ส่วนร่วม (PAR) โดยอาศัยการวิเคราะห์ สังเคราะห์ชุมชน โดยชุมชน เพื่อชุมชน เพื่อให้ชาวบ้าน
ได้ค้นหาศักยภาพ สรุปบทเรียน ประสบการณ์ ปัญหาหรืออุปสรรค และความต้องการในการ
พัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ย แล้วร่วมกันแสวงหาแนวทางหรือ
วิธีการพัฒนา และดัชนีชี้วัดความสำเร็จในการพัฒนา ตลอดจนร่วมกันปฏิบัติการเพื่อพัฒนาการ
บริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ย โดยกำหนดการดำเนินการวิจัยไว้ 3 ขั้นตอน
ต่อเนื่องกัน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการการพัฒนาการ
บริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ย

ขั้นตอนที่ 2 การแสวงหาแนวทางและวิธีการพัฒนา และดัชนีชี้วัดความสำเร็จ ในการพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้านหนองแกเดี่ยว

ขั้นตอนที่ 3 การพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้านหนองแกเดี่ยว

3. การพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้านหนองแกเดี่ยว เป็นการดำเนินงานที่ผู้มีส่วนอย่างสำคัญในการพัฒนาและผู้เกี่ยวข้องฝ่ายต่างๆ ร่วมกันวิจัยและพัฒนา ในแต่ละขั้นตอนตามความเหมาะสม ประกอบด้วย

3.1 ผู้มีส่วนอย่างสำคัญในการพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้านหนองแกเดี่ยว ได้แก่ คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน ซึ่งเป็นผู้มีหน้าที่และความรับผิดชอบในการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านโดยตรง

3.2 ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้านหนองแกเดี่ยว ได้แก่ เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนที่รับผิดชอบกองทุนหมู่บ้าน ประธานชุมชน ประธานประปาหมู่บ้าน กลุ่มสตรีและผู้ที่ไม่เป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน

4. ผลการวิจัยและพัฒนา เป็นดังนี้

4.1 สภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านหนองแกเดี่ยว

จากการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของผู้มีส่วนอย่างสำคัญในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านหนองแกเดี่ยว จึงได้รวบรวมองค์ความรู้ต่างๆ ที่เกิดจากการจัดเวทีมาสรุปเป็น ข้อค้นพบสภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านหนองแกเดี่ยว ดังนี้

4.1.1 ด้านคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน พบว่า คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านยังมีการปฏิบัติตามระเบียบกองทุนหมู่บ้านไม่ชัดเจนเกี่ยวกับการฝากเงินสั่งจะ การชำระเงิน ค่าหุ้น การชำระค่าธรรมเนียมแรกเข้า และไม่ได้แก้ไขระเบียบข้อบังคับตามมติ ที่ประชุมของสมาชิก การจัดทำบัญชีและทะเบียนต่างๆ ให้เป็นภาระของผู้รับจ้าง การประชุมไม่เป็นไปตามระเบียบที่กำหนด จะประชุมตามที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านเห็นว่าเหมาะสม หรือเมื่อมีการกู้ยืมเงิน ไม่มีการตรวจสอบการใช้จ่ายเงินกู้ยืมของสมาชิก การให้คำแนะนำการ ประกอบอาชีพแก่สมาชิกและการกระตุ้นให้คนในชุมชนเข้าร่วมเป็นสมาชิกยังไม่ทั่วถึง คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านยังไม่มีผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันในการปฏิบัติหน้าที่ และยังไม่สามารถทำงานทดแทนกันได้

4.1.2 ด้านสมาชิก พบว่า สมาชิกบางส่วนไม่เข้าร่วมประชุมและมักไม่รวม กิจกรรมที่กองทุนหมู่บ้านจัดขึ้น เช่น การประชุม จะเข้าร่วมกิจกรรมต่อเมื่อตนเอง มีผลประโยชน์ ไม่นำเงินที่กู้ยืมไปประกอบอาชีพตามโครงการที่เสนอขอกู้ นอกจากนี้สมาชิกยัง มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านน้อยเกินไป

4.1.3 ด้านบริหารจัดการ พบว่า ยังขาดการคัดเลือกสมาชิกที่ประสบผลสำเร็จ ด้านอาชีพเพื่อยกย่องเชิดชูเกียรติและเป็นตัวอย่างที่ดีแก่สมาชิกคนอื่น ๆ ขาดการวางแผนและ

เป้าหมายในการทำงานที่ดี ไม่มีการกำหนดค่าใช้จ่ายประจำปีในการบริหารจัดการที่ชัดเจน จึงเป็นปัญหาในเรื่องของการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านตลอดมา

นอกจากนี้ จากรายงานผลการประเมินและการจัดระดับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองของจังหวัดลพบุรี เมื่อเดือนมกราคม พ.ศ.2548 พบว่ากองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ยอยู่ในระดับต้องปรับปรุง (ได้คะแนนประเมิน 52 คะแนน)

4.2 ปัญหาและความต้องการการพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ย

4.2.1 หลักนิทรรศรรม พบว่า

1) คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านไม่ชี้แจงทำความเข้าใจระเบียบข้อบังคับให้สมาชิกทราบ และระเบียบข้อบังคับที่ใช้ใช้ได้จัดทำขึ้นจากระเบียบกองทุนหมู่บ้านที่รัฐบาลแจกไว้เป็นตัวอย่าง จึงก่อให้เกิดปัญหาในการดำเนินงานและการตรวจสอบผลการดำเนินงาน ที่จำเป็นต้องยึดระเบียบข้อบังคับของกองทุนหมู่บ้านเป็นแนวทางในการปฏิบัติ

2) คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านไม่มีการปรับปรุงระเบียบข้อบังคับให้ชัดเจนเกี่ยวกับ การฝากเงินสัจจะ การชำระเงินค่าหุ้น การชำระค่าธรรมเนียมแรกเข้า จึงเป็นเหตุให้สมาชิกไม่ค่อยปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับของกองทุนหมู่บ้านเท่าที่ควร

4.2.2 หลักคุณธรรม พบว่า

1) ไม่มีการคัดเลือกสมาชิกกองทุนหมู่บ้านที่ประสบผลสำเร็จด้านอาชีพเพื่อยกย่องเชิดชูเกียรติและเป็นตัวอย่างที่ดีในการพัฒนาอาชีพเสริมสร้างรายได้ของสมาชิกคนอื่น ๆ

2) ไม่มีการกำหนดหลักเกณฑ์การพิจารณาเงินกู้ของสมาชิกให้ชัดเจน ทำให้การพิจารณาเงินกู้ของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านไม่มีความเป็นธรรมเท่าที่ควร

3) ขาดการกระตุ้นให้ชาวบ้านที่ยังไม่เป็นสมาชิกกองทุนเข้าร่วมเป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้านเพื่อให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมและกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันมากยิ่งขึ้น

4.2.3 หลักความมีส่วนร่วม

1) สมาชิกกองทุนหมู่บ้านขาดการมีส่วนร่วมในการร่างและปรับปรุงระเบียบข้อบังคับกองทุนหมู่บ้าน โดยที่ผ่านมาคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านจะดำเนินการเองเป็นส่วนใหญ่

2) สมาชิกกองทุนหมู่บ้านขาดการมีส่วนร่วมในการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของกองทุนหมู่บ้าน โดยเฉพาะการประชุมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการและการพัฒนากองทุนหมู่บ้าน

4.2.4 หลักความรับผิดชอบ พบว่า

1) สมาชิกกองทุนหมู่บ้านไม่นำเงินกู้ไปประกอบอาชีพตามโครงการที่เสนอไว้ต่อกองทุนหมู่บ้านและบางรายนำไปลงทุนประกอบอาชีพที่ไม่เหมาะสมกับเงินกู้ที่ได้รับ

2) สมาชิกกองทุนหมู่บ้านไม่ค่อยเข้าร่วมประชุมและร่วมกิจกรรมที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านจัดขึ้น จะเข้าร่วมเฉพาะเมื่อตนเองมีผลประโยชน์ เช่น ขอรับเงินกู้และรับเงินปันผล เป็นต้น

3) คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านจะประชุมเฉพาะเมื่อมีการอนุมัติเงินกู้และเร่งรัดการส่งคืนเงินกู้เท่านั้น เนื่องจากขาดความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน

4) คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านไม่มีการตรวจสอบการใช้จ่ายเงินกู้ของสมาชิก โดยมักจะให้ความสำคัญในเรื่องการส่งคืนเงินกู้มากกว่าการตรวจสอบเงินกู้ ทำให้สมาชิกที่กู้เงินไปลงทุนประกอบอาชีพไม่ปฏิบัติตามวัตถุประสงค์ของโครงการที่เสนอขอเงินไป

5) สมาชิกกองทุนหมู่บ้านขาดการช่วยเหลือแนะนำด้านการประกอบอาชีพระหว่างสมาชิกด้วยกัน ส่วนใหญ่เป็นไปในลักษณะตัวใครตัวมันจึงขาดอำนาจการต่อรอง จะมีการช่วยเหลือแนะนำกันบ้างเฉพาะญาติใกล้ชิดกันเท่านั้น

4.2.5 หลักความคุ้มค่า พบว่า

1) คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านไม่มีการผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันปฏิบัติหน้าที่ และไม่สามารถทำงานทดแทนกันได้ จะทำงานเฉพาะหน้าที่ที่ตนเองรับผิดชอบเท่านั้น ทำให้มีคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านทำงานจริง ๆ เพียง 2-3 คน

2) คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านไม่มีการกำหนดแผนปฏิบัติการและเป้าหมายการทำงานให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้าน

3) คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ไม่มีการกำหนดค่าใช้จ่ายประจำปีในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านที่ชัดเจน ทำให้การใช้จ่ายเงินขึ้นอยู่กับความเห็นชอบของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านเท่านั้น

4.2.6 หลักความโปร่งใส พบว่า

1) คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ขาดการประชาสัมพันธ์ผลการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านที่ผ่านมามากกระทำในลักษณะของการประชุมชี้แจงสมาชิกและการประชาสัมพันธ์ผ่านหอกระจายข่าวยังไม่ทั่วถึงเท่าที่ควร เพราะบางครั้งวีรเอนตั้งอยู่ห่างไกล

2) ไม่มีศูนย์ปฏิบัติการกองทุนหมู่บ้านที่เหมาะสม สำหรับเป็นที่ปฏิบัติงานของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านที่เหมาะสม สมาชิกและประชาชนทั่วไปไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านได้

3) คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านไม่มีความรู้เรื่องการจัดทำบัญชีและทะเบียนต่าง ๆ จึงได้ตกลงว่าจ้างบุคคลภายนอกมาจัดทำบัญชีกองทุนหมู่บ้านให้ทั้งหมด ทำให้กองทุนหมู่บ้านมีรายจ่ายเพิ่มขึ้น และพบว่าบัญชีบางส่วนยังไม่เป็นปัจจุบัน โดยเฉพาะบัญชีรายรับ รายจ่ายและงบดุลของกองทุนหมู่บ้าน เนื่องจากคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านมีการกิจในการประกอบอาชีพมาก จึงไม่ค่อยมีเวลาในการศึกษาทำความเข้าใจ

สรุปได้ว่า กองทุนหมู่บ้านทำให้ชาวบ้านหนองแกเตี้ยมีการสร้างงาน สร้างอาชีพใหม่เกิดขึ้น มีเงินหมุนเวียนในหมู่บ้าน กระจายรายได้อย่างทั่วถึง ช่วยบรรเทาหนี้สินนอกระบบ ทำให้ไม่ต้องกู้เงินจากนายทุนซึ่งเสียอัตราดอกเบี้ยสูง แต่ขาดการรวมตัวกันในการประกอบอาชีพ มักต่างคนต่างทำตามขีดความสามารถของตน ทำให้ชาวบ้านไม่ค่อยมีเวลาพบปะพูดคุยปรึกษาหารือกันมากเท่าที่ควร ทำให้การบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านยังมีปัญหา จึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีต่อไป

4.3 แนวทางและวิธีการพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ย

4.3.1 หลักนิติธรรม

1) ชี้แจงระเบียบข้อบังคับกองทุนให้สมาชิกทราบและถือปฏิบัติได้ โดยให้ที่ประชุมสมาชิกส่วนใหญ่รับรองแล้วประกาศใช้เป็นข้อบังคับ และปิดประกาศไว้ในที่เปิดเผยต่อสาธารณชน

2) ปรับปรุงระเบียบข้อบังคับให้ชัดเจนและเป็นปัจจุบัน โดยเฉพาะเรื่องการฝากเงินสัจจะ การชำระค่าหุ้น ค่าธรรมเนียมแรกเข้า การจัดสรรผลกำไรและควรเน้นการให้ความรู้เกี่ยวกับแนวคิดปรัชญา และวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านแก่สมาชิก

4.3.2 หลักคุณธรรม

1) คัดเลือกสมาชิกที่มีความซื่อสัตย์สุจริต นำเงินกู้ไปประกอบอาชีพตามวัตถุประสงค์ของโครงการที่เสนอขอเงินจากกองทุนหมู่บ้านจนประสบผลสำเร็จ และสามารถส่งคืนเงินกู้ได้ตามสัญญา และมอบรางวัลเพื่อเป็นขวัญกำลังใจ

2) กำหนดหลักเกณฑ์การพิจารณาเงินกู้ให้ชัดเจนและเป็นธรรมแก่สมาชิกทุกคน

3) ประชาสัมพันธ์ให้ผู้ที่ยังไม่เป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน เห็นความสำคัญของการเป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้านตามปรัชญาที่มุ่งเน้นการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

4.3.3 หลักความมีส่วนร่วม

1) จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านในการจัดทำร่างปรับปรุงระเบียบข้อบังคับร่วมกับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน

2) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อพัฒนากองทุนหมู่บ้านตามความเหมาะสมและให้สมาชิกเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของกองทุนหมู่บ้านอย่างสม่ำเสมอ

4.3.4 หลักความรับผิดชอบ

1) ติดตามตรวจสอบการใช้จ่ายเงินกู้ของสมาชิกให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ หลังจากทีสมาชิกได้รับการโอนเงินจากคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านอย่างน้อย 3 เดือน และให้บันทึกผลการติดตามว่าสมาชิกนำเงินไปประกอบอาชีพตามวัตถุประสงค์และเหมาะสมกับโครงการที่ตนเองเสนอไว้ต่อกองทุนหมู่บ้านหรือไม่

2) นำผลการเข้าร่วมประชุมและการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆของสมาชิกมาเป็นเกณฑ์ในการพิจารณาเงินกู้และจัดสวัสดิการให้แก่สมาชิกในครั้งต่อไป

3) กำหนดวันประชุมประจำเดือนของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านที่แน่นอนและจ่ายค่าตอบแทนกรรมการที่มาประชุมในลักษณะเบี้ยประชุมทุกครั้ง

4) แต่งตั้งกรรมการติดตามและตรวจสอบการใช้จ่ายเงินกู้ของสมาชิก โดยมีการติดตามอย่างไม่เป็นทางการ

5) รวมกลุ่มอาชีพที่มีลักษณะเหมือนกันหรือคล้ายคลึงกันเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยแต่ละกลุ่มอาชีพให้คัดเลือกผู้ที่มีความขยันหมั่นเพียร ตั้งใจประกอบอาชีพเป็นแกนนำในการถ่ายทอดการเรียนรู้ของสมาชิกภายในกลุ่ม

4.3.5 หลักความคุ้มค่า

1) เสริมสร้างความรู้ความสามารถด้านการบริหารจัดการแก่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน โดยการสรุปบทเรียนจากประสบการณ์การทำงานร่วมกัน

2) จัดทำแผนปฏิบัติการและกำหนดเป้าหมายการทำงานของกองทุนหมู่บ้านให้ชัดเจน สามารถปฏิบัติได้

3) กำหนดค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน เช่น ค่าวัสดุ ครุภัณฑ์ ค่าตอบแทนใช้สอยและค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ให้ชัดเจนเป็นรายปีและเปิดเผยให้สมาชิกทราบ

4.3.6 หลักความโปร่งใส

1) ฝึกอบรมให้ความรู้ด้านการจัดทำบัญชีแก่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านที่รับผิดชอบการจัดทำบัญชี หรือเชิญผู้รู้ในชุมชนและเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ด้านบัญชีมาสอนหรือให้คำแนะนำการจัดทำบัญชีแก่กรรมการกองทุนหมู่บ้าน

2) จัดทำป้ายประชาสัมพันธ์ผลการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านในที่สาธารณะที่เป็นแหล่งรวมของคนในชุมชน

3) จัดหาสถานที่ที่เป็นศูนย์กลางของหมู่บ้าน ให้เป็นที่ทำการกองทุนหมู่บ้าน เป็นที่ประชุมของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน ตลอดจนเป็นศูนย์รวมข้อมูลข่าวสารของกองทุนหมู่บ้าน

4.4 ดัชนีชี้วัดความสำเร็จในการพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีกองทุนหมู่บ้านหนองแกเดี่ยว

4.4.1 หลักนิติธรรม

1) มีการประชุมชี้แจงทำความเข้าใจระเบียบข้อบังคับแก่สมาชิกกองทุนหมู่บ้านและปิดประกาศไว้ในที่สาธารณะที่เป็นแหล่งชุมชน อย่างน้อย 2 แห่ง

2) ระเบียบข้อบังคับได้รับการปรับปรุงมีความชัดเจนสามารถปฏิบัติได้จริงและจัดทำระเบียบข้อบังคับแจกให้สมาชิกกองทุนหมู่บ้านทุกคน

4.4.2 หลักคุณธรรม

1) มีการคัดเลือกสมาชิกเพื่อยกย่องเป็นตัวอย่างที่ดีเป็นประจำทุกปี

อย่างน้อยปีละ 2 ราย

2) มีหลักเกณฑ์การพิจารณาเงินกู้ที่ชัดเจนและมีความเป็นธรรม สมาชิกทุกคนมีความพึงพอใจ

3) มีผู้สมัครเป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้านเพิ่มขึ้น จำนวน 6 คน

4.4.3 หลักความมีส่วนร่วม

1) สมาชิกมีส่วนร่วมปรับปรุงระเบียบข้อบังคับกับคณะกรรมการ ร้อยละ 80

2) มีการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของสมาชิก อย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง และ

มีสมาชิกเข้าร่วมไม่น้อยกว่าร้อยละ 60

4.4.4 หลักความรับผิดชอบ

1) กรรมการทำหน้าที่ตรวจสอบการใช้จ่ายเงินกู้ของสมาชิกทุก 3 เดือน

2) มีการแต่งตั้งคณะกรรมการติดตามตรวจสอบการใช้จ่ายเงินกู้ของสมาชิก และปฏิบัติหน้าที่อย่างจริงจัง

3) มีการประชุมของคณะกรรมการตามกำหนดทุกเดือนและจ่ายค่าตอบแทนทุกครั้งี่ประชุม

4) มีการจัดกลุ่มสมาชิกที่เข้าร่วมประชุมและเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของกองทุนหมู่บ้าน และมีสมาชิกที่เข้าร่วมประชุมและร่วมกิจกรรมที่กองทุนจัดขึ้นทุกครั้ง

5) มีการจัดกลุ่มอาชีพในแต่ละประเภทที่คล้ายกันหรือเหมือนกัน และสมาชิกของกลุ่มอาชีพมีการให้คำแนะนำช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

4.4.5 หลักความคุ้มค่า

1) คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านจัดเวทีสรุปบทเรียนของตนเองเพื่อเพิ่มขีดความรู้ความสามารถของตนเองในการบริหารจัดการจำนวน 2 ครั้ง

2) มีแผนปฏิบัติการและเป้าหมายการทำงานของกองทุนหมู่บ้านที่ชัดเจนสามารถปฏิบัติได้

3) มีการกำหนดค่าใช้จ่ายประจำปีในการบริหารจัดการและปฏิบัติตามแผน

4.4.6 หลักความโปร่งใส

1) มีการฝึกอบรมให้ความรู้ด้านการจัดทำบัญชีแก่กรรมการที่รับผิดชอบและสามารถจัดทำบัญชีได้ด้วยตนเอง และเปิดเผยสถานะทางการเงินของกองทุนหมู่บ้านให้สมาชิกทราบทุกเดือน

2) มีป้ายประชาสัมพันธ์ผลการดำเนินงานของกองทุนติดตั้งไว้ในที่สาธารณะหรือที่เป็นแหล่งรวมคนในชุมชนอย่างน้อย 2 แห่ง

3) มีศูนย์ปฏิบัติการกองทุนหมู่บ้านและมีข้อมูลครบถ้วนเป็นปัจจุบัน จำนวน

1 แห่ง

4.5 ผลการพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีกองทุนหมู่บ้านหนองแกเดี่ยว

4.5.1 หลักนิติธรรม

- 1) จัดประชุมชี้แจงทำความเข้าใจระเบียบข้อบังคับแก่สมาชิกกองทุนหมู่บ้านและปิดประกาศไว้ในที่สาธารณะหรือที่เป็นแหล่งรวมคนในชุมชน อย่างน้อย 1 แห่ง
- 2) ปรับปรุงแก้ไขระเบียบข้อบังคับให้ชัดเจนเป็นปัจจุบัน ตามมติที่ประชุมสมาชิกและแจ้งให้สมาชิกทุกคน

4.5.2 หลักคุณธรรม

- 1) มีการคัดเลือกสมาชิกที่ประสบผลสำเร็จเพื่อยกย่องเชิดชูเกียรติ จำนวน 2 ราย
- 2) มีการกำหนดหลักเกณฑ์การพิจารณาเงินกู้ของสมาชิกด้วยความเป็นธรรมและเป็นไปตามระเบียบทุกขั้นตอน

4.5.3 หลักความมีส่วนร่วม

- 1) จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน ในการจัดทำร่างปรับปรุงระเบียบข้อบังคับร่วมกับ คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน มีสมาชิกเข้าร่วมกิจกรรม ร้อยละ 89
- 2) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสมาชิกโดยการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อพัฒนากองทุนหมู่บ้านจำนวน 2 ครั้ง และมีสมาชิกเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของกองทุนหมู่บ้าน ร้อยละ 75

4.5.4 หลักความรับผิดชอบ

- 1) คณะกรรมการติดตามและตรวจสอบการใช้จ่ายเงินกู้ของสมาชิกทุก 3 เดือน
- 2) จัดประชุมคณะกรรมการกองทุนเพื่อพิจารณาเงินกู้สมาชิกปีละ 1 ครั้ง
- 3) กำหนดวันประชุมคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ทุกวันที่ 7 ของเดือน
- 4) มีการแต่งตั้งกรรมการติดตามและตรวจสอบการใช้จ่ายเงินกู้ของสมาชิก และพบว่าสมาชิกนำเงินไปประกอบอาชีพตามวัตถุประสงค์ครบทุกคน
- 5) มีการรวมกลุ่มอาชีพ จำนวน 3 กลุ่ม

4.5.5 หลักความคุ้มค่า

- 1) จัดเวทีสรุปบทเรียนของคณะกรรมการ และสมาชิก รวม 2 ครั้ง
- 2) มีแผนปฏิบัติการ 5 โครงการ/กิจกรรม ปฏิบัติตามแผนฯ แล้วทุกกิจกรรม
- 3) มีการกำหนดค่าใช้จ่ายประจำปี ประกอบด้วย ค่าวัสดุเครื่องเขียนแบบพิมพ์ ค่าเบี้ยประชุม/ ค่าพาหนะของคณะกรรมการและค่าใช้จ่ายอื่นๆ

4.5.6 หลักความโปร่งใส

- 1) มีการฝึกอบรมให้ความรู้ด้านการจัดทำบัญชีแก่กรรมการกองทุนหมู่บ้าน

ที่รับผิดชอบให้สามารถจัดทำบัญชีได้ด้วยตนเอง และเปิดเผยสถานะทางการเงินของกองทุนหมู่บ้านให้สมาชิกทราบไว้ ณ ที่ทำการกองทุนหมู่บ้าน

2) จัดทำป้ายแสดงข้อมูลผลการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อกองทุน จำนวน 2 ชุด ติดตั้งไว้ ณ ที่ทำการกองทุนหมู่บ้าน 1 ชุด และแหล่งรวมคนในชุมชน 1 ชุด

3) จัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการกองทุนหมู่บ้านและมีข้อมูลครบถ้วนเป็นปัจจุบัน จำนวน 1 แห่ง

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยและพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้านหนองแกเดื่อนำมาเป็นข้ออภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

1. การเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน

การพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่เกิดจากกระบวนการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมของผู้ที่มีส่วนสำคัญในการพัฒนาที่มุ่งเน้นและให้ความสำคัญกับการเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน เพราะคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านถือเป็นองค์กรที่มีส่วนอย่างสำคัญในการขับเคลื่อนการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านให้ไปสู่เป้าหมายได้ ในการระดมความเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านหนองแกเดื่อ จึงได้ให้ความสำคัญกับการเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการกองทุนของคณะกรรมการเป็นไปตามที่ประจักษ์ ผลเรื่อง (2546, หน้า 45-49) ซึ่งได้ทำการวิจัยการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านในเขตความรับผิดชอบของศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชน เขตที่ 4 รวม 7 จังหวัด ที่ชี้ให้เห็นว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์การบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านมากที่สุด คือ ระบบองค์กรบริหารจัดการจึงต้องให้ความสำคัญต่อการเพิ่มสมรรถนะการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านให้มีประสิทธิภาพ

ทั้งนี้ วิธีการเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน โดยการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการศึกษาดูงาน เพื่อสรุปบทเรียนและเพิ่มประสบการณ์ในการบริหารจัดการเป็นทางเลือกที่ได้จากผลของการวิจัยที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน สมาชิกกองทุนหมู่บ้านและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย มีความเห็นร่วมกันว่าสามารถที่จะเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการแก่คณะกรรมการมากที่สุด สอดคล้องกับสุนทรีย์ ชูทิพย์ (2547, หน้า 127-131) ที่ได้ศึกษาวิจัยและพัฒนาเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างการบริหารจัดการที่ดีของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต และพบว่าการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการเข้าร่วมทัศนศึกษาทำให้คณะกรรมการกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตได้รับความรู้ และได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการทำงาน และสามารถนำไปปรับใช้กับการบริหารจัดการกลุ่ม

ออมทรัพย์เพื่อการผลิตและกองทุนหมู่บ้านในอนาคตต่อไป นอกจากนี้ กำธร ชิดลาดและคนอื่น ๆ (2544, หน้า 67) ที่ได้ทำการศึกษาการพัฒนา รูปแบบการพัฒนา กองทุนหมู่บ้านของตำบล ทาปลาตึก อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน และพบว่า แนวทางในการบริหารกองทุนในอนาคต จะต้องพิจารณาถึงการสรุปบทเรียน การรู้ข้อผิดพลาดในอดีตของการบริหารกองทุน การบริหารกองทุนที่ยั่งยืนควรเอื้ออำนวยให้โอกาสแก่ชุมชนในการตัดสินใจ จึงจะเป็นการ เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนให้สามารถพึ่งตนเองได้ในที่สุด

2. การสร้างความตระหนักและปลุกจิตสำนึกของสมาชิก

การบริหารการจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้านต้องเกิดจากการมีส่วนร่วมอย่างแข็ง ขันของทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้อง สมาชิกกองทุนหมู่บ้านจึงเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้การ พัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้านดำเนินไปได้ตามจุดมุ่งหมาย ผลจากการวิจัย และพัฒนาในครั้งนี้ มุ่งหวังที่จะสร้างความตระหนัก และปลุกจิตสำนึกของสมาชิกกองทุน หมู่บ้านโดยการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และเชิญภาคีการพัฒนาต่าง ๆ เข้าร่วมในการ แลกเปลี่ยนด้วย เพื่อที่จะสร้างกระบวนการเรียนรู้กับสมาชิกกองทุนหมู่บ้านให้ตระหนักถึงความ เป็นเจ้าของกองทุนหมู่บ้านร่วมกันปลุกจิตสำนึกให้สมาชิกกองทุนหมู่บ้านได้แสดงพลัง ในการ เข้าร่วมในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านของตน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านของการแสดง ความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสมาชิกกองทุนหมู่บ้านและชาวบ้าน โดยรวม อันจะนำไปสู่การพึ่งตนเองและพึ่งกันเองได้ในชุมชน สอดคล้องกับจิรประภา อัครบวร บุญอนันต์ พิณยุทธ์ และสมบัติ กุสุมาลี (2545, หน้า 87-94) ที่ได้ศึกษาเรื่อง ยุทธศาสตร์ ชุมชนเข้มแข็งด้วยการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์:กรณีศึกษาตำบลบางพระ จังหวัดฉะเชิงเทรา และพบว่า ชุมชนบางพระมีความเข้มแข็งพึ่งตนเองได้ในระดับหนึ่งและมีแนวโน้มที่จะเป็นชุมชน ยั่งยืน อันเนื่องมาจากชุมชนมีการบริหารจัดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในทุกระดับ ปัจจัย ที่ส่งผลสำเร็จของชุมชนอย่างหนึ่ง ได้แก่ การมีชุมชนแห่งการเรียนรู้ คือการที่คนในชุมชนแสดง ความเป็นเจ้าของ (sense of belonging) โดยการมีส่วนร่วมเสนอความคิดเห็นในการช่วยกัน พัฒนาดำเนินให้เป็นชุมชนที่น่าอยู่อาศัย

กระบวนการส่งเสริมการเรียนรู้ของสมาชิกที่เกิดจากการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการจัดกลุ่มอาชีพที่มีลักษณะเหมือนกันหรือคล้ายคลึงกันเพื่อให้คำแนะนำช่วยเหลือซึ่งกัน และกัน ซึ่งเป็นแนวทางและวิธีการพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ย เป็นแนวทางที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมกันกำหนดให้คนในชุมชนเรียนรู้กันเอง และเรียนรู้ร่วมกับ ภาคีการพัฒนา เพื่อสร้างชุมชนให้เป็นสังคมที่เข้มแข็งและเอื้ออาทรนั้น จึงเป็นไปตามที่กรมการ พัฒนาชุมชน (2546, หน้า 5 - 10) ได้อธิบายในเรื่องกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมไว้ว่า บทบาทภาครัฐจะไม่ใช่ผู้สั่งการอีกต่อไป แต่จะต้องทำบทบาทเป็นผู้จัดกระบวนการเรียนรู้ ให้กับคนในชุมชนได้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง และเกิดการเรียนรู้จากการพูดคุยแลกเปลี่ยนกับ ผู้อื่น นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวทางการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้แก่กองทุนหมู่บ้านและ

ชุมชนเมือง ที่สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ (2545, หน้า 23 - 30) กำหนดแนวทางให้มีการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการบริหารจัดการกองทุนที่เกี่ยวข้องกับวิธีการบริหารของคณะกรรมการและสมาชิกกองทุน รวมทั้งการส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างชุมชน

3. การพัฒนาประสิทธิภาพด้านการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน

จากแนวทางและวิธีการพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ยที่กำหนดให้ต้องพัฒนาประสิทธิภาพด้านการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน โดยการประชาสัมพันธ์ผลการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน การปรับปรุงศูนย์ปฏิบัติการของกองทุนหมู่บ้านให้เป็นศูนย์รวมในการปฏิบัติงาน และแหล่งข้อมูลข่าวสารของกองทุนหมู่บ้าน เพื่อสร้างความโปร่งใส ให้เกิดความไว้วางใจซึ่งกันและกัน นอกจากนี้ข้อมูลข่าวสารยังช่วยสร้างกระบวนการเรียนรู้แก่ชุมชนอีกทางหนึ่ง การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของธวัชชัย ใจสุข (2547, หน้า 105-116) ที่ได้ศึกษาวิจัยและพัฒนาเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีกองทุนหมู่บ้านหนองนาใต้ ตำบลพัฒนานิคม อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี และไพศาล ก้อนทอง (2547, หน้า 100-110) ศึกษาวิจัยและพัฒนาเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีกองทุนหมู่บ้านหนองไทร ตำบลวังม่วง อำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี และพบว่าแนวทางและวิธีการพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้านต้องมีการชี้แจงสถานะทางการเงินและจัดทำป้ายประชาสัมพันธ์ในแหล่งชุมชน รวมทั้งสร้างหรือปรับปรุงศูนย์ปฏิบัติการกองทุนหมู่บ้าน เพื่อให้สมาชิกกองทุนหมู่บ้านได้รับทราบข้อมูลข่าวสารและตรวจสอบการทำงานของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านได้สะดวกยิ่งขึ้น และเป็นไปตามที่ชัยสิทธิ์ เฉลิมมีประเสริฐ (2547, หน้า 22) ได้อธิบายถึงการบริหารจัดการภาครัฐและเอกชนที่ดี (good public and private governance) ว่าลักษณะของการบริหารจัดการที่ดีส่วนหนึ่งต้องมีความสุจริตและโปร่งใส ซึ่งรวมถึงการมีระบบกติกาและการดำเนินการที่เปิดเผย โดยประชาชนสามารถเข้าถึงและได้รับข้อมูลข่าวสารอย่างเสรี เป็นธรรม ถูกต้องและมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะประชาชนสามารถตรวจสอบการบริหารงานและติดตามผลได้ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับสถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน ที่ให้ความหมายของการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี คือ การดำเนินการต่าง ๆ เพื่อให้สังคมอยู่ได้อย่างสงบสุข จะต้องให้ทุกกระบวนการในการดำเนินงานมีความยุติธรรม มีความโปร่งใส และมีส่วนร่วม สุดท้ายประชาชนต้องมีความรู้สึกว่าได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกัน

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยและพัฒนาเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาการบริหารจัดการที่ดี (good governance) ของกองทุนหมู่บ้านหนองแกเดี่ยว หมู่ที่ 16 เทศบาลตำบลโคกตูม อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการนำผลการวิจัยไปใช้

การวิจัยและพัฒนาเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้านในครั้งนี้ เป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านของคณะกรรมการและสมาชิกกองทุน ผลของการวิจัยและพัฒนาทำให้เงินกองทุน 1 ล้านบาท เกิดประโยชน์ต่อคนในชุมชนอย่างเป็นธรรม คุ่มค่า คณะกรรมการมีการทำงานเป็นระบบ มีคุณภาพ สร้างเสริมสมาชิกให้เกิดกระบวนการการเรียนรู้และกระบวนการมีส่วนร่วมทำให้มีบทบาทในการบริหารจัดการกองทุนให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและชุมชนของตนเอง ตลอดจนเป็นการปลูกจิตสำนึกให้คนในชุมชนรู้จักความเป็นเจ้าของกองทุนร่วมกัน ใช้แนวทางและวิธีการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนเพื่อพัฒนาตนเองและชุมชนอันจะนำไปสู่การพึ่งตนเองได้ในที่สุด ดังนั้น สมควรที่จะนำผลการวิจัยไปปรับใช้ในการพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้านอื่นให้เหมาะสมกับบริบทชุมชนของแต่ละชุมชนต่อไป

2. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยและพัฒนาเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เป็นการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างองค์ความรู้ที่เหมาะสมกับบริบทชุมชน เสมือนเป็นการจุดพลังให้กับชุมชน ซึ่งการวิจัยแบบนี้เป็นการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นจากการสั่งการหรือการรองรับการพัฒนาเป็น “ชุมชนผู้ได้รับการพัฒนาเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” ด้วยความเชื่อมั่นของคนในชุมชนที่จะแก้ปัญหาและพัฒนาด้วยตนเองได้ การวิจัยและพัฒนาด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมจากผู้ที่มีส่วนสำคัญในการพัฒนาทุกขั้นตอน ตั้งแต่การร่วมกันศึกษาสภาพการดำเนินงานในปัจจุบัน การศึกษาปัญหาหรืออุปสรรคและความต้องการการพัฒนาและร่วมกันระดมความคิดเพื่อแสวงหาแนวทางหรือวิธีการพัฒนา กำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จในการพัฒนา ร่วมปฏิบัติการในกิจกรรมการพัฒนา รวมทั้งร่วมประเมินผลและปรับปรุงการปฏิบัติกิจกรรมการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง จะทำให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นการเสริมสร้างพลังชุมชนให้ “คิดเป็น ทำเป็น แก้ไขปัญหาและพัฒนาด้วยตนเองได้” ดังนั้น จึงสมควรนำกระบวนการวิจัยและพัฒนาเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมไปใช้ในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นเพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไป

3. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการทำวิจัยต่อไป

การวิจัยและพัฒนาการบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้านหนองแกเดี่ยวในครั้งนี้ เป็นเพียงการวิจัยและพัฒนาที่เป็นจุดเริ่มของการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาตามหลักการบริหารจัดการที่ดี (good governance) เท่านั้น ซึ่งในการพัฒนากองทุนหมู่บ้านให้สามารถ

พึ่งตนเองได้ บรรลุตามวัตถุประสงค์และปรัชญาของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ นำไปสู่การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นอย่างยั่งยืน ยังจำเป็นต้องมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ดังนั้น จึงสมควรที่จะต้องทำการวิจัยและพัฒนาเพื่อเสริมสร้างองค์ความรู้ให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเองและชุมชนนำไปสู่การเติมส่วนที่ขาด ต่อยอดส่วนที่ต้องการทำให้ดีขึ้นให้กับกองทุนหมู่บ้านหนองแกต่อไป

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

บรรณานุกรม

- กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ. สำนักงาน. (2544). คู่มือการดำเนินงานสำหรับ คณะอนุกรรมการสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านระดับ จังหวัดและอำเภอ. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- _____. (2545). 1 ปี นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ ชวนพิมพ์.
- การพัฒนาชุมชน, กรม. (2543). วิทยาการกระบวนการ. กรุงเทพฯ: บางกอกบล็อด.
- _____. (2545). คู่มือการบริหารงานกองทุนหมู่บ้าน. กรุงเทพฯ: ธันวาคมธุรกิจ.
- กำธร ธิจฉาด, และคนอื่นๆ. (2544). การพัฒนารูปแบบการบริหารกองทุนหมู่บ้าน ของตำบล ทาปลาตุก อำเภอแม่ทา จังหวัดลำพูน. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุน การวิจัย.
- คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านกองทุนหมู่บ้านพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. สำนักงาน. (2544). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 พ.ศ. 2545-2549. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา ลาดพร้าว.
- คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านกองทุนหมู่บ้านอุดมศึกษา. สำนักงาน. (2547, มกราคม 25). รูปแบบการประชุมกลุ่มเพื่อเรียนรู้แนวคิดชุมชน [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: <http://www.rajabhat.ac.th/village/b5.doc>.
- จิรประภา อัครบวร, บุญอนันต์ พินัยทรัพย์, และสมบัติ กุสุมาวสี. (2545). ยุทธศาสตร์ชุมชน เข้มแข็งด้วยการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ : กรณีศึกษาคำบลบางพระ จังหวัด ฉะเชิงเทรา. วารสารพัฒนาบริหารศาสตร์. 2542 (ฉบับที่ 4).
- เจลิยว บุรีภักดี, และคนอื่นๆ. (2545). ชุดวิชาการวิจัยชุมชน. กรุงเทพฯ: เอส.อาร์.พรีนติ้ง แมสโปรดักส์.
- ชัยสิทธิ์ เฉลิมมีประเสริฐ. (2547, มกราคม 12). การบริหารจัดการภาครัฐและภาคเอกชน ที่ดี [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก : <http://www.polsci.chula.ac.th/pa/Chaiyasit.htm>.
- ชาติชาย มณีกาญจน์. (2538). ศักยภาพขององค์กรชุมชนในการจัดการกองทุนหมู่บ้าน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ทวีศักดิ์ นพเกษร. (2542). วิกฤตสังคมไทย 2540 กับบทบาทวิทยาการกระบวนการ. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนเพื่อพัฒนาสังคม ธนาคารออมสิน.

- ธวัชชัย ใจสุข. (2547). การวิจัยและพัฒนาเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้าง
การบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีกองทุนหมู่บ้าน
หนองนาใต้ หมู่ที่ 1 ตำบลพัฒนานิคม อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี.
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.
ประจักษ์ ผลเรือง. (2546). การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน.
(Development of Village Fund Management Models). วิทยานิพนธ์ปริญญา
ดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ประพิร์ เกิดเพิ่มพูน. (2544). การมุ่งนำกระบวนการพัฒนาชุมชนเข้าสู่ชุมชนเมือง.
สระบุรี: ศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชนเขตที่ 1. (อัดสำเนา).
- ปิติเทพ อยู่ยีนอง. (2547,มกราคม,12). ธรรมภิบาล(Good Governance)ในสังคมไทย.
[ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: <http://www.phitsanulok.com/index/print.php?sid=99>.
- พัฒนาการฝึกหัดครู. สำนัก. (2544). การวิจัยเชิงปฏิบัติการติดตามส่งเสริมการบริหาร
กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง. กรุงเทพฯ: สำนักงานสถาบันราชภัฏ.
พัฒนาข้าราชการพลเรือน. สถาบัน. (2546). การสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและ
สังคมที่ดี (พิมพ์ครั้งที่ 3). นนทบุรี: ธนาเพรส แอนด์ กราฟฟิก.
- พัฒนาชุมชนจังหวัดลพบุรี. สำนักงาน. (2546). ผลการประเมินผลการจัดระดับกองทุน
หมู่บ้านและชุมชนเมือง จังหวัดลพบุรี ครั้งที่ 1/2546. (อัดสำเนา).
- _____ (2547). รายงานผลความก้าวหน้าการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน
และชุมชนเมืองจังหวัดลพบุรี ครั้งที่ 1/2547. (อัดสำเนา).
- พันธุ์ทิพย์ รามสูตร. (2540). ระบาดวิทยาสังคม. กรุงเทพฯ: เอลิฟวิง.
- ไพศาล ก้อนทอง. (2547). การวิจัยและพัฒนาเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้าง
การบริหารจัดการที่ดีของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีกองทุน
หมู่บ้านหนองไทร หมู่ที่ 3 ตำบลวังม่วง อำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี.
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.
- มาตรฐานสากลแห่งประเทศไทย. (2547,มกราคม 25). AIC เทคนิคกระบวนการวางแผน
แบบมีส่วนร่วม [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก:
<http://www.geocities.com/psothailand/aic.html>.
- ศักดิ์ชาย ลีक्षा. (2544). AIC :การจัดประชุมแบบมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนา. อุบลราชธานี:
ฝ่ายผลิตเอกสาร สำนักวิทยบริการ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- ศิริพร พงศ์ศรีโรจน์. (2543). องค์การและการจัดการ (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

สมชัย วาริศรี. (2545). ปัญหาจากการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีอำเภอพระพุทธบาท จังหวัดสระบุรี. (อัดสำเนา).

สิทธิรัฐ ประพุทธนิตินสาร. (2545). การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม : แนวคิดและแนวปฏิบัติ (พิมพ์ครั้งที่ 2) กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

สุคนธ์ ชูทิพย์. (2547). การวิจัยและพัฒนาเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างการบริหารจัดการที่ดีของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต : กรณีกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านสหพันธ์อ่างทอง หมู่ที่ 8 ตำบลหนองบัว อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.

อุทัย สุดสุข. (2549, ธันวาคม 1). หลักการบริหารจัดการ. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: http://www.dte.ac.th/training/effective_super.html.

Keeves. John. P.(ed). (1988). **Educational research methodology and measurement : An international handbook**. Oxford: Pergamon Press.

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ภาคผนวก ก

การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อสรุปบทเรียน
การดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม
การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อสรุปบทเรียนการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน
วันที่ 22 มกราคม พ.ศ. 2547
ณ บ้านนางอนงค์ กระแสमुख

.....

1. นายวิเชียร	ยิ้มพวง	ประธานกรรมการ
2. นางสุดารัตน์	จันทร์ทวี	กรรมการ
3. นายบุญแทน	คำอยู่	กรรมการ
4. น.ส.วันเพ็ญ	พวงมาลี	กรรมการ
5. นายจันทร์เทียน	อินกอ	กรรมการ
6. นายประเทือง	อบขาว	กรรมการ
7. ส.อ.มานิตย์	พิมสารี	กรรมการ
8. นายปรีชา	แก้วชาติ	กรรมการ
9. นางบุญเลิศ	สีเดือน	กรรมการ
10. นายวิรัตน์	พงษ์ภมร	กรรมการ
11. นางสมใจ	มาเชื้อ	กรรมการ
12. นายวินิจ	จันทร์ทวี	ผู้ทรงคุณวุฒิ
13. นางสุนทรีย์	คำอยู่	ผู้ทรงคุณวุฒิ
14. นายยอด	ทองจำปี	ผู้ทรงคุณวุฒิ

ภาคผนวก ข

การประชุมโครงการวิจัยและพัฒนาเชิงปฏิบัติการ
แบบมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างการบริหารจัดการที่ดี

กองทุนหมู่บ้าน

ณ ห้องประชุมคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

รายชื่อคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านหนองแกเดี่ยว ร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม
ณ ห้องประชุมมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
วันที่ 21 มกราคม 2547 เวลา 13.00 น.

.....

1. นายวิเชียร	ยิ้มพวง	ประธานกรรมการ
2. นายบุญแทน	คำอยู่	กรรมการ
3. นางสุดารัตน์	จันทร์ทวี	กรรมการ
4. นายวิรัตน์	พงษ์ภมร	กรรมการ
5. นางบุญเลิศ	สีเดือน	กรรมการ

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ภาคผนวก ค

การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ครั้งที่ 1

การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ครั้งที่ 1

วันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2547 เวลา 17.00 น. ณ บ้านนางสุดารัตน์ จันทร์ทวี

อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี

.....

1. นายวิเชียร	ยิ้มพ่วง	ประธานกรรมการ
2. นายวิรัตน์	พงษ์ภมร	กรรมการ
3. นางบุญเลิศ	สีเดือน	กรรมการ
4. นายบุญแทน	คำอยู่	กรรมการ
5. นางสุดารัตน์	จันทร์ทวี	กรรมการ
6. น.ส.วันเพ็ญ	พวงมาลี	กรรมการ
7. นายจันทร์เทียน	อินกอ	กรรมการ
8. นายประเทือง	อบขาว	กรรมการ
9. นายจ้ออัน	อิมจิตร	สมาชิก
10. นายโสภณ	วงษ์นุช	สมาชิก
11. นายเสริม	ผิงงาม	สมาชิก
12. น.ส.เล็ก	สุรีย์	สมาชิก
13. นางประคอง	มาเชื้อ	สมาชิก
14. นางสยมพร	วิลาวรรณ์	สมาชิก
15. นางสมาน	เพ็งสุวรรณ	สมาชิก
16. นายสมทรง	มันคง	สมาชิก
17. นางเพ็ญ	กองเจริญ	สมาชิก
18. นางทองพูล	พานแย้ม	สมาชิก
19. น.ส.สุชิน	เที่ยงธรรม	สมาชิก
20. นายไพศาล	เจยโพธิ์	สมาชิก
21. นายสมหมาย	รุ่งทิม	สมาชิก
22. นางนภาภรณ์	บุญกอง	สมาชิก
23. นายบุญชู	เที่ยงธรรม	สมาชิก
24. นายบุญไทย	ตองอ่อน	สมาชิก
25. นายสุบิน	ศรีมัน	สมาชิก
26. นางสุทัศน์	พันธ์หว่า	สมาชิก
27. นางน้อย	ผากา	สมาชิก

28. นางกัญญา	ทัฬหแจ่ม	สมาชิก
29. นางชูศรี	สมบุญ	กลุ่มสตรีแม่บ้าน
30. นายจำรัส	บัวทอง	สมาชิก
31. นายวิไล	บัวทอง	สมาชิก
32. นางทองเจือ	พลอยสุขไส	กลุ่มสตรีแม่บ้าน
33. นายอุดม	จิตรหาญ	ผู้นำชุมชน
34. นายมณี	วงษ์นาค	ผู้อาวุโส
35. นางปารีส	จันทร์จวนสุก	พัฒนากรประจำตำบล

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ภาคผนวก ง

การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ครั้งที่ 2

การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ครั้งที่ 2

วันที่ 24 เมษายน 2547 เวลา 17.00 น. ณ บ้านนางสุตารัตน์ จันทร์ทวี

อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี

.....

1. นายวิเชียร	ยิ้มพวง	ประธานกรรมการ
2. นางบุญเลิศ	สีเดือน	กรรมการ
3. นายบุญแทน	คำอู่	กรรมการ
4. นางสุตารัตน์	จันทร์ทวี	กรรมการ
5. นายวิรัตน์	พงษ์ภมร	กรรมการ
6. นางบุญเลิศ	สีเดือน	กรรมการ
7. นายจันทร์เทียน	อินกอ	กรรมการ
8. นายประเทือง	อบขาว	กรรมการ.
9. ส.อ.มานิตย์	พิมพ์สารี	กรรมการ
10. นางเกษร	เจย์โพธิ์	สมาชิก
11. นายตรุณ	เพ่งสุวรรณ์	สมาชิก
12. นายมงคล	พงษ์พฤษ์	สมาชิก
13. นางเรณู	สิทธิเวช	สมาชิก
14. นางสมควร	มาเชื้อ	สมาชิก
15. นางชลีรัตน์	เพ่งสุวรรณ์	สมาชิก
16. นางทวี	จูเปี้ย	สมาชิก
17. นายขาว	พ่วงเผือก	ราษฎรที่ไม่เป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน
18. นางบังอร	พงษ์ภมร	ราษฎรที่ไม่เป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน
19. นายขาว	พ่วงเผือก	ผู้รู้ในชุมชน
20. นางปารีส	จันทร์จวนสุข	พัฒนาการประจำตำบล

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ภาคผนวก จ

การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ครั้งที่ 3

การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ครั้งที่ 3

วันที่ 30 เมษายน 2547 เวลา 17.00 น. ณ ที่ทำการกลุ่มสตรีบ้านหนองแกเตี้ย
อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี

.....

1. นายวิเชียร	ยิ้มพ่วง	ประธานกรรมการ
2. นายบุญแทน	คำอู่	กรรมการ
3. นางสุดารัตน์	จันทร์ทวี	กรรมการ
4. นายวิรัตน์	พงษ์ภมร	กรรมการ
5. นายจันทร์เทียน	อินกอ	กรรมการ
6. นายประเทือง	อบขาว	กรรมการ
7. ส.อ.มานิตย์	พิมสารี	กรรมการ
8. นางสมใจ	มาเชื้อ	กรรมการ
9. นางบุญเลิศ	สีเดือน	กรรมการ
10. นางเกษร	เฉยโพธิ์	สมาชิก
11. นายตรุณ	เฟ่งสุวรรณ	สมาชิก
12. นายมงคล	พงษ์พฤกษ์	สมาชิก
13. นางเรณู	สิทธิเวช	สมาชิก
14. นายมงคล	พงษ์พฤกษ์	สมาชิก
15. นางเรณู	สิทธิเวช	สมาชิก
16. นางสมควร	มาเชื้อ	สมาชิก
17. นางชลีรัตน์	เฟ่งสุวรรณ	สมาชิก
18. นางทวี	จูเปี้ย	สมาชิก
19. นายมงคล	พงษ์พฤกษ์	สมาชิก
20. นางเรณู	สิทธิเวช	สมาชิก
21. นางสมควร	มาเชื้อ	สมาชิก
22. นางชลีรัตน์	เฟ่งสุวรรณ	สมาชิก
23. นางทวี	จูเปี้ย	สมาชิก
24. นายฉอ้อน	อิมจิตร	สมาชิก
25. นายโสภณ	วงษ์นุช	สมาชิก
26. นายเสริม	ผึ่งงาม	สมาชิก

27. น.ส.เล็ก	สุรีย์	สมาชิก
28. นายสมทรง	มันคง	สมาชิก
29. นางสมาน	เฟ่งสุวรรณ	สมาชิก
30. นางปารีส	จันทร์จวนสุข	พัฒนาการประจำตำบล

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ภาคผนวก จ

การประชุมวางแผนการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้าน
เพื่อพัฒนาการบริหารจัดการที่ดี

การประชุมวางแผนการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านเพื่อพัฒนาการบริหารจัดการที่ดี
วันที่ 29 มิถุนายน 2547 ณ บ้านประชาชนชุมชน
อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี

.....

1. นายวิเชียร	ยิ้มพวง	ประธานกรรมการ
2. นางสมใจ	มาเชื้อ	กรรมการ
3. นายวิรัตน์	พงษ์ภมร	กรรมการ
4. นายจันทร์เทียน	อินกอ	กรรมการ
5. นายบุญแทน	คำอยู่	กรรมการ
6. ส.อ.มานิตย์	พิมพ์สารี	กรรมการ
7. นางสมใจ	มาเชื้อ	กรรมการ
8. นางบุญเลิศ	สีเดือน	กรรมการ
9. น.ส.วันเพ็ญ	พวงมาลี	กรรมการ
10. นางอนงค์	กระแสมุข	ประธานชุมชน
11. นายขาว	พวงเผือก	ผู้รู้ในชุมชน
12. นายเฉลิม	ลพพิภ	ประธานกลุ่มประปาหมู่บ้าน

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ภาคผนวก ช

การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อแสวงหาแนวทางและวิธีการ
พัฒนาการบริหารจัดการที่ดี

การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อแสวงหาแนวทางและวิธีการพัฒนาการบริหารจัดการที่ดี
วันที่ 4 พฤษภาคม 2547 ณ ที่ทำการประธานกองทุนหมู่บ้านหนองแกเตี้ย
อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี

1. นายวิเชียร	ยิ้มพ่วง	ประธานกรรมการ
2. นางสมใจ	มาเชื้อ	กรรมการ
3. นางบุญเลิศ	สีเดือน	กรรมการ
4. น.ส.วันเพ็ญ	พวงมาลี	กรรมการ
5. นายจันทร์เทียน	อินกอ	กรรมการ
6. นายบุญแทน	คำอยู่	กรรมการ
7. ส.อ.มานิตย์	พิมสารี	กรรมการ
8. นางชลีรัตน์	เฟ่งสุวรรณ	สมาชิก
9. นางทวี	จูเปี้ย	สมาชิก
10. นายมงคล	พงษ์พฤกษ์	สมาชิก
11. นางเรณู	สิทธิเวช	สมาชิก
12. นางสมควร	มาเชื้อ	สมาชิก
13. นายฉอ้อน	อิมจิตร	สมาชิก
14. นายโสภณ	วงษ์นุช	สมาชิก
15. นายเสริม	ฝิ่งงาม	สมาชิก
16. นางกัญญา	ทัพแจ่ม	สมาชิก
17. นางชูศรี	สมบุญ	กลุ่มสตรีแม่บ้าน
18. นายจำรัส	บัวทอง	สมาชิก
19. นายวิไล	บัวทอง	สมาชิก
20. นางทองพูล	พานแย้ม	สมาชิก
21. น.ส.สุชิน	เที่ยงธรรม	สมาชิก
22. นายไพศาล	เจยโพธิ์	สมาชิก
23. นางอนงค์	กระแสมุข	ประธานชุมชน
24. นายขาว	พ่วงเผือก	ราษฎรที่ไม่เป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน
25. นางบิ่งอร	พงษ์ภมร	ราษฎรที่ไม่เป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน
26. นางปารีส	จันทร์จวนสุก	พัฒนาการประจำตำบล

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ภาคผนวก ข

การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อคืนข้อมูลสู่ชุมชน

การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อคืนข้อมูลสู่ชุมชน
วันที่ 20 พฤษภาคม 2547 ณ บ้านประชาชนชุมชน
อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี

1. นายวิเชียร	ยิ้มพ่วง	ประธานกรรมการ
2. นางบุญเลิศ	สีเดือน	กรรมการ
3. น.ส.วันเพ็ญ	พวงมาลี	กรรมการ
4. นายบุญแทน	คำอยู่	กรรมการ
5. ส.อ.มานิตย์	พิมสารี	กรรมการ
6. นายจันทร์เทียน	อินกอ	กรรมการ
7. นายประเทือง	อบขาว	กรรมการ
8. นายฉอ้อน	อิมจิตร	สมาชิก
9. นางสมใจ	มาเชื้อ	กรรมการ
10. นางสุตารัตน์	จันทร์ทวี	กรรมการ
11. นายจำรัส	บัวทอง	สมาชิก
12. นายวิไล	บัวทอง	สมาชิก
13. นางทองพูล	พานแย้ม	สมาชิก
14. น.ส.สุชิน	เที่ยงธรรม	สมาชิก
15. นายไพศาล	เฉยโพธิ์	สมาชิก
16. นางชลีรัตน์	เพ่งสุวรรณ	สมาชิก
17. นางทวี	จูเปีย	สมาชิก
18. นายมงคล	พงษ์พฤษ	สมาชิก
19. นางเรณู	สิทธิเวช	สมาชิก
20. นางสมควร	มาเชื้อ	สมาชิก
21. นายฉอ้อน	อิมจิตร	สมาชิก
22. นายโสภณ	วงษ์นุช	สมาชิก
23. นายเสริม	ผึ่งงาม	สมาชิก
24. น.ส.เล็ก	สุรีย์	สมาชิก
25. นายสมทรง	มันคง	สมาชิก
26. นางเกษร	เฉยโพธิ์	สมาชิก
27. นายตรุณ	เพ่งสุวรรณ	สมาชิก
28. นางสมพิศ	สาลี	สมาชิก
29. นางน้อย	บัวทอง	สมาชิก

30. นางพันดี	บัวทอง	สมาชิก
31. นางมาลี	คำจ่าบุญ	สมาชิก
32. นายมณู	ประเสริฐทรัพย์	สมาชิก
33. นางสุมาลี	แก้วผลึก	ประธาน อสม.
34. นางอนงค์	กระแสมุข	ประธานชุมชน
35. นายขาว	พ่วงเผือก	ราษฎรที่ไม่เป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน
36. นางบังอร	พงษ์ภมร	ราษฎรที่ไม่เป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ภาคผนวก ฅ
การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อเพิ่มศักยภาพ
ของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน

การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อเพิ่มศักยภาพของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน
วันที่ 6 ธันวาคม 2547 เวลา 09.00 น. ณ วัดศรีรัตนาวาส
อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี

1. นายวิเชียร	ยิ้มพ่วง	ประธานกรรมการ
2. นายบุญแทน	คำอยู่	กรรมการ
3. ส.อ.มานิตย์	พิมสารี	กรรมการ
4. นายจันทร์เทียน	อินกอ	กรรมการ
5. นายประเทือง	อบขาว	กรรมการ
6. นางบุญเลิศ	สีเดือน	กรรมการ
7. น.ส.วันเพ็ญ	พวงมาลี	กรรมการ
8. นางสมใจ	มาเชื้อ	กรรมการ
9. นายปรีชา	แก้วชาติ	กรรมการ
10. นายฉอ้อน	อิมจิตร	สมาชิก
11. นางเรณู	สิทธิเวช	สมาชิก
12. นายมงคล	พงษ์พฤกษ์	สมาชิก
13. นางชลีรัตน์	เฟ่งสุวรรณ	สมาชิก
14. นางทวี	จูเปี้ย	สมาชิก
15. นายเสริม	ผึ่งงาม	สมาชิก
16. น.ส.เล็ก	สุรีย์	สมาชิก
17. นายสมทรง	มันคง	สมาชิก
18. นางเกษร	เฉยโพธิ์	สมาชิก
19. นายสอน	พิมสารี	สมาชิก
20. นางชูศรี	สมบุญ	กลุ่มสตรีแม่บ้าน
21. นายขาว	พ่วงเผือก	ราษฎรที่ไม่เป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน
22. นางปารีส	จันทร์จวนสุก	พัฒนาการประจำตำบล

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ภาคผนวก ญ

รายชื่อกรรมการกองทุนหมู่บ้าน

รายชื่อกรรมการกองทุนหมู่บ้านที่ได้รับการแต่งตั้งและแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ

1. นายวิเชียร	ยิ้มพ่วง	ประธานกรรมการ
2. นางสุตารัตน์	จันทร์ทวี	รองประธาน
3. นายบุญแทน	คำอยู่	เลขานุการ
4. นางบุญเลิศ	สีเดือน	ผู้ช่วยเลขานุการ
5. น.ส.วันเพ็ญ	พวงมาลี	เหรัญญิก
6. นางสมใจ	มาเชื้อ	ผู้ช่วยเหรัญญิก
7. นายจันทร์เทียน	อินกอ	ฝ่ายตรวจสอบภายนอก
8. นายปรีชา	แก้วชาติ	ฝ่ายตรวจสอบภายนอก
9. นายวิรัตน์	พงษ์ภมร	ฝ่ายตรวจสอบภายนอก
10. ส.อ.มานิตย์	พิมสารี	ฝ่ายตรวจสอบภายใน
11. นายประเทือง	อบขาว	ฝ่ายประชาสัมพันธ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ภาคผนวก ฎ

สร้างความตระหนักและปลูกจิตสำนึกของสมาชิก

กองทุนหมู่บ้าน

การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อสร้างความตระหนักและปลูกจิตสำนึกของสมาชิก
วันที่ 6 ธันวาคม 2547 เวลา 09.00 น. ณ วัดศรีรัตนาวาส
อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี

1. นายวิเชียร	ยิ้มพ่วง	ประธานกรรมการ
2. นางสุภารัตน์	จันทร์ทวี	รองประธาน
3. นายบุญแทน	คำอยู่	เลขานุการ
4. น.ส.วันเพ็ญ	พวงมาลี	เหรัญญิก
5. นายจันทร์เทียน	อินกอ	ฝ่ายตรวจสอบภายนอก
6. นายประเทือง	อบขาว	ฝ่ายประชาสัมพันธ์
7. ส.อ.มานิตย์	พิมสารี	ฝ่ายตรวจสอบภายใน
8. นายปรีชา	แก้วชาติ	ฝ่ายตรวจสอบภายนอก
9. นางบุญเลิศ	สีเดือน	ผู้ช่วยเลขานุการ
10. นายวิรัตน์	พงษ์ภมร	ฝ่ายตรวจสอบภายนอก
11. นางสมใจ	มาเชื้อ	ผู้ช่วยเหรัญญิก
12. นายฉอ้อน	อิมจิตร	สมาชิก
13. นายโสภณ	วงษ์นุช	สมาชิก
14. นายเสริม	ผิงงาม	สมาชิก
15. น.ส.เล็ก	สุรีย์	สมาชิก
16. นางประคอง	มาเชื้อ	สมาชิก
17. นางสุขุมพร	วิลาวรรณ	สมาชิก
18. นายจอม	เถาหล้า	สมาชิก
19. นางสมาน	เฟ่งสุวรรณ	สมาชิก
20. นายสมทรง	มันคง	สมาชิก
21. นางเพ็ญ	กองเจริญ	สมาชิก
22. นางทองพูล	พานแย้ม	สมาชิก
23. น.ส.สุชิน	เที่ยงธรรม	สมาชิก
24. นายไพศาล	เฉยโพธิ์	สมาชิก
25. นายสมหมาย	รุ่งทิม	สมาชิก
26. นางนภาภรณ์	บุญทอง	สมาชิก
27. นายบุญชู	เที่ยงธรรม	สมาชิก
28. นายแสวง	ทาวงษ์	สมาชิก
29. นายณรงค์	พงษ์ภมร	สมาชิก

30. นางบุญช่วย	กัณหานนท์	สมาชิก
31. นางบุญเลิศ	สีเดือน	กรรมการ
32. นายปรีชา	แก้วชาติ	กรรมการ
33. นายบุญไทย	ทองอ่อน	สมาชิก
34. นายสุบิน	ศรีมัน	สมาชิก
35. นางสุทัศน์	พันธ์หว่า	สมาชิก
36. นางน้อย	ผากา	สมาชิก
37. นางกัญญา	ทัพแจ่ม	สมาชิก
38. นางชูศรี	สมบุญ	สมาชิก
39. นายจำรัส	บัวทอง	สมาชิก
40. นายวิไล	บัวทอง	สมาชิก
41. นางทองเจือ	พลอยสุขใส	สมาชิก
42. นายอุดม	จิตรหาญ	สมาชิก
43. นายมณี	วงษ์นาค	สมาชิก
44. นายคำพันธ์	พวงมาลี	สมาชิก
45. น.ส.วันเพ็ญ	พวงมาลี	กรรมการ
46. นางจำหริต	แก้วผลึก	สมาชิก
47. นางวันดี	ภาคมณี	สมาชิก
48. นางฉล่อง	ช่างประดิษฐ์	สมาชิก
49. นางบุญช่วย	เที่ยงธรรม	สมาชิก
50. นายบรรจง	ชื่นเอี่ยม	สมาชิก
51. นายเฉลียว	ใสสุข	สมาชิก
52. นายมณู	ประเสริฐทรัพย์	สมาชิก
53. นางสุมาลี	แก้วผลึก	สมาชิก
54. นางมาลี	คำจำรูญ	สมาชิก
55. นายสอน	พิมสารี	สมาชิก
56. นายณรงค์	สักบุญ	สมาชิก
57. นางสาวเนียง	นรายศ	สมาชิก
58. นายเฉลิม	ลพฟัก	สมาชิก
59. นางอรุณ	รักงาม	สมาชิก
60. น.ส.รัชนี	โฉมบุญมี	สมาชิก
61. นางสาวหยุด	สุวรรณอ่อน	สมาชิก
62. นางสุรีย์รัตน์	สังวรสินธุ์	สมาชิก

63. น.ส.สุพิศ	ทองโฉม	สมาชิก
64. นางละเอียด	ข้าวงษ์	สมาชิก
65. นางบัวภา	ปลื้มล้ำ	สมาชิก
66. นางแจ่ม	ผ่องงาม	สมาชิก
67. นายขวัญชัย	มาเชื้อ	สมาชิก
68. นางฉวี	วงษ์นุช	สมาชิก
69. นางสมปอง	พริ้วไธสง	สมาชิก
70. นางพิศมัย	อินทร์ขาว	สมาชิก

มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

ประวัติผู้ทำวิทยานิพนธ์

ชื่อ - สกุล	นางบุศรา เอี่ยมจันทร์
วัน เดือน ปีเกิด	วันที่ 27 มิถุนายน พ.ศ.2497
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	บ้านเลขที่ 37/2 หมู่ที่ 11 ตำบลโคกตูม อำเภอเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี 15000
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	สำนักงานเทศบาลตำบลโคกตูม อำเภอเมืองลพบุรี จังหวัดลพบุรี
ประวัติการศึกษา	พ.ศ. 2514 ม.ศ. 3 โรงเรียนชาญวิทยา อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ พ.ศ. 2518 โรงเรียนพยาบาลและผดุงครรภ์ วชิระพยาบาล กรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2529 วิทยาศาสตร์บัณฑิต (วทบ.)(สุขศึกษา) มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี จังหวัดลพบุรี พ.ศ. 2549 ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ศศ.ม.) สาขายุทธศาสตร์การพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี จังหวัดลพบุรี